KLASİKSEL

JOSEPH CONRAD

ALMAYER'İN SIRÇA KÖŞKÜ*

TÜRKÇESİ: AYŞE DENİZ TEMİZ

*SEL

JOSEPH CONRAD

ALMAYER'İN SIRÇA KÖŞKÜ*

1. Bölüm

"Kaspar! *Makan*!"*

O tanıdık tiz ses, muhteşem bir gelecek düşüne dalıp gitmiş olan Almayer'i sarsarak içinde bulunduğu ânın nahoş gerçeklerine döndürdü. Üstelik ne kadar da nahoş bir sesle. Yıllardan beridir işittiği bu sese katlanmak onun için her geçen yıl biraz daha güçleşmişti. Olsun, bütün bunlar pek yakında sona erecekti.

Huzursuzca kıpırdandı ama çağrıya daha fazla kulak asmadı. Her iki dirseğiyle verandanın korkuluğuna yaslanıp, gözünün önünden aldırışsızca ve telaşla akan büyük nehri dalgın dalgın izlemeyi sürdürdü. Günbatımında nehri izlemek hoşuna gidiyordu, belki de o saatte batmakta olan güneş Pantai'nin suları üzerine altın bir parıltı yaydığı için, zira Almayer'in düşünceleri çoğu zaman altınla meşguldü; elde etmeyi başaramadığı, başkalarının –kuşkusuz dürüst olmayan yollardan– elde ettiği veya dürüst gayretler sonucunda, kendisi ve Nina için, elde etmeye hâlâ niyetli olduğu altın. Yıllardır yaşamakta olduğu bu kıyıdan uzakta kavuşacağı güç ve servete dair düşlere dalmış, büyük ve muhteşem bir ödülün hayaliyle, uğraşıp didinmenin

* (Malay.) Yemek. (ç.n.)

kahrını unutmuştu. Avrupa'ya yerleşeceklerdi kızıyla birlikte. Zengin olacak, itibar göreceklerdi. Kızın muazzam güzelliği ve kendisinin sahip olduğu servet karşısında, hiç kimse kızın melez bir kan taşıdığını aklına bile getirmeyecekti. Onun zaferlerine tanık oldukça kendisi de yeniden gençleşecek, bir mahkûm gibi hissettiği bu kıyıda yirmi beş yıldır verdiği kahır dolu mücadeleyi unutacaktı. Bütün bunlar neredeyse eliyle uzanıp alacağı kadar yakındı. Dain* hele bir geri dönse! Ki pek yakında dönmeye mecburdu – kendi çıkarı için, kendine düşen payı almak için mecburdu buna. Bir hafta, hatta daha fazla gecikmişti! Belki bu gece dönerdi.

Yeni ancak şimdiden çürümeye yüz tutmuş evinin –yaşamının o son fiyaskosu– verandasında dikilip geniş nehri izlediği sırada Almayer'in aklından bunlar geçiyordu. Bu akşam nehrin üzerinde altın bir parıltı yoktu, çünkü yağan yağmurlarla kabaran sular Almayer'in dalgın gözlerinin altından öfkeli, boz bulanık bir sel halinde akıyor; ufak çalı çırpıyı, çürümüş kocaman kütükleri ve bütün bütün köklenmiş dallı budaklı ağaçları sürüklüyor; bunların arasında girdaplar yapan su öfkeyle gürlüyordu.

Sürüklenen ağaçlardan biri, tam evin hizasında alçak kıyıya oturdu, bunun üzerine Almayer düşlerini bir yana bırakıp aylak bir ilgiyle onu izlemeye koyuldu. Ağaç, tıslayıp köpüren suların ortasında ağır ağır döndü, çok geçmeden engelden kurtulup yeniden nehrin aşağısına doğru ilerlemeye başladı; yavaşça yuvarlanarak kabuğu soyulmuş uzun bir dalı, nehrin acımasız ve gereksiz zulmüne karşı sessizce göğe yakaran bir el gibi yukarı doğru uzattı. Almayer'in ağacın akıbetine duyduğu ilgi birden arttı. Aşağıdaki sığ burnu aşıp aşamayacağını görmek için tırabzanın üzerinden eğildi. Aşmıştı; artık denize kadar yolunun açık olduğunu düşünerek geri çekildi, koyulaşan karanlıkta şimdi giderek küçülüp belirsizleşen o cansız nesnenin kaderine imrendi. Ağacı

* (Malay.) Veliaht prens. (ç.n.)

tamamen gözden yitirdiğinde Almayer onun denizde ne kadar açığa sürükleneceğini merak etmeye başladı. Akıntı onu kuzeye mi taşıyacaktı yoksa güneye mi? Herhalde güneye, Selebes açıklarına sürükleyecek, belki de ta Makassar'a kadar götürecekti!

Makassar! Almayer'in depreşen hayalgücü ağacı hayali yolculuğunda uzaklara taşıdı, oysa zamanın içinde yirmi yıl, belki de daha geriye giden hafızası, beyazlar giymiş, alçakgönüllü görünümüyle sırım gibi genç bir delikanlı olan Almayer'in, yaşlı Hudig'in *godown*'larında* servet kovalamak üzere Felemenk posta gemisinden Makassar'ın tozlu iskelesine inişini görüyordu. Yaşamının önemli bir dönemi, yeni bir varoluşun başlangıcıydı bu. Buitenzorg Botanik Bahçesi'nde** kıdemsiz bir memur olan babası, oğlunu böyle bir şirkete yerleştirmekten dolayı kuşkusuz hoşnuttu. Genç adamın kendisi de Cava'nın zehirli kıyılarını, babasının gün boyu yerli bahçıvanların aptallığından yakındığı, annesinin ise doğup büyüdüğü Amsterdam'ı ve bir puro tüccarının kızı olarak o şehirde sahip olduğu itibarlı konumu yitirdiği için

---

* "Antrepo"nun İngilizce karşılığı olan *warehouse* yerine bu Malayca sözcüğü tercih etmekle yazarın ortaya serdiği çağrışım ve referanslar silsilesini kaybetmemek için metin boyunca sözcüğün aslını korudum (Ancak metinde *warehouse* sözcüğünün kullanıldığı durumlarda "antrepo" veya "depo"yu tercih ettim). *Godown*, aynı zamanda, Malayca *godong* sözcüğünün sömürge ticareti sırasında İngilizceye aktarımından (transkripsiyon) doğan bir melezliği ifade ediyor. (ç.n.)

** Batavya'da (bugünkü Cakarta) İlk kez Hollanda işgali sonrasında, 1744'te kurulan bahçe, 1811 İngiliz işgali sonrasında İngiliz Bahçesi üslubunda düzenlenmiştir. 1817'de İngiltere'nin Cava adasını bir anlaşmayla Hollandalılara devretmesi üzerine, yeni yönetim burada bir botanik bahçesi kurmuştur. Bahçe düzenlemesi, biri İngiliz Kraliyeti'ne ait Kew Bahçesi'nden, diğeriyse Hollanda'dan gelen iki bitkibilimci tarafından gerçekleştirilmiştir. Buitenzorg (bugünkü adıyla Bogor) Botanik Bahçesi'nde 1850'lerden başlayarak biyoloji ve tarım araştırmaları gerçekleştirilmiş, 1870'lerde kurulan botanik ve zooloji laboratuvarlarında ise bölge ekonomisi için kilit önem kazanacak olan kahve, palmiye, şekerkamışı gibi endüstriyel bitkilerin bölgede yetiştirilmesiyle ilgili çalışmalar yapılmıştır. (ç.n.)

şezlongunun derinliklerinden sızlanıp durduğu o derme çatma ahşap evin sunduğu pek kıt rahatı terk etmekten dolayı hiç de şikayetçi sayılmazdı.

Kuş gibi hafif bir yürek ve ondan daha da hafif bir cüzdanla ayrılmıştı Almayer evinden; İngilizceyi iyi konuşuyordu, aritmetiği de kuvvetliydi; dünyayı fethetmeye hazırdı ve bunu başaracağından en ufak kuşkusu yoktu.

Aradan geçen yirmi yılın ardından, Borneo gecesinin boğucu sıcağında durmuş düşünürken, Hudig'in yüksek tavanlı, serin *godown*'larını buruk bir pişmanlıkla hatırladı; kasalar dolusu cin ve Manchester'dan gelen balya yapılmış malların sıralandığı uzayıp giden koridorlar; sessizce açılan büyük kapı; sokağın göz kamaştırıcı aydınlığının ardından gözü öylesine dinlendiren içerinin loş ışığı; fıçıları yuvarlar ya da kasaları taşırken bir yandan çaresiz bir haykırışla sona eren bir şarkı mırıldanan işçi ekiplerinin uğultusunun ortasında, mal yığınları arasında, tertipli, soğukkanlı tavırlarıyla çıt çıkarmadan hızlı hızlı yazı yazan mahzun gözlü Çinli katipler için ayrılmış ufak mekanlar. Diğer uçta, büyük kapının karşısında, iyi aydınlatılmış daha büyük bir mekân ayrılmıştı; uzak oluşu sayesinde gürültü orada diner ve veznedar Bay Vinck'in –bütün bu mekân üzerinde hâkim olan deha ve Üstad'ın sağ kolu– gözetimi altında sessiz sedasız birtakım Çinlilerin sayıp üst üste yığmakta oldukları gümüş guldenlerin yumuşak ve kesintisiz şıngırtısı yükselirdi.

Bu açık mekânda Almayer, yeşil boyalı küçük bir kapının az ötesinde duran masasında çalışırdı. Kapının yanında her daim, belinde kırmızı kuşağı, başında sarığıyla bir Malay durur, yukarıdan sarkan bir ipi tutan eli, makine gibi durmadan inip kalkardı. İp, yeşil kapının öbür tarafında, özel büro denen yerin bulunduğu ve yaşlı Hudig'in –Üstad'ın– tahtına kurulup tantanalı kabuller düzenlediği tarafta, bir pervaneyi çalıştırıyordu. Zaman zaman küçük kapı aniden açılır, mavimtrak tütün dumanının arasından, üzeri türlü türlü şişeler ve büyük sürahilerle kaplı uzun bir masa-

yı, üzerlerinde gürültücü adamların sere serpe oturduğu sazdan sandalyeleri dış dünyaya ifşa ederdi; bu sırada Üstad kafasını dışarı uzatıp kapı kolunu tutarak Vinck'e gizli gizli bir şeyler homurdanır; kâh gök gürültüsü gibi bir sesle deponun ta öbür ucuna emirler yağdırır, kâh tereddütle dikelen bir yabancıyı gözüne kestirip onu dostane bir kükreyişle selamlardı, "Hoşgeldin Captan! Nereden geliyorsun böyle? Bali'den demek? Midilli getirdin mi? Midilli istiyorum! Elindekilerin hepsini istiyorum, ha! Ha! Ha! İçeri gel!"* Böylece yabancı zorla içeri sürüklenir, bir bağırış çağırış tufanı içinde kapı kapanır ve olağan gürültüler mekânı yeniden doldururdu; işçilerin şarkısı, yuvarlanan fıçıların tangırtısı ve dolmakalemlerin hışırtısı; hepsinin üzerindeyse, dikkat kesilmiş Çinlilerin sarı parmakları arasında durmadan akan iri gümüş sikkelerin musiki şıngırtısı yükselirdi.

O sıralar Makassar ticaretle dolup taşan cıvıl cıvıl bir yerdi. Avusturalya kıyısından bir uskuna donattıkları gibi servet ve serüven peşinde Malay takımadalarına sökün eden ne kadar gözüpek ruh varsa hepsi soluğu burada alıyordu. Cesur, gözünü budaktan sakınmayan ticaret erbabı, o sıralar hâlâ pek çok kıyıda rastlanan korsanlarla burun buruna gelmekten çekinmeyen, hızlı para kazanan bu adamlar, hem ticaret hem de sefahat amacıyla körfezde toplu bir "randevu" gerçekleştiriyorlardı. Felemenk tüccarlar onlara İngiliz seyyar satıcılar adını vermişlerdi; içlerinde bu tür bir hayatı çekici bulan beyefendiler de vardı kuşkusuz; çoğu denizciydi; hepsinin kralı ise, herkesin itibarını kazanmış olan Tom Lingard'dı; dürüstünden sahtekârına, kendi halinde balıkçısından boğaz kesen serserisine varıncaya dek

---

* "Welcome, Gapitan! ver' you gome vrom? Bali, ha? Got bonies? I vant bonies! Vant all you got; ha! ha! ha! Gome in!" Hudig "ponies" (midilli at-çoğul) sözcüğünü Hollanda aksanıyla "bonies" olarak telaffuz ederek anlaşılmaz bir biçime sokuyor. Çarpıtılmış haliyle *bony* (çoğul hali, *bonies*) olarak işitilen sözcük, kemikli, sıska anlamına gelir; argoda ise ağır işlere koşulan hayvan veya insan anlamında kullanılır. (ç.n.)

bütün Malaylar onu "Raca-Laut" –Denizin Kralı– olarak benimsemişlerdi.

Makassar'a geleli daha üç gün olmadan Almayer onun bahsini duymuştu; akıllıca bağladığı işlerin, aşklarının, ayrıca Sulu korsanlarıyla giriştiği kıyasıya mücadelelerin hikâyesinden başka, uzun bir çekişmeden sonra bir korsan *prau*'suna* çıkarak mürettebatını denize döken muzaffer Lingard'ın teknede bulduğu bir çocukla –bir kız çocuğuyla– ilgili romantik öyküyü de işitmişti. Lingard'ın bu kızı evlat edindiği, onu Cava'da bir manastırda okutmakta olduğu, ondan "kızım" diye bahsettiği herkesin malumuydu. Memleketine dönmeden önce onu beyaz bir adamla evlendirip bütün parasını ona bırakacağına dair büyük bir yemin etmişti. "Üstelik Kaptan Lingard'ın bir sürü parası var," derdi Bay Vinck ciddi bir tavırla, başını yana eğerek, "bir sürü para, Hudig'den bile fazla!" Dinleyicilerin böylesine inanılmaz bir iddianın şaşkınlığından kurtulmasına süre tanımak için bir an duraksadıktan sonra, açıklama getirmek için fısıltıyla eklerdi, "Biliyorsunuz, bir nehir keşfetti."

Mesele buydu! Bir nehir keşfetmişti! Yaşlı Lingard'ı, gündüz vakti Hudig'le alışveriş yapıp geceleri şampanya içen, kumar oynayan, bağırarak şarkı söyleyip Sunda Otel'in geniş verandasında melez kızlara kur yapan maceraperest denizci alayından

---

* (Malay.) Yelkenli kano. Malezya-Endonezya-Filipinler bölgesinde eski çağlardan beri üretilen bu tekne türü, çifte karinası sayesinde, hafif gövdesine oranla –denge için safraya ihtiyaç duymaksızın– çok yüksek hızlara ulaşabiliyordu. 16. yüzyılda Magellan'ın seferinden itibaren batılı denizcilerin yoğun ilgisine mazhar olan tekne, tam yol seyrederken sancak tarafında bulunan ve ana karinadan (*vaka*) daha kısa olan karinanın (*ama*) suya batmadan, ancak yüzeyine değerek geçmesi nedeniyle kâşif ve seyyahlarca "uçan *prau*" olarak anılmaktaydı. 19. ve 20. yüzyıllar boyunca Batılı tekne tasarımcılarının sürekli merak ve ilham kaynağı olan tekne, en hızlı yelkenli ünvanını 20. yüzyıl başlarında hâlâ korumaktaydı. Son yıllarda Türkiye'de şehir içi ulaşım filolarına dahil edilen "katamaran"ların da atası kabul edilir. (ç.n.)

böylesine üstün kılan şey işte buydu. Lingard, girişlerini bir tek kendisinin bildiği o nehirden içeri, Manchester'dan gelen mallar, pirinç gonglar, tüfekler ve barutlan oluşan çeşit çeşit yük taşıyordu.

Bizzat kaptanlık ettiği *Flash* isimli brik, böyle günlerde geceleyin sessizce alargadan kaybolur, ne kadar içki içerse içsin bana mısın demeyen Lingard, tekneye binmeden önce, felekten çaldıkları gecenin etkisiyle sızıp, masaların altında sarhoş uzanan arkadaşlarına bir bakış atardı. Pek çokları onun izinden giderek kauçuk ve kamışın, istridye ve kuş yuvalarının, balmumu ve reçinenin membaı olan toprakları bulmayı denemişti; fakat o ufak tefek *Flash*, o denizlerdeki teknelerin hepsinden daha hızlıydı. Kimileri gizli kum setleri ve mercan kayalıklarında hüsrana uğradı, bütün varını yoğunu yitirerek bu günlük güneşlik denizin zalim pençesinden canlarını zor kurtardılar; kimileriyse pes etti; böylece vaat edilen toprakların girişinde muhafız bekleyen, sükûnet içindeki yemyeşil adalar, tropik doğanın bütün o acımasız dinginliği içinde sırrını yıllarca sakladı. Böylece gizli veya aleni keşif gezilerine gidip gelmeyi sürdüren Lingard, cüretkâr girişimi ve elde ettiği muazzam kâr sayesinde Almayer'in gözünde bir kahramana dönüştü. Onun antrepodan içeri uygun adım yürürken Vinck'e doğru dönüp, genizden gelen boğuk bir sesle, "Ne haber?" diye laf attığını veya Üstad Hudig ile küçük yeşil kapının ardında iş görüşmeden önce gür sesiyle onu, "Selam, ihtiyar korsan! Hâlâ hayatta mısın sen?" diye selamladığını gören Almayer'e hakikaten büyük bir adam gibi görünüyordu. Akşamları çok defa, el ayak çekilip antrepoya sessizlik çöktüğü vakit, evraklarını toplayarak evinde kaldığı Bay Vinck ile birlikte arabaya binmeye hazırlanan Almayer, özel ofiste süregiden hararetli bir tartışmaya kulak kesilir, Üstad'ın derinden gelen tekdüze homurtusunu ve Lingard'ın kükrer gibi araya girdiğini duyardı – bol ilikli bir parça kemik için dövüşen iki av köpeği. Oysa Almayer'in kulağına Titanların münakaşası, ilahların savaşı gibi gelirdi bu.

Aradan bir yıl kadar geçtikten sonra, iş icabı Almayer'le sık sık bir araya gelen Lingard, genç adama karşı birdenbire ve tanık olanlara anlaşılmaz gelen bir ilgi beslemeye başladı. Gece geç saatlerde Sunda Oteli'ndeki ahbaplarıyla bir kadeh atarken ona övgüler düzüyordu, derken bir sabah durup duruken "o delikanlıyı mal memuru olarak yanına almak" istediğini söyleyerek Vinck'i şaşkına çevirdi. "Kaptanın yaveri gibi. Bütün katiplik işlerimi yapacak." Hudig razı oldu. Almayer, gençliğin değişime karşı duyduğu doğal özlemle, hiç itiraz etmeden, birkaç parça eşyasını çıkınına koyar koymaz *Flash* ile birlikte, yaşlı denizcinin takımadalardaki hemen her adaya uğramayı âdet edindiği o uzun seyahatlerden biri için yola koyuldu. Aylar akıp gidiyor, Lingard, görünüşe bakılırsa, dostluğu ilerletiyordu. Adaların rayihalı soluğuyla ağırlaşan hafif gece rüzgârı tekneyi sakin ve pırıl pırıl göğün altında nazikçe sürüklerken, çoğu kez Almayer ile birlikte güverteyi arşınlayan yaşlı denizci, sözlerinden büyülenmişe benzeyen dinleyicisine yüreğini açıyordu. Geçmiş yaşamından, atlattığı tehlikelerden, ticaretten elde ettiği büyük kârlardan, gelecekte daha da büyük kârlar getirecek olan yeni mallardan söz ediyordu. Sık sık korsan *prau*'sunda bulduğu kızından söz ediyor, onun hakkında konuşurken tuhaf bir baba şefkati takınıyordu. "Şimdiye kocaman bir kız olmuştur," diyordu. "Onu görmeyeli neredeyse dört yıl oldu! Bu yolculukta Surabaya'ya* yolumuz düşmezse ne olayım, Almayer." Böyle bir beyanın ardından her defasında, "Bir şey yapmak lazım – bir şey yapmak şart," diye söylenerek kamarasına dalıyordu. Birden çok kez Almayer'i hayrete düşürerek hızlı adımlarla yanına gelip sanki bir şey söyleyecekmiş gibi sert bir "Öhm!" ile boğazını temizlemiş, sonra aniden gerisingeri dönüp sessizce küpeşteye yaslana-

* Cava adasının doğu kısmında bulunan şehir 18. yüzyılda Hollanda sömürge ticaretinin merkezi, Batavya, Singapur ve Hong Kong gibi diğer sömürge liman kentlerinin rakibi konumundaydı. Günümüzde Endonezya'nın en büyük üç metropolü arasındadır. (ç.n.)

rak saatlerce hiç kıpırdamadan geminin karinası boyunca uzanan fosforlu denizin ışıltısını izlemişti. Surabaya'ya varmadan önceki gece bu içini dökme girişimlerinden biri sonuca ulaştı. Lingard boğazını temizledikten sonra konuştu. Sözlerinin bir amacı vardı. Almayer'in, evlatlık kızıyla evlenmesini istiyordu. "Sakın beyaz olduğun için tafra yapmaya kalkma!" diye bağırdı birdenbire, şaşıran genç adamın tek söz etmesine fırsat vermeden. "Bunlar bana sökmez! Kimse karının ten rengini görmeyecek. Sahip olduğum dolarlar elalemin gözlerini örtmeye yeter de artar, inan bana! Hem unutma, ben ölünceye kadar daha da artacak bu para. Milyonlarca doların olacak, Kaspar! Milyonlarca, diyorum! Hepsi de onun olacak – ve senin, eğer söyleneni yaparsan."

Bu beklenmedik teklif karşısında şaşıran Almayer bir an tereddütte kaldı. Güçlü ve canlı bir hayalgücüne sahip olduğundan o kısacık zaman zarfında, sanki göz kamaştırıcı bir ışık çakmış gibi, üst üste yığılı parıl parıl guldenler gözünün önüne geldi ve refah içinde bir yaşamın sunduğu bütün olanakların farkına vardı. Sahip olacağı itibar, süreceği aylak yaşantının rahatlığı –buna çok meyilli olduğunu hissediyordu– sahip olacağı gemiler, antrepolar, mallar (yaşlı Lingard sonsuza dek yaşayacak değildi) ve hepsinden öte, ileri bir gelecekte, yaşlı Lingard'ın parası sayesinde krallar gibi yaşayacağı ve yaşamının akşam vaktini tarifsiz bir ihtişam içinde geçireceği, rüyalarının yeryüzü cenneti olan o şehirde, Amsterdam'da, peri masallarındaki bir saray gibi parlayan büyük bir malikâne. Madalyonun öbür yüzüne –bir tekne dolusu korsandan miras kalan Malay bir kızın hayat arkadaşlığına– gelince, beyaz olmaktan dolayı duyduğu utancın ancak belli belirsiz farkındaydı. Yine de, dört yıllık manastır eğitimi! Hem sonra, kız tanrının rahmetine kavuşabilirdi. Oldum olası şanslı bir adamdı kendisi, üstelik para her kapıyı açardı! Teklifi kabul etmeli. Neden olmasın? Kadını bir yerlere, kendi muhteşem geleceğinden uzakta herhangi bir yere kapat-

mak gibi belli belirsiz bir fikir geçti aklından. Bir Malay kadından kurtulmak işten bile değildir, kendi Doğulu kafasına göre bir köleydi o ne de olsa, manastır eğitimi almış olsa ne yazar, törenle evlenmiş olsalar ne yazar...

Başını kaldırarak heyecanlı ancak parlamaya hazır bekleyen denizciyle yüz yüze geldi.

"Ben –elbette– isteğiniz başım üstüne, Kaptan Lingard."

"Bana baba de, evlat. O öyle diyor," dedi hemen yumuşayan yaşlı serüvenci. "Ama belamı versin ki reddedeceğini sandım. Unutma, Kaspar, ben tuttuğunu koparan bir adamım, yani reddetsen de faydası olmazdı. Ama sen de aptal değilsin."

O ânı dün gibi hatırlıyordu – bakışı, şiveyi, sözcükleri, bütün bunların kendi üzerinde yarattığı etkiyi, etraftaki şeyleri. Teknenin daracık, eğimli güvertesini hatırladı, sessizce uykuya dalmış kıyıyı, denizin pürüzsüz simsiyah yüzeyi üzerinde yükselmekte olan ayın uzattığı kocaman altın çubuğu. Hepsini hatırlıyordu, ayaklarının altına serilen o serveti düşününce kapıldığı çılgın coşkuyu da. O zaman aptal olmadığı gibi, şimdi de aptal değildi. Koşullar aleyhine gelişmişti; servet yitirilmişti, ama umut bakiydi.

Gece serinliğinde ürperdi, birden, güneşin batmasıyla birlikte nehrin üzerine çökerek karşı kıyının siluetini ortadan silen zifiri karanlığın farkına vardı. Yalnızca Raca'nın malikânesinin ahşap perdesinin önünde yakılan kuru dalların alevinde, etraftaki ağaçların eğri büğrü gövdeleri bir belirip bir kayboluyor; nehrin ortasında, deliksiz kasvetin içinde sürüklenen kütüklerin denize doğru alelacele ilerlediği yerde parlak kızıl bir leke yansıyordu. Akşam bir ara karısının ona seslendiğini hayal-meyal hatırladı. Herhalde yemeğe çağırmıştı. Fakat yeni umutların şafağında geçmişinin enkazını gözden geçirmekle meşgul bir adam, pilav hazır diye üç öğün acıkamaz ya. Eve dönme vakti gelmişti, yine de; saat geç oluyordu.

Merdivene doğru giden yoldaki oynak kalasların üzerinde adımlarını dikkatle attı. Gürültüden irkilen bir kertenkele mahzun bir ses çıkararak nehir kıyısında biten diz boyu otun arasından se-

girtti. Almayer merdivenden dikkatlice indi; taşların, çürümeye yüz tutmuş döşeme tahtalarının ve üstünkörü biçimde rendelenmiş kalasların darmadağınık biçimde üst üste yığıldığı eğri büğrü zeminde düşmemek için göstermek zorunda kaldığı dikkat onu şimdi bütünüyle yaşamın gerçeklerine geri döndürmüştü. Oturduğu eve yöneldiğinde –"eski evim" diye bahsediyordu ondan– kulakları uzakta, nehrin karanlığında kürek şıpırtıları işitti. Böylesine yoğun bir sağanak altında gecenin bu saatinde nehirde birilerinin olmasına şaşarak, dikkat kesilmiş bir halde yolun ortasında duraksadı. Şimdi kürekleri açık seçik duyabiliyordu, hatta alçak sesle, hızlıca söylenen bir sözü, akıntıyla boğuşan ve kendisinin üzerinde dikelmekte olduğu kıyıya yanaşan adamların hızlı soluk alıp verişlerini de. Üstelik çok yakındaydılar, ama adam boyunu aşan çalıların altında bu karanlıkta herhangi bir şeyi seçmek çok güçtü.

"Araplardır, mutlaka," diye söylendi Almayer kendi kendine, zifiri karanlığın içerisine doğru gözlerini dikerek. "Bu kez neyin peşindeler? Abdullah'ın çevirdiği işlerden biridir bu; kahrolasıca herif!"

Kayık şimdi çok yakınına gelmişti.

"Buyur! Ahbap?" diye seslendi Almayer.

Sesler kesildi, fakat kürekler önceki kadar hararetle inip kalkmaya devam etti. Derken Almayer'in önünde duran çalı kıpırdandı ve kanonun içine düşen küreklerin çıkardığı keskin ses gecenin sessizliğinde çınladı. Şimdi çalıya tutunuyorlardı; fakat Almayer kıyının yukarısında bir adamın kafası ve omuzlarının belli belirsiz karaltısını güçlükle seçebildi.

"Abdullah, sen misin?" diye sordu, kuşkuyla.

Ciddi bir ses yanıt verdi. "Tuan Almayer bir dostla konuşuyor. Burada tek bir Arap yok."

Almayer'in kalbi hızlı hızlı attı.

"Dain!" diye haykırdı. "Nihayet! Nihayet! Gece gündüz yolunu gözledim. Neredeyse senden ümidi kesiyordum."

"Hiçbir şey beni buraya gelmekten alıkoyamazdı," dedi diğeri, neredeyse şiddetle. "Ölüm bile," diye fısıldadı kendi kendisine.

"Bunlar dostça sözler, çok güzel," dedi Almayer, içtenlikle. "Ama çok uzakta duruyorsun. Aşağıya, iskeleye gel, adamların konağımda kendilerine pilav pişirirken biz de eve geçip konuşalım."

Bu davet karşılık bulmadı.

"Sorun nedir?" diye sordu Almayer huzursuzlanarak. "Brikte bir sorun yok, umarım."

"Brik hiçbir *Orang Blanda*'nın* ona el süremeyeceği bir yerde," dedi Dain, coşku içindeki Almayer'in ıskaladığı, hüzünlü bir ses tonuyla.

"Tamam," dedi diğeri, "Peki adamlarının geri kalanı nerede? Yanında sadece iki kişi var."

"Dinle, Tuan Almayer," dedi Dain. "Yarın güneş doğar doğmaz senin evinde olacağım, o zaman konuşacağız. Şimdi Raca'nın yanına varmam gerek."

"Raca'nın yanına mı? Neden? Lakamba'yla ne işin var?"

"Tuan, yarın iki dost gibi konuşuruz. Bu gece Lakamba'yı görmem gerek."

"Dain, her şeyin tam hazır olduğu anda beni yüzüstü bırakmayacaksın, değil mi?" diye sordu Almayer, yalvaran bir sesle.

"Geri döndüm, değil mi? Ama önce Lakamba'yı görmem gerek, hem senin iyiliğin hem de kendi iyiliğim için."

---

* (Malay.) Hollandalı. Orangutan, veya Malayca telaffuzuyla *orang-houtan* (orman adamı) birleşik sözcüğünü çağrıştıran ve Malayca *orang* (adam) ve *belanda* (Hollanda) sözcüklerinden oluşan bu tamlama özgün metinde aynı zamanda bir çift İngilizce sözcükmüş gibi tınlıyor: portakal veya portakal rengi anlamına gelen *orange*, 17. yüzyılda Oranj Hanedanı'ndan Oranjlı William'ın yönetimi ele geçirmesiyle birlikte Hollanda'nın simgesi haline gelmiştir. "Bland" sözcüğü ise İngilizce "tatsız, yavan" anlamına gelir. Conrad bu tamlamayı tercüme etmeden bırakmakla, Malaycanın İngilizce ile tanışmasından doğan şaşırtıcı anlam katmanlarını açığa vuruyor. (ç.n.)

Karaltı halindeki kafa birdenbire kayboldu. Pruvadaki kürekçinin elinden kurtulan çalı, hışırtıyla doğrularak eski halini alırken, görebilmek için öne eğilmiş olan Almayer'in üzerine baştan ayağa çamurlu su sıçrattı.

Biraz sonra kano, karşı kıyıdaki büyük ateşten nehre yayılan ışık huzmesi içinde belirdi; küreklerin üzerine eğilmiş iki adamla kıç tarafında durmuş dümen küreğini idare eden, başında masalsı bir biçimde abartılmış bir mantarı andıran yusyuvarlak kocaman şapkasıyla üçüncü bir karaltının siluети seçilir oldu.

Almayer kanoyu ışık huzmesinden çıkıp kaybolana dek izledi. Az sonra nehrin öte yanından bir sürü sesin mırıldanmasını işitti. Ateşin yanmakta olduğu yığının içinden meşalelerin koparılıp alındığını ve kalabalığın etrafında toplandığı çitin kapısını bir anlığına aydınlattığını gördü. Derken, anlaşıldığı kadarıyla içeri girdiler. Meşaleler kayboldu, dağılan ateş ise ancak loş ve titrek bir ışık yayıyordu.

Almayer büyük adımlar ve huzursuz bir zihinle evin yolunu tuttu. Dain herhalde onu aldatmayı aklından geçirmiyordu. Saçmalık olurdu bu. Planının başarıya ulaşması hem Dain'i hem de Lakamba'yı fazlasıyla ilgilendiriyordu. Malaylara bel bağlamak hoş değildi, ama Malaylarda bile birazcık akıl bulunur, neyin kendi çıkarlarına olduğunu anlayacak kadar. Her şey yolunda gidecekti – gitmek zorundaydı. Böyle düşündüğü sırada kendini evinin verandasına çıkan basamakların önünde buldu. Üzerinde durduğu sığ burundan bakınca nehrin her iki kolunu da görebiliyordu. Pantai'nin ana kolu zifiri karanlıkta kaybolmuştu, çünkü Raca'nın mâlikanesindeki ateş büsbütün sönmüştü; fakat Sambir tarafından yukarıda, nehir boyunda dip dibe sıralanmış Malay evlerinden oluşan uzun hattı, yer yer bambu duvarların ardından loş bir ışığın parladığını ya da nehrin üzerine inşa edilmiş sundurmalarda bir meşalenin tüterek yandığını seçebiliyordu. Daha ötede, adanın alçak bir kayalıkta son bulduğu yerde, Malay yapılarına tepeden bakan karanlık bir bina kütlesi yükselmekteydi. Sert

zemin üzerinde geniş bir alana sağlamca inşa edilmiş, parafin ve gaz lambasını çağrıştıran güçlü ve bembeyaz bir ışık saçan bir sürü lambanın birer yıldız gibi aydınlattığı bu binalar, Sambir'in büyük tüccarı Abdullah bin Selim'in evi ve *godown*'larıydı. Almayer için fazlasıyla görgüsüz bir manzaraydı bu, ona soğuk, küstah ve kendi bedbaht kaderini aşağılarmış gibi görünen, bariz bir refah içindeki bu yapılara doğru yumruğunu salladı.

Evinin basamaklarından ağır ağır tırmandı.

Veranda'nın ortasında yuvarlak bir masa vardı. Üzerinde duran abajursuz bir parafin lambası üç duvara keskin bir ışık yayıyordu. Açık olan dördüncü taraf nehre bakıyordu. Dik eğimli çatının cilasız payandaları arasında sazdan yapılma yırtık güneşlikler asılıydı. Tavan yoktu, lambanın keskin aydınlığı yukarıda, çatı makasları arasındaki karanlıkta yumuşak bir loşluğa dönüşerek yitiyordu. Ön cephe, tam ortada bulunan, girişi kırmızı bir perdeyle örtülü bir koridorla ikiye bölünmüştü. Kadınlara ait oda, arka avluya ve orada bulunan ocakbaşına uzanan bu koridora açılıyordu. Yan duvarlardan birinde bir giriş vardı. Çok uzun zamandır açılmamış gibi görünen tozlu kapının üzerinde silinmeye yüz tutmuş "Lingard&Co. Yazıhanesi" sözcükleri hâlâ okunabiliyordu. Karşı duvarın yakınında bükme ahşaptan bir sallanan sandalye duruyordu, masanın yanındaki ve veranda civarındaki dört sandalye ise, sanki etrafın bakımsızlığından mahçup olmuş gibi mahzun mahzun etrafa dağılmıştı. Gündelik hasır şilteler bir köşede üst üste yığılmış, eski bir hamak üstlerine çaprazlamasına asılmıştı. Diğer köşede, başına kırmızı bir çaput sarılı bir Malay –Almayer'in ev işlerine bakan kölelerinden biri– külçe gibi büzüşmüş uyukluyordu. "Benim ev ahalisi," diye bahsederdi onlardan. Çok sayıda azadan oluşan bir gece kelebeği meclisi, lambanın etrafında oğul oğul toplanan sivrisineklerin kıvrak müziği eşliğinde coşkulu bir cümbüş yapıyordu. Çatıyı örten palmiye yapraklarının altında kertenkeleler yumuşak sesler çıkararak kirişlerin üzerinde koşturmaca

oynuyordu. Verandanın payandalarından birine zincirlenmiş bir maymun –bu gecelik saçakların altında istirahate çekilmişti– bambu çatı makaslarından birini üzerine sıçrayıp eski püskü masanın üzerine bir yığın toz ve kuru yaprak yağdırdığı sırada, bir yandan Almayer'e bakarak sırıttı. Zemin yamru yumruydu, solmuş bitkiler, kuruyup topak topak olmuş toprak her yana saçılmıştı. Etrafta genel bir bakımsızlık havası hâkimdi. Yerde ve duvarlarda görülen kocaman kırmızı lekeler ortalıkta hiç sakınmadan, boyuna Hint hurması çiğnendiğine delaletti. Lime lime olmuş güneşlikler nehirden gelen hafif esintiyle yavaşça salındı, karşıki ormandan çürüyen çiçeklerin kokusunu andıran belli belirsiz, baygın bir koku geldi.

Almayer'in ağır adımları altında verandanın tahtaları gürültüyle gıcırdadı. Köşede uyuyan adam huzursuzca kıpırdanarak anlaşılmaz sözcükler homurdandı. Perdeyle örtülü girişin gerisinde hafif bir hışırtı işitildi ve yumuşak bir ses Malay dilinde, "Baba, sen misin?" diye sordu.

"Evet, Nina. Acıktım. Uyanık hiç kimse kalmadı mı bu evde?"

Şakacı bir edayla konuşan Almayer halinden hoşnut bir şekilde iç geçirerek masanın en yakınındaki koltuğa çöktü. Nina Almayer perdeyle örtülü girişten dışarı çıktı, peşi sıra gelen yaşlı bir Malay kadın ise bir tabak dolusu pilav ve balık, bir sürahi su ve yarıya kadar Felemenk ciniyle dolu bir şişeyi sofraya yerleştirmeye koyuldu. Efendisinin önüne çatlak bir cam kadeh ve teneke bir kaşığı özenle yerleştirdikten sonra usulca uzaklaştı. Nina, bir eli hafifçe masanın kenarına yaslanmış, diğeriyse amaçsızca yanına sarkmış halde masanın yanında dikeliyordu. Hülyalı gözlerinin büyüleyici bir resme bakar gibi dalıp gittiği dışarının karanlığına dönük duran yüzünde sabırsız bir bekleyiş ifadesi vardı. Bir melez için uzun boyluydu; babasının düzgün yüz hatlarını taşıyor, anne tarafından ataları olan Sulu korsanlarından miras aldığı, yüzün alt kısmındaki keskin çizgiler ise farklı bir hava katarak bu hatları güçlendiriyordu. Sıkı ağzı, ha-

fifçe aralanmış dudaklarından görünen bembeyaz dişler, yüz hatlarındaki sabırsız ifadeye hafif haşin bir ima katıyordu. Bununla birlikte, koyu renk, kusursuz gözleri, Malay kadınlarına özgü o müşfik ifadeyi bütünüyle, ancak daha üstün bir zeka pırıltısıyla birlikte taşıyordu; iri iri açılmış gözlerini hiç kırpmadan ciddiyetle, sanki bütün diğer gözlere görünmez olan bir şeyle yüz yüzeymiş gibi bakıyor; tepeden tırnağa beyazlar giymiş olarak, dimdik, esnek, zarafet dolu, kendisinin farkında değilmiş gibi orada dikelirken, kat kat omuzlarına dökülen ve kömür siyahı rengi solgun esmer teniyle tezat arz ederek onu daha da solgun gösteren uzun saçlarının ışıl ışıl hacmi, alçak ancak geniş alnını taçlandırıyordu.

Almayer açgözlülükle pilava saldırdı, fakat birkaç lokma aldıktan sonra elinde kaşık, duraksayarak merakla kızına baktı.

"Yarım saat kadar önce bir kayığın geçtiğini duydun mu, Nina?" diye sordu.

Kız ona hızlıca bir bakış attı, sonra ışığın altından çekilip masaya sırtı dönük olarak durdu.

"Hayır," dedi, yavaşça.

"Bir kayık geldi. Sonunda! Dain'in ta kendisi; Lakamba'nın yanına gitti. Biliyorum, çünkü bana kendisi söyledi bunu. Onunla konuştum, ama bu gece buraya gelmeyi kabul etmedi. Yarın gelecekmiş, öyle dedi."

Pilavdan bir kaşık daha aldı, sonra devam etti:

"Bu gece neredeyse mutluyum, Nina. Uzun bir yolun sonunu görebiliyorum, bizi bu sefil bataklıktan uzağa götürecek bir yol. Yakında buralardan uzağa gideceğiz, sen ve ben, sevgili kızım, sonra da..."

Masadan kalktı ve büyüleyici bir görüntüyü inceliyormuşçasına sabit gözlerle önüne baktı.

"Sonra da," diye devam etti, "mutlu olacağız, sen ve ben. Buradan uzakta zengin ve itibarlı bir yaşam süreceğiz; bu hayatı, bütün bu uğraşıp didinmeyi, bütün bu sefaleti unutacağız!"

Kızının yanına yaklaşarak elini okşar gibi saçının üzerinde gezdirdi.

"Bir Malay'a bel bağlamak kötü," dedi, "ama bu Dain denen adamın tam bir beyefendi olduğunu kabul etmem gerek – tam bir beyefendi," diye tekrar etti.

"Ondan buraya gelmesini istedin mi, baba?" diye sordu Nina, ona bakmadan.

"Elbette. Yarından sonra yola çıkacağız," dedi Almayer sevinçle. "Hiç zaman kaybetmemeliyiz. Memnun musun, küçük kız?"

Kızın boyu neredeyse kendisininki kadar uzundu, ama onun küçüklüğünü, birbirleri için dünyadaki her şey oldukları zamanı hatırlamak hoşuna gidiyordu.

"Memnunum," dedi kız, güç işitilir bir sesle.

"Elbette," dedi Almayer, neşeyle, "seni neyin beklediğini hayal edemiyorsun. Ben de Avrupa'yı görmedim ama annem oradan öyle sık bahsederdi ki Avrupa hakkında her şeyi biliyor gibiyim. Orada muhteşem bir yaşam süreceğiz. Göreceksin."

Yine sessizce kızının yanında durarak o büyüleyici görüntüye baktı. Bir süre sonra yumruk yaptığı elini uykudaki kasabaya* doğru salladı,

"Ah, dostum Abdullah," diye haykırdı. "Bunca yıl sonra kimin galip geleceğini göreceğiz!"

Nehrin yukarısına doğru bakarak sakince şöyle dedi:

"Yine yağmur fırtınası. Olsun! Hiçbir fırtına beni bu gece uykumdan alıkoyamaz, eminim! İyi geceler, küçük kız!" diye fısıldayarak onu şefkatle yanağından öptü. "Bu gece biraz canın sıkkın gibi ama yarın daha aydınlık bir yüzle kalkacaksın, değil mi?"

Asıl metindeki *settlement* sözcüğünün tam karşılığı olan "yerleşim", "kasaba" sözcüğüne göre daha genel ve soyut bir tanıma sahip. Oysa metnin tarihsel bağlamında *settlement*, sömürgeci aktörler tarafından yoktan varedilmiş, köksüz ve geleceği de o oranda belirsiz yerleşimleri adlandırmakta kullanılan bir sözcük. Türkçede "yerleşim" sözcüğünün bu hem soyut hem tarihsel olarak çok tanımlı ve özgül oluşumu anlatmakta yetersiz kalacağını düşünerek metin boyunca "kasaba"yı tercih ettim. (ç.n.)

Nina babasını, yüzünde hiçbir tepki olmaksızın dinlemişti, yarıya inmiş gözkapaklarının altından, tepelerden aşağı inerek yıldızları örten, göğü, ormanı ve nehri neredeyse elle tutulur derecede simsiyah bir kütle içinde eriten fırtına bulutu yüzünden şimdi daha da koyulaşmış olan geceyi izliyordu hâlâ.

Hafif esinti dinmişti, ama gök gürültüsünün öteden duyulan uğultusu ve solgun bir ışıkla çakan şimşek, yaklaşan fırtınayı haber veriyordu. Kız iç çekerek masaya döndü.

Almayer şimdi hamağına uzanmış, uykuya dalmak üzereydi.

"Lambayı al, Nina," diye söylendi uykulu bir sesle. "Burası sivrisinek kaynıyor. Haydi, git yat artık, kızım."

Oysa Nina lambayı söndürüp yeniden verandanın tırabzanlarına döndü, kolunu ahşap payandaya dolamış dikeliyor, pürdikkat Pantai boylarına doğru bakıyordu. Tropik gecenin bunaltıcı durgunluğunda kıpırdamadan durmuş, her şimşek çakışında nehrin her iki yakası boyunca yukarılara uzanan ormanın yaklaşmakta olan fırtınanın hiddetli patlayışı önünde eğildiğini, rüzgârın nehrin yukarı kısmını bembeyaz köpüklerle dövdüğünü ve kapkara bulutların parçalanıp akla hayale gelmez şekillere bürünerek, savrulan ağaçların yukarısında alçaktan sürüklendiğini görebiliyordu. Etrafındaki her şey henüz durgun ve sakindi, fakat uzaklardan rüzgârın kükreyişini, şiddetli yağmurun tıslayışını ve ıstırap çeken nehrin üzerinde dalgaların kabarışını duyabiliyordu. Şiddetli gökgürültüleri, uzun uzun çakan parlak şimşekler ve ardından gelen kısa süreli bunaltıcı karanlıklarla fırtına giderek yaklaştı. Nehri iki kola ayıran sığ burna varınca ev rüzgârda sarsıldı, yağmur palmiye yaprağından çatının üzerine iri damlalar halinde çarpmaya başladı, gök gürültüsü bir tek uzun patlayışla dile geldi ve ardı arkası kesilmeyen şimşek kabaran suların, sürüklenen kütüklerin, vahşi ve acımasız bir gücün önünde eğilen dev ağaçların meydana getirdiği çalkantıyı gözler önüne serdi.

Muson yağmurunun gece sahnesinden etkilenmeyen baba, umut ve talihsizliklerinden, dost ve düşmanlarından gafil, sükût içinde uyuyordu. Kızı ise kıpırtısız durmuş, her şimşek çakışında geniş nehri sabit ve kaygı dolu gözlerle bir baştan bir başa dikkatle tarıyordu.

2. Bölüm

Almayer, Lingard'ın ani talebini yerine getirerek Malay kızıyla evlenmeye razı olduğu sırada, ilgi uyandıran o genç devşirme kızın bütün doğal akrabalarını yitirip beyaz bir babalık bulduğu gün, *prau*'da bulunan diğerleri gibi var gücüyle savaşmakta olduğunu ve hayatta kalan diğer birkaçının yaptığı gibi denize atlamasına yalnızca ayağındaki ciddi bir yaranın mâni olduğunu kimse bilmiyordu. Lingard onu orada, *prau*'nun baş güvertesinde ölmüş veya can çekişen korsanlardan oluşan bir yığının altında bulmuş ve Malay teknesi ateşe verilip denize salınmadan önce onu *Flash*'in pupasına taşımaları emrini vermişti. Kızın bilinci yerindeydi; muharebenin kargaşasının ardından gelen tropik akşamın derin sükûnetinde, kendi yabani anlayışına göre dünyada değer verdiği ne kadar şey varsa hepsinin kocaman bir alev ve duman heyulası içinde karanlığa sürüklenişini izliyordu. Dikkatle yarasını sarmaya çalışan ellere karşı kayıtsızlık içinde, öylesine hayranlık duyduğu ve dehşetengiz "Raca-Laut" ile çatışmalarına var gücüyle yardım ettiği yürekli adamların cenaze ateşini seyre dalmış, sessizce uzanıyordu.

Hafif gece meltemi tekneyi yavaşça güneye doğru iterken, muazzam alev parıltısı gitgide küçüldü, nihayet ufukta batan bir

yıldız gibi yanıp sönen tek bir parıltıya dönüştü. Battı. Dumanların oluşturduğu ağır örtü, gözle görülmeyen alevlerin parıltısını kısa bir süreliğine yansıttı, derken o da kayboldu.

Yitip giden bu parıltıyla birlikte kız, eski yaşamının da kendisini terk ettiğinin farkına vardı. Bundan böyle, uzak ülkelerde, yabancılar arasında, bilinmedik, belki de dayanılmaz diyarlarda kölelik bekliyordu onu. On dört yaşında olduğundan durumunun ayırdına varıyor ve bu sonuca ulaşıyordu – tropik güneşin altında çabucak olgunlaşmış ve babasının mürettebatından pek çok genç savaşçının takdir ve hayranlığını kazanmış, kişisel cazibesinin az çok farkında olan bir Malay kızının çıkarabileceği yegâne sonuçtu bu. İçinde, bilinmeyene karşı bir korku vardı; yoksa durumunu, halkına özgü o tavırla, sakince kabullenmiş, hatta gayet doğal karşılamıştı. Ne de olsa muharebede yenik düşmüş savaşçıların soyundan gelen bir kız değil miydi ve muzaffer Raca'ya ait olması adil sayılmaz mıydı? Hatta korkunç ihtiyarın görünüşteki bu nezaketi de, tutsağına duyduğu hayranlıktan kaynaklanıyor olsa gerek diye düşünüyor ve okşanan gururu böylesine korkunç bir facianın ardından duyduğu acıyı hafifletiyordu. Kaderinin onu götürmekte olduğu Samarang'daki manastırın yüksek duvarlarından, sessiz bahçelerinden ve suskun rahibelerinden haberdar olsaydı, böyle bir kısıtlanma karşısında duyduğu nefret ve korkuyla belki de ölmeyi yeğlerdi. Oysa hayalinde bir Malay kızının alışılageldik yaşamını canlandırıyordu – birbiri ardına gelen ağır iş ve hoyratça sevgi, entrikalar, altın ziynet eşyaları, aile içi çekişmeler ve yarı yabani kadın kısmına hak görülen üç beş şeyden biri: Kocası üzerinde büyük fakat batıl bir etkiye sahip olması. Gelgelelim, yüreğin mantık dışı dürtüleriyle hareket eden ihtiyar deniz köpeğinin hoyrat ellerinde kaderi, tuhaf ve kendisine korkunç görünen bir biçim aldı. Başına gelen her şeye –kısıtlanmaya ve eğitime ve yeni inanca– tevekkül içinde katlanıyor, yeni yaşamının bütün veçheleri karşısında duyduğu nefreti ve küçümsemeyi gizliyor-

du. Dili kolaylıkla öğrenmişti, gelgelelim iyi huylu rahibelerin kendisine öğrettikleri yeni inançtan pek bir şey anlamıyor, bu dinin yalnızca batıl yönlerini çarçabuk benimsiyordu. Lingard'ın iyi geçinilmesi gereken büyük ve tehlikeli bir güç olduğuna dair açık bir izlenim edindiğinden, kısacık süren tantanalı ziyaretleri sırasında ona daima, sevecen ve munis bir edayla, baba diye sesleniyordu. Ne de olsa efendisi değil miydi? O uzun dört yıl boyunca onun gözüne girmek ve sonunda karısı, akıl hocası ve rehberi olmak için umut besliyordu.

Bu gelecek düşleri, Raca-Laut'un oldu bittisi yüzünden dağılıp gitti. Almayer'in servetini, genç adamın memnuniyetle ümit ettiği üzere, yoktan var edecek bir hamleydi bu. Derken nefret ettiği o Avrupai zarafete bürünmüş halde genç devşirme kendisini, Batavya* sosyetesinin meraklı çevrelerinin ilgi odağında, kilise mihrabının önünde, tanımadığı, huysuz görünümlü bir beyaz adamla birlikte dikelirken buldu. Zira Almayer huzursuzdu, bir parça tiksinti duyuyordu ve kaçmaya fazlasıyla meyilliydi. Üvey kayınpederi karşısında duyduğu haklı korku ve kendi maddi refahına dair isabetli bir öngörü, onu bir rezalete yol açmaktan alıkoyduysa da, sadakat yemini ettiği sırada güzel Malay kızından er geç kurtulmaya dönük planlar kurmakla meşguldü. Beriki ise, manastırda öğretilenlerinden aklında kaldığı kadarıyla, beyaz adamın kanunlarına göre Almayer'in kölesi değil eşi olacağını pekâlâ anlamıştı ve bunun gerektirdiği biçimde davranacağına kendi kendisine söz verdi.

Böylece, yeni bir evin inşası için gereken malzemeyle yüklü olarak Batavya limanından ayrılıp, genç çifti bilinmeyen Borneo'ya götürmek üzere yola çıktığı sırada *Flash*'in güvertesinde taşıdığı şey, yaşlı Lingard'ın birtakım otellerin verandalarında hasbelkader arkadaşları önünde böbürlenmeyi âdet edindiği üzere, sevgi ve mutluluk değildi. Yaşlı denizciye gelince, mutlu-

* Cava Adası'nda bulunan, bugün Cakarta adıyla bilinen liman şehri. (ç.n.)

luğuna diyecek yoktu. Artık kıza karşı görevini yerine getirmişti. "Ne de olsa onu ben öksüz bıraktım," diye ağırbaşlı bir tavırla bitiriyordu sözlerini, kıyıdaki aylak takımından toplama dinleyicilerine –âdeti olduğu üzere– maceralarını anlatırken. Çakırkeyf dinleyicilerinin ona arka çıkan bağrışları saf yüreğini haz ve gurula dolduruyordu. "Başladığım bir işi asla yarım bırakmam," onun vecizlerinden diğer bir tanesiydi ve bu şiara uyarak Pantai Nehi üzerindeki evin ve *godown*'ların inşaatını hummalı bir faaliyetle yürüttü. Ev, genç çift içindi; *godown*'lar ise Almayer'in geliştireceği büyük ticarete hizmet edecek, böylece o (Lingard) da kendisini bütünüyle gizemli birtakım işlere adayabilecekti. Ancak imalarla söz edilen bu iş, anlaşıldığı kadarıyla, adanın iç kısımlarında bulunan altın ve elmasla ilgiliydi. Almayer de sabırsızlanıyordu. Kendisini gelecekte nelerin beklediğini bilseydi, Lingard'ın seferine katılan son kanonun da nehrin yukarısındaki dönemeçte kayboluşunu izlerken belki de böylesine heves ve umut beslemezdi. Nehre arkasını dönüp de, kutu gibi şirin evi, Çinli bir marangoz ordusunun özenle inşa ettiği büyük *godown*'ları, etrafında ticari kanoların kümelendiği yeni iskeleyi karşısında görünce, kendisini dünyanın sahibi sanarak aniden bir esrime geçirdi.

Gelgelelim dünyanın önce fethedilmesi gerekiyordu ve zannettiği kadar kolay bir iş değildi bu. İhtiyar Lingard ile kendi zayıf iradesinin bir olup onu yerleştirdiği bu köşede, her yolu mübah gören düzenbazların, kıyasıya bir ticari rekabetin tam ortasında, kendisine yer olmadığını çok geçmeden anladı. Araplar nehri keşfetmişler, Sambir'de ticari bir karargâh kurmuşlardı; ticaret yaptıkları her yerde tek hâkim olmak istiyorlar, herhangi bir rakibe müsamaha göstermiyorlardı. Lingard ilk seferinden başarısızlıkla döndü, derken tekrar ayrıldı; yasal ticaretten elde ettiği bütün kârı, esrarengiz seyahatlerine harcıyordu. Almayer bir başına, arkadaştan yoksun ve Lakamba'nın halefi olan eski Raca'nın Lingard'ın hatrına ona sağladığı koruma hariç, kimseden yardım almadan, durumunun güçlükleriyle baş etmeye çalışıyordu. O sı-

ralarda nehrin yedi mil aşağısında, bir pirinç tarlasında sıradan biri olarak yaşamını sürdüren Lakamba ise, beyaz adamın düşmanlarına yardım etmek için bütün nüfuzunu seferber ediyor, eski Raca'ya ve Almayer'e karşı, her ikisinin de en gizli işlerini en ufak ayrıntısına kadar bildiğini açıkça gösteren, son derece isabetli komplolar kuruyordu. Dışarıdan dost görünüyor, tıknaz cüssesiyle sık sık Almayer'in verandasında boy gösteriyordu; yeşil sarığı ve altın işlemeli ceketi, iç bölgelerden geri dönen Lingard'ı karşılamaya gelen muteber Malay kalabalığının en ön saflarında ışıldıyordu. Yaşlı tüccarı karşılarken yerlere kadar eğilerek selam veriyor, elini içtenlikle sıkıyordu. Fakat ufacık gözleri vaziyetin ipuçlarını kaydediyor ve halinden memnun, sinsi bir gülümsemeyle bu görüşmelerden ayrılırken, uzun istişareler yapmak üzere dost ve müttefiki Seyid Abdullah'ın yolunu tutuyordu; Arap ticari karargâhının başı olan bu adam muazzam bir servete ve adalar çapında geniş nüfuza sahipti.

O sıralarda kasabada, Lakamba'nın Almayer'in evine yaptığı ziyaretlerin bu resmi görüşmelerle sınırlı olmadığı yönünde bir kanı hâkimdi. Mehtaplı gecelerde geç saate kalan Sambirli balıkçılar çoğu kez, ufak bir kanonun beyaz adamın evinin arkasındaki daracık kanaldan ileri fırladığını ve içindeki yegâne yolcunun kıyının koyu gölgeleri boyunca ihtiyatla nehirden aşağı doğru kürek çektiğini görmüşlerdi. Şaşmaz bir dakiklikle rapor edilen bu gibi hadiseler, akşam ateşi etrafında, Malay aristokratlarına özgü o kinayeli üslup ve *Orang Blanda*'nın –nefret edilen Hollandalı'nın– başına gelen ailevi musibetler karşısında duyulan habis bir hazla gece geç saatlere dek tartışılıyordu. Almayer umutsuzca mücadele etmeyi sürdürdü, gelgelelim amacında sebatsızlık göstermesi, Arap rakipleri gibi her yolu mübah gören kararlı adamlar karşısında onu başarı şansından yoksun kılıyordu. Ticaret giderek büyük *godown*'lardan çekiliyor, *godown*'ların kendisi ise azar azar çürüyordu. İhtiyarın bankacısı, Makassar'lı Hudig, iflas etmiş, onunla birlikte kullanabileceği bütün sermaye

de yok olmuştu. Geçmiş yılların kârı, Lingard'ın keşif çılgınlığında tükenip gitmişti. Lingard iç bölgelerdeydi –belki de ölmüştü– her halükârda, hiçbir yaşam belirtisi göstermiyordu. Aleyhteki bütün bu koşulların ortasında yapayalnız kalan Almayer yalnızca, evliliğinden iki yıl sonra doğan ve o sırada beş altı yaşlarında olan küçük kızının canyoldaşlığında bir parça teselli buluyordu. Karısı çok geçmeden kendi yabani üslubunca onu küçümseyen bir tavır takınmaya başlamıştı; asık suratlı bir suskunlukta ifadesini bulan bu aşağılama olsa olsa nadiren, vahşi bir küfür yağmuruyla çeşitleniyordu. Kadının kendisinden nefret ettiğini hissediyor, onun o kıskanç gözlerinin kendisini ve çocuğu neredeyse nefret dolu bir bakışla izlediğini görüyordu. Küçük kızın açıkça babayı tercih etmesini kıskanıyordu kadın, Almayer ise onunla aynı evin içinde güvende olmadığını hissediyordu. Karısı medeniyet emarelerine duyduğu mantıkdışı nefret yüzünden mobilyaları yakmaya, canım perdeleri parçalamaya koyulduğu anlarda, yabanıl doğanın bu öfke patlamaları karşısında bir köşeye sinen Almayer, ondan kurtulmanın en iyi yolunun ne olacağına sessizce kafa yoruyordu. Her olasılığı düşündü; hatta, kararsız ve tereddütle de olsa, bir cinayet dahi tasarladı, fakat hiçbir şey yapmayı göze alamadı – Lingard'ın talihli haberlerle geri dönmesini bekliyordu her gün. Lingard döndü dönmesine, ama yaşlanmış, hasta, eski haline kıyasla bir hayalet gibi, çökük gözleri humma ateşiyle yanarak, o kalabalık keşif ekibinden geriye kalan neredeyse tek kişi olarak döndü. Fakat sonunda başarmıştı! Tarifsiz bir servet avcunun içindeydi; daha fazla paraya ihtiyacı vardı – muhteşem bir servete kavuşmak için yalnızca biraz daha para. Oysa Hudig iflas etmişti! Almayer elinde avcunda kalan ne varsa onun önüne koydu, ama yaşlı adam daha fazlasını istiyordu. Eğer Almayer bunu denkleştiremezse Singapur'a gidecekti – hatta Avrupa'ya, ama en önce Singapur'a; giderken de küçük Nina'yı beraberinde götürecekti. Çocuğun doğru düzgün bir eğitim alması gerekiyordu. Singapur'da ona göz kulak olacak

ve gereken şekilde yetişmesini sağlayacak iyi dostları vardı. Her şey yoluna girecek, yaşlı denizcinin önceden annesine duyduğu bütün sevgiyi şimdi kendisine aktarmış gibi göründüğü küçük kız, Doğu'nun –hatta dünyanın– en zengin kadını olacaktı. Böyle haykırıyordu yaşlı Lingard, hırpani giysiler içinde, saçı sakalı birbirine karışmış halde, elinde tüten purosunu coşkuyla sağa sola sallayarak sert kıç güvertesi adımlarıyla verandada bir aşağı bir yukarı yürüken. Almayer ise, hasır şilte yığınının üstünde iki büklüm vaziyette oturmuş, dehşet içinde, sevdiği yegâne insanoğlundan nasıl ayrılacağını düşünüyordu – karısının, yavrusundan mahrum edilen vahşi dişi kaplanın koparacağı kıyameti düşündüğünde ise daha da büyük bir dehşete kapılıyordu. Beni zehirleyecek, diye düşünüyordu, Malay yaşantısında toplumsal, siyasi ya da ailevi sorunları çözmenin en kolay ve nihai yolunun bu olduğunu gayet iyi bilen zavallı adam.

Onu çok şaşırtan bir şekilde, kadın haberi gayet sakince karşıladı, yalnızca Almayer'e ve Lingard'a sinsi bir bakış fırlattı ve tek kelime etmedi. Gelgelelim bu durum onu ertesi gün nehre atlayıp, Lingard'ın bas bas bağıran çocukla bakıcısını götürmekte olduğu kayığın ardı sıra yüzmekten alıkoymadı. Almayer balina sandalıyla peşine düşüp, yeri göğü inleten feryat ve küfürler arasında onu saçından yakalayarak geri getirmek zorunda kaldı. Gelgelelim ağlayıp sızlanarak geçirdiği iki günün ardından, Hint hurması çiğneyerek kadın hizmetçileri arasında sersemlemiş bir rehavet içinde bütün gün pineklediği önceki yaşantısına geri döndü. Bu olaydan sonra hızla ihtiyarladı; kayıtsızlığından sıyrıldığı nadir anlarda bunu, iğneleyici bir söz veya hakaret dolu bir haykırışla kocasının hasbelkader varlığını teyit etmek için yapıyordu. Beriki ise onun için malikâne* arsa-

* İngilizce metindeki *compound* sözcüğü, büyük bir arsa içinde yerleşmiş, birbiriyle işlevsel olarak bağlı bir yapı kümesini tanımlar. Sözcüğün soykütüğü, Malay takımadalarında sömürgecilikle birlikte kurulan ilk fabrikalara uzanır. Daha sonraları Çin, Hindistan, Polinezya, Doğu ve Batı

sının içinde, nehir kıyısında bir kulübe yaptırmıştı, orada tam bir inziva hayatı sürüyordu. Sambir'in eski yöneticisi Tanrı'nın isabetli bir takdiri sonucu ve bir miktar bilimsel müdahalenin de yardımıyla bu dünyadan göçüp gidince, Lakamba'nın ziyaretleri kesildi. Lakamba şimdi, Felemenk yetkililer karşısında Arap dostlarından gördüğü destek sayesinde idareyi ele almıştı. Seyid Abdullah, Pantai'nin en önemli şahsiyeti ve tüccarıydı. Almayer bu ikisinin dalaverelerinin inceden inceye örülmüş ağı içinde kıskıvrak kuşatılmış, mahvolmuştu; yaşamını borçlu olduğu tek şey, Lingard'ın değerli sırrını onun bildiğini varsaymalarıydı. Lingard ortadan kayıptı. Bir keresinde Singapur'dan bir mektup yazıp, çocuğun iyi ve Bayan Vinck diye birinin gözetiminde olduğunu, kendisinin ise büyük teşebbüs için para kaldırmak üzere Avrupa'ya doğru yola çıkacağını söylemişti. "Pek yakında geri döneceği"ni, "hiçbir güçlükle karşılaşmayacağı"nı söylüyordu; "insanlar paralarını yatırmak için can atacaklar"dı. Anlaşıldığı kadarıyla pek öyle olmamıştı, çünkü ondan sonra gönderdiği tek mektupta hasta olduğundan, hayatta kalan hiçbir akrabasını bulamadığından başka pek bir şey söylemiyordu. Bunu tam bir sessizlik izledi. Avrupa Raca Laut'u yutmuştu anlaşılan, Almayer ise yerle bir olan umutlarının yeisinden onu çıkaracak bir ışık görmek için boş yere batı ufkunu gözlüyordu. Yıllar geçti, Bayan Vinck'ten ve daha sonra kızın kendisinden gelen tek tük mektuplar, nehrin muzaffer vahşetinin ortasında yaşamı çekilir

---

Afrika'da kurulan fabrika, atölye, maden kompleksleri de bu adla anılmıştır. Sözgelimi Güney Afrika'da altın ve elmas maden işletmelerine ait *compund*'lar işçi yatakhanelerini de içermekteydi ve iş akdi süresi boyunca (sözgelimi altı ay) işçilerin bu alanı terk etmesi yasaktı. Daha sonraları Malay takımadaları, Hindistan ve Çin'de yerli halktan varlıklı kişilerin inşa ettikleri malikâneler de İngilizcede aynı adla anılmıştır. Metin boyunca Batılı karakterler ve anlatıcı bu türden konut ve arazilerden *compound* olarak söz ederken, Malay karakterler ise aynı mekânları Malayca *campong* olarak adlandırıyorlar. Yerli olanla sömürgeci arasındaki bu değişmez yarılmayı, metin boyunca malikâne / konak ayrımı ile karşıladım. (ç.n.)

kılan biricik teselliydi. Almayer artık tek başına yaşıyordu, alacaklı olduğu müşterilerine dahi uğramayı kesmişti; müşteriler Lakamba'nın himayesine güveniyor, borçlarını ödemekten kaçınıyorlardı. Sumatralı sadık hizmetkârı Ali ona pilav pişiriyor, kahvesini yapıyordu, başkasına güvenmeye cesaret edemiyordu çünkü; hele karısına, hiç. Evin etrafında yaban otlarının büründüğü patikalarda mahzun mahzun dolaşarak zaman öldürüyor, harabeye dönmüş *godown*'ları ziyaret ediyor; paslı bir iki pirinç silahla birkaç kasa dolusu küflenmeye başlamış Manchester malına bakarken, bütün bu mekânın tıkabasa mallarla dolup taştığı, yanıbaşında küçük kızıyla nehir kıyısındaki curcunayı izlediği o ilk güzel zamanları hatırlıyordu. Nehrin yukarısına giden kanolar artık *Lingard&Co.*'nun çürümüş ufak iskelesine uğramadan geçip gidiyor, Pantai kolundan yukarı doğru kürek çekerek Abdullah'a ait yeni iskelenin etrafına diziliyorlardı – Abdullah'ı sevdiklerinden değil, bahtı kara bir adamla iş yapmaya cesaret edemedikleri için. Ondan alışveriş ederlerse ne Araptan ne de Raca'dan merhamet göreceklerini, kıtlık zamanlarında her ikisinden de borç pirinç alamayacaklarını, kimi zaman kendisine yetecek erzağı bulmakta bile güçlük çeken Almayer'in kendilerine yardım edemeyeceğini biliyorlardı. Yalnızlık ve umutsuzluk içindeki Almayer, başının altında tahtadan bir yastık, uyuşmuş parmaklarının arasında bir afyon piposuyla bir yığın serin hasır şilte üzerine boylu boyunca uzanmış yatarken gördüğü komşusu Çinli Jim-Eng'i kıskanıyordu çok defa. Gelgelelim kendisi teselliyi afyonda aramıyordu – belki çok pahalı olduğu için, belki de beyaz adam gururu onu böyle bir alçalmadan koruduğu için; fakat büyük olasılıkla uzak Boğaz Yerleşimleri'nde* ikamet

* Malay Yarımadası üzerinde, yarımadayı Sumatra adasından ayıran Malakka Boğazı'nın kıyısında yer alan, Penang, Dinding, Malakka ve Singapur'dan oluşan şehirler sistemi, 1824'te İngiltere ile Hollanda arasında imzalanan anlaşmadan sonra İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'ne devredildi ve Boğaz Yerleşimleri adıyla anılmaya başlandı. Yüzyıl sonun-

eden kızını düşünmek onu bundan alıkoyuyordu. Abdullah'ın Singapur ile Pantai kasabası arasında üç dört ayda bir seyahat eden bir buharlı gemi satın almasından bu yana, kızından daha sık mektup alır olmuştu. Kendisini ona daha yakın hissediyordu şimdi. Onu görmek için can atıyor, Singapur'a seyahat etmeyi planlıyor, ancak talihinin yaver gideceği anı bekleyerek seyahatini her defasında bir sonraki yıla erteliyordu. Onun karşısına boş elle, söyleyecek tek bir umutlu sözden yoksun bir halde çıkmak istemiyordu. Kendisinin mahkûm olduğu o yabani hayata geri getiremezdi onu. Hem biraz da çekiniyordu ondan. Kendisi hakkında ne düşünecekti? Aradan geçen yılları hesapladı. Yetişkin bir kadın. Genç, umut dolu, medeni bir kadın; oysa kendisini yaşlı ve umutsuz hissediyor, iyiden iyiye etrafındaki vahşilere benzediğini sanıyordu. Kendisine onun geleceğinin ne olacağını sordu. Bu soruya henüz yanıt bulamıyor, bu yüzden de onunla yüzleşmeye cesaret edemiyordu. Gelgelelim özlüyordu onu. Yıllarca tereddütte kaldı.

Tereddütü, Nina'nın beklenmedik bir biçimde Sambir'de belirmesiyle son buldu. Vapurla, kaptanın gözetiminde gelmişti. Almayer onu hayranlıkla karışık bir hayretle karşıladı. Aradan geçen on yıl içinde çocuk, yetişkin bir kadın olup çıkmıştı; siyah saçlı, esmer tenli, uzun boylu ve güzeldi; kocaman mahzun gözlerinde Malay kadınlarına özgü o şaşkın ifade, Avrupalı atalarından miras aldığı düşünceli havayla farklı bir anlama bürünüyordu. Almayer karısıyla kızının karşılaşmasını umutsuzca zihninde canlandırdı; Avrupai giysiler içindeki bu oturaklı kız, izbe bir kulübeyi mesken tutmuş, derbeder, yarı-çıplak, aksi, hiç durmadan Hint hurması çiğneyen annesi hakkında ne düşünecekti? Ayrıca o güne dek az çok sakin tutmayı başardığı –ve bu sayede harabeye dönmüş mobilyalarından arta kalanını kur-

---

da, Sumatra'nın güneyinde bulunan Keeling ve Christmas adaları, 20. yüzyıl başında ise Borneo adası üzerinde bulunan Labuan bu yerleşimlere dahil edildi. (ç.n.)

tardığı– o haşereden beter kadının öfke patlamasından korkuyordu. Orada, yakıcı güneş altında kulübenin kapalı kapısının önünde dikelip, içeride neler olup bittiğini merak ederek fısıltıları dinledi. Görüşmenin başında bütün hizmetkârlar kulübeden kovulmuştu, şimdi yüzleri yarı örtülü olarak çitlerin yanında kümelenmiş, merakla tahmin yürütüyorlardı. Almayer bambu duvarların arasından sızacak tek bir sözcüğü yakalamaya çalışarak dikelirken kendisini unuttu, ta ki kızla birlikte karaya çıkmış olan geminin kaptanı, başına güneş geçeceğinden korkarak onun koluna girip, Nina'nın tayfalar tarafından taşınan sandığının hazır beklediği, kendi gölgeli verandasına götürene dek. Kaptan Ford'un kadehi önüne gelip purosu yakılır yakılmaz, Almayer ona kızının beklenmedik ziyaretinin nedenini sordu. Ford, genel olarak kadınların ve bilhassa da Bayan Vinck'in sersemliği üzerine muğlak fakat şiddetli terimlerle genellemeler yapmak dışında pek fazla bir şey söylemedi.

"Biliyorsun, Kaspar," diye bitirdi sözlerini, heyecanlanan Almayer'e dönerek, "evde melez bir kızın olması fena halde müşkül bir durum. Etrafta bir araba aptal var. Bankadan genç herifin biri, sabah akşam Vinck'lerin bungalovuna gelip gidiyordu. Yaşlı kadın, adamın kendi Emma'sı için geldiğini sanıyordu. Asıl muradını öğrenince, inan bana, tam bir kıyamet koptu. Nina'yı bir dakika daha evde istemedi. İşin aslı, bu olanları duydum ve kızı karımın yanına götürdüm. Karım gayet iyi bir kadındır –kadın kısmına kıyasla– ve sana yemin ederim, kızı senin için yanımızda alıkoyacaktık, ama o kalmak istemedi. İşte böyle! Hemen köpürme, Kaspar! Otur yerine. Elden ne gelir? Böylesi daha iyi. Bırak yanında kalsın. Orada hiçbir zaman mutlu değildi. Vinck'lerin o iki kızının entari giydirilmiş birer maymundan farkları yok. Onu küçümsediler. Onu beyaz yapmak elinden gelmez ki. Boşuna küfretme bana. Elinden gelmez. Her şeye rağmen iyi bir kız o, ama karıma hiçbir şey anlatmadı. İnanmazsan kendisine sor, ama yerinde olsam onu kendi haline bırakırdım.

Bilet parası da benden olsun, ahbap, eğer elin kıtsa." Böylece kaptan, purosunu öteye fırlatarak, kendi tabiriyle, "güvertedekileri uyandırmaya" gitti.

Almayer kızının dönüş nedenini onun kendi ağzından duymak için boş yere bekledi. Ne o gün ne de daha sonra Singapur'daki yaşamından söz açmadı kız. Yüzünün ser verir sır vermez sükûneti, kendisiyle yüz yüzeyken ondan öteye, geniş nehrin mırıltısı eşliğinde asil bir uykuya dalmış olan muazzam, kıpırtısız ormanlara bakan o vakur gözleri karşısında büyülenen Almayer ise sormaya yeltenmedi. Kızın kendisine gösterdiği nazik ve koruyucu şefkatten hoşnut, durumu kabullendi. Bu şefkat değişkendi gerçi, çünkü annesinin yanına uğrayıp saatlerce nehir kıyısındaki kulübede kaldığı zamanlarda, kendi deyimiyle kötü bir gün geçiriyor, her zamanki gibi aklından geçenleri belli etmeyen bir ifadeyle kulübeden çıktığında, yüzünde küçümser bir bakışla Almayer'in sözlerini kısacık basmakalıp yanıtlarla geçiştiriyordu. Buna bile alışmıştı, böyle günlerde, her ne kadar karısının kız üzerinde yarattığı etkiden fazlasıyla endişelense de, sesini çıkarmıyordu. Bunun dışında Nina, yarı yabani ve sefil hayatın koşullarına harikulade bir biçimde uyum sağlamıştı. Evin bakımsızlığını, çürümeyi, yoksulluğu, mobilya kıtlığını ve masada gece gündüz eksik olmayan pilav diyetini sorgusuz sualsiz kabullenmişti. Almayer ile birlikte, Lingard'ın başlangıçta genç çift için inşa ettiği (şimdi ne yazık ki bakımsızlıktan çürüyen) küçük evde oturuyordu. Malay ahali onun gelişi üzerine kendi aralarında hevesle tartıştı. Başlangıçta yanlarında çocuklarıyla Malay kadınlarından oluşan kalabalık ziyaretçi grupları, genç Mem Putih'ten her nevi bedensel illetin dermanını aramaya geliyordu. Akşam serinliğindeyse uzun beyaz mintanlar ve sarı yelekler içindeki ciddi görünümlü Araplar, nehir kıyısındaki tozlu patikadan Almayer'in kapısına doğru ağır ağır yürüyor, iş görüşmek bahanesiyle, sırf genç kızı bir anlığına görebilmek için, kâfir adama ciddi ziyaretler düzenliyorlardı. La-

kamba bile malikânesini çevreleyen ahşap perdenin ardından çıkıp, savaş kanoları ve kırmızı şemsiyelerden oluşan şaşaalı bir alayla *Lingard&Co.*'nun çürümüş küçük iskelesine ayak basmıştı. Dediğine göre, Sambirli Dayak'ların önderi olan arkadaşına armağan etmek üzere bir çift pirinç silah satın almaya gelmişti; Almayer'in kuşkulu ancak nazik bir tavırla *godown*'lardaki külüstür tüfekleri gümüşlüğüna çıkarmaya koyulduğu sırada Raca, hürmetkâr şürekasıyla çevrelenmiş halde verandadaki koltuklardan birine oturup, Nina'nın görünmesini boş yere beklemişti. Kötü günlerinden birini geçirmekte olan kız, annesinin kulübesinde kalmış, onunla birlikte verandada süregiden merasimi izlemişti. Raca şaşkın fakat nazik bir şekilde ayrıldı, ancak çok geçmeden Almayer yöneticiyle düzelen ilişkilerin semeresini görmeye başladı. O güne dek müzmin bir nakit sıkıntısından mustarip olan kimi borçlular, binbir özürle yerlere kadar eğilerek kendisine borçlarını ödemeye giriştiler. Düzelen bu koşullar karşısında Almayer biraz olsun umutlandı. Belki de her şey yitirilmiş değildi. O Arap ve Malaylar kendisinin becerikli bir adam olduğunu sonunda gördüler, diye düşündü. Böylece, âdeti olduğu üzere, büyük şeyler planlamaya, kendisi ve Nina için büyük bir servetin hayalini kurmaya başladı. Özellikle Nina için! Bu canlandırıcı etkiler altında, Kaptan Ford'dan Lingard'ın akıbetini öğrenmek üzere İngiltere'deki arkadaşlarına bir mektup yazmasını rica etti. Sağ mıydı, ölmüş müydü? Eğer ölmüşse, ardında herhangi bir evrak, belge, büyük teşebbüsüne dair herhangi bir ibare veya ipucu bırakmış mıydı? Bu arada kendisi de boş odaların birindeki dökümtülerin arasında yaşlı macerapereste ait bir defter bulmuştu. Kargacık burgacık elyazısıyla dolu sayfaları inceliyor, defterle uğraşırken çoğu kez dalıp gidiyordu. Kayıtsızlığından silkinip çıkmasını sağlayan başka şeyler de olmuştu. Britanya Borneo Kumpanyası'nın* kurulmasıyla

* Romanın tarihsel arkaplanına dair metindeki diğer ipuçları düşünüldüğünde, burada kastedilen, 1856 yılında Britanya Borneo Kumpanyası

birlikte adayı baştan başa saran hareketlilik, Pantai yaşamının uyuşuk akışını bile etkilemişti. Büyük değişimler bekleniyor, imparatorluğa eklemlenme ihtimalinden bahsediliyordu; Araplar medenileşmişti. Almayer yeni şirkette çalışacak müstakbel mühendisler, şirket memurları ya da yerleşecek nüfus için yeni bir ev yaptırmaya başladı. Tam bir güvenle elinde avcunda kalan son kuruşu da bu eve harcadı. Mutluluğunu bozan bir tek şey vardı: Karısı çekildiği inzivadan çıkmış, yeşil ceketi, lime lime olmuş *sarong*'ları, kulak tırmalayıcı sesi ve cadıyı andıran görünüşüyle onun küçük bungalovun içindeki sakin yaşantısına intikal etmişti. Kızı ise gündelik yaşamına yapılan bu vahşice müdahaleyi harikulade bir kayıtsızlıkla kabullenmişe benziyordu. Almayer durumdan hoşnut değildi, fakat bir şey söylemeye cesaret edemiyordu.

---

adıyla kurulan şirket değil, benzer şekilde İngiliz himayesinde 1881 yılında kurulan ve Borneo'nun kuzey kesiminde (günümüzde Malezya'nın Sabah vilayeti) maden, tarım ve ticaret faaliyetlerinin yanı sıra bölgeyi yönetme yetkisine de sahip olan Kuzey Borneo Kumpanyası olmalıdır. (ç.n.)

3. Bölüm

Londra'da yürütülen istişareler, çok uzaklarda mühim etkilere yol açmış, Borneo Kumpanyası'nın sisle kaplı yazıhanelerinde alınan kararlar da Almayer açısından tropik bölgenin pırıl pırıl güneşini karartmış ve hayal kırıklıklarıyla dolu kadehine buruk bir damla daha eklemişti. Doğu kıyısının o bölümü üzerindeki hak iddiasından cayılmış; Pantai Nehri, Hollanda'nın kâğıt üzerindeki hâkimiyetine terk edilmişti. Sambir'de sevinç ve heyecan hâkimdi. Köleler, gözden ırak korulara, balta girmemiş ormanlara kovalanmış, Felemenk savaş gemilerinin muhtemel ziyaretine hazırlık olarak Raca'nın malikânesindeki yüksek direklere bayraklar çekilmişti.

Fırkateyn nehrin ağzına yakın bir yerde demirleyip bekledi, çatananın çektiği sandallar ise, rengârenk giysiler içindeki Malaylarla dolup taşan kanoların arasından temkinli bir biçimde ilerleyerek geldi. Birliği komuta eden subaylar Lakamba'nın sadakat söylevini ciddiyetle dinleyip Abdullah'ın selamlarına mukabele ettiler ve bu muhterem beyefendilere, (Batavya'da ikâmet eden) büyük Raca'nın, Sambir gibi örnek bir eyaletin gerek yöneticisine gerekse sakinlerine ne denli dostane duygular ve iyi niyet beslediği konusunda, seçkin bir Malay şivesiyle güvence verdiler.

Almayer verandasından nehrin öte yakasındaki şenlikli töreni izledi, Lakamba'ya takdim edilen yeni bayrağı selamlamak için ateşlenen pirinç topların ve çitlerin etrafında toplanan seyirci kalabalığının derinden gelen uğultusunu işitti. Top atışının dumanı, ormanın oluşturduğu yeşil zemin üzerinde beyaz bulutlar halinde yükselirken Almayer, hızla kaybolan dumanı, dağılıp giden umutlarına benzetmekten kendini alıkoyamadı. Tören vatanseverlik duygularını hiç de körüklemiş değildi, gelgelelim, resmi karşılama sona erip de Komisyona dahil olan deniz subayları, bahsini işittikleri, tek başına yaşayan beyaz adamı ziyaret etmek ve tabii bu arada kızına da bir göz atmak amacıyla, nehrin beri tarafına geçtikleri vakit, nazik bir tavır takınmaya mecbur kaldı. Subayların beklentilerinin ikincisi, Nina'nın ortalıkta görünmeyi reddetmesi üzerine boşa çıktıysa da, misavirperver Almayer'in önlerine koyduğu cin ve puroyla kolayca teselli olmuşa benziyorlardı. Verandanın gölgesindeki koltuklarda rahatça yayılıp, dışarının kızgın güneşi koca nehri kavuruyormuş gibi görünürken, küçük bungalovu Avrupa dillerinin alışılmadık sesleriyle, daha o sabah nice iltifatlarda bulundukları şişko Lakamba'yı hedef alan denizci şakalarının peşi sıra gelen kahkaha ve gürültüyle doldurdular. İçlerinden daha genç olanları dostluk göstergesi olarak ev sahibini konuşturuyorlardı; Almayer ise, karşısında Avrupalı yüzler görmenin, Avrupalı sesler işitmenin heyecanıyla, halden anlayan bu yabancılara içini dökerken, başından geçen nice talihsizlik öyküsünün bu müstakbel amiralleri nasıl eğlendirdiğinden bihaberdi. Onun sağlığına kadeh kaldırdılar, ona nice büyük elmaslar ve altından bir dağ dilediler, hatta onu bekleyen parlak geleceği kıskandıklarını ifade ettiler. Bu denli dostça tavırlardan cesaret alan kır saçlı, sersem hayalperest, konuklarını yeni yaptırdığı eve davet etti. Sandalların akşam serinliğinde onları geri götürmek üzere hazırlandığı sırada denizciler, başıbozuk bir kafile halinde diz boyu otların arasından yeni eve doğru yürüdüler. Camsız

pencerelerden içeri süzülen ılık rüzgârla birlikte yerde birikmiş kuru yaprakların ve tozun hafifçe dansettiği, günlerdir kimsenin uğramadığı kocaman ve boş odalarda Almayer, üzerinde beyaz ceketi ve çiçekli *sarong*'uyla, etrafını saran parlak üniformalılar çemberinin ortasında, muntazamca döşenmiş zeminin sağlamlığını göstermek için ayağını yere vuruyor, binanın ne kadar güzel ve kullanışlı olduğunu anlata anlata bitiremiyordu. Dinlediler ve ona hak verdiler; adamın inanılmaz safdilliği, budalaca iyimserliği karşısında hayrete düşmüşlerdi, ta ki Almayer, iyice galeyana gelip, kendi deyimiyle, "zengin bir ülkeyi geliştirmesini bilen" İngilizlerin adayı almaktan vazgeçmesine ne kadar esef ettiğini dile getirene kadar. Bu densiz beyan karşısında Felemenk subaylar hep bir ağızdan gülüşerek sandallara yöneldiler. Gelgelelim Almayer, Lingard iskelesinin çürük tahtaları üzerinde ihtiyatla adım atarak Komisyon başkanının yanına yanaşıp, bir Hollanda yurttaşının sinsi Araplar karşısında ihtiyaç duyduğu himayeye ilişkin birkaç çekingen imada bulunmaya kalkınca, çetinceviz diplomat ona, manidar bir üslupla, Arapların, Malaylar ile yasadışı barut ticareti yapan Hollandalılardan daha sadık bir tebaa olduğunu söyledi. Masum Almayer bu sözlerde Abdullah'ın kaypak dilini ve Lakamba'nın ağırbaşlı ikna kabiliyetini hemen tanıdıysa da hiddet dolu bir itirazı dile getirmeye fırsat bulamadan, çatananın çektiği dizi dizi sandalların nehirden aşağı hızla hareket etmesiyle, iskelenin üzerinde hayret ve öfkeden ağzı açık kalakaldı. Fırkateynin filikaların dönüşünü beklediği, nehir ağzındaki mücevher gibi dizili adalar ile Sambir arasında nehrin otuz millik bir kısmı uzanır. Filikalar bu mesafenin daha yarısını bile katetmeden ay yükseldi ve onun soğuk ışığı altında huzur içinde uyumakta olan orman, o gece küçük filonun içerisinde Almayer'in talihsiz sözleri hatırlandıkça çınlayan kahkaha sesleriyle uyandı. Zavallı adamın aleyhinde yapılan acımasız şakalar kayıktan kayığa sirayet ediyor, kızının ortalıkta görünmemesine şiddetle teessüf ediliyordu;

İngilizleri ağırlamak için inşa edilen yarım kalmış ev ise o neşeli gecede çakırkeyf denizcilerin oybirliğiyle "Almayer'in Sırça Köşkü"* adını aldı.

Bu ziyaretin ardından Sambir'deki yaşam haftalarca düzenli ve vukuatsız akışına kaldığı yerden devam etti. Her sabah ışıklarını ağaçların tepesinden aşıran güneş, gündelik faaliyetin olağan sahnesini aydınlatıyordu. Yerleşimin yegâne caddesini oluşturan patikada yürürken Nina, evlerin gölgeli tarafında, yüksek platformlar üzerinde aylaklık eden adamların; gündelik işleri olan pirinç ayıklamakla meşgul kadınların; tarlalara giden gölgeli, daracık yollarda birbiriyle yarışan esmer tenli çıplak çocukların oluşturduğu o bildik manzarayı görüyordu. Evinin önünde gezintiye çıkan Jim-Eng, çok sevdiği afyon piposuna kavuşmak için merdivenin basamaklarını tırmanmadan önce başını dostça eğerek onu selamlıyordu. Yaşça büyük çocuklar etrafına toplanıyor, onu uzun süredir tanıyor olmaktan cesaret alarak beyaz elbisesinin eteklerini kara parmaklarıyla çekiştiriyor, pırıl pırıl dişlerini göstererek kendilerine cam boncuklar saçmasını bekliyorlardı. Sessizce gülümseyerek selamlıyordu onları Nina, ama içlerinden Siyamlı bir kız vardı ki ondan bir çift dostça sözü hiçbir zaman esirgemiyordu. Bulangi'nin kölelerinden biriydi

---

* *Folly*: aynı zamanda romana adını (*Almayer's Folly*) veren sözcük "ahmaklık, budalalık, aymazlık, çılgınlık, uçarılık" gibi anlamlara sahiptir. 17. yüzyıldan başlayarak Fransız ve İngiliz tüccar sınıfının aristokratik villalara özenerek inşa ettiği veya şehir ölçeğindeki bahçelerde yer alan, tarihsel ve egzotik göndermelerle yüklü köşk ve dekoratif amaçlı yapılar bu adla anılmaya başlanmıştır. Mısır piramidi, Roma tapınağı, Gotik şato gibi tarihsel şablonları veya 19. yüzyıldan itibaren giderek Çin ve Japon tapınak mimarisini kiç bir anlayışla taklit eden yapılar, gerek içinde yer aldıkları zaman-mekânsal düzleme aykırılıkları, gerek mimari üslup ile işlev arasındaki kopukluk gerekse orantısız inşa maliyetleri açısından, ayakları yere basmayan bir yaşam tarzının, budalalığın yahut uçarılığın ifadesi olarak görülmekteydi. Conrad'ın roman kişisinin Avrupa özentisi köşkü ise, bir bakıma, tersinden egzotizm olarak görülebilir. (ç.n.)

kız; adamın bir sürü karısının hepsinin de şirret mizaçlı oldukları söyleniyordu. Sağlam kaynaklara dayanan dedikodu aynı zamanda, bu çalışkan çiftçinin ev içi çekişmelerinin, genellikle, bütün karılarının bir olup Siyamlı köle kıza saldırmasıyla sonuçlandığını dillendiriyordu. Kızın kendisi hiçbir zaman şikayet etmiyordu – belki temkinli davranmak gereği yüzünden, ama daha büyük olasılıkla, yarı-yabani kadınlara özgü o tuhaf, kadere razı tevekkül yüzünden. Sabahın erken saatlerinden itibaren evlerin arasındaki patikalarda –nehir boyunda ya da iskelelerin üzerinde– görülüyor, satmakla görevlendirildiği kurabiyelerin dizili olduğu tepsi, büyük bir maharetle başının üzerine yerleştirilmiş oluyordu. Günün en sıcak saatlerinde genellikle Almayer'in malikânesine sığınıyor, Nina onu davet ettiğinde çoğunlukla verandanın gölgeli bir köşesinde bir yer bulup, tepsisi önünde, yere çömelip oturuyordu. Gülümsemesini "Mem Putih"ten asla esirgemiyordu, fakat Bayan Almayer'in varlığı, hatta yalnızca kulak tırmalayıcı sesi, alelacele toparlanıp gitmesi için bir işaret görevi görüyordu.

Nina bu kızla sık sık konuşuyordu; geri kalan Sambir sakinlerinin onun sesini işittiği ise nadirdi. Beyaz elbisesiyle, dingin bir tavırla aralarında dolaşan sessiz figüre, başka bir dünyadan gelmiş, kendileri için bir muamma olan bu varlığa alışmışlardı. Gelgelelim dıştan bakınca öylesine metin görünmesine, etrafını saran şeylere ve insanlara görünüşte onca mesafeli olmasına karşın, Nina'nın yaşamı, Bayan Almayer'in ev halkının mutluluğuna hatta salt güvenliğine bile olanak vermeyecek derecede faal olması sebebiyle, sakinlikten uzaktı. Lakamba ile yeniden bir tür ilişki kurmuştu, kişisel bir ilişki değildi bu gerçi (zira hükümdarın asaleti malikânesinden dışarı adım atmasına izin vermiyordu), ama hükümdarın başbakanı, liman şefi, mali danışmanı ve genel hizmetkârı olan kişi aracılığıyla. Bu –Sulu kökenli– beyefendi kişisel cazibeden büsbütün yoksun olmakla birlikte, bir devlet adamına yaraşır vasıfları haizdi kuşkusuz. İşin aslı, düpedüz iticiydi: Tek bir gözü, çiçek bozuğu bir yüzü vardı, burnu ve dudakları

biçimini kızamık yüzünden kaybetmişti. Beline sardığı pembe basmadan bir çaput parçasından ibaret olan sivil kıyafetiyle bu sevimsiz şahsın yolu sık sık Almayer'in bahçesine düşüyordu. Evin arka tarafında, etrafa saçılmış közlerin üzerinde çömelerek, Bayan Almayer'in gözetimi altındaki kadınların, hane halkının günlük öğünü olan pirinci pişirdikleri büyük demir kazanın yanıbaşında, bu işbilir müzakereci Almayer'in karısıyla Sulu dilinde uzun sohbetler ediyordu. Sohbetin konusunun ne olduğu, o ayrıldıktan sonra Almayer'in ocağının başında cereyan eden ailevi münakaşalara bakarak tahmin edilebilirdi.

Almayer son zamanlarda nehrin yukarısına doğru keşif gezilerine çıkmayı âdet edinmişti. Küçük bir kanonun içinde, iki kürekçi ve serdümen görevinde sadık hizmetkârı Ali ile birlikte, her defasında birkaç günlüğüne ortadan kayboluyordu. Her hareketi Lakamba ve Abdullah tarafından yakından izleniyordu kuşkusuz, çünkü bir zamanlar Raca-Laut'un sırdaşı olan bu adam, kıymetli sırlara sahip olsa gerekti. Borneo kıyılarında yaşayan ahali, iç bölgelerde paha biçilmez elmasların, muazzam zenginlikte altın madenlerinin olduğuna içten içe inanır. Üstüne üstlük bütün bu hayaller, iç bölgelere ilerlemenin güçlüğüyle perçinlenir; adanın kuzeydoğu kıyısından, Malaylar ile nehir boylarında yaşayan Dayak kabilelerinin –namıdiğer kafatası avcılarının– ezelden beri kavgalı oldukları sahil şeridinden iç kısımlara nüfuz etmek özellikle zordur. Bu beyhude savaşın kısa süren ateşkes dönemlerinde, Malaylara ait kıyı yerleşimlerini ziyaret eden Dayaklar eliyle kıyıya bir miktar altının ulaştığı doğrudur elbette. İşte, bu zayıf temel üzerine en akla gelmedik abartılar inşa edilip birbirine eklenir.

Beyaz adam sıfatıyla Almayer –tıpkı kendisinden önce Lingard'ın da yaptığı gibi– nehrin yukarı kısmındaki kabilelerle bir parça daha iyi ilişkiler geliştirmişti. Gegelelim o bile keşif amacıyla çıktığı seferlerde tehlikeden muaf olmadığından, sabırsız Lakamba onun dönüşünü iple çekerdi. Fakat Raca her defa-

da hayal kırıklığına uğruyordu. Hizmetkârı Babalatchi'nin pi-
kazanının başında beyaz adamın karısıyla yaptığı görüşmeler
şunaydı. Beyaz adamın kendisi ser veriyor sır vermiyordu – ne
ıa, ne pohpohlama ne de aşağılama; ne yumuşak sözler ne de
lak tırmalayan iftiralar; ne umutsuz yakarışlar ne de ölüm teh-
leri fayda etmiyordu. Zira Bayan Almayer, kocasını Lakamba
bir ittifaka razı etmek için duyduğu derin arzuyla tutkuların
r çeşidini devreye sokmuştu. Koltuk altı hizasında, kuru göğ-
nün etrafına sımsıkı sarılmış pasaklı entarisi, çıkık elmacıkke-
kleri üzerine dökülen darmadağın, seyrek kır saçlarıyla ricacı
tavırla gelip, o kulak tırmalayan sesiyle saatlerce dil dökerek
ylesine dürüst ve adaletli bir adamla sıkı bir işbirliğine girme-
n faydalarını sıralardı.

"Neden Raca'ya gitmiyorsun?" diye bağırırdı. "Niye boyu-
ı büyük ormandaki o Dayaklara gidiyorsun? Onları öldürmek
zım. Sen öldüremezsin onları, beceremezsin; ama Raca'mızın
lamları cesurdur! İhtiyar beyaz adamın hazinesinin nerede ol-
uğunu Raca'ya söyle. Raca'mız iyi biri! Özbeöz büyükbabamız o,
*Datu Besar!** O sefil Dayakları öldürecek, sen de hazinenin yarısı-
ı alacaksın. Ah, Kaspar, söyle hazinenin yerini! Söyle bana! Gece-
eri durmadan okuduğun ihtiyar adamın defterine bak da söyle!"

Böyle durumlarda Almayer patlak veren bu ev içi kasırgası
arşısında sırtını kamburlaştırarak oturur, karısının söz tufanın-
laki her duraksamayı öfkeli bir homurdanmayla vurgulamakla
yetinirdi, "Hazine mazine yok! Defol kadın!" Onun sabırla bükül-
müş beli karşısında bıkan kadın sonunda arkasından dolaşarak
masada onun karşısına geçer, bir eliyle entarisini kıstırırken, di-
ğer kupkuru kolu ve pençeyi andıran eli öne uzatarak, tutkulu
bir öfke ve aşağılamayla, cesur Malay şefleriyle muhatap olmaya
layık olmayan bu adamın başına yağdırdığı aşağılayıcı sözleri ve
yaralayıcı küfürleri vurgulardı. Sahne genellikle Almayer'in ağır

* (Malay.) Büyük şef. (ç.n.)

ağır ayağa kalkıp, elinde uzun piposu, bakışında ta içinde hissettiği bir acının yansımasıyla, sessizce oradan uzaklaşmasıyla son bulurdu. Merdivenlerden iner, böylesine bir hiddet karşısında duyduğu tiksinti ve korkudan ileri gelen fiziksel bir çöküntü içinde ayaklarını sürüyerek yeni evinin yalnızlığına giden yolda diz boyu otun içine dalardı. Kadın, onun peşi sıra merdivenin başına kadar gelir, uzaklaşmakta olan siluetin arkasından ağzına geleni söylerdi. Bu sahnelerin her biri Almayer'in ta uzaktan işittiği, tüylerini diken diken eden bir çığlıkla son bulurdu. "Biliyorsun, Kaspar, senin karınım! kendi *Blanda* yasalarınıza göre özbeöz Hıristiyan karın!" Onu en derinden yaralayacak olan sözün, adamın yaşamındaki en büyük pişmanlığın bu olduğunu bilirdi.

Nina bütün bu sahnelere hiç istifini bozmadan tanıklık ediyordu. Sağır, dilsiz, herhangi bir histen yoksun olsa ancak bu kadar kayıtsız kalabilirdi. Gelgelelim, babası "Almayer'in Sırça Köşkü"nün geniş, tozlu odalarına sığındığı, annesi ise dil dökmekten bitkin düşmüş bir halde sırtını masanın ayağına yaslayıp yorgun argın yere çömeldiği vakit, Nina merakla onun yanına gidiyor, yere dökülmüş Hint hurması suyuna değmesin diye eteklerini toplayarak, yıkıcı bir püskürme sonrasında sönümlenen bir yanardağın kraterinden içeri bakarmış gibi, ona yukarıdan bakıyordu. Bu tür bir sahnenin ardından Bayan Almayer'in düşünceleri genellikle çocukluk anılarının kanalına dönmüş olur ve bunları tekdüze bir tür manzume biçiminde dile getirirdi. Birbirinden bir parça kopuk olmakla birlikte, genellikle Sulu Sultan'ının zaferlerini, ihtişamını, gücünü, muazzam yiğitliğini; onun süratli korsan *prau*'larını karşılarında gören beyaz adamların korkudan nasıl nefeslerini tuttuklarını tasvir eden hikâyelerdi bunlar. Büyükbabasının kudreti hakkındaki bu sözler, "Beyaz Iblis 'in teknesiyle girişilen muazzam savaş ve Samarang daki manastır yaşantısı başta olmak üzere daha sonraki hatıralarla karışıyordu. Bu noktada genellikle hikâyesini yarıda kesip, her daim boynunda asılı duran küçük bakır haçı çıkararak batıl bir

hayretle incelerdi. Ufacık metal parçasına kimbilir hangi sebepten yakıştırdığı tılsımlı niteliğin onda uyandırdığı batıl his ve bu muskayı kaybettiği takdirde Mukaddes Ana nın onu cezalandırmak için bilhassa icat edeceğine inandığı birtakım kötü cinler ve korkunç işkencelere dair iyiden iyiye muğlak ancak dehşet verici düşünce, hayatın fırtınalı yollarında Bayan Almayer'in yanında hazır bulundurduğu yegâne ilahi dayanaktı. Hiç değilse tutunacak somut bir şeylere sahipti Bayan Almayer; oysa, saygın Bayan Vinck'in Protestan kanatları altında yetiştirilen Nina, almış olduğu eğitimi ona hatırlatacak küçücük bir metal parçasından bile yoksundu. O yabani zaferlerin hikâyesini, o barbarca dövüşler ve vahşi şenliklerin, annesinin soyundan gelen adamların *Orang Blanda*'ya katbekat üstün geldiği, bir nebze kanlı olmakla birlikte yiğitçe dövüşlerin hikâyelerini dinlerken, karşı konulmaz biçimde büyülendiğini hissediyor, iyi niyetli kimselerin onun çocuk ruhunun etrafına sardıkları o daracık uygarlık esvabının üzerinden sıyrılıp gittiğini ve bilinmedik derin bir uçurumun kıyısında, onu çaresizlikten tir tir titrer halde bıraktığını hayretle görüyordu. İşin en tuhaf yanı, anne diye hitap ettiği, bir cadıyı andıran o varlığın etkisi altına girdiği anlarda, bu uçurum onu ürkütmüyordu. Uygar insanlar arasındayken, Lingard'ın onu Brow'dan, deyim yerindeyse, kaçırdığı zamandan önceki yaşamını unutmuş gibiydi. O günden sonra Hıristiyan bir öğrenim görmüş, toplum içinde eğitim almış ve uygar yaşamı yakından gözleme fırsatı bulmuştu. Ne yazık ki, öğretmenleri onun mizacını anlamamışlar, verdikleri eğitimse bir aşağılama sahnesiyle son bulmuş, taşıdığı melez kan yüzünden beyazların şiddetli küçümsemelerine maruz kalmıştı. Bütün bunların acısını iliklerinde hissetmişti; faziletli Bayan Vinck'in öfkesinin bankada çalışan genç adamdan çok, adamın hayranlığının sebebi olan masum varlığa yöneldiğini gayet iyi hatırlıyordu. Ayrıca Bayan Vinck'in hiddetinin aslında, böyle bir hadisenin onun beyaz yuvasında Avrupa'dan henüz dönmüş olan kar beyaz güvercinleri iki genç

Vinck hanımefendinin, kaderlerinin kusursuz erkeğini beklemek üzere onun anaç kanatları altına sığındıkları bu evde yaşanmasından kaynaklandığına dair de en ufak kuşkusu yoktu. Almayer'in binbir güçlükle denkleştirdiği ve Nina'nın harcamaları için gün sektirmeden gönderdiği para bile Bayan Vinck'i faziletli kararından döndüremedi. Nina evden kovuldu; işin doğrusu, kendisini bekleyen değişimden ne kadar ürkse de, kızın kendisi de gitmek istemişti. Böylece artık, yabani bir anne ve tuzakların arasında bası bulutlardaymış gibi dolaşan zayıf, kararsız ve mutsuz bir babayla birlikte üç yıldır nehir kıyısında yaşamaktaydı. Medeniyetin bütün gereklerinden yoksun, sefil barınma koşullarında bir yaşam sürmüş; menfaat elde etmek için girişilen sakir ayak oyunlarının, şehvet veya para için başvurulan bir o kadar tiksinti verici dalavere ve suçların atmosferini teneffüs etmişti; işte aile içi kavgalar da eklenecek olursa, üç yıllık yaşantısını dolduran vegâne hadiseler bunlardı. Zannettiğinin ve neredeyse umut ettiğinin aksine, ilk bir ay içerisinde umutsuzluk ve tiksintiden ölmedi. Aksine, altı ayın sonunda, sanki daha önce bundan başka bir yaşamı tatmamış gibi geliyordu ona. Daha iyi şeylere göz atmasına düşüncesizce izin verilmiş, sonra da gerisingeri güçlü ve dizginsiz tutkularla dolu bir barbarlık bataklığına fırlatılmış olan çocuk aklı ayırt etme yetisini yitirmişti. Nina'ya herhangi bir değişim ve fark yokmuş gibi geliyordu. İster briketten *godown*'larda, isterse çamurlu nehir boylarında ticaret yapsınlar; ister büyük isterse küçük lokma peşinde koşsunlar; ister devasa ağaçların gölgesinde, isterse Singapur'un gezinti yolu üzerindeki katedralin gölgesinde kur yapsınlar; ister kendi çıkarları için yasaların himayesi altında ve Hıristiyanlığın vecibelerine uygun olarak tezgâh kursun, isterse arzularını gerçekleştirmek için o devasa ve kasvetli ormanlar kadar yontulmamış tabiatlarının vahşi kurnazlığına ve kıyasıya hışmına başvursunlar, Nina her birinde sevgi ve nefretin ve şekilden şekle giren o kaypak doların peşinden koşan sefil bir doymak bilmezliğin ortak tezahürünü

görüyordu. Ne var ki, onun doğrudan şaşmaz tabiatı, bunca yıl sonra, Malay hısımlarının tavizsiz ve vahşi bir içtenlikle amaçları uğrunda her yolu mübah gören anlayışını, tanışmak talihsizliğine maruz kaldığı beyazlarda gördüğü o usturuplu riyakârlığa, kibar sahtekârlıklara, faziletli ikiyüzlülüklere hiç değilse yeğ tutuyordu. Eninde sonunda kendi hayatıydı bu, kendi hayatı olacaktı, böyle düşünerek gitgide annesinin etkisi altına girdi. Tüm masumiyetiyle, bu hayatın iyi taraflarını bulmaya çalışarak, kendi ataları olan Racaların geçmişte kalan zaferleri hakkında yaşlı kadının anlattığı hikâyeleri büyük bir iştahla dinliyor, ailenin zayıf ve gelenekten yoksun bir babanın temsil ettiği beyaz koluna karşı ise giderek daha umursamaz, daha küçümseyici bir tavır takınıyordu.

Kızın Sambir'e dönüşü Almayer'in içinde bulunduğu güçlükleri hiç de hafifletmemişti. Onun gelişinin neden olduğu hareketlilik sönümlenmiş, Lakamba'nın ziyaretleri kesilmişti gerçi, ama savaş gemisine ait filikaların ziyaretinin üzerinden daha bir yıl geçmeden, Abdullah'ın yeğeni, Seyid Reşid, Mekke'ye yaptığı hac yolculuğundan dönmüş, yeşil hırkası ve gururla taşıdığı Hacı ünvanıyla kendinden memnun bir halde ortalıkta dolaşıyordu. Onu getiren vapurun güvertesinden büyük bir şaşaayla fişekler atılmış, Abdullah'ın malikânesinde bütün gece davullar çalmış, karşılama için hazırlanan ziyafet ise sabahın ilk saatlerine dek sürmüştü. Reşid, Abdullah'ın en gözde yeğeni ve varisiydi. Müşfik amca, bir gün nehir kıyısında Almayer'e rastlayınca durup nazikçe hal hatır sordu ve ondan ciddi bir tavırla bir görüşme rica etti. Almayer bir dolandırıcılık girişiminden veya her halükârda nahoş bir şeylerden kuşkulandıysa da, elbette çok memnun olmuş gibi davranarak kabul etti. Bunun üzerine, ertesi akşam günbatımından sonra Abdullah, yanında birkaç kır sakallı ve yeğeniyle birlikte çıkageldi. Bu genç adam –gayet bıçkın ve küstah görünüyordu– merasimin başından sonuna dek son derece aldırışsız bir tavır takındı. Meşale taşıyanlar merdivenin

başında toplandıkları ve misafirler çeşitli koltuklara oturdukları sırada Reşid, onlardan ayrı bir yerde gölgede dikelmiş, küçük asil ellerini büyük bir dikkatle inceliyordu. Ziyaretçilerinin fazlaca ciddi tavrı karşısında şaşıran Almayer her zamanki asaletten yoksun üslubuyla masanın köşesine tüneyince, Araplar onun bu davranışını tasvip etmediklerini derhal ciddi bir biçimde belli ettiler. Gelgelelim Abdullah, şimdi Almayer'den öteye, kapıda asılı duran kırmızı perdeye gözlerini dikmiş konuşuyor, perdenin hafifçe kıpırdanışı diğer tarafta kadınların bulunduğunu belli ediyordu. Sözlerine, samimi komşuluk ilişkileri içinde geçirdikleri uzun yıllar için Almayer'e teşekkür ederek başladı; varlığıyla dostlarının yüzünü güldürmesi için Allah'tan ona daha nice yıllar nasip etmesini diledi. Hollanda "Komisse"sinin ona (Almayer'e) gösterdiği büyük ilgiden nezaketle söz ederek, buradan Almayer'in kendi milleti için ne kadar önemli biri olduğu gibi lütufkâr bir sonuç çıkardı. Kendisi, yani Abdullah da, bütün Araplar arasında sözü geçen biriydi ve yeğeni Reşid bu toplumsal mevkinin ve büyük bir servetin varisi olacaktı. Reşid artık bir hacıydı. Sahibi olduğu Malaylı birkaç kadından bahsetmeyi sürdürdü Abdullah, ancak artık bir gözde, Peygamberin cevaz verdiği dört tanesi içinde en önde gelen bir eş edinmesinin vakti gelmişti. Böylece, görgülü bir adamın nezaketiyle konuşarak, şaşkınlıktan nutku tutulan Almayer'e, evladının Reşid gibi gerçek bir mümin ve faziletli bir adamla evlenmesine rıza gösterirse, Allah-u Teala kendisini –Abdullah'ı– Cennet'in nimetlerine çağırdığı vakit, kızı, Reşid'in evindeki bütün varlığın sahibi ve Adalar'daki Araplar içinde en önde gelenin gözdesi olacaktı.

"Yani Tuan," dedi sözlerini tamamlarken, "öbür kadınlar onun kölesi olacak, zaten Reşid'in evi de geniş. Bombay'dan kocaman divanlar, pahalı halılar, Avrupa işi mobilyalar getirdiydi. Bir de büyük ayna var ki, çerçevesi altın gibi parlar. Bir kız daha ne ister?" Almayer sessiz bir çaresizlik içinde ona bakarken Abdullah, bir el hareketiyle beraberindekileri göndererek daha senli

benli konuşmaya başladı ve sözlerini bitirirken böyle bir beraberliğin maddi faydalarına işaret ettikten sonra, samimi dostluğunun emaresi ve kızın bedeli olarak Almayer'e üç bin dolara anlaşma teklif etti.

Zavallı Almayer neredeyse düşüp bayılacaktı. Abdullah'ın girtlağına sarılmamak için kendini zor tutuyordu. Diplomatik bir uzlaşmaya varmanın zaruretini kavramak için, bu kanun tanımaz adamların ortasında ne kadar çaresiz bir konumda bulunduğunu kendi kendisine hatırlatması gerekti. Dürtülerine hâkim olup, nazik ve soğuk bir üslupla kızın henüz genç ve kendisinin biricik çocuğu olduğunu söyledi. Hem sonra bir Mümin, üstelik de bir Hacı olan Tuan Reşid, harreminde kâfir bir kadını neylesindi. Bu son itiraz karşısında Abdullah'ın kuşkulu bir biçimde güldüğünü görünce sessiz kaldı, konuşmayı sürdürebileceğinden emin değildi. Açıkça karşı çıkmaya cesaret edemiyor, ancak tavizkâr bir şey söylemekten de korkuyordu. Bu sükûtun ne anlama geldiğini gayet iyi anlayan Abdullah ayağa kalktı; ciddi bir selam vererek oradan ayrıldı. Dostu Almayer'e "binlerce yıl" ömür dileyip görevine sadık Reşid'in koluna girerek merdivenden indi. Meşale taşıyanların ellerinde salladıkları ateşlerden nehrin üzerine bir kıvılcım yağmuru saçıldı; kortej, sinirleri gerilmiş olmakla birlikte konuklarının ayrılmasıyla rahatlayan Almayer'i geride bırakarak oradan uzaklaştı. Almayer bir sandalyeye çöktü, ağaç gövdeleri arasındaki ışık parıltıları kayboluncaya, ayak sesleri ve mırıldanmalar yerini tam bir sessizliğe bırakıncaya kadar kafileyi izledi. Perdenin hışırtısıyla Nina verandaya çıkıp her gün saatlerini geçirdiği sallanan sandalyeye oturana kadar da yerinden kıpırdamadı. Kız sandalyeye hafif bir ivme verdi, yarı yarıya kapalı gözlerle arkasına yaslandı, uzun saçları masadaki lambanın tüterek yanan ateşine karşı yüzünü gölgeliyordu. Almayer ona kaçamak bir bakış fırlattı, fakat kızın yüzü her zamanki kadar muamma doluydu. Başını hafifçe babasına çevirip, ona hiç beklemediği bir biçimde, İngilizce olarak, sordu:

"O gelen Abdullah mıydı?"

"Evet," dedi Almayer, "az önce ayrıldı."

"Peki ne istiyormuş, baba?"

"Seni Reşid için satın almaya gelmiş," dedi Almayer, öfkesine hâkim olmayı başaramayarak, sanki bir duygu patlaması beklermiş gibi hiddetle kıza bakarak. Ancak Nina, görünüşe bakılırsa hiç oralı olmamış, hülyalı bakışlarla dışarıdaki kapkara geceyi izliyordu.

"Nina," dedi Almayer kısa bir sessizliğin ardından sandalyesinden kalkarak, "kanallarda tek başına kanoyla dolaşmaya çıktığında dikkatli ol. O Reşid denen adam belalı alçağın tekidir, ne yapacağını kimse bilemez. Duyuyor musun beni?"

Kız şimdi ayakta duruyor, bir eliyle girişi örten perdeyi kavramış, içeri girmeye hazırlanıyordu. Gür perçemlerini ani bir hareketle savurarak arkasını döndü.

"Cüret eder mi dersin?" diye sordu hızlıca, ardından, içeri girmek üzere tekrar döndüğünde alçak sesle ekledi: "Cüret edemez. Arapların hepsi korkaktır."

Almayer onun ardından hayretler içerisinde bakakaldı. Hamağında avuntu aramadı. Ne yapacağını bilmez bir halde verandada yürüyor, ara sıra tırabzanların yanında durup düşünüyordu. Lamba söndü. Şafağın ilk ipliği ormanın üzerinde belirdi; Almayer rutubetli havada ürperdi. "Vazgeçiyorum," diye söylendi kendi kendine, bitkin bir halde hamağa uzanırken. "Lanet olası kadınlar! Pekâlâ, bildiğini yap! Adeta kaçırılmak istiyor bu kız!"

Sonra, tarifsiz bir korkunun yüreğine ilerlediğini hissederek bir kez daha ürperdi.

4. Bölüm

O yıl, güneybatı musonunun patlak vermek üzere olduğu sıralarda, kaygı verici birtakım söylentiler Sambir'e ulaştı. Kaptan Ford'un bir akşam Almayer'in evine sohbete gelirken getirdiği *Straits Times*'ın* son sayıları, Açe Savaşı'nın ve Hollandalıların fiyaskoyla sonuçlanan seferinin haberleriyle doluydu.** Pek az sayıda ticari *prau*'ya sahip olan Nakhodalar nehirden yukarı seyredip Lakamba'yı ziyarete geldi; yaşanmakta olan kargaşa hakkında hükümdara danışırken, *Orang Blanda*'nın

---

* 1845'te Singapur'da Catchick Moses adlı Ermeni bir girişimci tarafından kurulan, İngilizce yayın yapan günlük gazete. (ç.n.)

** Britanya 1824'te imzalanan anlaşmayla Sumatra'nın idaresini, adanın kuzey-batısında önemli bir merkeze dönüşen Açe'nin bağımsızlığını tanımak kaydıyla, Hollanda'ya devretmişti. 19. yüzyıl ortalarında Açe limanı baharat ticaretinden yüksek gelirler elde etmeye başlayıp, bunun paralelinde sömürgeci büyük şirketleri hedef alan korsanlık faaliyetleri çoğalınca, Britanya Hollanda'nın Sumatra Sultanlığı'na saldırmasının önündeki yasal engeli kaldırdı. Böylece Hollanda'nın 1873'te Açe'ye saldırmasıyla başlayan ve ardından Flemenk donanmasının tüm kıyıyı kuşatmak için düzenlediği seferle devam eden savaş, Sultan'ın ilk andaki yenilgisine karşın, dağınık veya koordine halk direnişleri biçiminde 1914 yılına kadar sürdü (Romanın yazıldığı 1895 yılında yayılarak devam etmekteydi). Hollandalı yöneticilerin direnişi kırmak için yerel İslami önderler ağzından sömürge imparatorluğuna sadakat telkin eden fetvalar yayınlatması da ayaklanmaların bastırılması için yeterli olmadı. Başta Sulu ve Bali olmak üzere, takımadaların diğer bölgelerinde de yerel direnişlerin patlak vermesi sonucunda sömürge ordusu, sahip olduğu açık silah üstünlüğüne rağmen ağır ekonomik kayıplara uğradı ve Batavya'da (bugünkü Cakarta) yoğunlaşan ticaret ve finans sermayesi iflasın eşiğine geldi. (ç.n.)

sert yaptırımlarının; barut ticaretinin tümüyle durdurulması, Makassar Boğazı'nda ticaret yapan bütün şüpheli teknelerin sıkı denetimden geçirilmesi gibi her alanda örnekleri görülen tiranlığın hikâyesini, başlarını kaygıyla iki yana sallayarak dinlediler. Barut ticareti ehliyetinin elinden alınması ve söz konusu maddeyle dolu yüz elli fıçıya, tehlikeli bir yolculuğun ardından nehrin ağzına ulaşmasına ramak kaldığı sırada *Prenses Amelia* adlı topçu gemisi tarafından birdenbire el konmasının ardından, Lakamba'nın beyaz Raca'ya sadakatle bağlı olan ruhu bile içten içe bir hoşnutsuzluğa sürüklenmişti. Bu tatsız haberi ona veren kişi Reşid'di; evlilik projelerinin başarısızlığa uğramasının ardından adalar arasında uzun bir ticari yolculuğa çıkan adam, arkadaşı adına barutu satın almış, fakat dönüş yolundayken, yakalanmamak konusunda gösterdiği maharet için kendisini tam tebrik ettiği sırada durdurulup baruttan mahrum edilmişti. Reşid'in hıncı en başta Almayer'i hedef alıyordu; Arapların Raca ile bir olup, nehrin yukarısında yaşayan Dayak kabileleriyle giriştiği beyhude savaşı Hollandalı yetkililere onun ihbar ettiğinden kuşkulanıyordu.

Reşid, şikayetleri Raca tarafından çok soğuk bir tavırla karşılanıp, beyaz adamdan intikam almaya dönük en ufak bir işaret göremeyince fazlasıyla şaşırdı. İşin aslı Lakamba, Almayer'in devlet işlerine karıştığı ithamının tümüyle asılsız olduğunu biliyordu; üstelik, eski düşmanıyla arasında, Almayer'in yeni arkadaşı Dain Maroola tarafından gerçekleştirilen uzlaşma sonucunda, her kapıdan kovulan bu adama karşı tavrı büsbütün değişmişti.

Almayer'in bir arkadaşı vardı artık. Reşid'in ticari geziye çıkmasından kısa bir süre sonra Nina, tek başına çıktığı gezintilerin birinden dönerken, kanonun içinde gelgitle birlikte yavaşça ilerlemekteyken, küçük kanalların birinde, sanki ağır halatlar suya atılıyormuş gibi bir şıpırtı ve ağır bir teknede küreklere asılmaları gerektiği vakit Malay denizcilerinin söyledikleri türden uzayıp giden bir şarkı işitti. Kanalın ağzını gizleyen sık çalı yığınının

arasından Avrupa armalı bir yelkenli teknenin Nipa palmiyelerinin tepesini aşan uzun direklerini gördü. Bir brik, küçük kanaldan çekilip nehrin ana koluna indiriliyordu. Güneş batmıştı, Nina kısacık alacakaranlık süresince briğin, akşam meltemi ve yükselen gelgitin yardımıyla, pruva yelkeni üzerinde Sambir'e doğru yol aldığını gördü. Kanosunu nehrin ana kolundan çıkarıp, ormanla kaplı küçük adacıklar arasında uzanan pek çok dar kanaldan birine çevirerek, uyuklayan, karanlık ve tenha sular üzerinden Sambir'e doğru var gücüyle kürek çekmeye başladı. Kano, su palmiyelerine sürünerek geçiyor, uyuşuk timsahların ona umursamazlıkla tembel tembel baktıkları çamurlu dar kıyıların etrafından dolaşıyordu. Karanlık tam çökmek üzereyken, nehrin iki ana kolunun kesiştiği geniş kavşak noktasına vardığında, brik çoktan demirlemiş, yelkenlerini sarmış, serenlerini doğrultmuş ve güvertelerinde görünüşe göre kimsecikler kalmamıştı. Pantai'nin iki kolu arasında uzanan sığ burun üzerindeki eve ulaşmak için Nina'nın nehrin karşı kıyısına ulaşması, bunu yaparken de briğin epeyce yakınından geçmesi gerekiyordu. Her iki koldan yukarı doğru, nehrin kıyısında ve suyun üzerinde inşa edilmiş evlerin şimdiden göz kırpmaya başlayan ışıkları, altlarında uzanan durgun suda yansıyordu. İnsan seslerinin uğultusu, ara sıra duyulan bir çocuk ağlaması, tahta bir davulun hızlı hızlı çalınan ve aniden kesilen nağmesi, avdan dönen balıkçıların ta uzaktan karanlığın içinde birbirlerine seslenişi, nehrin geniş açıklığı üzerinden ona ulaşıyordu. Karşı kıyıya geçmeden önce biraz tereddüt etti, Avrupa usulü donatılmış bu tekne alışılmadık bir nesne olduğundan onu bir parça tedirgin etmişti, fakat göz alabildiğine uzanan nehir, ufak bir kanoyu görünmez kılacak denli karanlıktı. Çabuk çabuk kürek çekerek ufak sandala ivme verdi, karinada çömelip, şüpheli herhangi bir sesi yakalamak için öne uzanmış halde *Lingard&Co.*'nun küçük iskelesine doğru yol alıyor, Almayer'in bungalovunun beyaz boyalı verandasında parlayan parafin lambası kuvvetli ışığıyla

ona yol gösteriyordu. İskele, yerlere eğilen çalılarla kaplı nehir kıyısının gölgesi altında gizlenmişti. Henüz iskeleyi göremeden, büyük bir teknenin onun çürümüş kazıklarına tosladığını işitti, aynı zamanda, daha yakınına gelince, belli belirsiz seçilen beyaz renkli ve devasa boyutlarından, az önce demirleyen briğe ait olduğunu doğru biçimde tahmin ettiği bu teknede fısıltıyla konuşanların seslerini duydu. Küreğinin çevik bir hamlesiyle ilerlemeyi keserek ikinci bir hareketle kayığı gerisingeri çevirip iskeleden uzaklaştı ve evin arka avlusuna ulaşım sağlayan küçük bir dereye doğru yol aldı. Kanalın çamurlu bitim noktasında karaya çıkarak avlunun ezilmiş çimleri üzerinden eve doğru ilerledi. Sol tarafta ocak başından kırmızı bir alev yükseliyor, etrafından dolaştığı muz tarlası arasından görülüyordu, o taraftan gelen kadın kahkahalarının gürültüsü gecenin sessizliğinde ona kadar ulaştı. Annesinin yakınlarda olmadığını tahmin ederken yanılmıyordu; kahkaha ve Bayan Almayer yakın ahbap sayılmazlardı. Herhalde evdedir, diye düşündü Nina, evi ikiye bölen dar koridorun arka kapısına uzanan rampanın oynak tahtaları üzerinden hafif adımlarla yukarı koşarken. Kapının dışında, koyu gölgede sadık hizmetkârları Ali duruyordu.

"İçeride kim var?" diye sordu Nina.

"Büyük bir Malay beyi geldi" diye yanıt verdi Ali, heyecanını bastırmaya çalışarak. "Zengin bir adam. Mızraklı altı adamı var. Gerçek Asker, anlıyorsun. Giyiminden kuşamından da belli yiğit olduğu. Elbisesini gördüm. Nasıl parlıyor! O ne mücevherler! İçeri girmeyin, Mem Nina. Tuan girilmemesini emretti, ama yaşlı Mem gitti. Tuan kızacak. Ey yüce Allahım! Adamda ne mücevherler var!"

Nina kölenin öne uzattığı elini aşıp karanlık geçitten içeri sıvıştı, perdenin kızıl parıltısında, diğer uca yakın bir yerde duvarın yanına iki büklüm çömelmiş ufak bir karaltıyı seçebiliyordu. Ön verandada olup bitenleri izleyen annesinin gözleri, kulakları bayram ediyordu. Nina da böylesine az rastlanır bir olayın sun-

duğu zevkten kendi payına düşeni almak üzere yaklaştı. Annesinin öne uzanan koluyla ve gürültü etmemesi için uyaran çok kısık bir fısıltıyla karşılaştı.

"Onları gördün mü anne?" diye sordu Nina nefesini tutup fısıldayarak.

Bayan Almayer yüzünü kıza döndü; çöküк gözleri, koridorun loş kızıllığında tuhaf bir parıltıyla aydınlandı.

"Onu gördüm," dedi, zar zor işitilir bir sesle, kızının elini kemikli parmaklarıyla sıkarak. "Sambir'e büyük bir Raca geldi – Göklerin bir Oğlu," diye söylendi yaşlı kadın kendi kendisine. "Git buradan, kızım."

İki kadın perdenin yakınında duruyorlardı; Nina kumaşın yırtık kısmına yaklaşmak istiyor, annesi ise mevzisini öfkeyle, inatla savunuyordu. Öte taraftaki konuşma bir anlığına durulmuştu, fakat birkaç adamın soluk alıp verişi, birtakım ziynet eşyalarının ara sıra çıkardığı hafif şıngırtı, metal kabzaların ya da elden ele uzatılan bakır siri kâselerinin tangırtısı, kısa duraksama ânında işitilebiliyordu. İki kadın arasında sessiz bir arbede oldu, bir ayak sesi işitildi, ardından Almayer'in iri cüssesinin gölgesi perdenin üzerine düştü.

Kadınlar çekişmeyi kesip oldukları yerde kıpırtısız kaldılar. Almayer konuğuna yanıt vermek için ayağa kalkmış, öte yanda neler olup bittiğinden habersiz, kapıya arkasını dönmüştü. Pişmanlık yüklü sinirli bir sesle konuşuyordu:

"Yanlış eve geldiniz Tuan Maroola, eğer niyetiniz, söylediğiniz gibi, ticaret yapmaksa. Ben bir zamanlar tüccardım, ama artık değilim, Makassar'da benim hakkımda duyduklarınıza kulak asmayın. İstediğiniz herhangi bir şey varsa, onu bulacağınız yer burası değil; benim verecek hiçbir şeyim yok, bir şey almak da istemiyorum. Bizim Raca'ya gitmelisiniz; gündüz vakti nehrin karşı yakasında ona ait evleri görebilirsiniz; şurada, kıyıdaki şu ateşlerin yandığı yerde. O size yardımcı olacak, sizinle alışveriş yapacaktır. Hatta, daha iyisi, şu ötedeki Araplara gidin," diye devam

etti burnuk bir sesle, eliyle Sambir boyundaki evleri işaret ederek. "Abdullah tam aradığınız adamdır. Almak istemeyeceği hiçbir şey, satmayacağı hiçbir şey yoktur; inanın bana, iyi tanırım onu."

Kısa bir süre durup yanıt bekledi, sonra ekledi:

"Dediklerimin hepsi doğru, başka sözüm yok."

Annesinin engel olduğu Nina, yumuşak bir sesin üst sınıftan Malaylara özgü sakin, metin bir telaffuzla yanıt verdiğini duydu:

"Beyaz bir Tuan'ın sözlerinden kim kuşku duyabilir? İnsan dostlarını yüreğinin ona söylediği yerde arar. Bu da doğru değil mi? Bu geç saatte geldim, çünkü size duymaktan hoşnut olabileceğiniz bir şey söyleyeceğim. Yarın Sultan'a gideceğim; bir tüccar büyük adamların dostluğuna ihtiyaç duyar. Sonra buraya dönüp, ciddi birkaç şey söyleyeceğim, eğer Tuan izin verirse. Araplara gitmeyeceğim; onlar koca koca yalanlar söylerler! Hani nasıl derler? Hinoğlu hindirler!"*

Almayer kulağa öncekinden daha hoş gelen bir sesle yanıt verdi.

"Peki, nasıl isterseniz. Yarın söylemek istediğiniz bir şey olursa sizi herhangi bir saatte dinleyebilirim. Peh! Sultan Lakamba'yla görüştükten sonra buraya dönmek istemeyeceksiniz, İnchi Dain. Göreceksiniz. Yalnız aklınızda olsun. Ben Lakamba'yla birlikte herhangi bir işe kalkışmak istemiyorum. Bunu kendisine de söyleyebilirsiniz. Hem benimle ne işiniz var ki?"

"Yarın konuşuruz, Tuan, artık sizinle tanıştık," diye yanıt verdi Malay. "Biraz İngilizce biliyorum, böylece ikimiz konuşurken kimse anlamaz, sonra da..."

Aniden kendi sözünü keserek şaşkınlık içinde sordu: "Bu gürültü nedir, Tuan?"

---

* İngilizce metinde Dain, sözcüğün Malaycasını kullanıyor: *Chelakka*. İngilizce telaffuzu itibarıyla sözcük, Batı dillerine Türkçe aracılığıyla geçmiş olan çakal (İng. *jackal*, Alm. *schakal*) sözcüğündeki sessizlerin yer değiştirmesi (*metathesis*) yoluyla oluşmuş izlenimi veriyor. (ç.n.)

Perdenin kadınlar tarafında yeniden başlayan çekişmenin artan gürültüsünü Almayer de işitmişti. Anlaşılan Nina'nın keskin merakı, Bayan Almayer'in depreşen adabımuaşeret duygusuna galip gelmek üzereydi. Hızlı hızlı soluk alıp verişler açıkça duyulabiliyordu; temelde fiziksel olarak cereyan eden çekişme sırasında perde sallanmış, dahası Bayan Almayer'in sağlam bir mantıktan her zamanki gibi yoksun olmakla birlikte, hakaretten yana zenginliği dillere destan sesinin öfkeli paylaması işitilmişti.

"Seni utanmaz kadın! Köle misin sen?" diye bağırdı sinirli anne kulak tırmalayan bir sesle. "Ört yüzünü, seni öksüz mahlûk! Seni beyaz yılan, geçmene izin vermeyeceğim!"

Almayer'in yüzünde kızgın bir ifadenin yanı sıra, anne ile kızın arasına girmenin ne kadar iyi bir fikir olduğuna dair bir şüphe belirdi. Kavganın son bulmasını muzip bir merakla sessizce beklemekte olan Malay misafirine bir göz attı, ardından elini küçümser bir edayla sallayarak sözüne devam etti:

"Önemi yok. Kadınlar işte."

Malay adam başıyla ciddi bir biçimde tasdik etti; yüzünde ise, böyle bir açıklamanın ardından, görgü kuralları icabı metin bir umursamazlık ifadesi belirdi. Perdenin gerisindeki çekişme son bulmuş ve anlaşılan, genç irade üstün gelmişti, zira Bayan Almayer'in hızlı hızlı uzaklaşan topuklu sandaletlerinin tıkırtısı az sonra işitilmez oldu. Sakinleşen hane reisi tam konuşmaya kaldığı yerden devam etmeye hazırlanıyordu ki, konuğunun çehresindeki beklenmedik ifade değişikliğini birdenbire fark ederek başını çevirince kapının önünde dikelen Nina'yı gördü.

Bayan Almayer'in muharebe meydanından çekilmesinden sonra Nina, ele geçirdiği perdeyi küçümser bir haykırışla, "Yalnızca bir tüccar," diyerek kaldırmış, şimdiyse, dudakları hafifçe aralanmış, saçları arbede yüzünden darmadağın, ışıl ışıl, muhteşem gözlerindeki öfke parıltısı henüz sönmemiş bir halde, koridorun oluşturduğu karanlık arkaplanla çerçevelenmiş olarak, aydınlıkta dikeliyordu. Verandanın karşı ucundaki gölgede kıpır-

damadan duran beyazlar giymiş mızrakçılar grubunu bir bakışta fark etti, derken gözleri merak içinde, bu ihtişamlı kafilenin başı olan kişiye odaklandı. Yüzü neredeyse ona dönük olarak, hafif yan tarafta duruyordu; beklenmedik biçimde beliren bu figürün güzelliği karşısında hayret içinde yerlere kadar eğilmiş, Malaylann yalnızca bu dünyanın büyüklerine layık gördükleri bir saygının işareti olarak ellerini kavuşturarak başının üzerine kaldırmıştı. Lambanın çiğ ışığı, siyah ipek ceketinin altın işlemeleri üzerinde parlıyor, belinde bir kuşakla büzülmüş kırmızı *sarong*'unun katlarının altından görünen hançerinin mücevherlerle bezeli kabzası üzerinde parıl parıl binbir ışına parçalanıp, esmer parmaklarını süsleyen pek çok yüzüğün taşları üzerinde oynuyordu. Yerlere kadar eğildikten sonra çabucak doğrularak elini zarif ve rahat bir tavırla, rengarenk boyanmış at kılından püsküllerin süslediği ağır hançerinin kabzasına koydu. Tereddütle eşikte duran Nina, dimdik ve çevik, omuzlarının genişliğinden güçlü kuvvetli olduğu anlaşılan orta boylu bir figür gördü karşısında. Püsküller zarif bir biçimde sol omzun üzerine sarkan mavi bir sarığın kıvrımları altında azim dolu, sınırsız neşeli bir ifade taşıyan, ancak asaletten de yoksun olmayan bir yüz duruyordu. Alt çenenin keskin hatları, kıpkırmızı dolgun dudaklar, inip kalkan burun delikleri ve başın gururlu duruşu, yarı yabani, evcilleşmemiş, belki de zalim bir varlık izlenimi uyandırıyor, bu ırkın ortak özelliği olan gözler ise neredeyse kadınsı yumuşaklığını telafi ediyordu. İlk şaşkınlığını atlatınca Nina bu gözlerin öylesine dizginsiz bir hayranlık ve arzu ifadesiyle kendi üzerinde sabitlendiğini gördü ki şimdiye kadar tatmadığı, endişe ve bir tür hazla karışık bir utangaçlığın bütün varlığına nüfuz ettiğini hissetti. Bu alışılmadık hislerden kafası karışmış bir halde kapının önünde duraksadı ve içgüdüsel bir hareketle perdenin ucuyla yüzünü örttü; yalnızca yuvarlak bir yanağın yarısı, inatçı bir perçem ve o verandada o güne dek gördüğü nadir tüccar örneklerine hiç mi hiç benzemeyen bu muhteşem ve cesur varlığı gözlemek için bir tek gözü açıkta kalmıştı.

Bu beklenmedik görüntü karşısında gözleri kamaşan Dain Maroola, bu denli umulmadık bir yerde bu denli aniden karşılaşılan böylesine bir güzelliği doyasıya seyretmek için duyduğu karşı konulmaz arzu karşısında ne yapacağını bilmez bir halde, Almayer'i, kendi teknesini, beraberindeki hayranlıktan ağzı açık kalmış kafileyi, ziyaretinin amacını ve geri kalan ne varsa hepsini unuttu.

"Bu, kızım," dedi Almayer mahçup bir tavırla. "Bir önemi yok. Beyaz kadınların kendine özgü âdetleri vardır, Tuan, dediğiniz gibi, çok gezmiş biri olduğunuza göre bilirsiniz. Her neyse, vakit geç oldu; konuşmaya yarın devam ederiz."

Dain yerlere kadar eğilerek, karşı konulmaz hayranlığının cüretkâr ifadesini kıza doğru son bir bakışla aktarmaya çalıştı. Bir an sonra ciddi bir nezaketle Almayer'in elini sıkıyordu; yüzü, herhangi bir kadının varlığına karşı büsbütün kayıtsız bir ifade takınmıştı. Adamları bir bir ayrıldılar, o da daha önce teknesinin kaptanı olarak tanıttığı tıknaz, yabani görünüşlü bir Sumatralı eşliğinde çabucak onları izledi. Nina verandanın korkuluğuna doğru yürüdü, çelikten mızrak başlıkları üzerinde ayın parıltısını gördü, adamlar tek sıra halinde iskeleye ilerledikleri sırada ayaklarındaki bakır halhalların her adımda çıkardığı şıngırtıyı duydu. Tekne kısa bir süre sonra kıyıdan açıldı; dolunayın ışığında kocaman görünüyor, suyun üzerinde asılı duran hafif sisin içinde kara, şekilsiz bir kütleyi andırıyordu. Pupa oturağının üzerinde dimdik ayakta duran tüccarın zarif biçimini seçebildiğini sandı Nina, fakat az sonra bütün siluetler bulanıklaşıp birbirine karıştı ve çok geçmeden nehrin orta kısmını sarmalayan beyaz buharın kıvrımları arasında kayboldu.

Almayer kızının yanına gelmişti, her iki koluyla tırabzanların üzerine eğilmiş, mahzun mahzun verandanın aşağısındaki çöp ve kırık şişelerden oluşan yığına bakıyordu.

"Neydi az önceki o gürültü?" diye homurdandı asabi bir tavırla, başını kaldırmadan. "Annene de sana da lanet olsun! Neymiş derdi? Ya sen niye dışarı çıktın?"

"Dışarı çıkmama izin vermedi," dedi Nina. "Öfkelendi. Az önce ayrılan adamın bir Raca olduğunu söylüyor. Galiba haklıymış."

"Siz kadınların, hepinizin deli olduğunuza inanıyorum," diye hırladı Almayer. "Bundan sana ne, ona ne, kime ne? Adam adalardan deniz hıyarı ve kuş yuvası* toplamak istiyor. Bana öyle dedi, sizin bu Raca'nız. Yarın gelecek. İkinizin de evden uzak durmanızı ve işimle meşgul olurken beni rahat bırakmanızı istiyorum."

Dain Maroola ertesi gün geldi ve Almayer'le uzun uzun konuştu. Yakın ve dostça bir ilişkinin başlangıcıydı bu; önceleri Sambirlilerin fazlaca ilgisini çekti bu yakınlık, ta ki kuzeydoğu musonunun soğuk gecelerinde çok defalar, şeyhleri Tuan Putih ile –kendi aralarında Almayer'den böyle bahsediyorlardı– uzun görüşmeler yaparken Maroola'nın adamlarının ısınmak için Almayer'in konağında yaktıkları ateş, halk tarafından kanıksanana dek. Yeni tüccar, Sambir'de büyük merak konusuydu. Sultan'la görüşmüş müydü? Sultan ne demişti? Hediye vermiş miydi? Ne satacaktı? Ne alacaktı? Nehrin üzerine inşa edilmiş bambudan evlerde oturan ahalinin hararetle sorduğu sorular bunlardı. Daha gösterişli binalarda, Abdullah'ın evinde, Arap, Çinli ve Bugi eşrafın malikânelerinde bile günlerce büyük bir heyecan hüküm sürdü. Doğuştan gelen bir kuşku, genç tüccarın kendisi hakkında yaptığı basit açıklamayı kabul etmelerine mani oluyordu. Gelgelelim adamın söyledikleri baştan sona doğru gibi görünüyordu. Tüccar olduğunu, pirinç sattığını söylüyordu. Kauçuk veya balmumu almak istemiyordu, çünkü kalabalık mürettebatını nehrin dışındaki mercan kayalıklarından deniz hıyarı toplama ve anakarada kuş

---

* Endonezya civarında, özellikle Borneo adasında bulunan kalkerli mağaralarda yaşayan kırlangıçların kendi salgıladıkları bir maddeyle yaptıkları yuva, tıpkı bal peteği gibi, Çin ve Güney Asya mutfağında, nadir bulunan pahalı bir yiyecek olarak özellikle çorbalarda kullanılır. Dain'in ticaretini yaptığı ürünlerin listesi, Batılı devletler eliyle yürütülen sömürgeci ticaretin dışında, bölge çapındaki yerel ticari nişlerin çeşitliliğine ve ticari ağların canlılığına işaret ediyor. (ç.n.)

yuvası arama işinde istihdam etmek istiyordu. Bu iki malzemeyi temin etme imkânı varsa almaya hazır olduğunu belirtiyordu. Bali'den geldiğini ve Brahman olduğunu söylüyordu, ki Lakamba ve Almayer'in evlerine sık sık yaptığı ziyaretler sırasında ikram edilen yiyeceklerin hepsini reddetmesi, bu son beyanının kanıtıydı. Lakamba'ya genellikle geceleri uğrayıp uzun görüşmeler yapıyordu. Hükümdarla tüccar arasındaki bu toplantılarda daima üçüncü taraf olarak bulunan Babalatchi, bunca uzun konuşmanın konusunun ne olduğunu öğrenmek isteyen meraklıların bütün çabalarına karşı koymayı biliyordu. Asık yüzlü Abdullah tarafından lakayt bir nezaketle sorgulandığı zamanlardaysa tek gözüyle boş boş bakarak, en ufak fikri yokmuş gibi yaparak kurtulmaya çalışıyordu.

"Ben yalnızca efendimin kölesiyim," diye mırıldanıyordu Babalatchi, çekinerek. Derken, sanki birdenbire cüretkâr bir sır vermeye karar vermiş gibi, Abdullah'a birtakım pirinç alışverişlerinden söz ediyor, gizemli bir ciddiyet takınarak "Sultan tam yüz çuval pirinç satın aldı, Tuan, yüz koca çuval," diye tekrar ediyordu. Daha önemli birtakım alışverişlerin varlığına kuvvetle kani olan Abdullah ise verilen bu bilgiyi saygı icabı bir şaşkınlığın tüm belirtilerini sergileyerek kabul ediyordu. Derken iki adam ayrılıyorlar, Abdullah içinden sinsi köpeğe sövüyor, Babalatchi ise bir oraya bir buraya salınan gövdesi ve bir tutam kır saçın örttüğü öne çıkık çenesiyle, kaçak keşfe çıkmış meraklı bir keçi misali tozlu yolda ilerliyordu. Dikkatli gözler onun her hareketini izlemekteydi. Jim-Eng, Bablatchi'yi ta uzaktan tanıyor, bir afyon müptelasının sersemliğini üzerinden atıp, sendeleyerek yolun ortasına kadar gelerek konuksever bir davetle hazır halde bu önemli kişinin yaklaşmasını bekliyordu. Gelgelelim Babalatchi, bu cömert Çinlinin içten dostluğuna ve kendisine daha önce de ikram ettiği sert cinin çifte cazibesine bile direnecek kadar temkinliydi. Yenilgiyi kabullenen Jim-Eng, elindeki boş şişeyle hiçbir bilgi alamadığıyla kalıyor ve

Sambirli devlet adamı, kendisini her zamanki gibi, Almayer'in malikânesine ulaştıran yoluna devam ederken, onun uzaklaşan siluetinin ardından mahzun mahzun bakakalıyordu. Dain Maroola, beyaz dostuyla Raca arasında bir uzlaşma gerçekleştirdiğinden beridir, tek gözü diplomat Hollandalının evine yeniden sık sık konuk olmaya başlamıştı. Almayer'i derinden tiksindiren bir biçimde, her daim orada görünüyor verandada amaçsızca geziniyor, koridorlarda süklüm püklüm dolanıyor, yahut beklenmedik bir köşenin ardından birden beliriveriyordu, Bayan Almayer'le baş başa bir konuşma yapmaya her an hazırdı. Evin reisinden ise fazlaca çekiniyordu, sanki beyaz adamın, şahsına karşı birikmiş öfkesini ansızın bir tekmeyle açığa vuracağından kuşkulanıyormuş gibi. En sevdiği yer ise ocakbaşıydı, orada her daim görmeye alıştıkları bir konuk olup çıkmıştı; koşuşturan kadınların arasında, çenesini dizlerine yaslamış, kupkuru kollarını bacaklarının etrafına dolamış, tek gözü huzursuzca gezinerek – adeta tetikteki bir çirkinlik abidesi gibi– saatlerce bağdaş kurup oturuyordu. Almayer birçok kez Lakamba'ya başbakanının verdiği rahatsızlıktan ötürü şikayette bulunmak istediyse de Dain onu vazgeçirdi. "Burada o duymadan tek söz edemiyoruz," diye homurdandı Almayer.

"Öyleyse gelin de teknenin güvertesinde konuşun," diye karşılık verdi Dain, sakin bir gülümsemeyle. "Adamın buraya gelmesine izin vermekte fayda var. Lakamba onun çok şey bildiğini sanıyor. Belki de Sultan benim kaçmak istediğimi düşünüyordur. Tek gözlü timsahın konağınızda güneşlenmesine izin vermekte fayda var, Tuan."

Bunun üzerine Almayer istemeye istemeye razı oluyor, ev halkının pilav tenceresinin yanıbaşında sessiz bir inatla oturan yaşlı devlet adamını hasmâne duygular içinde gözetlerken, bir yandan da onun canına bizzat okuyacağına ve bizzat şiddet uygulayacağına dair muğlak tehditler homurdanıyordu.

5. Bölüm

Sonunda Sambir'de heyecan yatışmıştı. Kasaba ahalisi Almayer'in eviyle, tam karşı kıyıya demirlemiş olan tekne arasındaki karşılıklı geliş gidişleri kanıksamış, Almayer'in kayıkçılarının eski kanoları tamir etmek için giriştikleri hummalı faaliyet hakkında tahmin yürütmek yüzünden ev işlerini aksatan kasabalı kadınlar da yeniden işlerinin başına dönmüşlerdi. Şaşkın Jim-Eng bile dumanlı kafasını ticari sırlarla meşgul etmekten vazgeçmiş, afyon piposunun da yardımıyla, kendisini bahtiyar bir sersemliğe koyvermişti; Babalatchi'nin içeri buyur edilmeden, hatta görünüşe göre, farkına dahi varılmadan, evinin önünden geçip gitmesine izin veriyordu.

Böylece o sıcak öğleden sonra vakti, ıssız nehir dimdik güneşin altında ışıldarken, Sambirli devlet adamı, dostane sorguçların engeliyle karşılaşmadan, küçük kanosunu, Almayer'in malikânesine yaptığı ziyaretlerde hemen her defasında sakladığı çalıların altındaki yerinden çıkarıp nehre açıldı. Bir rehavet içinde, aheste aheste kürek çekiyor, kayıkta iki büklüm oturmuş sudan yansıyan kavurucu sıcaktan kaçmak için kocaman şapkasının altında büzüldükçe büzülüyordu. Acelesi yoktu; efendisi Lakamba günün bu saatinde kuşkusuz şekerleme yapıyor olmalıydı. Nehirden karşıya geçip, onu tam uyandığı sırada önemli haberlerle karşılamak için bolca zamanı olacaktı. Bu işe bozulacak mı? Abanoz bastonunu öfkeyle yere vurarak, sağı solu belli olmayan hiddetiyle bağırıp çağırarak onu ürkütecek mi? Yoksa

keyfi yerinde bir adamın gülümsemesiyle bağdaş kurmuş otururken, bir yandan bildik bir hareketle midesini ovarak pirinç şiri kâsesine bolca balgam tükürerek, bir yandan da derinden gelen bir sesle tasvip eder sözler mi mırıldanacak? Küreğini maharetle idare ederek nehrin öbür kıyısına, Almayer'in bungalovunun tam karşısında, kıyının sık yeşilliği ardından tahta perdesi görünen Raca'nın konağına doğru ilerlediği sırada Babalatchi'nin aklından geçen düşünceler bunlardı.

Bildirmek istediği bir haber vardı, nitekim. Raca'ya her gün bahsettiği kuşkularını, her gün fark ettiği yakınlığa dair ipuçlarını, gözünden kaçmayan kaçamak bakışları, kulak misafiri olduğu o kısa ve yakıcı sözlerle Dain Maroola ile Almayer'in kızının birbirlerine hitap edişini nihayet teyit edecek kesin bir şey. Lakamba o âna dek bütün bunları sakince ve inanmaz bir tavırla dinlemişti; şimdi ikna olacaktı, çünkü Babalatchi'nin elinde kanıt vardı; daha bu sabah, Bulangi'nin evinin yakınındaki o kanalda şafak vakti balık avlarken elde etmişti bu kanıtı. Orada, futasında oturmuşken Nina'nın uzun kanosunun yanından geçip gittiğini görmüştü, kıç tarafında oturan kız, Dain'in üzerine eğilmiş, beriki ise başını kızın dizlerine yaslayarak karinada boylu boyunca uzanmıştı. Bunu gördü. Onların peşine düştüyse de, çok geçmeden küreklere davranıp onun dikkatli gözünün önünden uzaklaştılar. Birkaç dakika sonra Bulangi'nin kölesi olan o kızın, ağaçtan oyma küçük bir kanoyla, keklerini satmak üzere kasabaya doğru kürek çektiğini gördü. O da şafağın boz ışığında onları görmüştü. Köle kızın düşmüş yüzünü, gözlerindeki sert bakışı, onun sorularını yanıtlarken sesindeki titremeyi hatırlayınca Babalatchi kendi kendine manidar bir biçimde sırıttı. O küçük Taminah besbelli Dain Maroola'ya hayrandı. İşte bu iyiydi! Babalatchi bunu düşününce bir kahkaha attı; sonra birdenbire ciddileşerek, tuhaf bir çağrışım zinciri sonucu, Bulangi'nin kızı acaba kaça satacağı üzerine tahmin yürütmeye başladı. Bulangi'nin çetin ceviz olduğunu, daha birkaç hafta önce yine bu Taminah

için yaptığı yüz dolarlık teklifi geri çevirdiğini düşününce üzüntüyle başını salladı; sonra birden, düşüncelere daldığı sırada kanonun çok aşağıya sürüklenmiş olduğunu fark etti. Bulangi'nin paragöz mizacından emin olmanın yol açtığı karamsarlığı üzerinden atarak küreğine davrandı ve bir iki hamlede geriye doğru kıvrılıp Raca'nın evinin nehir kapısına yanaştı.

O öğleden sonra Almayer, son dönemde âdet edindiği üzere, su kıyısında dolaşarak kayıklarının onarımıyla ilgilenmekteydi. Sonunda karar vermişti. İhtiyar Lingard'ın not defterinde yer alan bölük pörçük bilgilerin rehberliğinde zengin altın madenini, yalnızca yere doğru birazcık eğilmekle devasa bir servet devşireceği ve böylece gençliğinin rüyasını gerçekleştireceği o yeri aramaya çıkacaktı. Gereken yardımı sağlamak için bilgisini Dain Maroola ile paylaşmış, Lakamba ile uzlaşmaya razı olmuş, beriki ise elde edilecek kârı paylaşmak koşuluyla girişime destek vermişti. Böylesine nahoş fakat bir o kadar da zaruri olan bu ittifak sayesinde elde edilecek muazzam kazançtan gözleri kamaşan adam, gururunu, onurunu ve sadakatini, girişiminin çok büyük riskleri karşısında feda etmişti. Tehlike büyüktü, fakat Maroola cesurdu; adamları da önderleri kadar gözüpek görünüyorlardı. Lakamba'nın da yardımıyla başarı kesin gibiydi.

Son iki haftadır Almayer hazırlıklara kendini kaptırmış, işçileri ve köleleri arasında gündüz gözü rüyadaymış gibi dolaşıyor, kayıkların donanımıyla ilgili somut ayrıntılar zihninin içinde tarifsiz bir servete dair capcanlı rüyalara karışıyor; içinde bulunduğu ânın yakıcı güneşi, çamurlu ve pis kokulu nehir boyunun sefaleti, kendisi ve Nina için hayal ettiği o muhteşem geleceğin enfes resmiyle kaynaşıyordu. Sevgili kızı düşüncelerinde her daim yer tutsa da, bu son günlerde Nina'yı pek gördüğü yoktu. Ortak çıkarları onları birbirine bağladığından beridir evdeki sürekli varlığını kanıksadığı Dain'in ise neredeyse farkına bile varmıyordu. Genç reisle karşılaştığında, sanki ona rastlamaktan kaçınıyormuş gibi, belli belirsiz bir selam verip geçiyordu. Mevcut ânın nefret uyan-

diran gerçekliğini unutmak için kendini işine veriyor veya düş gücünün ağaçların tepesinden aşarak ta öteye, ardında Avrupa cemetinin Doğulu müstakbel milyoneri beklemekte olduğu batı tarafındaki kocaman beyaz bulutlara doğru yükselmesine izin veriyordu. Maroola ise, aralarında anlaşmaya vardıkları ve konuşulması gereken bir mesele kalmadığından beridir, beyaz adamın arkadaşlığına, anlaşılan, pek heves etmiyordu. Dain yine de her daim evin civarındaydı fakat nehir kenarında pek nadir oyalanıyor, beyaz adama yaptığı gündelik ziyaretlerde evin ortasındaki koridordan sessizce geçip, Bayan Almayer'in kuş uçurtmayan gözetimi altında, ocak başında ateşin yanmakta olduğu ve üzerinde bir pilav kazanının asılı durduğu arka bahçeye çıkıyordu. Ocak başının kapkara dumanından ve guruldayan yumuşak kadın seslerinden uzak durarak sola dönüyordu. Orada, bir muz bahçesinin kenarında kümelenmiş mango ağaçları ve palmiyelerin meydana getirdiği gölgeli bir alan vardı. Etraftaki birkaç çalı bu alana bir inziva havası veriyor, sohbet eden hizmetçi kadınların seslerinden ya da ara sıra çınlayan kahkahalardan başka hiçbir şey içeri sızmıyordu. Malay şefi içeri girer girmez görünmez oluyor, orada gizlenip, uzun bir palmiye ağacının pürüzsüz gövdesine yaslanarak ışıl ışıl gözler ve kendinden emin bir gülümsemeyle, Nina'nın hafif adımları altında kuru otların çıkardığı belli belirsiz hışırtıyı duymayı bekliyordu.

Gözlerinin bu –ona göre– kusursuz güzelliği gördüğü ilk andan itibaren yüreğinin ta derininde kızın kendisine ait olacağından emin olmuştu. Her ikisinin yabanıl doğaları arasında karşılıklı anlayışın ince nefesini hissediyor, kıza yaklaşmak için her fırsatı değerlendirmek konusunda Bayan Almayer'in cesaretlendirici gülümsemelerine ihtiyaç duymuyordu. Onunla konuştuğu, onun gözlerinin içine baktığı her defasında Nina başını çevirse de, kulağına yakıcı sözler söyleyen bu cesur görünüşlü adamın, kaderinin tecellisi, düşlerindeki o varlık –gözükara, haşin, düşmanları karşısında çakmak gibi parlayan

hançeri ve sevdiğine karşı tutkulu kucaklayışıyla her daim hazır- annesinin geleneğinden gelen ideal bir Malay önderi olduğunu hissediyordu.

Hoş bir korkuyla ürpererek, bu varlıkla özdeş olduğunu içinde gizliden gizliye bildiğinin farkına vardı. Onun sözlerini dinlerken, yeni bir varoluşun bilgisine henüz doğmuş, yaşamı yalnızca onun yanındayken tamamlanmış gibi geliyordu ona. Kendisini düşsel bir mutluluğa bırakıyor ve yüzünün yarısını örterek, sessizce –bir Malay kızına yakışan şekilde– Dain'in, medeniyetin öz disipliniyle zerre kadar törpülenmemiş bir adamın dizginsiz coşkusuyla, tabiatının kadir olduğu bütün bir aşk ve tutku hazinesini onun önüne seren sözlerini dinliyordu.

Böylece çalılardan çatılmış dostça perdenin ardında, mango ağaçlarının altında, çabucak akıp giden haz dolu pek çok saat geçiriyorlardı, ta ki Bayan Almayer'in tiz sesi istenmeyen ayrılık vaktinin geldiğini haber verene kadar. Bayan Almayer, büyük ve iyi niyetli bir ilgi duyduğu kızının aşk macerasının sorunsuz gidişatına müdahale etmesi ihtimaline karşı, kocasını gözetlemek gibi kolay bir görevi üstlenmişti. Büyük ve güçlü bir önder olduğuna inandığı Dain'in hayranlığını görmek onu mutlu ediyor, gururlandırıyordu, ayrıca Dain'in cömertliği sayesinde açgözlü içgüdüleri de tatmin buluyordu.

Babalatchi'nin kuşkularının gözle görülür bir kanıtla teyit edildiği günün arifesinde Dain ve Nina gölgeli inzivalarında her zamankinden daha uzun süre kalmışlardı. Ancak Almayer'in verandayı sarsan adımları ve aksi bir tavırla yemek istemesi üzerine Bayan Almayer, uyarı işaretinin zamanı geldiğine karar kılmıştı. Maroola, alçak bambu çitin üzerinden çevik bir hareketle sıçrayıp muz tarlasından geçerek, kuytu kanalın çamurlu kıyısına doğru seğirtti, Nina ise, her akşam olduğu gibi, babasının isteklerini yerine getirmek üzere yavaşça eve doğru yollandı. Almayer o akşam oldukça mutluydu, hazırlıklar neredeyse tamamlanmıştı, ertesi gün kayıkları suya indirecekti. Zihninde,

büyük ödülü avcunun içinde görüyordu; elinde teneke kaşığı, Amsterdam'a vardığı zaman şerefine verilecek olan o muhteşem ziyafeti hayal ederken, önünde duran bir tabak dolusu pilavı gözü görmüyordu. Şezlongda uzanan Nina, babasının ağzından kaçırdığı birbirinden kopuk birkaç sözcüğü umursamazlıkla dinliyordu. Keşif! Altın! Bütün bunlardan ona neydi? Fakat babasının Maroola'nın adını telaffuz ettiğini duyunca dikkat kesildi. Almayer'in dediğine göre, Dain ertesi gün teknesiyle nehirden inecek ve birkaç gün dönmeyecekti. Çok sinir bozucuydu bu erteleme. Dain döner dönmez, zaman kaybetmeden yola çıkmaları gerekecekti, çünkü nehir yükseliyordu. Büyük bir sel baskınının yolda olduğunu söyleseler hiç şaşırmazdı. Masadan kalkarken tabağını sabırsız bir hareketle uzağa itti. Fakat Nina artık onu duymuyordu. Dain uzağa gidiyormuş! Demek bu yüzden ona –itaat etmekten memnuniyet duyduğu o sakin buyurganlıkla– şafak sökerken Bulangi'nin kanalında kendisiyle buluşmaya gelmesini söylemişti. Kanosunda kürek var mıydı, diye düşündü. Kano hazır mıydı? Erkenden yola çıkması gerekecekti – sabaha karşı saat dörtte, yalnızca birkaç saat sonra.

Sabah erkenden çıkacağı uzun yolculuktan önce dinlenmeye ihtiyacı olduğunu düşünerek oturduğu şezlongdan kalktı. Lamba kısık bir alevle yanıyordu, babası ise, gün boyu koşuşturmaktan yorgun, çoktan hamağına uzanmıştı. Nina lambayı söndürdü; koridorun solunda bulunan, annesiyle paylaştığı büyük odaya doğru ilerledi. İçeri girdiğinde, Bayan Almayer'in odanın bir köşesinde duran, yatak görevi gören şilte yığınını terk ettiğini, büyük ahşap sandığının açık duran kapağının üzerine eğilmiş olduğunu gördü. İçinde yüzen bir çaput parçasının kandil görevi gördüğü, içine yağ doldurulmuş bir hindistancevizi kabuğu yerde duruyor, is kokan kapkara dumanın içinden parlayan kızılımsı bir ışık halesiyle kadını kuşatıyordu. Bayan Almayer iki büklüm eğilmiş, başı ve omuzları sandığın derinliklerine gizlenmişti. Elleriyle sandığın içini karıştırıyor, gümüş bir paranın çıkardığı türden yumuşak bir

şıngırtı duyuluyordu. Kızının yanına yanaştığının ilkin farkına varmadı; Nina sessizce yanında durmuş, sandığın dibinde yan yana dizili bir sürü küçük kumaş keseye bakıyordu, annesi keselerden avuç dolusu parıl parıl guldenler, Meksika dolarları çıkarıyor, pençe gibi parmakları arasından yavaşça akan paraları tekrar keseye dolduruyordu. Gümüşün şıngırtısıyla mest olmuş gibiydi, gözleriyse yeni darp edilmiş paradan yansıyan ışıkla parlıyordu. Kendi kendisine söyleniyordu: "Sonra bu, sonra bu ve daha bu! Yakında daha fazla verecek – ne kadar istersem o kadar. Büyük bir Raca, o – o Göklerin Oğlu! Kızım da bir Rani olacak – bütün bunları onun için verdi! Peki benim için kim ne verdi? Kölenin tekiyim ben! Öyle miyim? Büyük bir Rani'nin annesiyim!" Aniden kızının orada olduğunu fark etti ve mızırdanmayı keserek sandığın kapağını sertçe kapattı; ardından, çömeldiği yerden kalkmadan, hülyalı yüzünde belli belirsiz bir gülümsemeyle bakışını yukarı, yanında duran kıza çevirdi.

"Gördün, değil mi?" diye bağırdı kulak tırmalayan bir sesle. "Bunun hepsi benim ve senin için. Daha yetmez! Seni güney adalarına, babasının krallığına götürmeden önce daha fazlasını vermek zorunda. Duydun mu beni? Sen, daha fazlasına layıksın, Racaların torunu! Daha fazlasına! Daha fazlasına!"

Verandadan Almayer'in sessizliğe davet eden uykulu sesi duyuldu. Bayan Almayer ışığı söndürüp odanın köşesindeki yerine süzüldü. Nina bir yığın yumuşak şiltenin üzerine sırtüstü uzandı; ellerini başının altında kavuşturmuş, pencere görevi gören panjursuz delikten kapkara gökyüzünde parlayan yıldızları izliyor, kararlaştırılan buluşma yerine gitmek için yola çıkacağı zamanı bekliyordu. Dingin bir mutlulukla büyük ormanda, bütün gözlerden ve seslerden uzakta gerçekleşecek olan o buluşmayı düşündü. Yeniden yabani mizacına dönen ruhu, Bayan Vinck'in elini elçi olarak kullanan medeniyet dehasının asla ortadan kaldıramadığı, işbilir annesinin şahsına biçtiği yüksek paha karşısında hem gurur hem de hafif bir huzursuzluk duydu; fakat Dain'in

manidar bakışlarını ve sözlerini hatırlayınca sakinleşti, hoş bir beklentiyle ürpererek gözlerini yumdu.

Barbar ile sözüm ona uygar insanın aynı zeminde buluştuğu bazı durumlar vardır. Dain Maroola'nın, müstakbel kayınvalidesinden pek fazla hazzetmediğini, bu saygıdeğer hanımın ışıl ışıl dolarlara duyduğu iştahı da aslında tasvip etmediğini varsaymak yanlış olmaz. Gelgelelim, Babalatchi'nin devlet meselelerini bir kenara bırakıp Bulangi'nin kanalındaki balık sepetlerine bakmaya gittiği o puslu sabah vakti, adanın doğu tarafına, sözü edilen kuytu köşeye doğru kürek çektiği sırada Maroola'nın içinde en ufak şekince yoktu, sabırsızlık ve özlem dışında hiçbir şey hissetmiyordu. Kanosunu çalıların arasına sakladı ve yolunun üstündeki sık çalıların yumak olmuş dalları arasından sabırsızca yol açarak, hızlı adımlarla adacığın öteki kıyısına yürüdü. İhtiyat gereği kanosunu, Nina'nın yaptığı gibi, buluşma yerine kadar götürmemişti. Adanın karşı kıyısından geri dönünceye kadar nehrin ana kolu üzerinde duracaktı. Yoğun ve sıcak sis etrafını hızla sarıyordu, ancak ileride, sol tarafta, Bulangi'nin evinden gelen belli belirsiz bir ışık parıltısını seçebildi. Derken yoğunlaşan siste göz gözü görmez oldu; yalnızca bir tür içgüdü sayesinde yola devam edebiliyordu; onu karşı kıyıda erişmek istediği noktaya götüren de bu içgüdüydü. Orada, kocaman bir kütük kıyıya dik olarak karaya oturmuş, hızla akan ırmağın gümbürtüyle çarparak kırıldığı bir tür iskele meydana getirmişti. Çabuk ama dengeli bir hareketle kütüğün üzerine çıktı ve iki adımda kendini öbür uçta buldu; hızla akan su ayaklarının altında girdaplar oluşturarak köpürüyordu.

Orada, gökyüzü, toprak, hatta altında gürleyen su bile sabah sisinin kalın örtüsü tarafından yutulmuş, sanki dünyadan koparılmış gibi tek başına dikeldiği sırada, önünde sınırsızmış gibi uzanan boşluğa doğru Nina'nın adını fısıldadı; işitileceğinden, o sevgili varlığın yakında olduğundan içgüdüsel olarak emindi; kendisi onun yakınlığının nasıl farkındaysa, onun da kendisinin yakında olduğunu bildiğinden kuşku duymuyordu.

Nina'nın kanosunun pruvası kütüğün yanıbaşında belirdi, kız tarafında oturan kişinin ağırlığıyla havaya kalkmıştı. Maroola onu baş tarafından yakalayarak çevik bir hareketle içeri atladı ve kuvvetli bir ivmeyle kıyıdan uzaklaştırdı. Bu yeni ivmeye boyun eğen hafif sandal, kütüğü kıl payı sıyırdı; nehir ise, itaatkâr bir işbirliği içinde, onu bodoslama akıntının önüne savurup, gözden yiten her iki kıyının arasında sessizce ve süratle taşımaya başladı. Böylece, Dain, Nina'nın ayaklarının dibinde uzanmışken bir kez daha, dünyayı unutarak yüce bir duygu dalgasına, bir sevinç, gurur ve arzu seline kapılarak çaresizce sürüklendiğini hissetti. Kollarında hiç bırakmayacakmış gibi tutkuyla sımsıkı sardığı o varlığın yokluğunda yaşamanın imkânsız olduğunu bir kez daha mutlak bir kesinlikle anladı.

Nina alçak sesle gülerek nazik bir hareketle onun kollarından sıyrıldı.

"Kayığı alabora edeceksin, Dain," diye fısıldadı.

Beriki, bir an hevesle kızın gözlerinin içine baktı ve bir iç çekişle onu serbest bıraktı, sonra, kanonun içine uzanıp başını onun dizlerine koyarak yukarı doğru baktı; kollarını geriye uzatıp ellerini kızın belinin etrafında kavuşturdu. Kız ona doğru eğildi, başını sallayınca uzun, siyah saçlarından dökülen perçemler her ikisinin de yüzünü çevreledi.

Nehirde böylece sürüklendiler, adam, kendisini karşı konmaz bir tutkuya koyveren yabanıl bir mizacın bütün o haşin belagatıyla konuşuyor, kız ise kendisi için yaşamın kendisinden bile hoş olan sözlerin mırıltısını yakalamak için iyice eğiliyordu. Bu ikisi için o anda, daracık, narin teknenin küpeştesinin dışında varolan hiçbir şey yoktu. Her şeyi kendisine katan yoğun sevgilerinin doldurduğu bu tekne onların dünyasıydı. Artan sisin, güneşin doğuşundan önce dinen rüzgârın farkında bile değildiler; etraflarını kuşatan büyük ormanların, vakur ve etkileyici bir sessizlik içinde güneşin doğuşunu bekleyen bütün o tropik doğanın varlığını unutmuşlardı.

Nehrin hemen üstünde asılı duran sisin gizlediği tutkulu genç canlar ve gözü dünyayı görmeyen bir mutlulukla yüklü kayığın üzerinde yıldızlar giderek soldu; gümüşi bir grilik doğu tarafından başlayarak bütün göğe boylu boyunca yayıldı. Büyük nehrin her iki kıyısındaki canlı varlıkların dingin uykusunu bozacak ne tek bir esinti vardı, ne bir yaprak kıpırtısı, ne de sıçrayan tek bir balığın şıpırtısı. Toprak, nehir ve gökyüzü bir daha uyanmayacakları derin bir uykuyla sarmalanmış gibi görünüyordu. Tropik doğanın o için için kaynayan yaşantısı ve devinimi, sisin beyaz tülü altında, nehrin pürüzsüz yüzeyi üzerinde kanonun içinde sürüklenen o iki varlığın tutkulu gözlerinde, gürültüyle çarpan kalplerinde yoğunlaşmıştı sanki.

Birdenbire, Pantai'nin her iki kıyısında sıralanan ağaçların siyah perdesinin ardından kocaman, sapsarı bir ışık demeti fışkırdı. Yıldızlar söndü; göğün tepe noktasındaki ufacık kara bulutlar bir an kızıl tonlarda parladı; uykudan uyanan doğanın iç çekişini andıran hafif bir rüzgârın kıpırdattığı yoğun sis, anaforlar yaparak masalsı biçimlerde parçalanıp, günün aydınlığında parlayan nehrin kırışık yüzeyini ortaya serdi. Kocaman beyaz kuş sürüleri, salınan ağaç tepelerinin yukarısında çığlıklar atarak dönüyordu. Güneş doğu yakasının üzerinde yükselmişti.

Gündelik yaşamın kaygılarına ilk geri dönen Dain oldu. Ayağa kalkıp hızlıca nehirden yukarı ve aşağı doğru baktı. Gözleri, arkalarından gelen Babalatchi'nin kayığından başka, parlayan suyun üzerinde ufak siyah bir benek daha fark etti; Taminah'nın kanosuydu bu. Dikkatlice öne doğru ilerledi ve diz çökerek küreklerden birini eline aldı; kıç taraftaki Nina da kendi küreğini aldı. Var güçleriyle işe koyuldular, her harekette suyu yukarı fırlatıyorlardı, küçük tekne hızla ilerliyor, gerisinde bembeyaz parıl parıl köpüklerden etrafı dantela gibi bir sınırla çizilmiş incecik bir dümensuyu bırakıyordu. Dain başını çevirmeden konuştu.

"Arkamızda biri var Nina. Mesafeyi kapatmasına izin vermemeliyiz. Bizi tanıyamayacak kadar uzakta olduğunu sanıyorum."

"Önümüzde de biri var," diye yanıt verdi Nina soluk soluğa, kürek çekmeye ara vermeksizin.

"Onu tanıyorum galiba," diye yanıt verdi Dain. "Güneş o tarafta parlıyor, ama onun Taminah denen kız olduğunu sanıyorum. Her sabah kek satmak için tekneme gelir. Çoğunlukla bütün gün kalır. Önemi yok; biraz daha kıyı içine doğru kır dümeni. Çalıların altına girmeliyiz. Kanomu burada bir yerlere sakladım."

Konuşurken bir yandan da hızlı ve sessiz ilerleyişleri sırasında sürünerek yanlarından geçtikleri geniş yapraklı nipa palmiyelerini izliyordu.

"İşte, Nina," dedi sonunda, "şurada, su palmiyelerinin bittiği, yan duran ağacın altında dalların yere eğildiği yerde. Büyük yeşil dala doğru kır dümeni."

Dikkatle ayağa kalktı; kayık yavaşça kıyının içine doğru süzüldü, Nina nazik ve ustaca bir kürek hareketiyle ona yön veriyordu. Yeterince yaklaştıklarında Dain büyük dalı yakaladı ve arkaya kaykılarak kanoyu, birbirine dolaşmış sık çalılardan oluşan ve son büyük sel sırasında kıyının çökmesiyle oluşmuş minyatür bir koya açılan, alçak yeşil bir kemerin altına sürükledi. Kendi kayığı da bir taşla demirlemiş, orada duruyordu. Elini Nina'nın kanosunun küpeştesinden kaldırmadan kayığa çıktı. Bir an sonra, iki küçük ceviz kabuğu, mürettebatıyla birlikte sessizce yan yana yüzüyordu; sık yapraklardan, yüksek bir cibinliğin arasından sızmaya çabalayan loş ışıkta karanlık suya yansımaları vuruyordu; yukarılarında ise, aydınlanan günün ortasında, kocaman kırmızı tomurcuklar alev gibi yanıyor, başlarının üzerine sürekli ve mis kokulu bir akıntı şeklinde ağır ağır dönerek düşen, çiğ taneleriyle parlayan taç yapraklardan bir yağmur boca ediyordu. Üstlerinde, altlarında, uykudaki suyun içinde, çepeçevre etraflarında güçlü ve keskin kokularla kaplı ılık havada yüzen gür bitkilerden oluşan bir halka içinde tropik doğanın hummalı işi süregidiyordu: Yukarı doğru sürgün veren bitkiler, ayırdedilemez bir karmaşa içinde birbiriyle sarmallanarak, iç içe geçerek,

yukarıdaki yaşam kaynağı günışığına doğru umutsuz bir mücadelenin korkunç sessizliği içinde çılgınca, hunharca birbirlerinin üzerinden tırmanıyorlardı – sanki aşağıda içten içe süregiden bozuşmadan, içinden boy verdikleri ölüm ve çürümeden ansızın dehşete kapılmış gibi.

"Artık ayrılmamız gerek," dedi Dain, uzun bir sessizliğin ardından. "Derhal geri dönmelisin, Nina. Brik buraya gelene kadar bekleyip, sonra da onlara katılacağım."

"Peki uzun süre uzak kalacak mısın, Dain?" diye sordu Nina, alçak sesle.

"Uzun mu!" diye haykırdı Dain. "İnsan kendi isteğiyle uzun süre karanlık bir yerde kalır mı? Senin yanında değilken kör bir adam gibiyim, Nina. Işık olmadan hayatın benim için ne anlamı var?"

Nina öne uzandı, mağrur ve mutlu bir gülümsemeyle Dain'in yüzünü ellerinin arasına alıp gözlerinin içine sevecen ancak sorgulayan gözlerle baktı. Orada az önce söylenen sözlerin teyidini bulmuştu anlaşılan, çünkü minnettar bir güven duygusu, ayrılık saatinde üstüne çöken hüznü hafifletti. Nice büyük Raca'nın soyundan gelen, büyük bir reisin oğlu, yaşamın ve ölümün efendisi olan bu adamın, hayatın günışığını yalnız kendisinin yanındayken tattığına ikna oldu. Yüreğinden ona doğru büyük bir sevgi ve şükran dalgası yükseldi. Yüreğini böylesi bir sevinç ve gururla dolduran bu adama karşı bütün hissettiklerini dışarıdan görünür bir işaretle nasıl gösterebilirdi? Derken, küçümsenen ve neredeyse unutulmuş olan o medeniyete ait, baskı, acı ve öfke dolu günlerinde yalnızca kısacık bir anlığına görmüş olduğu bir hatıra bu büyük tutku tufanının ortasında bir şimşek çakmış gibi gözünün önüne geldi. O nefret dolu, sefil geçmişin soğumuş külleri arasında aşkın göstergesini, şimdiki zamanın sınırsız saadetine uygun ifadeyi, parlak ve muhteşem bir geleceğin vaadini bulacaktı. Kollarını Dain'in boynuna doladı ve dudaklarını uzun ve yakıcı bir öpücükle onun dudaklarına bastırdı. Dain gözlerini kapadı, o âna kadar bihaber olduğu bu tuhaf temasın göğsünde yarattığı

fırtınadan şaşkına dönmüş, korkmuştu. Nina kanosuyla nehre açıldıktan uzun bir süre sonra o hâlâ kıpırdamadan duruyordu; gözlerini açmaya cesaret edemiyor, ilk kez tattığı bu sarhoş edici hazzı kaybetmekten korkuyordu. Şimdi tanrılara eş olmak için tek eksiğim ölümsüzlük, diye düşündü. Cennetin kapılarını böylece açabilen bu varlık kendisinin olmalıydı – çok yakında sonsuza dek kendisinin olacaktı!

Gözlerini tam zamanında açtı, nehirden aşağı süzülerek ilerleyen teknenin pruvasının, sarmaşıkların oluşturduğu kemerin altından yavaşça belirdiğini gördü. Şimdi binmek gerek, diye düşündü; ancak mutluluğun ne olduğunu öğrendiği bu yerden ayrılmak hiç içinden gelmiyordu. "Daha zaman var. Bırak gitsinler," diye söylendi kendi kendine ve güzel kokulu kırmızı yaprak yağmuru altında gözlerini yeniden yumarak sahneyi bütün hazzı ve bütün ürkütücülüğüyle hatırlamaya çalıştı.

Herhalde teknesine yetişmeyi başarmış ve uzaktayken yapacak çok şey bulmuştu, zira Almayer arkadaşının çabucak geri dönmesini boş yere bekledi durdu. Gözlerini ikide bir sabırsızlıkla çevirdiği nehrin aşağı kısmı, hızlıca seyirten birkaç balıkçı kanosu dışında bomboştu; oysa yukarı taraftan gelen kara bulutlar ve yoğun sağanaklar, fırtınaları ve selleriyle nehirden yukarı ilerlemeyi yerli kanolar için neredeyse imkânsız kılan yağmurlu mevsimin tam anlamıyla başladığını haber veriyordu.

İki evinin arasında uzanan çamurlu kıyı boyunca gezinen Almayer, santim santim yükselmekte olan nehrin, sırılsıklam Kajang şilteleriyle örtülmüş, tek sıra halinde kıyıda dizilmiş bekleyen kayıkların yanına usulca yanaşmasını huzursuzluk içinde izliyordu. Talih daima elinden kaçıyordu sanki, alçalan gökten durmadan yağan yağmurun altında bir ileri bir geri bezgince yürürken, çaresizlikten doğan bir tür aldırışsızlığa teslim oldu. Ne önemi vardı? Talihi böyleydi! O iki cehennem yabanisi Lakamba ve Dain, yardım vaatlerinde bulunup son kalan kuruşunu da kayıkların bakımına harcaması için onu ikna etmişlerdi.

şimdiyse biri kimbilir nereye gitmişti, diğeriyse kendini tahta perdeyle çevrili malikânesine hapsetmiş, en ufak yaşam belirtisi göstermiyordu. Hayır, o aşağılık Babalatchi bile, ona sefer için gereken bütün pirinci, gongları ve giysileri sattığından beridir yanına uğramıyordu. Meteliğine varıncaya kadar almışlardı elinden, artık gitmesi de kalması da birdi onlar için. Cesareti kırılan Almayer yağmurdan kaçmak için ağır ağır yeni evinin verandasına tırmanıyor, başı omuzlarının arasına gömülü vaziyette tırabzanlara yaslanarak iç burkan düşüncelerin akışına kendisini koyveriyordu – zamanın geçişinden ve açlıktan midesine saplanan sancıdan bihaber, onu akşam yemeğine çağıran karısının kulak tırmalayıcı sesine sağır. Akşam fırtınanın ilk gürüldeyişiyle bu efkârlı düşüncelerden sıyrıldığında, eski evinin uzaktan parlayan ışığına doğru sendeleyerek yavaşça ilerledi, sönmeye yüz tutmuş umudu kulaklarını nehirdeki en ufak sese karşı olağanüstü derecede hassaslaştırmıştı. Birkaç gün üst üste küreklerin şıpırtısını duymuş ve bir teknenin belli belirsiz biçimini seçer gibi olmuştu, fakat Dain'in sesini duyacağı için kalbi umutla çarparak hayaletimsi karaltıya seslendiği her defasında Arapların nehirde olduklarını, evinden çıkmayan Lakamba'yı ziyarete geldiklerini bildiren bezgin sesi işiterek hayal kırıklığına uğramıştı. Bu durum, o pek muhterem şahsiyetlerin bu kez ne gibi bir alçakça tezgâh kurduklarını tahmin etmekle geçen pek çok uykusuz geceye maloldu ona. Sonunda, bütün umutlar boşa çıkmış gibi göründüğü sırada, Dain'in sesini duyduğunda sevinçten içi içine sığmamıştı; fakat Dain de, Lakamba'yı görmek için sabırsızlanıyordu. Almayer, bu hükümdarın kendisine gösterdiği tavırdan duyduğu derin ve onmaz güvensizlik nedeniyle huzursuz hissetti. Fakat ne olursa olsun, Dain sonunda dönmüştü. Anlaşıldığı kadarıyla yaptığı pazarlığa sadık kalmak niyetindeydi. Umut yeniden yeşermişti, Nina ise fırtınanın kırbacı altında denize doğru çağlayan öfkeli nehri izliyordu.

6. Bölüm

Almayer'den ayrıldıktan sonra Dain çok geçmeden nehrin karşı kıyısına ulaştı. Sambir Raca'sının ikametgâhını oluşturan ev grubunun etrafını çevreleyen tahta perdenin nehir kapısı hizasında karaya çıktı. Birini bekliyorlardı anlaşılan, çünkü kapı açıktı ve ellerinde meşale tutan adamlar, Lakamba'nın bizzat ikamet ettiği ve bütün devlet işlerinin her zaman görüşüldüğü büyük eve giden ahşap rampadan yukarı doğru ziyaretçiye yol göstermek üzere hazır bekliyorlardı. Çitle çevrili alanın içindeki diğer binalar ise yöneticinin kalabalık hane halkının ve eşlerinin barınmasına hizmet ediyordu yalnızca.

Lakamba'nın kendi evi, yüksek kazıklar üzerine oturan, sağlam ahşaptan yapılmış, dört tarafı bambudan bir verandayla çevrili güçlü bir yapıydı. Hem evin hem de verandanın üzerini örten, palmiye yapraklarından dik ve muazzam bir çatı, bir sürü meşalenin dumanıyla kararmış kirişlerin üzerine oturuyordu.

Bina nehre paralel konumlanmıştı, uzun kenarlarından biri tahta perdenin üzerinde bulunan nehir kapısına bakıyordu. Nehrin yukarısını gören kısa kenarın üzerinde bir kapı vardı; eğimli tahta yol dış kapıdan dosdoğru bu kapıya ulaşıyordu. Tüterek yanan meşalelerin göz kırpan alevinde Dain, sağ tarafındaki

koyu gölgelerin içinde silahlı bir grup adamın belli belirsiz siluetlerini fark etti. Bu grubun içinden Babalatchi öne çıkarak kapıyı açtı, böylece Dain, Raca'nın ikametgâhının görüşme odasına adım atmış oldu. Evin üçte birlik kısmı, Avrupa'da imal edilmiş, ağır, kumaş bir perdeyle bu iş için ayrılmıştı; perdeye yakın bir yerde kara ahşaptan, bolca oymalı büyük bir koltuk, önünde ise çam kerestesinden cilasız bir masa duruyordu. Bunun dışında oda, yalnızca çok sayıda hasır şilteyle döşenmişti. Girişin sol tarafında duran, derme çatma bir silahlığın içinde sabit süngülü üç tüfek vardı. Duvarın yanındaki gölgede, Lakamba'nın korumaları –hepsi de birbiriyle ya arkadaş veya akrabaydı– esmer kol ve bacaklarla rengârenk giysilerin paçal olduğu bir yığın halinde uyuyorlardı; ara sıra bu yığının içinden huzursuzca uyuyan birinin horultusu ya da boğuk iniltisi yükseliyordu. Masanın üzerinde duran Avrupa imalatı yeşil abajurlu bir lamba, Dain'in bütün bunları hayal meyal seçebilmesini sağladı.

"Burada dinlenebilirsin," dedi Babalatchi, Dain'e sorgulayan bir bakışla bakarak.

"Raca ile derhal konuşmam gerek," diye yanıt verdi Dain.

Babalatchi kabul eder gibi bir hareket yaptı ve silahlığın altında asılı duran bakır gonga dönerek iki keskin vuruş indirdi.

Kulağı sağır eden uğultu muhafızları uyandırdı. Horlamalar kesildi; sereserpe uzatılmış bacaklar geri çekildi; bütün yığın kıpırdandı ve yavaş yavaş çözülerek, esnemeler, uyku mahmurluğuyla göz ovuşturmalar arasında tek tek birer biçime dönüştü. Perdenin arkasında sohbet eden kadınların sesi yükseldi; derken Lakamba'nın pes sesi işitildi.

"Gelen Arap tüccar mı?"

"Hayır, Tuan," diye yanıtladı Babalatchi; "Dain sonunda döndü. Önemli bir konuşma için gelmiş, bir *bitcharra** – lütfederseniz."

---

* (Malay.) İstişare. (ç.n.)

Anlaşılan Lakamba'nın lütfu bu kadarına yetmiş –zira kısa bir süre içinde perdenin arkasından çıkageldi– ancak üstüne başına çekidüzen verme ihtiyacı hissedecek kadar ileri gitmemişti. Alelacele beline dolanmış kısa, kırmızı bir sarong, üzerindeki yegâne kıyafetti. Sambir'in merhametli yöneticisi, uykulu ve fazlasıyla asabi görünüyordu. Koltuğa oturdu, dizlerini iyice ayırmış, dirseklerini koltuğun kenarlarına yaslamış, çenesi göğsünün üzerinde, ağır ağır nefes alıp veriyor ve Dain'in önemli konuşmanın açılışını yapmasını hasmâne bir tavırla bekliyordu.

Oysa Dain'in başlamak için acelesi yok gibiydi. Bakışını efendisinin dizinin dibinde rahatça bağdaş kurmuş oturmakta olan Babalatchi'ye çevirdi ve bilgece sözler işitmeyi pürdikkat bekliyormuş gibi başını hafif yana eğerek sessiz kaldı.

Babalatchi temkinli bir biçimde öksürdü ve öne eğilerek Dain'in üzerine oturması için birkaç hasır şilte uzattı, sonra alkışlamayı andıran sesini yükselterek, hevesli bir konuşkanlıkla onun çoktandır beklenen dönüşü karşısında herkesin duyduğu sevinci dile getirdi. Yüreği Dain'in yüzünü görmek için bunca zamandır özlem duyuyordu, kulakları ise onun iç ferahlatan sesinden mahrum kalınca paslanmaya yüz tutmuştu. Herkesin yüreği ve kulakları da, Babalatchi'ye bakılırsa, aynı dertten mustaripti, elinin bir hareketiyle nehrin karşı yakasında ertesi gün Dain'in aralarına döndüğü bildirilince duyacakları sevinçten bihaber, sükûnet içinde uyuklamakta olan yerleşimi işaret etti. "Zira," diye devam etti Babalatchi, "bir fukaranın sevinci nedir, büyük bir tüccarın cömertliği ya da büyük bir..."

Burada birden mahçup olmuş gibi bir tavırla kendisini toparladı ve fırdönen gözünü yere eğdi, biçimsiz dudaklarına bir anlığına özür dileyen bir gülümseme yerleşti. Bu açılış konuşması sırasında Dain'in yüzünde bir iki kez muzipçe bir ifade belirir gibi olduysa da hemen ardından yerini ciddi bir kaygı görüntüsüne bırakmıştı. Lakamba'nın kaşları iyice çatılmıştı, Başbakan'ının söylevini dinlerken dudakları öfkeyle kıpırdıyordu.

Babalatchi konuşmasını kestiğinde odaya çöken sessizlikte, konumaların bölünen uykularına geri döndükleri köşeden çeşitli horultu seslerinden bir koro yükseldi, fakat uzaktan gelen ve o sırada Nina'nın kalbini sevgilisinin ne derece güvende olduğuna dair bir endişeyle dolduran gök gürültüsü, her biri ölüm kalım meselesi addettikleri kendi amacına dikkat kesilmiş bu üç adam tarafından fark edilmedi bile.

Kısa bir sessizlikten sonra Babalatchi, nazik hitabetin çiçeklerini bir yana bırakarak yeniden söze başladı, fakat bu kez kısa ve acele cümlelerle ve alçak sesle konuşuyordu. Çok endişelenmişlerdi. Dain neden bu kadar uzun süre ortadan kaybolmuştu? Nehrin aşağı kısmında yaşayan ahali büyük silahların ateşlendiğini duymuş ve nehir ağzındaki adaların arasında Hollandalılara ait bir savaş gemisi görülmüştü. Bu yüzden endişelenmişlerdi. Felaket söylentileri birkaç gün önce Abdullah'a ulaşmıştı, o zamandan beri, başına bir talihsizlik gelmiş olmasından endişe ederek Dain'in dönüşünü bekliyorlardı. Günlerdir düşmanla yüz yüze gelen adamlar gibi gece korku içinde yatıp sabah tedirgin kalkıyor, etrafta titreyerek dolaşıyorlardı. Bütün bunlar Dain'in yüzündendi. Kendileri için değil, onun emniyeti için duydukları endişeyi bertaraf etmesi gerekmez miydi? Sessiz ve sadıktılar ve Batavya'daki büyük Raca'ya bağlıydılar – kader onu daima zafere ulaştırsın, hizmetkârlarının sevinci ve yararı için! "Oysa burada," diye devam etti Babalatchi, "efendim Lakamba himayesine aldığı tüccar için evhamdan iğne ipliğe döndü; keza Abdullah da, zira fesat adamlar demediklerini bırakmazlardı eğer bir..."

"Kes sesini, sersem!" diye homurdandı Lakamba öfkeyle.

Babalatchi kendinden memnun bir gülümsemeyle sessizliğe gömüldü, onu büyülenmiş gibi izlemekte olan Dain ise rahatlamış gibi iç çekerek Sambir'in hükümdarına döndü. Lakamba yerinden kıpırdamadı, başını kaldırmadan Dain'e kaşlarının altından bakıyordu; dudaklarını sarkıtmış, genel bir hoşnutsuzluk havası içinde, işitilir bir hırıltıyla soluk alıp veriyordu.

"Konuş, ey Dain!" dedi sonunda. "Çok söylentiler duydu
Üst üste kaç gece dostum Reşid buraya kötü haberlerle geldi. K
yıda haberler hızlı yayılır. Ama söylenenler doğru olmayabilir,
bugünlerde insanların ağzında gençliğimde olduğundan daha
çok yalan var, ama beni aldatmak şimdi daha kolay değil."

"Sözlerimin hepsi doğru," dedi Dain umursamazlıkla. "Tek
nemin başına ne geldiğini öğrenmek istiyorsanız, Hollandalıların
elinde olduğunu söyleyeyim. İnan bana Raca," diye devam etti,
aniden hararetle, "*Orang Blanda*'nın Sambir'de iyi dostları var,
yoksa oradan geldiğimi nereden bileceklerdi?"

Lakamba, Dain'e husumet dolu, kısacık bir bakış fırlattı. Ba-
balatchi sessizce ayağa kalkıp silahlığın yanına gitti ve gonga şid-
detle vurdu.

Kapının arkasında çıplak ayakların kıpırdandığı duyuldu; içe-
rideki korumalar uyanıp uyku sersemliğiyle etrafa bakındılar.

"Evet, sen, beyaz Raca'nın sadık dostu," diye küçümsemeyle devam etti Dain, yerine dönmüş olan Babalatchi'ye dönerek, "ellerinden kurtuldum ve kalplerinizi mutlu etmek üzere buradayım. Felemenk gemisini gördüğümde teknemi mercanların içine sürüp karaya çıkardım. Gemiyle peşimden gelmeye cesaret edemediler, o yüzden filikaları gönderdiler. Biz de kendi kayıklarımıza davranarak kaçmaya çalıştık, ama gemi üzerimize top ateşi açtı, adamlarımdan pek çoğunu öldürdü. Ama ben hayatta kaldım, ey Babalatchi! Hollandalılar buraya geliyor. Beni anyorlar. Sadık dostları Lakamba ve onun kölesi Babalatchi'ye sormaya geliyorlar. Müjde!"

Fakat dinleyicilerinden ikisi de neşeli bir ruh hali içindeymiş gibi görünmüyordu. Lakamba bir bacağını dizinin üstüne atmış düşünceli bir tavırla onu yavaşça kaşıyordu; bağdaş kurmuş oturmakta olan Babalatchi ise, birdenbire küçülmüş ve çok tutuklaşmış gibi, boş boş karşıya bakıyordu. Korumalar görüşmeye ilgi göstermeye başladı, konuşmacıya daha yakın olmak için şiltelerin üzerine boylu boyunca uzandılar. İçlerinden biri ayağa

kalkıp silahlığa yaslanmıştı, etraftakilerden bihaber, kılıcının kabzasını süsleyen saçaklarla oynuyordu.

Dain konuşmaya devam etmeden önce gök gürültüsünün uzak homurdanmalara dönüşerek dinmesini bekledi.

"Dilsiz misin, ey Sambir hükümdarı, yoksa büyük bir Raca'nın oğlu dikkatine layık mı değil? Buraya sığınma istemek ve seni uyarmak için geldim ve niyetini bilmek istiyorum."

"Buraya beyaz adamın kızı yüzünden geldin," diye hazırcevaplıkla itiraz etti Lakamba. "Sığınacağın yer Bali Raca'sı, Göklerin Oğlu, *Anak Agong*'un ta kendisi olan babanın yanıydı. Ben kim, büyük prensleri himayeme almak kim? Daha dün, tarlasında pirinç eken bir adamdım; bugün kalkmış hayatının benim elimde olduğunu söylüyorsun."

Babalatchi efendisine bir göz attı. "Kimse kaderden kaçamaz," diye mırıldandı, sofu bir tavırla. "Aşk bir defa adamın kalbine girmeye görsün, adam bir çocuğa döner – hiçbir şey anlamaz olur. Merhamet edin, Lakamba," diye ekledi, Raca'yı uyarmak için *sarong*'unu ucundan çekiştirerek.

Lakamba *sarong*'unun eteğini öfkeyle çekti. Dain'in Sambir'e dönüşünün ne derece katlanılmaz bir utanca neden olduğunu idrak ettikçe, o vakte kadar korumayı başardığı metanetini yitirmeye başlıyordu. Evin üzerinden geçen yoğun sağanakta rüzgârın çaldığı ıslığı ve yağmurun çatıdaki tıpırtısını bastıracak şekilde yükseltti sesini bu kez.

"Buraya ilk başta bir tüccar olarak, tatlı sözlerle, büyük vaatlerle geldin, sen karşı kıyıdaki beyaz adamı ikna ederken benim göz yummamı istedin. Ben de öyle yaptım. Bu defa ne istiyorsun? Gençliğimde çok savaşlar görüp geçirdim. Artık yaşlandım, huzur istiyorum. Seni öldürtmek, benim için, Felemenklerle savaşmaktan daha kolay. Hem böylesi benim için daha iyi."

Sağanak şimdi geçmişti, fırtınanın bir anlığına dinmesiyle doğan sessizlikte Lakamba, kendi kendisine söylenirmiş gibi, yumuşak bir sesle, "Çok daha kolay. Çok daha iyi," diye tekrar etti.

Dain, Raca'nın tehditkâr sözlerinden pek etkilenmişe benzemiyordu. Lakamba konuşurken, arkasında kimse olmadığından emin olmak için, bir kez hızlıca omzunun üzerinden bir bakış fırlatmıştı; bundan emin olunca, belindeki kuşağın kıvrımları içinden biri siri kutusu çıkarmış, Hint ceviziyle bir parça misket limonunu, dikkat kesilen Babalatchi'nin kendisine nazikçe uzattığı yeşil yaprağa sarıyordu. Bunu sessiz devlet adamından bir barış armağanı –efendisinin diplomasiyi hiçe sayan şiddetine karşı bir tür suskun protesto ve varılması muhtemel bir uzlaşmanın habercisi– olarak kabul etmişti. Bunun dışında, Dain tedirgin değildi. Sambir'e yalnızca beyaz adamın kızı için döndüğü konusunda Lakamba'nın vardığı hükmün haklılığını teslim etse de, Babalatchi'nin ortaya attığı gibi çocukça bir anlayışsızlık sergilediği kanaatinde değildi. İşin aslı Dain, Lakamba'nın barut kaçakçılığı işine Felemenk yetkililerin bir soruşturma başlatmasını istemeyecek kadar derinden bulaştığını gayet iyi biliyordu. Felemenkler ve Malaylar arasındaki düşmanlığın Sumatra'dan bütün takımadalara yayılma tehdidi belirdiği sırada,* bağımsız Bali'nin Raca'sı olan babası tarafından gönderildiğinde Dain, bütün büyük tüccarların kendisinin üstü kapalı tekliflerine kulak tıkadıklarını ve barut için ödemeye hazır olduğu yüksek bedellerin cazibesine karşı kayıtsız olduklarını görmüştü. Son ve hemen hemen umutsuz bir çare olarak Sambir'e geldi, oradaki beyaz adamın ve Singapur'a düzenli olarak ticari seferler düzenleyen vapurun bahsini Makassar'dayken duymuş, ayrıca nehirde yerleşmiş hiçbir Hollandalının olmayışı da işleri elbette kolaylaştıracağından onu cezbetmişti. Lakamba'nın, kolaylıkla anlaşılabileceği gibi, çıkarları yüzünden gösterdiği inatçı sadakat karşısında umutları neredeyse yerle bir olmuş; fakat sonunda genç adamın cömertliği, ikna edici coşkusu ve babasının soylu isminin taşıdığı itibar, Sambir'in yöneticisinin aklı selimden

* Bkz. 4. Bölüm, 2. dipnot. (ç.n.)

kaymaklanan tereddüdüne baskın gelmişti. Lakamba'nın kendisi kaçakçılığa hiçbir surette bulaşmayacaktı. Bu işe Arapların alet edilmesine de karşıydı; ancak Almayer'i önermiş, onun kolayca ikna edilebilecek zayıf bir adam olduğunu, buharlı gemiye kaptanlık eden İngiliz dostunun da çok yararlı olabileceğini – hatta büyük olasılıkla kaptanın işe bizzat dahil olup barutu Abdullah'ın bilgisi olmadan buharlı gemiyle kaçak olarak taşıyacağını– söylemişti. Dain, Almayer'le müzakerelerinde de beklenmedik bir direnişle karşılaştı; Lakamba, beyaz adamla olan dostluğu hatrına göz yumacağına ciddiyetle söz vermek üzere Babalatchi'yi göndermek zorunda kaldı, Dain ise bu sözün ve bu dostluğun bedelini o lanet olası *Orang Blanda*'nın hakiki gümüş guldenleri cinsinden ödedi. Sonunda razı olan Almayer barutun temin edileceğini, fakat bunun karşılığında ödenecek dolarları Singapur'a gönderilmek üzere Dain'in kendisine vermesi gerektiğini söyledi. Barutu satın alıp gemiyle teknenin güvertesine kadar getirmesi için Ford'u ikna edecekti. Bu alışveriş için kendisi hiçbir ücret almayacaktı, fakat tekne yüklenip gönderildikten sonra Dain büyük teşebbüsünde kendisine yardım etmeliydi. Almayer, bu meselede tek başına Lakamba'ya güvenemeyeceğini Dain'e açıkça anlatmıştı. Raca'nın açgözlülüğü yüzünden hem hazinesini hem de yaşamını kaybetmekten korkuyordu. Gelgelelim Raca'nın haberdar edilmesi gerekiyordu ve bu girişimden pay almak konusunda ısrarlıydı, yoksa göz yummaktan vazgeçecekti. Almayer buna razı olmak zorunda kaldı. Dain, Nina'yı görmüş olmasa, Gunong Mas'a –Altın Dağı'na– düzenlenmesi planlanan sefere adamlarıyla birlikte katılmayı herhalde reddederdi. Gelgelelim, tekne kayalıkları geride bırakır bırakmaz mürettebatının yarısıyla geri dönmeyi istemiş, ancak Felemenk fırkateynının ısrarlı kovalamacası yüzünden güneye inmek ve nihayetinde özgürlüğünü ve hatta belki de canını kurtarmak adına teknesini kayalıklara çarptırıp paramparça etmek zorunda kalmıştı. Evet, Felemenklerin onu orada arayacaklarını bildi-

ği halde, Sambir'e Nina için geri dönmüştü, fakat Lakamba'nın elinde ne derece güvende olacağını da hesap etmişti. Bütün o hiddetli konuşmasına karşın merhametli yönetici onu öldürtmeyecekti, çünkü uzun zaman önce Dain'in beyaz adamın sırrına vakıf olduğu fikri zihnine işlemişti. Onu Felemenklere de teslim edemezdi, çünkü kaçak ticarette işbirliği yaptığının ölümcül bir biçimde açığa çıkmasından korkuyordu. Bu yüzden Dain, Raca'nın kana susamış konuşmasına vereceği yanıtı sessizce düşünürken epeyce güvende hissediyordu. Evet, kendisi –yani Dain– Felemenklerin eline düşecek ve gerçeği söyleyecek olursa, Raca'nın içine düşeceği duruma dikkat çekecekti. Böyle bir durumda kaybedecek hiçbir şeyi kalmayacağından hakikati anlatabilirdi. Sambir'e dönmekle Lakamba'nın huzurunu bozduysa, bundan ne çıkardı? Kendisine ait olan şeyle ilgilenmek için gelmişti. Bayan Almayer'in açgözlü avcuna oluk gibi para akıtmamış mıydı? Kız için büyük bir prense layık bir bedel ödemişti, her ne kadar bütün bunlar, yabani ruhunun en keskin acıdan daha fazla ıstırap veren, şiddetli bir arzuyla özlediği o çıldırtıcı varlığa layık olmasa da. Mutluluğunu istiyordu. Sambir'de olmaya hakkı vardı.

Yerinden doğruldu, masaya yanaşarak her iki dirseğini yasladı; Lakamba karşılık olarak koltuğunu biraz daha öne yaklaştırdı; Babalatchi ise ayağa fırlayıp meraklı başını efendisi ile Dain'in arasına uzattı. Fikirlerini hızla birbirleriyle paylaştılar, şimdi iyice yanaşmış, birbirlerinin yüzüne fısıldayarak konuşuyorlardı. Dain bir öneri ortaya atıyor, Lakamba itiraz ediyor, yaklaşan güçlükleri canlı bir biçimde öngören Babalatchi ise endişe içinde uzlaştırıcı davranıyordu. En çok o konuştu; hararetle fısıldıyor, başını bir o yana bir bu yana çevirerek yegâne gözünü sırayla her bir dinleyicisinin yüzüne doğrultuyordu. "Niçin bir çatışma olsun?" diye sordu. Tuan Dain'in, ki efendisinden sonra en çok sevdiği kişiydi, güven içinde saklanmasına izin verilebilirdi. Buna uygun pek çok yer mevcuttu. Bulangi'nin ta

ötede, tarlalar içindeki evi en uygunuydu. Bulangi güvenilir bir adamdı. Dolambaçlı kanalların meydana getirdiği şebeke içinde hiçbir beyaz adam yolunu bulamazdı. Beyaz adamlar güçlüydüler ama pek budalaydılar. Onlarla çarpışmaktan kaçınmak gerekirdi ama onları aldatmak kolaydı. Aptal kadınlar gibiydiler –akıllarını kullanmayı bilmiyorlardı, kendisi onların herhangi biriyle başedebilirdi– diye sürdürdü sözlerini Babalatchi, deneyimden yoksun olmanın verdiği güvenle. Felemenkler belki de Almayer'in peşine düşecekti. Ondan şüphelenirlerse belki de kendi hemşehrilerini alıp götüreceklerdi. Böylesi iyi olurdu. Felemenkler gittikten sonra Lakamba ve Dain hiçbir belaya bulaşmadan hazineyi alıp, üçe değil ikiye bölerlerdi. Söyledikleri makul değil miydi? Tuan Dain tehlike geçene kadar Bulangi'nin evine gidecek miydi, hemen şimdi?

Dain saklanma önerisini, Lakamba'ya ve endişeli devlet adamına lütufta bulunuyormuş gibi bir tavırla kabul etti, fakat derhal yola çıkma önerisini, Babalatchi'nin gözüne manidar bir biçimde bakarak, kesin bir "hayır"la yanıtladı. Devlet adamı, kaçınılmaz olanı kabullenen birinin tavrıyla iç çekti ve sessizce nehrin karşı kıyısını işaret etti. Dain yavaşça başını öne eğdi.

"Evet, oraya gidiyorum," dedi.

"Gün ağarmadan önce mi?" diye sordu Babalatchi.

"Oraya şimdi gidiyorum," diye yanıtladı Dain, kararlı bir sesle. "*Orang Blanda* herhalde yarın geceden önce buraya varmaz. Gidip planlarımızdan Almayer'e bahsetmem gerek."

"Hayır, Tuan. Hayır, hiçbir şey söylemeyin," diyerek karşı çıktı Babalatchi. "Ben kendim gün doğarken ona uğrar, haber veririm."

"Bakalım," dedi Dain, gitmeye hazırlanarak.

Dışarıda fırtına yeniden başlıyordu, ağır bulutlar şimdi iyice alçalmıştı. Uzaktaki gök gürültüsünün uğultusu hiç kesilmiyor, ara sıra daha yakından gelen keskin yıldırımlar ona eşlik ediyordu; masmavi çakan şimşeklerin sürekli oyununda orman ve

nehir bir belirip bir kayboluyor, böyle bir sahneye özgü bütün o yakalanması güç keskin ayrıntıları ortaya seriyordu. Raca'nın evinin kapısının önünde Dain ve Babalatchi, fırtınanın şiddetinden hayrete düşmüş ve serseme dönmüş gibi, sarsılan verandada dikeliyorlardı. İki büklüm halde yağmurdan sığınacak yer arayan Raca'nın köle ve hizmetkârları arasında dururlarken, Dain kürekçilerine bağırarak seslendi; bir yandan endişeyle nehre bakan adamlar bir yandan da hep bir ağızdan *"Ada, Tuan!"* diyerek karşılık verdiler.

"Ne muazzam bir sel!" diye bağırdı Babalatchi, Dain'in kulağına. "Nehir çok öfkeli. Baksana! Sürüklenen şu kütüklere bak! Gidebilecek misin?"

Dain, öfkeyle köpüren ve ta uzakta, karşı kıyıdaki, ormanın meydana getirdiği daracık koyu şeritle sınırlanan uçsuz bucaksız suya kuşkulu bir bakış fırlattı. Ansızın, bembeyaz bir şimşek çakışında, yana eğilmiş ağaçlarıyla sığ burun ve üzerinde duran Almayer'in evi gözünün önünde beliriverdi, yanıp söndü ve kayboldu. Dain, Babalatchi'yi kenara itip, tir tir titreyerek peşi sıra gelen kürekçileriyle birlikte nehre açılan kapıya doğru koştu.

Babalatchi gerisingeri ağır adımlarla içeri girip kapıyı kapattı, sonra arkasını dönerek sessizce Lakamba'ya baktı. Raca, taş kesilmiş öfkeli bakışını masaya dikmiş, kıpırdamadan oturuyordu. Babalatchi, iyi ve kötü gününde bunca yıldır hizmet ettiği adamın kafası karışık halini merakla izledi. Tek gözlü devlet adamı, o yabani ve pek işbilir göğsünde, efendisi olarak hitap ettiği adama karşı alışkın olmadığı bir sempati, hatta acıma duygusu hissediyordu. Bir özel danışmanın güvenli konumundan geçmiş yılların loş perspektifine baktığında, kendisinin –gırtlak kesen sıradan bir haydutun– o adamın ilk başta mütevazı bir pirinç tarlasının ortasında duran çatısı altında sığınak bulduğunu görebiliyordu. Ardından kesintisiz başarılarla dolu uzun bir dönem gelmişti; akıllıca tavsiyeler, korkusuz Lakamba'nın kararlılıkla sonuca ulaştırdığı derin planlar, ta ki Poulo Laut'tan Tan-

Jong Batu'ya kadar bütün doğu kıyısı Sambir'in yöneticisinin ağzından konuşan Babalatchi'nin bilgeliğini dinleyene kadar. O uzun yıllar boyunca nice tehlike atlatılmış, nice düşmanla cesurca yüz yüze gelinmiş, nice beyaz adam başarıyla bertaraf edilmişti! Şimdiyse, bunca yıllık sabırlı uğraşın sonucu karşısında duruyordu: Korkusuz Lakamba yaklaşan belanın gölgesi karşısında köşesine siniyordu. Hükümdar yaşlanıyordu, Babalatchi ise, midesinin dibinde huzursuz bir duygunun farkına vararak her iki elini oraya koydu. Kendisinin de yaşlanmakta olduğunu, gözükara maceraların her ikisi için de geçmişte kaldığını ve çareyi iyi düşünülmüş kurnazlıkta aramaları gerektiğini birdenbire apaçık ve hüzünlü bir biçimde fark etti. İstedikleri şey barıştı, ıslahat taraftarıydılar, hatta kötü günleri rüşvetle savuşturacak bir kaynak bulmak için kemer sıkmaya da hazırdılar, tabii rüşvetle savuşturulabilirlerse. Babalatchi o gece ikinci kez içini çekti ve yeniden efendisinin ayakları dibine çömelerek ona suskun bir duygudaşlıkla Hint cevizi kutusunu uzattı. Orada öylece oturup Hint cevizi müptelalarının samimi ancak sessiz birlikteliği içinde, çenelerini yavaşça oynatarak, elden ele geçirdikleri geniş ağızlı pirinç kâseye kibarca tükürerek, dışarıda birbiriyle savaş halindeki doğal unsurların dehşet verici uğultusunu dinlediler.

"Muazzam bir sel var," diye belirtti Babalatchi hüzünlü bir sesle.

"Evet," dedi Lakamba. "Dain gitti mi?"

"Gitti, Tuan. Adeta Şeytan'ın zaptettiği bir adam gibi nehre koştu."

Uzun bir sessizlik daha oldu.

"Boğulabilir," diye yorum yaptı Lakamba sonunda, bir miktar ilgilenmiş gibi.

"Sürüklenen bir sürü kütük var," diye yanıtladı Babalatchi, "ama o iyi bir yüzücü," diye lakaytça ekledi.

"Hayatta kalması lazım," dedi Lakamba. "Hazinenin nerede olduğunu o biliyor."

Babalatchi huysuzca homurdanarak tasdik etti. Beyaz adamın altını sakladığı yerle ilgili sırrına nüfuz etmek konusunda gösterdiği başarısızlık, Sambir'in devlet adamının parlak meslek hayatının yegâne göze batan yenilgisi olduğundan, alınganlık gösterdiği bir noktaydı.

Fırtınanın gürültüsünün ardından şimdi büyük bir sükûnet çökmüştü. Yalnızca geç kalmış küçük bulutlar, uzaktan sessizce şimşekler çakan ana gövdeye yetişmek için aceleyle başın yukarısından geçip gittikleri sırada, palmiye yaprağıyla kaplı çatıya hafifçe çarparak yatıştırıcı bir sesle tıslayan kısa sağanaklar gönderiyorlardı.

Lakamba durumu nihayet kavramış gibi bir tavırla kayıtsızlığından sıyrıldı.

"Babalatchi," diye seslendi canlı bir sesle, onu hafifçe dürterek.

"Ada, Tuan! Dinliyorum."

"Eğer *Orang Blanda* buraya gelip, barut kaçakçılığından cezalandırmak için Almayer'i Batavya'ya götürürse, sence ne yapar, Babalatchi?"

"Bilmiyorum, Tuan."

"Sen aptalın tekisin," diye tersledi Lakamba, coşkuyla. "Onlara hazinenin nerede olduğunu söyler, kendisini affetmeleri için. Yapar bunu."

Babalatchi efendisine baktı ve başını hiç de sevinçli olmayan bir şaşkınlıkla salladı. Bunu düşünmemişti; yeni bir çetrefil durum daha ortaya çıkmıştı.

"Almayer'in ölmesi lazım," dedi Lakamba, kararlı bir sesle. "Sırrımızın güvende olması için sessizce ölmesi gerek, Babalatchi. Bunu senin yapman lazım."

Babalatchi tasdik etti ve bitkin bir halde ayağa kalktı. "Yarın mı?" diye sordu

"Evet, Felemenkler gelmeden önce. Çok fazla kahve içiyor," diye yanıtladı Lakamba, ilgisizmiş gibi görünen bir tespitte bulunarak.

Babalatchi esneyerek gerindi, fakat Lakamba çetrefil bir soruyu yardımsız, kendi zihinsel gücüyle çözmüş olmanın verdiği gururla birdenbire ayılmıştı.

"Babalatchi," diye seslendi bitkin düşmüş devlet adamına, "beyaz kaptanın bana verdiği müzik kutusunu getir. Uykum kaçtı."

Bu emir üzerine Babalatchi'nin çehresine koyu bir melankoli çöktü. İstemeye istemeye perdenin arka tarafına geçti ve çok geçmeden kucağında küçük bir seyyar orgla çıkageldi, orgu derin bir bunaltı içinde masaya koydu. Lakamba rahatça koltuğuna kuruldu.

"Çevir, Babalatchi, çevir," diye mırıldandı, gözleri kapalı.

Babalatchi'nin eli çaresizlikten gelen bir azimle kolu kavradı ve çevirdikçe, yüzündeki derin hüzün, yerini umutsuz bir teslimiyete bıraktı. Açık panjurlardan Verdi'nin notaları muazzam sessizliğin üzerinden nehre ve ormana doğru salındı. Lakamba gözleri kapalı, mutlu bir gülümsemeyle dinliyordu; Babalatchi çevirirken ara sıra uyuklayıp yana devriliyor, sonra büyük bir korkuyla sıçrayıp kolu birkaç kez hızlıca döndürerek tempoya yetişiyordu. Doğa haşin çalkantının ardından bitkin düşmüşçesine uykuya dalmıştı; Sambir'in devlet adamının titrek elinin altındaki Trovatore ise aksak bir ritimle ağlayıp sızlıyor, sulugöz, bitimsiz bir tekrarın hazin döngüsünde Leonore'una tekrar tekrar veda ediyordu.

7. Bölüm

Sisten eser olmayan berrak sabah vaktinin pırıl pırıl güneşi, fırtınalı gecenin ardından, nehrin Pantai kolunun sığ kıyısı boyunca Abdullah'ın malikânesinin kapısına kadar uzanan ana yolu bir ışık seliyle kaplamıştı. Yol bu sabah ıssızdı; nice yalın ayak tarafından çiğnene çiğnene taşlaşmış olan taba rengi yüzeyi, palmiye öbekleri arasından uzanıyor, ağaçların sırım gibi gövdeleri patikayı düzensiz aralıklarla simsiyah şeritlerle keserken, yapraklı başlarının gölgesi de yeni doğan güneşte nehir boyundaki evlerin çatıları üzerine, hatta daha da öteye, ıssız evlerin yanından süratle ve sessizce akıp giden nehrin üzerine düşüyordu. Zira evler de ıssızdı. Açık duran kapılarıyla yol arasında uzanan, ezilmiş çimen kaplı dar şeritteki terk edilmiş sabah ateşi için için yanarken serin havada kıvrılarak yükselen incecik duman sütunları gönderiyor, kasabanın günlük güneşlik ıssızlığı üzerine gizemli mavi bir sisten incecik bir örtü seriyordu. Hamağından yeni kalkmış olan Almayer, Sambir'in alışılmadık görüntüsüne uykulu gözlerle bakarken niçin kimseciklerin ortada görünmediğini hafiften merak etti. Kendi evinde de çıt yoktu; karısının sesi duyulmuyordu; verandaya açılan ve medeniyetin sıradan görgüsünden geri kalmak istemediği zamanlarda, beyaz misa-

fırlarının yanında, oturma odası olarak bahsettiği büyük odadan Nina'nın ayak sesleri de gelmiyordu. Orada kimse tek bir gün bile oturmamıştı; üzerine oturacak bir şey yoktu, çünkü Bayan Almayer yabani bir ruh haline büründüğü, yaşamının korsanlık döneminin hatıralarıyla galeyana geldiği zamanlarda, perdeleri yırtıp köle kızlar için *sarong* yapmış ve kasvetli mobilyaları teker teker yakarak ev halkının pirincini pişirmişti. Fakat Almayer'in şu sırada mobilyaları düşündüğü yoktu. Dain'in dönüşünü düşünüyordu, Dain'in geceleyin Lakamba'yla yaptığı görüşmeyi, bu görüşmenin, haniden beridir olgunlaştırdığı, artık uygulama aşamasına yaklaşmış olan kendi planları üzerindeki muhtemel etkisini düşünüyordu. Sabah erkenden geleceğine söz veren Dain'in ortalarda görünmeyişinden dolayı tedirgindi. "Adamın nehri geçmek için bir sürü vakti vardı," diye düşündü kendi kendine, "üstelik bugün yapılması gereken bunca iş varken. Ertesi gün erkenden hareket etmek için halledilmesi gereken teferruat; kayıkların suya indirilmesi; son anda yapılması gereken binbir türlü iş. Çünkü sefer ancak her şey tamam olduğu an başlamalı, hiçbir şey unutulmamalı, hiçbir şey..."

Etrafın tuhaf ıssızlığı birden üzerine çöktü; alışılmadık sessizliğin içinde, genellikle kulak tıkadığı karısının sesini bile özlediğini fark etti – ürkmüş hayal gücüne yeni bir musibetin yaklaştığının habercisi gibi görünen bu boğucu sessizliği kıracak herhangi bir ses. "Ne olmuş olabilir?" diye söylendi neredeyse yüksek sesle, ayağına büyük gelen terliklerini sürüyerek verandanın tırabzanına doğru ilerlerken. "Herkes uykuda mı, yoksa öldü mü?"

Kasaba yaşıyordu ve fazlasıyla uyanıktı. Mehmet Banjer'in kendisinden beklenmedik bir tezcanlılıkla yatağından fırlayıp, orağını kaptığı gibi, uykudaki karılarının üzerinden atlayarak yeni inşa etmekte olduğu evin önceki gece fırtınada sürüklenip gitmediğinden emin olmak için soğuktan titreye titreye su kıyısına doğru yürüdüğü şafağın o erken vaktinden beri uyanıktı kasaba.

Tuttuğunu koparan bir adamı olan Mehmet evi büyük bir sal üzerinde inşa ediyordu; salı, Pantai'nin iki kolunun kavuştuğu yerdeki bataklık burnun hemen iç tarafına, sağlam halatlarla bağlamış, böylece sağanak sırasında burna vuracağı kesin olan yüzer kütüklere karşı emniyete almıştı. Mehmet soğuktan dişleri birbirine çarparak ıslak otların arasından yürüyor, onu sıcak döşeğinden kaldırıp sabah ayazında dışarı çıkaran hayatın katı zorunluluklarına hafiften küfrediyordu. Bir bakış attığında evinin hâlâ yerinde olduğunu gördü; onu tehlikeden uzağa taşımakla ne kadar isabetli davrandığını düşünerek kendisini tebrik etti, zira yükselen güneş ona yüzer kütüklerin çamurlu düzlükte üst üste bir yığın halinde nasıl karaya oturduğunu göstermişti; iç içe geçmiş dallarıyla biçimsiz bir sal oluşturuyor, bir ileri bir geri savruluyor ve nehrin iki ayrı kolunun akıntılarının karşılaşmasıyla oluşan anaforda birbirine sürtüyorlardı. Güneş karşı kıyıdaki ormanın üzerinden tam aştığı sırada, Mehmet evini bağladığı sazdan halatları incelemek için suyun kenarına doğru yürüdü. Halatların üzerine eğildiğinde bir o yana bir bu yana dönen kütük yığınına bir kez daha umursamazca göz attı ve orada gördüğü bir şey orağını elinden düşürüp doğrulmasına neden oldu; bir yandan da yükselmekte olan güneşin ışınlarına karşı elini gözlerine siper ediyordu. Kırmızı bir şeydi gördüğü; kütükler onun üzerinden yuvarlanıyor, bazen etrafına üşüşüyor, bazen de onu gizliyorlardı. Başlangıçta ona kırmızı bir kumaş parçası gibi göründü bu. Bir an sonraysa ne olduğunu anladı ve avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı.

"Ah ya! Orada!" diye haykırıyordu Mehmet. "Kütüklerin arasında bir adam var." Ellerinin ayalarını ağzının iki yanına koyup, tane tane bir telaffuzla, yüzünü kasabaya dönerek bağırdı: "Nehirde bir adam cesedi var! Gelin, bakın! Ölü bir... yabancı!"

En yakındaki evde oturan kadınlar çoktan dışarı çıkmış, ocaktaki közleri tutuşturuyor ve sabah pirincini ayıklıyorlardı. Çığlığı tiz bir sesle devraldılar, böylece ses evden eve yayılarak uzaklarda yitti. Erkekler heyecanla ama sessizce fırlayarak bataklık burna,

canlı şeylere özgü o budalaca ısrarla bilinçsiz kütüklerin savrulduğu, birbirine sürttüğü, birbiriyle çarpışıp ölü yabancının üzerinden yuvarlandığı o yere doğru koştular. Kadınlar da, ev işlerini bir yana bırakarak, bunun yol açabileceği aile içi huzursuzluk ihtimaline de boşvererek onların peşi sıra gittiler; çocuklarsa bu beklenmedik heyecandan mest olmuş, neşeyle cıvıldayarak en arkadan geliyorlardı.

Almayer karısına ve kızına seslendi, fakat cevap alamayınca durup etrafa kulak kesildi. Uzaktan kalabalığın belli belirsiz uğultusu geliyor, ortada tuhaf bir şeylerin döndüğünü tasdik ediyordu. Tam verandadan ayrılmak üzereyken Almayer nehre bir bakış attı; küçük bir kanonun Raca'nın iskelesinden nehrin beri tarafına geçmekte olduğunu görünce şaşkınlıkla duraksadı. Sandalın yegâne yolcusu (Almayer çok geçmeden Babalatchi'yi tanımıştı) evin biraz aşağısında kıyıya yanaşmış, şimdi kıyı boyundaki durgun su boyunca yukarı, Lingard'ın iskelesine doğru kürek çekiyordu. Babalatchi yavaşça kıyıya çıkarak kılı kırk yaran bir dikkatle kanosunu bağlamaya koyuldu; verandadan kendisine baktığını gördüğü Almayer'le karşılaşmak için hiç de acelesi yokmuş gibiydi. Bu gecikme Almayer'e Babalatchi'nin üzerindeki resmi kıyafeti fark edecek ve büsbütün meraklanacak kadar süre tanıdı. Sambirli devlet adamı, ünvanına yaraşır bir giysi giymişti. Beline cafcaflı, ekose bir *sarong* sarılmıştı, kumaşın katları arasından, ancak büyük şenlikler ya da resmi davetler sırasında gün yüzüne çıkan hançerinin gümüş kabzası görünüyordu. Yaşlı diplomatın sol omzundan çıplak göğsüne doğru çapraz uzanan ve "Sambir Sultanı" ibaresinin altında Hollanda bayrağının görüldüğü pirinç bir plaketin takılı olduğu rugan bir kemer parlıyordu. Babalatchi'nin başına kırmızı bir sarık sarılmıştı, saçakları sol yanağın ve omzun üzerine sarkıyor, ona ihtiyar yüzüyle tezat arz eden neşeli bir vurdumduymazlık ifadesi veriyordu. Kanonun içine sinecek şekilde bağlandığına nihayet kanaat getirince yerinden doğruldu, *sarong*'unun katla-

rını düzeltti ve değerli taşlarla süslü altın sapı güneşte parlayan uzun abanoz bastonunu her adımda sallayarak, büyük adımlarla Almayer'in evine doğru yola koyuldu. Almayer, bulunduğu yerden görünmeyen ama iskelenin tam karşısına denk gelen sağ taraftaki burna doğru eliyle işaret etti.

"Ah, Babalatchi! Hey!" diye seslendi. "Orada ne oluyor, görebiliyor musun?"

Babalatchi durup nehir kıyısındaki kalabalığa dikkatle baktı ve kısa bir an sonra Almayer, şaşkınlık içinde, onun patikadan ayrılıp, bir eliyle *sarong*'unu tutarak otların arasından çamurlu burna doğru seke seke uzaklaştığını gördü. Bu kez iyiden iyiye meraklanan Almayer verandanın basamaklarından indi. Erkek seslerinin uğultusu ve kadınların tiz çığlıkları şimdi açık seçik işitilebiliyordu; evin köşesini döner dönmez sığ burnun üzerinde bir o yana bir bu yana savrularak ilgi duyulan bir nesneyi taşımakta olan kalabalığı gördü. Babalatchi'nin sesini belli belirsiz duyabiliyordu; derken kalabalık yaşlı devlet adamının önünde ikiye yarıldı ve arkasından gür bir tezahürata dönüşen heyecanlı bir uğultuyla tekrar kapandı.

Almayer kalabalığa yaklaştığı sırada adamın biri gruptan koparak koşmaya başladı, ancak ondan durup bu galeyanın nedenini açıklamasını istediğinde, kulak asmadan yanından geçip kasabaya doğru hızla uzaklaştı. Kalabalığın çeperinde geçit vermez bir insan kitlesi Almayer'in yolunu kesti, geçmesine izin vermelerini rica ettiğinde duymazdan geliyor, nehrin kıyısına doğru ilerlemeye çalışırken aralarından geçip onları hafifçe ittiğindeyse hiç istiflerini bozmuyorlardı.

Nazikçe, aheste aheste ilerlediği sırada birden, güruhun en kalabalık yerinden karısının sesini duyar gibi oldu. Bayan Almayer'in tiz sesini başkasıyla karıştırması pek mümkün değildi, gelgelelim söylediği sözcükler, maksadının anlaşılmasına elvermeyecek denli muğlaktı. Yol açma çabasına ara verip etrafındakilerden bilgi almaya çalıştığı sırada, uzun ve kulağı sağır

eden bir haykırış havayı yırtarak kalabalığın uğultusunu ve ona olayı anlatanların seslerini susturdu. Almayer bir an, hayret ve korkudan taş kesilmiş gibi kalakaldı, çünkü işittiği şeyin, ölen birinin ardından feryat eden karısının sesi olduğundan artık kuşkusu kalmamıştı. Nina'nın beklenmedik bir biçimde ortadan kaybolduğu aklına geldi, onun can güvenliğine zarar gelmiş olabileceği endişesiyle divaneye dönmüş gibi, kimseyi gözü görmeden var gücüyle kalabalığı iterek yol almaya başladı; kalabalık, onun çılgınca ilerleyişi karşısında şaşkınlık ve acı haykırışlarıyla geri çekiliyordu.

Burnun üzerinde, küçük bir açık arazide yabancının, kütüklerin arasından henüz karaya çıkarılmış gövdesi uzanıyordu. Bir yanda Babalatchi, çenesini bastonunun sapına yaslamış, kırık kemikler, parçalanmış deri ve kanla lekelenmiş bez parçasından oluşan biçimsiz kütleye tek gözünü kırpmadan dimdik bakıyordu. Almayer dehşet içindeki izleyicilerin oluşturduğu çemberi yarıp yanlarına geldiğinde, Bayan Almayer kendi baş örtüsüyle, boğulmuş adamın yukarı dönük yüzünü örttü ve onun yanında yere çömelerek, yürek burkan bir haykırışla, artık sessizleşmiş olan kalabalığın tüylerini yeniden diken diken etti. Sırılsıklam haldeki Mehmet, hikâyesini anlatmak için büyük bir hevesle Almayer'e döndü.

Korkunun verdiği dehşetin ilk tepki anında Almayer'in gözleri önünde günışığı söner gibi oldu, etrafında konuşulanları dinliyor, ancak ne demek istediklerini anlamıyordu. İradesini zorlayarak tekrar aklını başına topladığında Mehmet, "İşte şu taraftan gelmiş, Tuan," diyordu.

"*Sarong*'u ağacın kırık dalına takılmış, başı suyun altında, asılı kalmış. Ne olduğunu görünce onun burada kalmasını istemedim. Takıldığı yerden kurtulsun, sürüklenip gitsin istedim. Yabancının birini ne diye evlerimizin ortasına gömelim; hayaleti kanlarımızı, çocuklarımızı korkutsun diye mi? Etrafta yeterince hayalet yok mu sanki?"

Bu noktada ona hak veren bir mırıldanmayla sözü kesildi. Mehmet sitemkâr bir ifadeyle Babalatchi'ye baktı.

"Ama Tuan Babalatchi, cesedi kıyıya çekmemi istedi," diye devam etti, sırayla dinleyicilerine göz gezdirirken yalnızca Almayer'e hitap ederek. "Ben de onu ayaklarından tutup asıldım; çamurun içinden sürükleyip çıkardım, gerçi, içimden onun nehirde sürüklenip Bulangi'nin tarlasının orada bir yerlerde karaya vurmasını istiyordum – babasının mezarına tükürdüğümün!"

Bunun üzerine kalabalıktan gülüşmeler geldi, çünkü Mehmet ile Bulangi arasındaki düşmanlık meşhurdu ve Sambir sakinlerinin bitmez tükenmez eğlence kaynağıydı. Bu neşenin ortasında Bayan Almayer birdenbire tekrar ağıda başladı.

"Allah Allah! Kadının ne derdi var!" diye bağırdı Mehmet, öfkeyle. "Baksanıza, ne idüğü belirsiz bu cesede elimi sürdüm, Allah bilir daha sabah pirincimi yemeden mekruh oldum. Tuan Babalatchi'nin emri üstüne kalkıştım bu işe, beyaz adamı memnun etmek için. Memnun musunuz, ey Tuan Almayer? Peki, mükafatım ne olacak? Tuan Babalatchi bir mükafat olacağını, bunu sizin vereceğinizi söyledi. Şimdi bir düşünün. Mekruh oldum, hem mekruh olmasam bile büyüye bulaşmış olabilirim. Şu halhallarına bakın adamın! Gece vakti kütüklerin arasında bileğinde altın halhallarla çıkagelen bir ceset duyulmuş şey mi? Bu işte bir büyü var. Gelgelelim," diye ekledi Mehmet, düşünceli bir sessizliğin ardından, "izniniz olursa halhalı almak isterim, çünkü hayaletlere karşı muskam var benim, korkmam. Allah büyüktür!"

Bayan Almayer'den yükselen acı dolu yeni bir çığlık Mehmet'in sözlerini yarıda kesti. Şaşkınlıktan ne yapacağını bilemeyen Almayer sırayla karısına, Mehmet'e, Babalatchi'ye baktı ve büyülenmiş bakışı sonunda, ezik veya kırık uzuvları tabiata aykırı acayip bir biçimde çarpılmış, yüzü örtülü halde çamurun üzerinde yatan cesedin üzerinde sabitlendi; beyaz kemikleri pek çok yerde yırtılan derinin altından dışarı fırlamış, burkulmuş ve

derisi soyulmuş bir kol öne uzanmıştı; parmakları açık duran el neredeyse ayağına dokunacakmış gibi duruyordu.

"Bunun kim olduğunu biliyor musun?" diye sordu Babalatchi'ye alçak sesle.

Dimdik önüne bakan Babalatchi, dudaklarını belli belirsiz kıpırdattı, ancak Bayan Almayer'in ısrarlı ağıdı, yalnızca Almayer'in duyacağı şekilde fısıldanan yanıtını boğdu.

"Kaderi böyle yazılmış. Ayağının dibine bak, beyaz adam. O paramparça olmuş parmaklarda gayet iyi tanıdığım bir yüzük görüyorum."

Babalatchi böyle diyerek dikkatsizce öne adım attı ve bir ayağıyla, sanki kazara olmuş gibi, cesedin eline basıp onu gevşek çamurun içine batırdı. Bastonunu tehditkâr bir hareketle kalabalığa doğru savurunca kalabalık biraz geri çekildi.

"Çekilin," dedi sert bir sesle, "karılarınıza da söyleyin, ocaklarının başına dönsünler, ölü bir yabancının peşinden koşmak için ocaklarını terk edip gelmeleri hata. Bu iş, erkek işi. Şimdi onu Raca adına teslim alıyorum. Burada Tuan Almayer'in kölelerinden başka kimse kalmasın. Haydi dağılın!"

Kalabalık şimdi isteksizce dağılmaya başlamıştı. Önce kadınlar var güçleriyle ellerine asılan çocuklarını da sürükleyerek oradan ayrıldı. Erkekler onların arkasından aheste adımlarla, bir araya gelip ayrışan kümeler halinde yürüyorlardı, ta ki kasabaya yaklaşılıp gruplar yavaş yavaş çözülmeye ve herkes, açlıktan sabah pirincinin hayalini kurarak hızlı adımlarla kendi evinin yolunu tutana kadar. Yalnızca çamurlu burna doğru inen hafif yükseltinin üzerinde, Mehmet'in dostu ya da düşmanları olsa gerek, birkaç adam, bir süre daha nehir kıyısındaki cesedin etrafında dikelen küçük grubu meraklı gözlerle izlemeyi sürdürdü.

"Ne kastettiğini anlamıyorum, Babalatchi," dedi Almayer. "Ne yüzüğünden bahsediyorsun? Bu adam her kimse, zavallının elini iyice çamura batırdın. Aç onun yüzünü," diye devam etti, cesedin başucunda çömelmiş, bir ileri bir geri sallanan, ara sıra

dağınık kır buklelerini savurup üzgünce söylenmekte olan Bayan Almayer'e seslenerek.

"Hay!" diye haykırdı yanlarına yanaşmış olan Mehmet. "Bakın Tuan; kütükler böyle yan yana geldi," bunu söylerken avuçlarını birbirine bastırdı. "Kafası bunların arasına sıkışmış olsa gerek, işte bu yüzden bakabileceğin bir yüzü yok. Eti ve kemikleri var, burnu, dudakları ve belki gözleri, ama kimse bunları birbirinden ayırt edemez. Doğduğu gün kaderi böyle yazılmış, öldüğünde kimse ona bakıp, 'Bu arkadaşımın yüzü,' diyemeyecek."

"Kes artık, Mehmet, yeter!"dedi Babalatchi. "Adamın halhalını gözüne kestirmeye kalkma, seni domuz yiyen alçak. Tuan Almayer," diye devam etti, sesini alçaltarak. "Bu sabah Dain'i gördünüz mü?"

Almayer endişeli bir ifadeyle gözlerini açtı. "Hayır," dedi telaşla. "Sen onu görmedin mi? Raca'nın yanında değil mi? Onu bekliyorum, neden hâlâ gelmedi?"

Babalatchi üzüntüyle başını salladı.

"Geldi bile, Tuan. Dün gece fırtınanın şiddetlendiği, nehrin öfkeyle konuştuğu sırada ayrıldı. Gece kapkaranlıktı, ama onun içindeki ışık, sizin evinize giden yolu göl gibi sakin, kütükleri de bir tutam kuru ot gibi ufacık gösteriyordu. Bu yüzden yola çıktı; şimdi de burada yatıyor." Babalatchi başıyla cesedi işaret etti.

"Nasıl tanıdın onu?" dedi Almayer, heyecanla, karısını kenara iterek. Örtüyü çekip aldı ve boğulan adamın yüzünün olması gereken yerde duran biçimsiz et, saç ve kuru çamur yığınına baktı. "Tanımaya imkân yok," diye ekledi, ürpertiyle yüzünü çevirerek.

Babalatchi dizlerinin üzerine çökmüş, açık halde uzanan elin kaskatı parmakları üzerindeki çamuru siliyordu. Ayağa kalkıp Almayer'in gözlerinin önüne büyük yeşil bir taşla süslenmiş altın bir yüzük çıkardı.

"Bunu iyi tanıyorsun," dedi. "Dain bunu elinden hiç çıkarmazdı. Şimdi çıkarmak için etini sıyırmak zorunda kaldım. Şimdi inandın mı?"

Almayer ellerini başına götürdü, ardından çaresizliğe tümüyle teslim olarak kollarını aşağı sarkıttı. Ona merakla bakan Babalatchi güldüğünü görünce hayrete düştü. Bu yeni musibet karşısında kendini kaybeden Almayer'in beynini tuhaf bir hayal ele geçirmişti. Yıllardır bir uçurumdan aşağı düşmekteymiş gibi görüyordu kendisini. Günbegün, aybeay, yılbeyıl, düşüyor, düşüyordu; kaygan, yuvarlak, kara bir şeydi bu ve kara duvarlar bıktırıcı bir hızla yukarı doğru ilerliyordu. Öyle bir hız ki gürültüsünü hâlâ duyabiliyordu sanki; şimdi ise, korkunç bir sarsıntıyla dibe vurmuştu ve işte! Yaşıyordu, üstelik tek parça halindeydi, oysa Dain ölmüş, kemikleri paramparça olmuştu. Gülünç geldi bu durum ona. Ölü bir Malay – pek çok ölü Malay görmüş, hiçbir şey hissetmemişti; oysa şimdi içinden ağlamak geliyordu, ama tanıdığı beyaz bir adamın kaderine ağlayacaktı; derin bir uçuruma düşen ve ölmeyen bir adama. Sanki kenara çekilmiş de Almayer denen, başı dertte birine bakıyormuş gibiydi. Zavallı, bedbaht adam! Neden kendi boğazını kesmiyor? Onu yüreklendirmeyi istedi, onun bu diğer cesedin üzerinde cansız uzanmasını görmek için sabırsızlık duydu. Niçin bir an önce ölüp bu ıstıraba son vermiyor? Farkında olmadan yüksek sesle inledi, sonra kendi sesinden ürkerek sıçradı. Deliriyor muydu? Bu düşünceden ötürü dehşete kapılıp arkasını döndü ve kendi kendisine, "Delirmiyorum; tabii ki hayır, hayır, hayır!" diye tekrar ederek evine doğru koştu. Bu fikre sımsıkı sarılmaya çalıştı. Deli değilim, deli değilim. Kurtuluşu sanki buna bağlıymış gibi, sözcükleri gitgide daha hızlı, daha hızlı tekrar ederek, gözü hiçbir şeyi görmeden basamaklardan çıkarken sendeledi. Nina'nın orada durduğunu gördü, ona bir şey söylemek istedi, ama delirmediğini aklında tutmak için duyduğu aşırı kaygı yüzünden ne olduğunu hatırlayamadı, içinden hâlâ bu sözleri tekrar ederek masanın etrafında koşturuyordu, ta ki takılıp tökezlediği koltuklardan birine bitkin bir halde yuvarlanana kadar. Nina'ya çılgınca bir bakışla bakarak oturuyor, aklının başında olduğuna dair içinden hâlâ kendisine güvence veriyor ve kızın

niçin hayretten büyümüş gözlerle yanından uzaklaştığını merak ediyordu. Neyi vardı kızın? Budalalıktı bu. Sıkılı yumruğunu var gücüyle masaya indirerek karık bir sesle bağırdı, "Bana biraz cin getir! Koş!" Nina koşarak içeri girdiğindeyse, yaptığı gürültüye hayret ederek, hiç kımıldamadan sessizce oturup bekledi.

Nina yarıya kadar cin doldurulmuş bir kadehle geri döndüğünde babasını boş gözlerle önüne bakarken buldu. Almayer uzun bir yolculuktan dönmüş gibi çok yorgun hissediyordu şimdi. Sanki o sabah kilometrelerce yol yürümüş de fena halde dinlenmeye ihtiyacı varmış gibiydi. Eli titreyerek kadehi tuttu; içerken dişleri zangırdayarak bardağa çarpıyordu; içkiyi bitirip kadehi gürültüyle masanın üzerine koydu. Gözlerini yavaşça yanında duran Nina'ya çevirdi, tane tane konuşarak şöyle dedi:

"Artık her şey bitti, Nina. O öldü, artık bütün kayıklarımı yaksam da fark etmez."

Bu kadar sakince konuşabildği için kendisiyle gurur duydu. Kesinlikle delirmiyordu. Bu kesinlik çok rahatlatıcıydı; konuşmaya devam etti, kendinden memnun bir tavırla kendi sesini dinleyerek cesedin nasıl bulunduğunu anlattı. Nina, bir eli hafifçe babasının omzunda, yüzünde en ufak bir tepki olmaksızın, fakat bütün yüz hatları ve tüm vücudunun duruşunda keskin ve endişeli bir dikkatin dışavurumuyla sessizce dikeliyordu.

"Demek Dain öldü," dedi soğuk bir tavırla, babası konuşmasını bitirdiğinde. Almayer'in dikkatle koruduğu sakin tavrı yerini bir anda şiddetli bir öfke patlamasına bıraktı.

"Orada yarı ölü gibi durmuş benimle konuşuyorsun," diye bağırdı öfkeyle, "sanki hiç önemi yokmuş gibi. Evet, o öldü! Anlıyor musun? Öldü! Umrunda mı? Hiçbir zaman umursamadın; nasıl mücadele verdiğimi, uğraşıp didindiğimi gördün de kılın bile kıpırdamadı; acı çektiğimi ise hiçbir zaman göremedin. Hayır, hiçbir zaman. Kalpsizin tekisin sen, üstelik akılsızsın, yoksa anlardın senin için, senin mutluluğun için bunca çabaladığımı. Zengin olmak istedim; buradan kaçıp gitmek istedim. Beyaz

adamların senin güzelliğin ve servetin karşısında yerlere kadar eğildiğini görmek istedim. Yaşım geçkin olsa da, yabancı bir ülke, yabancısı olduğum bir medeniyet arayıp bulmak istedim, senin parlak istikbalini, zaferlerini, mutluluğunu görerek yeniden hayat bulmak için. Bunun için sabırla katlandım buradaki yabaniler arasında çalışmanın, hayal kırıklığının, aşağılanmanın zahmetine ve hayallerime neredeyse ulaşmak üzereydim."

Kızının dikkatle dinleyen yüzüne baktı, ayağa fırlarken sandalyeyi neredeyse deviriyordu.

"Duyuyor musun? Hepsi karşımda duruyordu. Böyle. Elimin altında."

Duraksadı, yükselen öfkesini dizginlemeye çalıştı, beceremedi.

"Hiç duygu yok mu sende?" diye devam etti. "Umudun olmadan mı yaşıyorsun?" Nina'nın sessizliği onu çileden çıkarmıştı; duygularına hâkim olmaya çalıştıysa da sesi yükseldi.

"Bu sefaletin içinde yaşayıp, bu berbat çukurun içinde ölmeye razı mısın? Bir şey söyle, Nina, hiç mi acımıyorsun bana? Beni teselli etmek için söyleyecek tek sözün yok mu? Seni bunca seven babana."

Bir süre yanıt duymayı bekledi, yanıt gelmeyince yumruğunu kızının yüzüne doğru sallayarak, "Sersemin tekisin sen, bana kalırsa!" diye bağırdı.

Etrafa bakınıp sandalyeyi aradı; yerden kaldırıp tutuk bir hareketle üzerine çöktü. İçindeki öfke ölmüştü, kendine hâkim olamadığı için utandı, ancak yaşamının içsel anlamını kızının önünde açıkça ortaya sermiş olmaktan dolayı rahatlamıştı. Tüm içtenliğiyle böyle düşünüyordu, amaçlarını duygusallıkla değerlendirirken yanılıyor, başvurduğu yöntemlerin sahtekârlığını, amaçlarının ne kadar gerçekdışı, pişmanlıklarınınsa beyhude olduğunu göremiyordu. Şimdi kalbi yalnızca kızına karşı büyük bir şefkat ve sevgiyle doluydu. Onun sefil olduğunu görmek, çaresizliğini onunla paylaşmak istiyordu; tıpkı bütün zayıf tabiatlı kişilerin, başlarına bir talihsizlik geldiğinde, onun nedenlerinden bihaber olan bir

varlığın can yoldaşlığına ihtiyaç duydukları gibi. Kızın kendisi de ıstırap çekerse, onun halinden anlar ve ona merhamet ederdi, oysa şimdi başına gelen çaresiz felakette ona söyleyecek tek bir teselli ya da sevgi sözcüğü yoktu. Mutlak yalnızlığını ürpertici bir güçle yüreğinin ta içinde hissetti. Sendeledi, öne devrildi; yüzü masaya çarptı, öne uzattığı kolları gergin ve kaskatıydı. Nina derhal babasına doğru ilerledi; kır saçlı başa, nihayet hıçkırık ve gözyaşlarında teselli bulan duyguların şiddetiyle nöbet geçiriyormuşçasına sarsılan geniş omuzlara bakakaldı.

Nina derin bir iç çekerek masanın yanından ayrıldı. Yüz hatları, babasını çileden çıkarıp öfke ve üzüntü patlamasına yol açan o taş kesmiş kayıtsızlıktan sıyrıldı. Babasının o an göremediği yüz ifadesi hızlı bir değişim geçirdi. Halini anlaması, tek bir teselli sözcüğü söylemesi için Almayer'in kendisine yalvarışını görünüşte umursamazlıkla dinlemişti, fakat öngöremediği ya da en azından bu kadar çabuk gerçekleşmesini beklemediği olayların yol açtığı çatışan etkiler altında yüreği paramparçaydı. Almayer'in ıstırabı karşısında derinden etkilenen, onu tek bir sözcükle sona erdirebileceğini bilen, o huzursuz yüreğe sükûnet getirme arzusu içindeki yüreğiyle, benliğine hâkim olan sevginin ona sessiz olmayı emreden sesini dehşet içinde duydu. Eski benliğiyle yaşamının yeni ilkesi arasında kısa süren kıyasıya bir mücadelenin ardından o sese teslim oldu. Ölümcül bir itirafta bulunma ihtimaline karşı mümkün olan yegâne tedbiri alarak mutlak bir sessizliğe büründü. Tek bir işaret vermeye, tek bir sözcük mırıldanmaya dahi kalkışamazdı, çünkü ağzından çok fazla şey kaçırabilirdi. Böylece, ruhunun en kuytu köşelerini harekete geçiren duygunun şiddeti, onu adeta taşa çevirmişti. Genişleyen burun delikleri ve alev saçan gözleri, içinde kopan fırtınanın yegâne işaretleriydi; Almayer ise kızının ne hissettiğini gösteren bu işaretleri görmedi, çünkü kendine acıma, öfke ve çaresizlik, bakışını perdelemişti.

Verandanın ön tarafındaki tırabzana yaslandığı sırada kızına bakabilseydi, yüzündeki kayıtsız ifadenin yerini acı dolu bir bakı-

şa bıraktığını ve bunun da dağılıp, tetikte duran bir endişenin yüzünün enfes güzelliğinde derin hatlar açtığını görebilirdi. Bakımsız avluyu kaplayan diz boyu ot öğle sıcağında gözlerinin önünde dimdik duruyordu. Nehrin kıyısından eve doğru insan sesleri ve çıplak ayakların patırtısı yaklaşıyor, Babalatchi'nin Almayer'in adamlarına talimat verdiği işitiliyordu. Bayan Almayer'in şimdi biraz durulmuş olan ağıdı ise, boğulan adamın cesedini taşıyan ve o kederli kadının öncülüğünde ilerleyen kafile evin köşesini döner dönmez yeniden duyuldu. Babalatchi kırık halhalı adamın ayak bileğinden çıkarmış, onu elinde tutarak cesedi taşıyanların yanında yürüyor, Mehmet ise vaat edilen mükafata kavuşmak ümidiyle, çekingen bir tavırla arkadan geliyordu.

"Şuraya uzatın onu," dedi Babalatchi, Almayer'in adamlarına verandanın önünde kurumakta olan kalas yığınını işaret ederek. "Şöyle yatırın. Kâfirin, itoğlu itin biriydi, beyaz adamın dostuydu. Beyaz adamın ateş suyundan içiyordu," diye ekledi, korkmuş gibi yaparak, "kendi gözlerimle gördüm."

Adamlar, kırık kol ve bacakları yere uzattıkları iki kalasın üzerine yatırdılar. Bayan Almayer ise cesedi beyaz bir pazenle örttü ve Babalatchi ile bir süre fısıldaştıktan sonra ailevi görevlerine dönmek üzere oradan ayrıldı. Almayer'in adamları, yüklerini indirdikten sonra, günün geri kalanını geçirebilecekleri gölge bir yer aramak üzere dağıldılar. Babalatchi, pırıl pırıl güneşte beyaz örtünün altında kaskatı yatan cesedin yanında yalnız kaldı.

Nina basamaklardan aşağı inerek Babalatchi'nin yanına geldi, beriki ise elini alnına götürerek büyük bir hürmetle yere çömeldi.

"Elinizde bir halhal var," dedi Nina, Babalatchi'nin yukarı dönük yüzüne ve tek gözünün içine bakarak.

"Evet, Mem Putih," diye yanıt verdi nazik devlet adamı. Sonra Mehmet'e dönerek elinin bir işaretiyle onu yanına çağırdı, "Buraya gel!" diye seslendi.

Mehmet bir parça tereddütle yaklaştı. Nina'ya bakmaktan kaçındı, ama gözlerini Babalatchi'ye dikti.

"Şimdi dinle," dedi Babalatchi sert bir sesle. "Yüzüğü ve halhalı gördün, onların Dain denen tüccara ait olduğunu, ondan başka hiç kimseye ait olamayacağını biliyorsun. Dain dün gece bir kanoyla geri döndü. Raca ile görüştü ve geceyarısı nehri geçip beyaz adamın evine gitmek üzere ayrıldı. Büyük bir sel oldu ve bu sabah onu nehirde buldun."

"Ayaklarından asıldım," diye atıldı Mehmet nefes nefese. "Tuan Babalatchi, mükafat vereceksiniz, değil mi!" diye haykırdı, yüksek sesle.

Babalatchi altın halhalı Mehmet'in gözleri önünde havaya kaldırdı. "Mehmet, sana anlattıklarımı, hiçbir kulağın işitmesinde mahsur yok. Şimdi sana vereceğim şeyi ise senden başkası görmesin. Al."

Mehmet halhalı hevesle alıp belindeki kuşağın katları arasına sakladı. "Üç kadının olduğu bir evde bunu ortalıkta gösterecek kadar aptal mıyım?" diye homurdandı. "Ama onlara tüccar Dain'den bahsedeceğim, kim bilir ne çok konuşacaklar."

Arkasını dönerek uzaklaştı, Almayer'in malikânesinden dışarı çıkar çıkmaz adımlarını sıklaştırdı.

Çalıların arkasında kaybolana dek Babalatchi onun ardından baktı. "İyi yaptım mı, Mem Putih?" diye sordu, alçakgönüllü bir tavırla Nina'ya seslenerek.

"Yaptınız," diye yanıtladı Nina. "Yüzüğü alıkoyabilirsiniz."

Babalatchi elini dudaklarına ve alnına götürdü, sonra ayağa kalktı. Başka bir şey daha söylemesini bekliyormuş gibi Nina'ya baktı, fakat Nina eve doğru dönerek basamaklardan çıktı; eliyle ona gitmesini işaret etti.

Babalatchi asasını alıp gitmeye davrandı. Hava çok sıcaktı, Raca'nın evine kadar kürek çekmek hiç içinden gelmiyordu. Ancak gidip Raca'ya anlatması gerekliydi – olanı biteni, planlarındaki değişikliği, bütün kuşkularını anlatmalıydı. İskeleye doğru yürüdü ve kanosunun sazdan palamarını çözmeye başladı.

Nehrin aşağı boylarının geniş açıklığı, siyah birer noktaya dönüşmüş balıkçı kanolarının benek benek dağıldığı pırıltılı yüze-

yiyle gözünün önünde uzanıyordu. Balıkçılar birbirleriyle yarış ediyorlardı sanki. Babalatchi bir an duraksadı ve aniden ilgiyle izlemeye başladı. O sırada Sambir'in girişindeki ilk birkaç evde seslenme mesafesine ulaşmış olan en ön kanodaki bir adam, küreğini kaygın içine bırakıp ayağa kalktı ve bağırmaya başladı:

"Sandallar! Sandallar! Savaş gemisinin sandalları geliyor! Buraya vardılar!"

Kasaba bir anda, nehir boyuna koşan insanlarla bir kez daha canlanıverdi. Erkekler kayıklarının halatını çözüyor, kadınlar küme küme durmuş, nehrin aşağısındaki dönemece doğru bakıyorlardı. Kıyı boyunca uzanan ağaçların yukarısında hafif bir duman kütlesi, bulutsuz göğün pırıl pırıl maviliğinde kara bir leke gibi belirdi.

Babalatchi elinde halatıyla kalakaldı. Ne yapacağını bilmez bir halde nehrin aşağı boylarına, sonra yukarı Almayer'in evine doğru, sonra tekrar nehre baktı. Sonunda kanoyu yeniden aceleyle bağlayarak eve, veranda merdivenlerinden yukarı koştu.

"Tuan! Tuan!" diye seslendi içtenlikle. "Sandallar geliyor. Savaş gemisinin sandalları. Hazırlansan iyi olur. Subaylar, eminim, buraya gelecekler."

Almayer başını yavaşça masadan kaldırarak ona bön bön baktı.

"Mem Putih!" diye haykırdı Babalatchi, Nina'ya. "Baksanıza. Duymuyor. Sizin ilgilenmeniz lazım," diye ekledi manidar bir tonda.

Nina kararsız bir gülümsemeyle başıyla onayladı, bir şey söylemek üzereydi ki tam o sırada görüş sahasına giren çatananın pruvasındaki toptan yapılan keskin atışla birlikte, aralanmış dudaklarında sözcükler donup kaldı. Gülümsemesi soldu, yerini önceki kaygılı dikkat ifadesine bıraktı. Yankı, uzaktaki tepelerden derin ve mahzun bir iç çekiş gibi geri döndü, sanki toprak, sahiplerinin sesine bir yanıt göndermiş gibi.

8. Bölüm

O sırada Almayer'in malikânesinde bulunan cesedin kimliği hakkındaki haberler kasabaya hızla yayıldı. Öğleden önce ahalinin büyük kısmı bir baştan bir başa uzanan sokak boyunca toplanıp, tüccar diye bildikleri adamın gizemli geri dönüşünü ve beklenmedik ölümünü tartıştılar. Kuzeydoğu musonu sırasında çıkagelmesi, uzun süre aralarında kalması, teknesiyle aniden ayrılması ve hepsinden önemlisi, ona ait olduğu söylenen cesedin kütüklerin arasında gizemli bir biçimde ortaya çıkışı, bıkıp usanmadan tekrar tekrar konuşulacak, hayret verici konulardı. Mehmet, hikâyesini anlatmak için daima hazır, evden eve, topluluktan topluluğa dolaşıyordu: *sarong*'unun ucundan kütüğün dalına takılan cesedi görüşü; feryadına ilk koşanlar arasında olan Bayan Almayer'in ceset henüz kıyıya çıkarılmadan onu tanıması; Babalatchi'nin onu sudan çıkarması için kendisine emir vermesi. "Ayaklarından çekerek çıkardım, başı yoktu," diye bağırıyordu Mehmet. "Peki beyaz adamın karısı nasıl tanımıştı kim olduğunu? Büyücünün tekiydi o, herkesin bildiği gibi. Beyaz adamın kendisinin cesedi görünce nasıl kaçtığını gördünüz mü? Ceylan gibi koşuyordu!" Mehmet hikâyenin bu noktasında Almayer'in uzun adımlarını taklit edince izleyenler gülmekten kırılıyordu. Üstelik, bütün bu zahmetinin karşılığında kendisine hiçbir şey verilmemişti. Yeşil taşlı yüzüğü Tuan Babalatchi alıkoymuştu.

"Hiçbir şey! Hiçbir şey!" Tiksinti göstergesi olarak ayaklarının dibine tükürüp, o topluluktan ayrılarak taze dinleyiciler bulmak üzere yoluna devam ediyordu.

Kasabanın en üera köşelerine dek yayılan haber Abdullah'a ulaştığında, beriki *godown*'unun serin kuytusunda oturmuş, Arap memurlara ve iç kısımlara sefer yapan kanoları yükleyip boşaltmakla meşgul işçilere nezaret ediyordu. İskelede meşgul olan Reşid, amcasının huzuruna çağrıldığında, onu her zaman olduğu gibi gayet sakin hatta neşeli fakat fazlasıyla şaşırmış buldu. Dain'in teknesinin Felemenklerin eline geçtiği veya yok edildiği söylentisi Arab'ın kulağına üç gün önce deniz balıkçılarından, nehrin aşağı boylarında yaşayan ahali aracılığıyla ulaşmıştı. Nehrin yukarısına doğru komşudan komşuya aktarılmış ve nihayet, tarlası kasabaya en yakın mesafede olan Bulangi, havadisi, kendisinden iltimas beklediği Abdullah'a bizzat getirmişti. Fakat söylenti aynı zamanda bir çatışmadan ve Dain'in kendi teknesinin bordasında öldüğünden söz ediyordu. Oysa şimdi bütün kasaba Dain'in Raca'yı ziyaretinden ve karanlıkta Almayer'i görmek için nehrin karşısına geçerken öldüğünden bahsediyordu. Buna bir anlam veremediler. Reşid bunu çok tuhaf buluyordu. Tedirgin ve kuşkuluydu. Abdullah ise, şaşkınlığın verdiği ilk afallamanın ardından, ilerlemiş yaşının bilmece çözmeye karşı ilgisizliğiyle, kendisine yakışır bir tutumla, anlatılanları olduğu gibi kabullendi. Her halükârda adamın artık ölmüş olduğunu, dolayısıyla bundan böyle herhangi bir tehlike arz etmeyeceğini belirtti. Kaderin verdiği hükmü sorgulamanın ne yararı vardı, hele de bu hüküm Hakiki Müminlerin yararına ise? Böylece, Bağışlayan, Esirgeyen Allah'ın adını sofu bir tavırla anan Abdullah meseleyi şimdilik kapanmış sayıyordu.

Reşid ise aynı kanaatte değildi. Özenle biçim verilmiş sakalını düşünceli düşünceli sıvazlayarak amcasının yanında dikeliyordu.

"Bu işin içinde pek çok yalan var," diye mırıldandı. "Daha önce ölmüştü, sonra canlandı ve şimdi tekrar öldü. Felemenkler

birkaç güne kadar buraya gelip adamı teslim almak isteyecekler. Kadınlarla aylak takımının sözüne inanacağıma, bekleyip kendi gözümle görmek yeğ değil mi?"

"Cesedin Almayer'in malikânesine taşındığını söylüyorlar," dedi Abdullah. "Oraya gitmek istiyorsan, Felemenkler buraya varmadan gitmen gerek. Geç vakitte git. Son günlerde o adamın arazisinde görüldüğümüz söz olmasın."

Reşid bu son nasihate hak vererek amcasının yanından ayrıldı. Cümle kapısının pervazına yaslanıp hiçbir şey düşünmeksizin avludan karşıya, açık duran bahçe kapısından kasabanın anayoluna baktı. Işık selinin altında bomboş, dümdüz ve sapsarı uzanıyordu. Öğle sıcağında palmiyelerin pürüzsüz gövdeleri, evlerin silueti ve yolun ta diğer ucunda, ormanın karanlık geri planına karşı çalıların yukarısından görünen Almayer'in evinin çatısı, kızgın topraktan yayılan sıcakta titreşiyormuş gibi görünüyordu. Reşid'in yarıya inmiş gözkapaklarının önünde sarı kelebek sürüleri bir havalanıp bir konuyor, sonra tekrar kanatlanarak kısacık bir mesafe boyunca yükseliyordu. Ayaklarının altından avludaki diz boyu otun içinde cirit atan böceklerin derin uğultusu yükseldi. Uykulu gözlerle etrafı izlemeyi sürdürdü.

Evlerin arasındaki kılcal yolların birinden bir kadın yola çıktı, başının üzerinde taşıdığı tepsinin gölgesinde yürüyen, bir kız çocuğunu andıran zayıf bir figür. Hareket eden bir şeyi fark edince Reşid'in uyur uyanık duyuları bir nebze ayıldı. Bulangi'nin kölesi olan, başının üzerindeki tepside taşıdığı kekleri satan Taminah adındaki kızı tanımıştı – her gün karşılaştığı, hiçbir ehemmiyeti olmayan bir görüntü. Almayer'in evine doğru gidiyordu kız. Faydası dokunabilirdi. Kendini topladı, "Ey Taminah!" diye seslenerek bahçe kapısına koştu. Kız durdu, bir tereddütten sonra yavaşça geri geldi. Reşid bekledi, sabırsızca daha yakına gelmesi için eliyle bir işaret yaptı.

Reşid'in yanına varınca Taminah durup gözlerini yere indirdi. Reşid bir süre ona baktıktan sonra sordu:

"Almayer'in evine mi gidiyorsun? Kasabada Dain denen tüccarın bu sabah boğulmuş halde bulunduğunu, beyaz adamın konağında yattığını söylüyorlar."

"Bu söylenenleri duydum," diye fısıldadı Taminah. "Bu sabah nehir kıyısındaki cesedi gördüm. Şimdi nerede, bilmiyorum."

"Demek gördün onu?" diye sordu Reşid, hevesle. "Dain'e mi ait? Onu pek çok kez görmüşsündür. Tanırsın."

Kızın dudakları titredi, bir süre hızlıca soluk alıp vererek sessiz kaldı.

"Onu son gördüğümden beri çok zaman geçmedi," dedi sonunda. "Söylenenler doğru, o öldü. Benden ne istiyorsun, Tuan? Gitmem gerek."

Tam o sırada çatananın güvertesinden ateşlenen topun sesi duyuldu, Reşid'in yanıtı yarıda kesildi. Kızın yanından ayrılarak eve doğru koştu, avluda bahçe kapısına doğru ilerlemekte olan Abdullah'la karşılaştı.

"*Orang Blanda* geldi," dedi Reşid, "şimdi mükâfatımızı alacağız."

Abdullah başını kuşkulu bir şekilde salladı. "Beyaz adamların mükafatları geç gelir," dedi. "Beyaz adamların öfkesi tezdir, minneti ise ağır. Göreceğiz."

Bahçe kapısında durdu, sakalını sıvazlayarak kasabanın öbür ucunda yapılan karşılama töreninin uzaktan duyulan haykırışlarını dinledi. Taminah gitmeye davrandığında onu geri çağırdı.

"Beni dinle, kız," dedi. "Almayer'in evinde bir sürü beyaz adam olacak. Oraya gidip denizcilere kek satacaksın. Gördüğün, duyduğun ne varsa bana anlatabilirsin. Güneş batmadan buraya dön, sana kırmızı benekli mavi bir eşarp vereceğim. Şimdi git, dönmeyi sakın unutma."

Gitmeye davranan kızı uzun bastonunun ucuyla itti, kız sendeledi.

"Bu köle pek yavaş," diye yorum yaptı kızın arkasından büyük bir hoşnutsuzlukla bakarken yeğenine dönerek.

Taminah, tepsisi başının üzerinde, gözleri yere sabitlenmiş halde yürümeye devam etti. Evlerin açık duran kapılarından, bir şeyler satın almak için onu içeri davet eden dostça sesler duyuluyor ama o hiçbirine dönüp bakmıyordu. Öylesine derin düşüncelere dalmıştı ki keklerini satmayı umursadığı yoktu. Sabahın erken saatlerinden beri, kalbini acı ve korkuyla karışık bir sevinçle dolduran pek çok şey duymuş, pek çok şey görmüştü. Şafak henüz sökmeden, Bulangi'nin evinden ayrılıp Sambir'e doğru kürek çekmeden önce, evde kendisinden başka herkesin uykuda olduğu vakitte, dışarıdan sesler duymuştu. Şimdi, karanlıkta konuşulan o sözlerin bilgisine sahip olduğundan, bir insanın yaşamını elinde tutuyor ve göğsünde büyük bir acı taşıyordu. Gelgelelim onun çevik adımlarını, dimdik duruşunu ve her günkü kayıtsız bakışıyla perdelenmiş yüzünü görenler, Bulangi'nin karılarının hamarat elleriyle yoğrulmuş kurabiyelerin tepeleme yığıldığı tepsinin gözle görünen yükü altında çifte yük taşıdığını tahmin bile edemezlerdi. Öylesine zarif ve özgür yürüyüşüyle o sırım gibi esnek figür, yalnızca bilinçdışı bir teslimiyetin okunduğu o melûl gözlerin ardında, bütün duygu ve tutkuları, bütün umut ve korkuları, yaşamın lanetini ve ölümün tesellisini saklıyordu. Oysa bunlardan tümüyle bihaberdi. Şimdi aralarından geçmekte olduğu uzun palmiyeler gibi sürdürüyordu yaşamını – ışığı arayarak, güneşi arzulayarak, fırtınadan korkarak ve hepsinden bihaber. Kölenin hiçbir umudu yoktu ve değişim denen şey nedir bilmiyordu. Başka gökyüzü, başka su, başka orman, başka bir dünya, başka bir yaşam bilmiyordu. Hiçbir dileği, hiçbir ümidi, hiçbir sevgisi, bir tokattan başka hiçbir korkusu ve ara sıra hissettiği açlık dışında hiçbir keskin duygusu yoktu, ki o da pek nadirdi, çünkü Bulangi zengin olduğundan tarlasının ortasında tek başına duran o evde pirinçten bol bir şey yoktu. Acı ve açlık çekmiyorsa, onun için mutluluk demekti bu; mutsuz hissediyorsa, gündelik işleri onu her zamankinden daha çok yorduğu içindi. Güneybatı musonunun sıcak gecelerinde,

parlak yıldızların altında, evin dışına, nehrin üzerine kurulmuş platformun üzerinde hiç rüya görmeden uyurdu. İçeridekiler de uykuda olurlardı: Bulangi, kapının bitişiğinde; karıları daha içeride; çocuklar annelerinin yanında. Onların nefes alıp verişlerini; Bulangi'nin uykulu sesini; bir çocuğun kulak tırmalayan ağlamasının derhal şefkatli sözlerle yatıştırıldığını duyardı. Derken aşağısında uzanan suyun mırıltısına, yukarısında esen ılık rüzgârın fısıltısına karşı gözlerini yumardı; az ötedeki ormandan gelen binbir tür belli belirsiz sesle, ılık rüzgârın nefesiyle; başının etrafında dolaşan keskin kokularla; şafak sökmeden önce tüm varlıkların büründüğü o vakur suskunlukta üzerinde asılı kalan sabah sisinin beyaz hayaletleriyle beyhude yere ona seslenen tropik doğanın hiç bitmeyen yaşamından bihaber.

Yabancıları taşıyan teknenin gelişinden önce işte böyle bir yaşam sürmekteydi. O günleri dün gibi hatırlıyordu; kasabada kopan tantanayı, bitmek bilmeyen merakı, günler, geceler boyu süren konuşmaları, heyecanı. Yabancı adamların yanında nasıl çekingen olduğunu hatırlıyordu, ta ki kıyıya demirleyen tekne yerleşimin hemen hemen parçası haline gelip, korkular sürekli temasın verdiği aşinalıkla silinip gidene kadar. Tekne ziyareti o andan itibaren gündelik rotasının parçası haline gelmişti. Küpeşteye yaslanmış aylaklık eden tayfaların cesaretlendirici tezahüratı ve terbiyeli sayılabilecek şakaları arasında çekinerek borda iskelesinin eğimli kalaslarından çıkıyor, orada nevalesini, böylesine yüksek sesle konuşan ve böylesine özgür tavırlar sergileyen o adamlara satıyordu. Bir kalabalık vardı, sürekli bir hareket; karşılıklı seslenişler, bağırarak verilen ve yerine getirilen emirler; palangaların gıcırtısı, halat rodalarının çözülüp fırlatılması. Ayak altından uzakta, tentenin gölgesinde oturup tepsiyi önüne koyuyor, bunca adamın arasında çekindiği için peçesini yüzünü iyice örtecek şekilde çekiyordu. Bütün müşterilere gülümsüyor ancak hiçbiriyle konuşmuyor, yaptıkları şakaları soğukkanlı bir umursamazlıkla geçiştiriyordu. Etrafında uzak ül-

keler, tuhaf âdetler, onlardan daha da tuhaf olaylar hakkında pek çok hikâye duyuyordu. Cesur adamlardı bunlar, ama içlerinde en korkusuz olanı bile reislerinden korkarak bahsediyordu. Efendi diye seslendikleri adam, dimdik ve kayıtsızca yürüyerek, gençliğin verdiği gururla, zengin kıyafeti ışıldayarak, altın ziynet eşyaları şıngırdayarak sık sık önünden geçiyor, o geçerken geri kalan herkes kenara çekilip emirlerini yerine getirmeye hazır vaziyette, dudaklarından çıkacak tek bir sözü pürdikkat bekliyordu. O anlarda kızın bütün yaşamı gözlerine hücum eder gibi oluyor, peçesinin altından büyülenmişçesine, ancak dikkat çekmekten korkarak, onu izliyordu. Bir gün kendisini fark edip, "Bu kız kim?" diye sordu. "Bir köle, Tuan! Kurabiye satan bir kız," diye yanıt verdi hep bir ağızdan bir düzine ses. Kıyıya çıkmak için korkuyla yerinden doğrulduğunda, adam ona geri gelmesini söyledi; başı önüne eğik, titreyerek onun önünde durduğu sırada nazik sözler söyleyerek, gülümseyerek gözlerinin içine bakıp elleriyle çenesini yukarı kaldırdı. "Korkma," dedi. Bundan sonra tek söz daha etmedi. Birisi nehir kıyısından seslenmişti; adam arkasını döndü ve onun varlığını unuttu. Taminah, kıyıda Nina'nın koluna girmiş duran Almayer'i gördü. Nina'nın neşeli bir sesle seslendiğini duydu ve Dain'in, yüzü sevinçten parlayarak kıyıya atladığını gördü. O andan itibaren o sesten hep nefret etti.

O günden sonra Almayer'in malikânesine uğramayı kesti; öğle saatlerini teknedeki tentenin gölgesinde geçirmeye başladı. Onun gelişini, kalbi gitgide daha hızlı çarparak bekliyor, onun yaklaştığı an bu çarpıntı, sevinç ve umut ve korku gibi yeni uyanan duyguların yabanıl çalkantısına dönüşüp, Dain'in uzaklaşan siluetiyle birlikte sönümleniyor, ancak o savaştan çıkmış gibi bitkin düşüp, uzun süre hülyalı bir rehavet içinde yerinden kıpırdamadan oturuyordu. Derken, akşamüzeri yavaşça eve doğru kürek çekiyor, çoğu kez de kanosunu nehrin dingin sularındaki tembel akıntıda sürüklenmeye bırakıyordu. Kıç tarafında oturmuş, bir eliyle çenesine destek yaparak, fal taşı gibi

açılmış gözlerle, kalbinin fısıltısının sonunda yükselerek müthiş hoş bir şarkıya dönüşmesini dikkatle dinlerken, küreği suyun içinde başıboş asılı kalıyordu. O şarkıyı dinleyerek evde pirinci ayıklıyordu; şarkı, Bulangi'nin karılarının kulak tırmalayıcı dişmelerine, kendisini hedef alan öfkeli paylamalara kulaklarını tıkıyordu. Güneş batmaya yaklaştığındaysa nehir banyosuna yürüyor, alçak kıyının taze çimleri üzerinde, elbisesi ayaklarının dibine düşmüş halde dikelir ve kanalın cam gibi yüzeyinde kendi yansımasına bakarken yine o şarkıyı duyuyordu. Islak saçları omuzlarına dökülerek yavaş yavaş eve doğru yürürken o şarkıyı dinliyor; parlak yıldızların altında uykuya dalarken, altındaki suyun, üstündeki ılık rüzgârın mırıltısını; büyük ormanın belli belirsiz gürültüleriyle konuşan doğanın sesini ve kendi kalbinin şarkısını dinleyerek gözlerini yumuyordu.

İşitiyor fakat anlamıyor; yeni varoluşunun düşsel sevincinin tadını çıkarıyor, ne anlama geldiği ya da nereye varacağını dert edinmiyordu, ta ki yaşamın ne olduğunu acı ve öfke sayesinde tam olarak idrak edene dek. Nina'nın uzun kanosunun Bulangi'nin uykudaki evinin yanından sessizce süzülerek iki âşığı koca nehrin bembeyaz sisine doğru taşıdığını ilk kez gördüğünde dayanılmaz bir ıstırap duydu. Kıskançlığı ve öfkesi şiddetlenerek fiziksel bir acı nöbetine dönüşmüş, sessiz sedasız acı çeken yaralı bir hayvan gibi nefes nefese nehir kıyısına uzanmak zorunda kalmıştı. Fakat köleliğin büyülü çemberi içinde sabırla hareket etmeyi, kendisine bile ifade edemediği bir kederin bütün hüznünü göğüs kafesine hapsederek, günbegün kendisine verilen görevi yerine getirmeyi sürdürdü. Tenine keskin bir bıçağın saplanmasından kaçar gibi Nina'dan uzak duruyordu, fakat budala, safdil ruhunu kendi çeresizliğiyle beslemek için tekneye uğramaya devam etti. Dain'i pek çok kez gördü. Adam hiç konuşmuyor, hiç bakmıyordu. Gözleri tek bir kadından başkasını görmüyor muydu? Kulakları tek bir kadından başkasının sesini duymuyor muydu? Onu bir kez olsun fark etmedi.

Sonra da zaten kasabadan ayrıldı. Onu ve Nina'yı son kez görmesi, balık sepetlerine bakmaya giden Babalatchi'nin, beyaz adamın kızının Dain'le bir aşk ilişkisi olduğuna dair şüphelerinin tereddüte yer bırakmayacak şekilde doğrulandığı o sabah olmuştu. Dain ortadan kaybolmuş; bütün sevgi ve nefret tohumlarını, bütün tutku ve fedakârlık olanaklarını boş yere biriktiren Taminah'nın yüreği ise, duyuların desteğinden yoksun kalınca, sevincini de ıstırabını da unutmuştu. Tam olarak gelişmemiş yabani zihni –nasıl ki bedeni başka bir iradenin kölesiyse, bu zihin de bedeninin kölesiydi– yabani doğasının fiziksel dürtülerinde başlangıcını bulan idealin o silik ve muğlak imgesini unuttu. Önceki yaşamının rehavetine geri döndü; Dain ve Nina'nın belki de sonsuza dek ayrıldığı düşüncesinde teselli, hatta bir tür mutluluk buldu. Dain, Nina'yı unutacaktı. Bu düşünce, artık beslenecek herhangi bir gıdadan yoksun kalıp tükenmeye yüz tutmuş kıskançlığının son sızılarını da yatıştırınca Taminah huzura kavuştu. Herhangi bir yaşam belirtisinin yokluğunda huzurun hüküm sürdüğü bir çölün kasvetli sükûnetini andırıyordu bu hal.

Oysa şimdi Dain geri dönmüştü. Geceleyin Bulangi'ye seslenirken sesinden tanımıştı onu. Efendisinin peşinden kendisi de bu sarhoş edici sesi daha yakından duymak için usulca dışarı süzümüştü. Dain orada, bir kayığın içinde Bulangi ile konuşuyordu. Taminah nefesini tutmuş dinlerken bir başka ses daha duydu. Daha bir saniye önce hızla çarpan yüreğine sığdıramayacağını sandığı çıldırtıcı sevinç, bir çırpıda sönüp gitti ve onu, daha önce de bir keresinde Dain ve Nina'yı gördüğü zaman duyduğu fiziksel acının o tanıdık dehşetiyle tir tir titrer halde bıraktı. Şimdi Nina konuşuyordu, kâh buyurgan, kâh ricacı bir tavırla; Bulangi ise itiraz ediyor, gerekçeler sıralıyor, sonunda razı oluyordu. Kapının arkasında duran yığından bir kürek almak üzere içeri girdi. Dışarıda iki sesin mırıldanmaları devam ediyor, o ise ara sıra bir sözcük yakalıyordu. Dain'in beyaz adamlardan kaçtığını, saklanacak bir yer aradığını, bir sebepten tehlikede oldu-

şunu anladı. Ama aynı zamanda günlerdir göğsünde uykuya dalmış olan kıskançlığın öfkesini uyandıracak sözler de çalındı kulağına. Kazıkların arasında, karanlıkta çamurun üzerine çömelmiş dururken, kayıktan gelen o fısıltıyı işitti; kısacık bir anlık sımsıkı kucaklama, gözlerdeki bakış, hafif nefesin okşayışı, yumuşak dudakların dokunuşu uğruna, binbir zahmete, mahrumiyete, tehlikeye katlanmayı, hatta yaşamın kendisini hiçe saymayı mümkün kılan o fısıltı. Nina'nın ellerini tutarak kanonun içinde oturmuş, Bulangi'nin geri dönmesini beklerken böyle söylüyordu Dain; balçığa saplanmış bir kazığa yaslanmış duran Taminah ise, ağır bir şey kendisini eziyormuş, ayaklarının dibindeki kara, vıcık vıcık suya batırıyormuş gibi hissetti. Bağırmak, ikisine doğru hücum edip belli belirsiz gölgelerini birbirinden ayırmak istedi; Nina'yı durgun suyun içine fırlatmak, onu yakaladığı gibi dibe, o adamın onu bir daha bulamayacağı kadar derine batırmak istedi. Bağıramadı, kıpırdayamadı. Derken başının üzerindeki bambudan yapılma platformda ayak sesleri duyuldu; Bulangi'nin en küçük kanosuna binerek öne geçtiğini, kürekleri Dain ve Nina'nın çektiği diğer kayığın ise onu izlediğini gördü. Suya usulca batırılan küreklerin hafif şıpırtısı eşliğinde ikisinin belli belirsiz biçimleri, acıdan yanan gözlerinin önünden geçip kanalın karanlığında kayboldu.

Soğuğun ortasında, ayakları buz gibi suyun içinde oracıkta kalakaldı. Kıpırdamaya mecali yoktu, kaderin gizemli elinin narin omuzlarına aniden yüklediği ezici ağırlığın altında güçlükle nefes alıyor, bir yandan titrerken, bir yandan da içinde bizzat yaşamından besleniyormuş gibi görünen kor bir ateşin yandığını hissediyordu. Ağaran gün, ormanların kara silueti üzerine altın rengi solgun bir şerit serdiği vakit, salt alışkanlığın verdiği kuvvetle işine dönmek üzere, tepsisini alıp kasabaya doğru yola koyuldu. Sambir'e yaklaştığında etraftaki heyecanı görebiliyordu. Derken, Dain'in cesedinin bulunduğunu işitince bir an şaşkınlığa kapıldı. Doğru değildi bu, tabii. Bundan adı gibi emindi.

Onun ölmüş olmadığına hayıflandı. O kadından -bütün kadınlardan- ayrılması için Dain'in ölmüş olmasını yeğlerdi. Nina'yı görmek için güçlü bir arzu duydu, fakat ondan ne istediğini bilmiyordu. Ondan hem nefret ediyor hem korkuyordu ve beyaz kadının yüzünü görmek, o gözlere yakından bakmak, uğrunda Dain'in özgürlüğünü hatta yaşamını feda etmeye hazır olduğu o sesi bir kez daha duymak için karşı konulmaz bir dürtünün kendisini Almayer'in evine doğru ittiğini hissediyordu. Onu pek çok kez görmüş; sesini aylar boyunca her gün duymuştu. Onda ne vardı? Bir erkeği Dain'in konuştuğu gibi konuşturacak, gözlerinin bütün diğer yüzlere kör, kulaklarını bütün diğer seslere sağır edecek ne vardı o yaratıkta?

Nehir kıyısındaki kalabalıktan ayrıldı, Nina'nın gözlerinde kendi sefaletinin sırrını aramak için kendisini Almayer'in konağına doğru iten dürtüye karşı koyarak boş evlerin arasında amaçsızca gezindi. Tepeye yükselen güneş gölgeleri kısaltmış; farkında olmadan kendi yüreğindeki acıdan kaçarken evlerin, çalıların, yüksek ağaçların arasında gölgeden ışığa, ışıktan gölgeye doğru ilerleyerek dolaştığı sırada, ışığı ve bunaltıcı sıcağı üzerine bir sel gibi boca etmekteydi. Derdi öyle derindi ki çare dilenecek söz bulamıyor, duasını gönderecek hiçbir sema bilmiyor, sebepsiz yere ve telafisi imkânsız biçimde kendisine reva görülen ıstırabın adaletsizliği karşısında şaşkınlık ve dehşetten dili tutulmuş halde, yorgun argın yürümeye devam ediyordu.

Reşid'le yaptığı kısa konuşma, Abdullah'ın teklifi onu biraz kendine getirmiş, düşüncelerini başka bir mecraya sevketmişti. Dain her nedense tehlikedeydi. Beyaz adamlardan kaçıyordu. Bu kadarını önceki gece duymuştu. Hepsi onun öldüğünü sanıyorlardı. Kendisi ise onun hayatta olduğunu biliyordu ve nerede saklandığından haberdardı. Arapların beyaz adamlar hakkında öğrenmek istedikleri neydi? Beyaz adamlar Dain'den ne istiyordu? Onu öldürmek niyetinde miydiler? Onlara her şeyi anlatabilirdi... Hayır, hiçbir şey söylemeyecek, geceleyin ona gi-

dip yaşamını bir sözcük, bir gülümseme, hatta bir el hareketi karşılığında ona satacak ve Nina'dan uzakta, uzak diyarlarda onun kölesi olarak yaşamını sürdürecekti. Ama ortada birtakım tehlikeler vardı. Her şeyi bilen tek gözlü Babalatchi, beyaz adamın karısı – cadının tekiydi o. Belki de onlar anlatırlardı. Sonra bir de Nina vardı. Elini çabuk tutup duruma bakmalıydı.

Sabırsızlıkla patikayı terk edip palmiyelerin arasındaki çalılarla kaplı araziden Almayer'in evine doğru koştu. Evin arka tarafına, nehirden taşan durgun suyla dolu dar bir hendeğin, Almayer'in konağını kasabanın geri kalanından ayırdığı yere çıktı. Nehir boyunda biten sık çalılar ocağın bulunduğu büyük avluyu ondan gizliyordu. Çalıların yukarısında birkaç ince duman sütunu yükseliyor, arka taraftan gelen yabancı sesler ise savaş gemisiyle gelen deniz adamlarının çoktan karaya çıkıp hendek ile ev arasında kamp kurduklarını haber veriyordu. Sol tarafta Almayer'in kölelerinden bir kız, hendeğin kenarına gelip parlayan suyun üzerine eğilmiş, tencere yıkamaktaydı. Sağ tarafta, çalıların üzerinden görünen muz ağaçlarının tepeleri, meyve toplayan görünmez ellerin dokunuşuyla savrulup sarsıldı. Durgun suyun üzerinde sağlam bir kazığa bağlanmış birkaç kano yan yana dizilmiş, tam Taminah'nın durduğu noktada hendeğin üzerinde neredeyse bir köprü meydana getirmişti. Avludaki sesler zaman zaman yükselerek seslenişler, cevaplar ve kahkahalar birbirini izliyor, ardından sessizliğe gömülen ortalık çok geçmeden yeni bir tantanayla çınlıyordu. İnce, mavimtrak duman ara sıra daha yoğun ve kapkara püskürerek kesif kokulu bir kütle halinde kanalın üzerine ilerleyip, onu bir anlığına boğucu bir örtüyle sarmalıyor; sonra, kuru odun tutuşup da duman parlak günışığında kaybolunca, yalnızca çıralı odunun hoş kokusu uzaklara, çatırdayan alevlerin rüzgâraltına doğru sürükleniyordu.

Taminah tepsisini bir ağaç kütüğü üzerine yerleştirip gözlerini Almayer'in evine çevirdi; evin çatısı ve beyaz boyalı du-

varlarından biri çalıların üzerinden görüntüyordu. Köle kız işini bitirmişti, bir süre merakla Taminah'ya baktıktan sonra sık çalıların arasından tekrar avluya doğru ilerledi. Taminah'nın etrafı şimdi tam anlamıyla ıssızdı. Kendisini yere attı, elleriyle yüzünü örttü. Bu kadar yaklaşmışken Nina'yı görmeye cesaret edemiyordu. Avluda seslerin yükseldiği her defasında Nina'nın sesini işiteceği korkusuyla irkiliyordu. Karanlık çökene kadar olduğu yerde beklemeye, sonra da doğruca Dain'in saklandığı yere gitmeye karar verdi. Bulunduğu yerden beyaz adamların, Nina'nın, Dain'in dost ve düşmanlarının hepsinin hareketlerini gözleyebiliyordu. Her iki grup da onda eşit derecede nefret uyandırıyordu, çünkü her ikisi de Dain'i ondan uzağa götürmeye niyetliydi. Bir türlü gelmek bilmeyen günbatımını beklemek üzere, endişeyle diz boyu otun arasına saklandı.

Hendeğin diğer tarafında, çalıların ardında, tütmeden yanan ateşlerin başında, fırkateynden inen denizciler Almayer'in konuksever daveti üzerine kamp kurmuşlardı. Nina'nın ısrarla yalvarıp yakarması sayesinde yılgınlığını üzerinden atan Almayer, iskeleye vaktinde ulaşıp, subayları karaya ayak basar basmaz karşılamayı başarmıştı. Komutanları olan teğmen onun davetini kabul ederken, her halükârda Almayer'le görülecek işlerinin olduğunu belirtti – üstelik, hoş bir iş olmayabilir bu, diye de ekledi. Almayer ise onu duymamış gibiydi. Onlarla aklı başka bir yerdeymiş gibi el sıkıştıktan sonra yolu göstermek üzere önlerine düştü. Yabancıları selamlarken kullandığı, sonra da rahat görünmeye çalışarak birkaç defa tekrarladığı nazik karşılama sözlerinin farkında bile değildi. Ev sahibinin telaşı subayların gözünden kaçmamıştı; komutan astına alçak sesle, Almayer'in ayık olduğundan şüphe ettiğini itiraf etti. Genç asteğmen güldü ve fısıltıyla, beyaz adamın kendilerine içecek bir şeyler ikram etmeyi unutacak kadar sarhoş olmadığını ümit ettiğini söyledi. "Pek tehlikeli gibi görünmüyor," diye de ekledi, Almayer'i izleyerek verandanın basamaklarını çıktıkları sırada.

"Hayır, açıkgözden çok ahmağa benziyor, bahsini duymuştum onun," diye karşılık verdi amiri.

Masanın etrafına oturdular. Almayer titreyen ellerle cin kokteyli hazırlayıp herkese ikram etti ve kendisi de içti. Her yudumda daha güçlü, daha sağlam ve içinde bulunduğu konumun bütün güçlükleriyle baş etmeye daha hazır hissediyordu. Teknenin akıbetinden bihaber olduğundan subayların ziyaretinin gerçek sebebi aklının ucundan dahi geçmiyordu. Barut ticaretiyle ilgili birtakım haberlerin sızmış olabileceğine dair kabaca bir fikri vardı, ancak geçici olarak rahatını kaçırmaktan daha fazlasına yol açmayacağını tahmin ediyordu bu durumun. Bardağındaki içkiyi bitirdikten sonra, sandalyenin arkasına yaslanıp bacaklarından birini umursamazca sandalyenin koluna atarak, gelişigüzel sohbet etmeye başladı. Bacaklarını ayırmış oturan teğmen, ağzının köşesinde yanan bir puro, sımsıkı kapalı dudaklarının arasından sızan yoğun duman bulutunun ardından hınzırca bir gülümsemeyle dinliyordu. Genç asteğmen ise, iki dirseğini de masaya yaslamış, başı ellerinin arasında, yorgunluğun ve içkinin tesirindeki uykulu gözlerle izliyordu. Almayer durmadan konuşuyordu:

"Burada beyaz yüzler görmek büyük bir mutluluk. Burada yıllarca büyük bir yalnızlık içinde yaşadım. Anlıyorsunuz ya, beyaz bir adama Malaylardan dost olmuyor; üstelik dostça bir yaklaşımları da yok, âdetlerimizi anlamıyorlar. Ne serseridir onlar. Bildiğim kadarıyla doğu sahilinde temelli ikamet eden tek beyaz benim. Ara sıra Makassar veya Singapur'dan ziyaretçiler gelir – tüccarlar, memurlar ya da kâşifler– ama pek nadirdir bu. Birkaç yıl önce bir araştırmacı gelmişti. Evimde kaldı. Sabahtan akşama kadar içiyordu. Birkaç ay keyfi tıkırında yaşadı, yanında getirdiği içkiler tükenince, iç bölgelerin madeni zenginlikleri üzerine bir rapor yazıp Batavya'ya döndü. Ha ha ha! İyi, değil mi?"

Aniden durdu, konuklarına bön bön baktı. Onlar gülerken kendine eski hikâyeyi tekrar ediyordu: "Dain öldü, bütün planlarım mahvoldu. Bütün umutların ve her şeyin sonu bu." Cesareti

tamamen kırılmıştı. Ölümcül bir hastalığa yakalanmış gibi hissetti kendisini.

"Çok iyi. Şahane!" diye haykırdı her iki subay.

Yeniden dili çözülen Almayer umutsuzluğundan sıyrıldı.

"Ee! Öğle yemeğine ne dersiniz? Yanınızda iyi bir aşçı mı var? Olsun varsın. Öteki avluda bir ocak var. Size bir kaz verebilirim. Bakın kazlarıma; doğu kıyısındaki –belki de ada çapındaki– yegâne kaz sürüsü. Aşçınız bu mu? Çok güzel. Ali, bu Çinli'ye ocağın yerini göster, Mem Almayer'e de söyle, ona orada yer açsın. Karım, beyler, yanımıza gelmez; kızım belki gelebilir. Bu arada biraz daha içki alın. Sıcak bir gün bugün."

Teğmen puroyu ağzından çıkarıp eleştiren gözlerle ucundaki küle baktı, külü silkeleyip Almayer'e döndü.

"Sizinle görülecek epeyce tatsız bir işimiz var," dedi.

"Üzgünüm," diye yanıt verdi Almayer. "Çok ciddi bir şey değildir, herhalde."

"Eğer en az kırk adamı havaya uçurmaya teşebbüs etmenin ciddi olmadığını düşünüyorsanız, sizinle aynı fikirde olan pek fazla kimse bulamazsınız," diye yanıtladı subay sertçe.

"Havaya uçurmak mı? Ne? Bundan haberim bile yok," diye haykırdı Almayer. "Bunu kim yaptı ya da yapmaya teşebbüs etti?"

"Birlikte birtakım işler yaptığınız bir adam," diye yanıtladı yüzbaşı. "Burada ona Dain Maroola deniyor. Ele geçirdiğimiz o brikte bulunan barutu ona siz sattınız, değil mi?"

"Brikten nasıl haberiniz oldu?" diye sordu Almayer. "Almış olabileceği baruttan hiç haberim yok."

"Buranın yerlisi Arap bir tüccar sizin burada çevirdiğiniz işlerle ilgili Batavya'ya birkaç ay önce bilgi verdi," dedi subay. "Teknenin dönüşünü dışarıda bekliyorduk, ama nehrin ağzında yanımızdan geçip gidince, herifi güneye doğru kovalamak zorunda kaldık. Bizi görünce mercanların içlerine kaçtı ve tekneyi karaya oturttu. Zaptetmemize fırsat vermeden, mürettebat filikalarla kaçtı. Kayıklarımız tekneye yanaşınca, beriki korkunç bir patlamayla havaya

uçtu: kayıklardan biri, çok yakında olduğundan battı. İki adam boğuldu – spekülasyonlarımızın sonucu işte bu, Bay Almayer. Şimdi bu Dain'i istiyoruz. Onun Sambir'de saklandığını varsaymak için sağlam gerekçelerimiz var. Nerede olduğunu biliyor musunuz? Bana tümüyle dürüst davranarak devlet otoritesiyle aranızı mümkün olduğunca düzeltmenizde fayda var. Nerede bu Dain?"

Almayer ayağa kalkıp verandanın tırabzanlarına doğru yürüdü. Subayın sorusunu düşündüğü yoktu sanki. Batı tarafındaki bulutların arasından alçalmakta olan güneşin solgun kızıl bir tona boyadığı beyaz örtüsünün altında dümdüz ve kaskatı uzanmış yatan cesede baktı. Teğmen yanıt bekliyor, bir yandan da sönmek üzere olan purosundan hızlı hızlı nefesler çekiyordu. Ali arkalarında çıt çıkarmadan hareket ederek masayı kuruyor, takımı bozulmuş, kırık dökük tabak çanağı, teneke kaşıkları, tek dişi kırık çatalları, testere gibi kör, gevşek saplı bıçakları büyük bir ciddiyetle yerleştiriyordu. Beyaz adamlar için nasıl masa hazırlanacağını neredeyse unutmuştu. Haksızlığa uğramış gibi hissetti; Mem Nina ona yardım etmemişti. Geriye çekilip, yaptığı işe hayranlıkla baktı, kendisiyle gurur duydu. Herhalde doğru yerleştirmişti; eğer efendi daha sonra kızıp küfrederse de Mem Nina gününü görürdü. Neden yardım etmiyordu sanki? Gidip yemeği getirmek üzere verandadan ayrıldı.

"Pekâlâ, Bay Almayer, sorumu size sorduğum açıklıkla yanıtlayacak mısınız?" diye sordu teğmen, uzun bir sessizliğin ardından.

Almayer arkasını dönerek sorgucusuna dimdik gözlerle baktı. "Bu Dain denen adamı yakalarsanız, ona ne yapacaksınız?" diye sordu.

Subayın yüzü kıpkırmızı kesildi. "Bu bir yanıt değil," dedi öfkeli bir sesle.

"Peki bana ne yapacaksınız?" diye devam etti Almayer, sözünün kesilmesine aldırmadan.

"Pazarlık yapmak niyetinde misiniz?" diye homurdandı beriki. "Hiç iyi bir siyaset olmaz bu, inanın bana. Şu anda şahsınız

hakkında elimde bir emir yok, ama bu Malayı yakalamak konusunda yardımınızı bekliyoruz."

"Ah!" diye sözünü kesti Almayer. "Demek öyle: Bensiz hiçbir şey yapamıyorsunuz ve ben, adamı iyi tanıyan biri olarak, onu bulmanıza yardım etmeliyim."

"Beklediğimiz tam olarak bu," diye onayladı subay. "Yasayı çiğnediniz, Bay Almayer, suçunuzu telafi etmeniz gerek."

"Ve kendimi kurtarmam?"

"Yani, bir anlamda evet. Başınız dertte değil," dedi yüzbaşı, kısa bir gülüşle.

"Pekâlâ," dedi Almayer, kararlı bir tonda, "adamı size teslim edeceğim."

Her iki subay da derhal ayağa kalkıp kemerlerinden çözdükleri silahlara davrandılar. Almayer kaba bir tavırla güldü.

"Sakin olun beyler!" diye bağırdı. "Ben istediğim zaman ve istediğim şekilde. Yemekten sonra, beyler, onu alabilirsiniz."

"Görülmüş şey değil," diye itiraz etti teğmen. "Bay Almayer, bu işin şakası yok. Adam bir kanun kaçağı. Asılmayı hak ediyor. Biz yemek yerken kaçabilir; geldiğimize dair söylentiler..."

Almayer masaya doğru yürüdü. "Beyler, size şerefim üstüne söz veriyorum ki kaçmayacak; onu emin yerde tutuyorum."

"Tutuklama karanlıktan önce gerçekleştirilmeli," diye belirtti genç ast.

"Herhangi bir başarısızlıktan sizi sorumlu tutacağım. Biz hazırız, ama siz olmadan şu an bir şey yapamayız," diye ekledi amiri, öfkelendiğini belli eden bir sesle.

Almayer kabul ettiğini belirten bir hareket yaptı. "Şerefim üzerine söz veriyorum," diye tekrarladı muğlak bir tonda. "Haydi artık yemek yiyelim," diye de ekledi canlı bir sesle.

Nina geçitten çıktı; bir anlığına durup yemeği taşıyan Ali ile yaşlı Malay kadının geçmesi için perdeyi yana çekti; sonra masanın yanındaki üç adama doğru ilerledi.

"İzninizle," dedi Almayer övünçle. "Tanıştırayım, kızım. Nina, bu beyler, dışarıdaki fırkateynin subayları, davetimi kabul etme şerefini bağışladılar bana."

Nina iki subayın yerlere kadar eğilerek verdikleri selama başını hafifçe öne eğerek yanıt verdi ve masada babasının karşısındaki yerini aldı. Herkes oturdu. Çatananın serdümeni elinde birkaç şişe şarapla çıkageldi.

"Bunu masaya koydurmama izin verir misiniz?" dedi Teğmen Almayer'e.

"Ne! Şarap mı! Çok naziksiniz. Elbette. Bende hiç kalmamıştı. Zor zamanlar geçiriyoruz."

Almayer yanıtın son sözlerini söylerken sesi titredi. Dain'in öldüğü düşüncesi bir kez daha tüm açıklığıyla aklına gelince sanki görünmez bir el boğazını sıkıyormuş gibi oldu. Onlar şarabın mantarını açarlarken cin şişesine uzandı ve kocaman bir yudum aldı. Nina'yla konuşmakta olan Teğmen ona hızlıca bir bakış attı. Genç ast ise Nina'nın beklenmedik şekilde ortaya çıkışı ve muazzam güzelliği karşısında düştüğü hayreti üzerinden ancak atıyordu. "Çok güzel ve etkileyici," diye geçirdi aklından, "ama ne de olsa melez bir kız." Bu düşünce, cesaretini toplayıp Nina'ya yan gözle bakmasını sağladı. Nina, kendinden emin, alçak ve dengeli bir sesle amirin ülke hakkında ve kendisinin oradaki yaşantısı hakkında sorduğu nazik soruları yanıtlıyordu. Almayer tabağını öteye itti, kederli bir suskunluk içinde misafirinin getirdiği şarabı içti.

9. Bölüm

"Bana anlattıklarına inanayım mı? Kamp ateşi etrafında uyur uyanık dinleyen adamlara anlatılan hikâyelere benziyor, üstelik bir kadının ağzından çıkmış gibi."

"Burada kandırmaya kalkışacağım kim var, ey Raca?" diye yanıtladı Babalatchi. "Sen olmasan ben bir hiçim. Sana anlattıklarımın hepsi, yalnızca doğru bildiklerim. Yıllarca senin avcunun içinde güvende yaşadım. Şimdi kuşku beslemenin sırası değil. Tehlike çok büyük. Güneş batmadan önce derhal bir karara varıp harekete geçmemiz gerek."

"Doğru. Doğru," diye söylendi Lakamba düşünceli bir tavırla.

Bir saatten beri birlikte, Raca'nın evinin görüşme odasında oturuyorlardı, zira Babalatchi, Felemenk subayların karaya çıktıklarını görür görmez, sabahtan beri olup bitenleri efendisine bildirmek ve değişen koşullar karşısında nasıl bir yol izlenmesi gerektiği hakkında onunla fikir yürütmek üzere nehrin öte yakasına geçmişti. Olayların beklenmedik gelişimi karşısında her ikisi de şaşkın ve ürkmüş haldeydi. Koltuğunda bacak bacak üstüne atmış oturan Raca gözlerini yere dikmiş; Babalatchi ise derin bir umutsuzluk içinde onun yanıbaşında bağdaş kurmuştu.

"Peki şimdi nerede saklanıyor dedin?" diye sordu Lakamba, her ikisinin de uzun süre dalıp giltikleri karamsar sezgilerle dolu sessizliği sonunda bozarak.

"Bulangi'nin tarlasında – evin uzağında, en ötedekinde. Oraya daha o geceden gitmişlerdi. Beyaz adamın kızı göttürdü onu oraya. Bunu bana kızın kendisi açık açık söyledi; yarı yarıya beyaz olduğundan edep nedir bilmiyor. Dediğine göre Dain burada, bizim yanımızdayken, kız onu bekliyormuş; derken, uzun bir süre sonra karanlığın içinden çıkagelmiş ve bitkin bir halde onun ayaklarının dibine düşmüş. Ölü gibi uzanmış yere, ama kız onu kucaklayıp yaşama döndürmüş ve kendi nefesiyle ona yeniden nefes vermiş. Bana böyle dedi, Raca, yüzüme karşı, tıpkı benim şimdi seninle konuştuğum gibi. Beyaz bir kadından farkı yok, utanma nedir bilmiyor."

Derin bir hayrete düşmüş gibi duraksadı. Lakamba başıyla onayladı. "Peki sonra?" diye sordu.

"Yaşlı kadını çağırmışlar," diye devam etti Babalatchi. "Sonra Dain onlara her şeyi anlatmış – teknenin başına gelenleri, bir sürü adamı nasıl öldürmeye çalıştığını. *Orang Blanda*'nın çok yakında olduklarını biliyordu, her ne kadar bize bundan hiç bahsetmediyse de, başındaki büyük tehlikenin farkındaydı. Çok adam öldürdüğünü sanıyordu, ama savaş gemisinin sandallarıyla gelen deniz adamlarından duyduğum kadarıyla, sadece iki kişi ölmüş."

"Peki diğer adam, hani şu nehirde buldukları?" diye sordu Lakamba, onun sözünü keserek.

"Kürekçilerinden biriymiş. Kütükler kanoyu alabora edince ikisi birlikte kıyıya yüzmüşler, ama diğer adam herhalde yaralanmış. Dain yüzerken bir yandan da onu suyun üzerinde tutmaya çalışıyormuş. Eve doğru giderken onu çalıların arasında bırakmış. Hep beraber yanına geldiklerinde adamın nabzı atmıyormuş; sonra yaşlı kadın bir öneri getirmiş; Dain ona hak vermiş. Halhalını çıkarıp kırmış ve adamın bileğine sarmış. Yüzüğünü de o kölenin parmağına takmış. *Sarong*'unu üzerinden çıkarıp giysiye ihtiyacı

olmayan o şeyi giydirirken, iki kadın da onu tutuyormuş; maksatları kasabadaki bütün gözleri aldatmak ve zihinleri yanıltmakmış, öyle ki gerçek olmayan şeyler için yemin dahi etsinler ve beyaz adamlar geldiğinde kendilerine kimse tuzak kuramasın. Ardından Dain ve beyaz kadın, Bulangi'yi arayıp saklanacak bir yer bulmak üzere ayrılmışlar. Yaşlı kadın cesedin yanında kalmış."

"Hai!" diye haykırdı Lakamba. "Kadının aklı var."

"Evet, onun kulağına tavsiyeler fısıldayan hususi bir şeytanı var," diye tasdik etti Babalatchi. "Cesedi güç bela bir sürü kütüğün karaya vurduğu burna taşımış. Bütün bu işler fırtına dindikten sonra, karanlıkta yapılmış. Derken kadın beklemeye koyulmuş. Günün ilk ışığıyla birlikte, eline ağır bir taş alıp ölünün yüzünü ezmiş, sonra onu kütüklerin arasına itmiş. Az öteye çekilip izlemeye başlamış. Gün doğarken Mehmet Banjer gelip onu bulmuş. Herkes inanmış; ben bile kandım, ama ayılmam çok uzun sürmedi. Beyaz adam inandı ve üzüntü içinde evine kaçtı. Yalnız kaldığımızda ben, kuşkularım olduğundan, kadınla konuştum, o da, öfkemden ve senin gücünden korktuğu için bana her şeyi anlattı ve Dain'i kurtarmak için yardım istedi."

"Onun *Orang Blanda*'nın eline geçmemesi gerek," dedi Lakamba, "ama ölmesinde mahsur yok, eğer bu iş sessiz sedasız halledilebilirse."

"Mümkün değil, Tuan! Unutmayın, yarı yarıya beyaz olduğu için zapt edilemeyen, büyük bir vaveyla koparabilecek olan o kadın var. Üstelik subaylar da buradalar. Zaten yeterince öfkeliler. Dain'in kaçması gerek, kaçıp gitmeli. Kendi emniyetimiz için ona yardım etmeliyiz."

"Subaylar çok mu öfkeli?" diye sordu Lakamba, ilgi göstererek.

"Öyleler. Komutanları benimle konuşurken sert sözler kullandı, hem de senin adını vererek onu selamladığım halde. Daha önce," diye devam etti Babalatchi kısa bir duraksamanın ardından, "daha önce hiç bu kadar öfkeli bir beyaz reis gördüğümü sanmıyorum. Bizim dikkatsiz, hatta daha da beteri olduğumuzu

söyledi. Raca ile konuşacağını, benim bir hükmüm olmadığını söyledi."

"Raca ile konuşacakmış!" diye tekrarladı Lakamba, düşünceli bir tavırla. "Dinle, Babalatchi. Ben hastayım, istirahate çekiliyorum; karşı kıyıya geçip beyaz adamlara böyle söyle."

"Tamam," dedi Babalatchi, "derhal geçiyorum; peki ya Dain?"

"Onu elinden gelen en iyi şekilde uzaklaştır buradan. Yüreğimde büyük bir sıkıntı var," diyerek iç çekti Lakamba.

Babalatchi ayağa kalktı, efendisinin yanına yaklaşarak aklından geçenleri olduğu gibi söyledi.

"Nehrin güneye bakan ağzında *prau*'larımızdan biri duruyor. Felemenk savaş gemisi kuzey tarafında ana girişi gözetliyor. Dain'i bu gece bir kanoyla göndereceğim, gizli kanalları kullanarak *prau*'ya ulaşacak. Babası büyük bir prenstir, ne kadar cömert olduğumuzu duysun. *Prau* ile onu Ampanam'a gönderelim. Şanın dört bir yana yayılır ve mükafat olarak güçlü bir dost kazanırsın. Almayer, kuşkusuz, cesedi, Dain'e ait olduğunu söyleyerek subaylara teslim edecek, budala beyaz adamlar ise, 'Bu işimizi görür, barış ilan ediyoruz,' diyecekler. Böylece yüreğinden bu sıkıntı kalkacaktır, Raca."

"Doğru! Doğru!" dedi Lakamba.

"Bu işi başaran ben kulunuzu da cömert bir elle ödüllendireceğinizden eminim! Beyaz adam kayıp hazinenin arkasından ağlıyor, dolara susayan beyaz adamların hep yaptığı gibi. Şimdi, geri kalan her şey yoluna girdikten sonra, belki hazineyi de beyaz adamın elinden alırız. Dain'in kaçması, Almayer'in ise hayatta kalması gerek."

"Haydi artık git, Babalatchi, haydi!" dedi Lakamba, sandalyesinden kalkarak. "Çok hastayım, ilaç içmem gerek. Beyaz reise böyle söyle."

Fakat Babalatchi böyle baştan savılmaya razı değildi. Büyük adamların âdeti olduğu üzere, Efendisinin bütün zahmeti

ve tehlikeyi hizmetkârlarının omzuna yıkmaktan hoşlandığını biliyordu, ancak o an içinden geçmekte oldukları darboğazda Raca da üzerine düşeni yapmalıydı. Beyaz adamın, hatta isterse bütün dünyanın karşısında çok hasta gibi davranabilirdi, ama Babalatchi'nin dikkatle düşünülmüş planının yaşama geçirilmesini, en azından kısmen, üstlenmesi kaydıyla. Babalatchi on iki kişilik mürettebatlı büyük bir kanonun karanlık çöktükten sonra Bulangi'nin tarlasına gönderilmesini istiyordu. Dain'i zorla ikna etmek gerekebilirdi. Âşık bir adamın kendisi için güvenli olan yolu, eğer bu yol onu sevdiğinden uzaklaştırıyorsa, açık olarak görmesinin beklenemeyeceğini ileri sürüyordu Babalatchi; bu durumda onu göndermek için zor kullanmaları gerekecekti. Raca kanoda güvenilir adamların görevlendirilmesini sağlayabilir miydi? Bu iş gizlice halledilmeliydi. Raca belki de bizzat gelir, Dain eğer inatçılık edip saklandığı yerden ayrılmayı reddedecek olursa, mevkisinin bütün ağırlığıyla ona söz geçirebilirdi. Raca açıkça söz veremiyordu; beyaz adamların kendisine beklenmedik bir ziyarette bulunmalarından korkarak, gitmesi için Babalatchi'ye endişe içinde ısrar etti. Yaşlı devlet adamı istemeye istemeye oradan ayrılıp avluya çıktı.

Babalatchi kayığına doğru yürümeden önce büyük açık alanda bir süre durdu; gür yapraklı ağaçlardan düşen gölge, kara benekler halinde, yamaçtaki evden aşağıdaki ahşap perdeye, oradan da nehrin üzerine yayılan duru, yoğun bir ışık selinin üzerinde yüzüyor; nehrin yüzeyinde kırılıp binbir ufak dalgaya parçalanan ışık, turkuaz ve altından örülmüş ve kenarı Pantai'nin her iki yakasında muhafız bekleyen ormanların parlak yeşiliyle işlenmiş bir şerit gibi parıl parıl parlıyordu. Akşamüstü rüzgârı çıkmadan önceki mutlak dinginlikte ağaç tepelerinin tırtıklı, inişli çıkışlı çizgisi, sıcak göğün berrak mavisi üzerine titrek bir elle çizilmişçesine hiç kıpırdamadan duruyordu. Yüksek çitlerle çevrili mekânda civardaki ormanlardan gelen çürük çiçek kokusuna, kurutulmuş balık kokusu karışıyor; ara sıra da ocakların

ateşinden yükselen keskin duman, yapraklarla örtülü dalların altından kıvrılarak sıcaktan kavrulmuş otların üzerinde tembelce asılı kalıyordu.

Babalatchi avlunun ortasında duran bir bodur ağaç kümesinin üzerinden yükselen bayrak direğine baktığı sırada, üç renkli Hollanda bayrağı, o sabah savaş gemisine ait filikalar vardığında göndere çekildiğinden beri ilk kez hafifçe kıpırdadı. Ağaçlarda işitilen belli belirsiz bir hışırtıyla birlikte hafif esintiler halinde gelen rüzgâr, Lakamba'nın gücünü simgeleyen, aynı zamanda tutsaklığının timsali olan bu sembolle bir süre gelişigüzel oynadı; derken esinti kuvvetlenerek sert bir rüzgâra dönüşünce bayrak sonuna kadar açılıp ağaçların üzerinde istikrarla dalgalanmaya başladı. Nehir boyunca koyu bir gölge uzadı, genişledi ve batmakta olan güneşin parıltısını kapladı. Büyük beyaz bir bulut, kararan gökyüzünde bir baştan bir başa yavaşça süzüldü ve sanki orada güneşin kendisine eşlik etmesini beklermiş gibi batı tarafında asılı kaldı. İnsanlar ve nesneler sıcak akşamüzerinin sersemliğini üzerlerinden atarak denizden esen meltemin ilk soluğuyla canlandılar.

Babalatchi aceleyle su kapısına doğru ilerledi; ama kapıdan çıkmadan önce durup avludaki güneşli ve gölgeli kısımlara, parıl parıl yanan ateşlere, Lakamba'nın etrafa dağılmış asker ve hizmetkârlarına çepeçevre göz gezdirdi. Kendi evi de arazinin içindeki diğer binaların arasında duruyordu; Sambirli devlet adamı o eve geri dönmenin kendisine ne zaman ve nasıl nasip olacağını yüreğinde bir korkuyla kendi kendisine sordu. Bildiği bütün vahşi hayvanlardan daha tehlikeli bir adamla uğraşması gerekiyordu: gururlu bir adam, prenslere yaraşır güçlü bir iradeye sahip bir adam, âşık bir adam. Şimdi bu adamla soğukkanlı ve dünyevi bir bilgelikle konuşmaya gidiyordu. Bundan daha zor bir iş olabilir miydi? Peki ya adam onurunun rencide edildiği ya da duygularının hiçe sayıldığı gibi bir zanna kapı-

lıp "zıvanadan çıkarsa"?* Bilge danışman, hiç kuşkusuz, onun ilk kurbanı olacak, mükafatı da ölüm olacaktı. Bu durumun korkunçluğu yetmezmiş gibi, işin içinde bir de o işgüzar budalalar, beyaz adamlar vardı. Madura** denen uzak diyarda, sefalet içinde geçecek bir sürgün hayatı Babalatchi'nin gözünde canlandı. Perişanlesi ölümden de beter değil miydi? Üstüne üstlük bir de tehditkâr bakışlı o yarı beyaz kadın vardı. Onun gibi anlaşılmaz bir yaratığın ne yapıp ne yapmayacağını nereden bilebilirdi? Kadın öyle çok şey biliyordu ki Dain'i öldürmeyi imkânsız hale getiriyordu. Orası kesindi. Gelgelelim, kör uçlu keskin bir hançer, sadık ve ağzı sıkı bir dosttur, diye düşündü, kanosunu çözmeden önce kendi hançerini sevecenlikle inceleyip, sonra hayıflanır gibi iç çekerek onu yeniden kabzasına koyarken. Halatı çözüp, kayığı nehre doğru iterek küreği eline aldığı sırada, kadınları devlet işlerine karıştırmanın işleri nasıl sarpa sardırdığını tüm açıklığıyla fark etti. Kastettiği, genç kadınlardı tabii. Bayan Almayer'in olgun bilgeliğine ve bir kadın zihninin yıllar içinde edindiği dalavere yatkınlığına ise yürekten hürmet duyuyordu.

Karşı kıyıdaki burna doğru ilerlerken aheste aheste kürek çekerek kanoyu nehirden aşağı sürüklenmeye bıraktı. Güneş henüz tepedeydi, hiçbir şeyin acelesi yoktu. Görevi ancak karanlık bastıktan sonra başlayacaktı. Lingard'ın iskelesinden uzak durarak

---

* *Amok* veya *run amok*: Malay kültüründe, kişinin kendisinden beklenmedik bir şekilde, aniden çılgın ve saldırgan bir ruh haline bürünüp, elinde hançer, önüne çıkan herkese ve her şeye ölesiye hücum etmesi. Deyim, bölgede Britanya sömürgeciliğinin hakim olduğu 18. yüzyıldan itibaren gerek gündelik İngilizceye ve edebiyat yapıtlarına, gerekse psikiyatrik tanı kıstasları arasına dahil edilmiştir (1849). Britanyalıların bakış açısından deyim ve tasvir ettiği ruh halinin bu şekilde yaygın kullanım bulmasında, Malay kültürünün başlıca karakteri olan "uysallık" ile sömürgeci işgal orduları karşısında yerli haktan savaşçıların zaman zaman bireysel olarak sergilediği ölümüne kahramanlıklar arasındaki tezatın Batılı gözlerde neden olduğu hayret ve endişenin payı büyük olmalıdır. Buradaki kullanım, deyimin İngilizcedeki bu yaygın kullanımına nazire olarak görülebilir. (ç.n.)

** Cava'nın kuzeydoğu kıyısına yakın bir ada. (ç.n.)

burnun etrafından dolaştı ve Almayer'in evinin arkasındaki kanaldan yukarı doğru kürek çekti. Orada, burunları aynı yöne çevrilmiş ve hepsi aynı kazığa bağlanmış bir sürü kano duruyordu. Babalatchi ufak teknesiyle onların arasına kadar ilerledi ve kıyıya çıktı. Hendeğin öte yanında otların içinde bir şey kıpırdadı.

"Kim o saklanan?" diye seslendi Babalatchi. "Çık oradan da cevap ver."

Yanıt veren olmadı. Babalatchi, kayıktan kayığa atlayarak karşı tarafa geçti ve bastonunu acımasızca şüpheli noktaya indirdi. Taminah bir çığlık atarak ayağa fırladı.

"Burada ne işin var?" diye sordu Babalatchi, şaşırmış bir halde. "Neredeyse tepsinin üzerine basacaktım. Ben Dayak mıyım ki beni görünce saklandın?"

"Yorgundum da – uyuyakalmışım," diye fısıldadı Taminah, zihni allak bullak halde.

"Uyuyakaldın demek! Sabahtan beri daha hiçbir şey satmamışsın, eve dönünce dayağı yiyeceksin," dedi Babalatchi.

Taminah onun önünde mahçup bir halde sessizce duruyordu. Babalatchi onu tepeden tırnağa büyük bir keyifle süzdü. Bulangi denen o hırsıza elli dolar daha fazla teklif etmeye karar verdi. Kız hoşuna gidiyordu.

"Şimdi eve git. Vakit geç oldu," dedi sertçe. "Bulangi'ye geceyarısından önce evinin yakınına geleceğimi ve uzun bir seyahat için gereken her şeyi hazır etmesini istediğimi söyle. Anladın mı? Güneye doğru uzun bir seyahat. Bunu ona güneş batmadan önce söyle; sakın unutma dediklerimi."

Taminah kabul ettiğini bildiren bir hareket yaptı ve Babalatchi'nin yeniden hendeğin karşı tarafına geçerek Almayer'in malikânesine bitişik çalıların arasında kayboluşunu izledi. Kanalın biraz daha uzağına doğru ilerleyip yeniden otların içine çöktü, tek damla gözyaşı dökmeden fakat kalbirdan tir tir titreyerek yüzüstü uzandı.

Babalatchi dosdoğru ocakbaşına, Bayan Almayer'i aramaya gitti. Avlu büyük bir kargaşa içindeydi. Yabancı bir Çinli ocakbaşını ele geçirmiş, bağıra çağıra yeni bir tava istiyordu. Az öte de duran ve onun bu şiddeti karşısında bir yandan korkan, bir yandan gülen köle kızlara Canton şivesiyle konuştuğu bozuk Malaycayla azarlar yağdırıyordu. Fırkateynden inen denizcilerin etrafında oturduğu kamp ateşlerinden, kahkaha ve alayla karışık yüreklendirici sözler geliyordu. Bu hengamenin ortasında Babalatchi, elinde boş bir tabakla dikelmekte olan Ali'ye rastladı.

"Beyaz adamlar nerede?" diye sordu Babalatchi.

"Ön verandada yemek yiyorlar," diye yanıt verdi Ali. "Beni alıkoymayın, Tuan. Beyaz adamlara yemek götürüyorum, meşgulüm."

"Mem Almayer nerede?"

"İçeride, koridorda. Konuşmaları dinliyor."

Ali sırıtarak yoluna devam etti; Babalatchi arka verandaya giden rampadan yukarı tırmandı, Bayan Almayer'i bir el hareketiyle yanına çağırarak onunla hararetli bir konuşmaya girişti. Diğer ucu kırmızı bir perdeyle örtülü olan uzun koridordan ara sıra Almayer'in aniden yükselen bir sesle söze karıştığı duyuluyor, bunun üzerine Bayan Almayer manidar bir şekilde Babalatchi'ye bakıyordu.

"Duyuyor musun?" dedi kadın. "Çok içti."

Demek öyle, diye fısıldadı Babalatchi. "Bu gece derin bir uykü uyuyacak." "

Bayan Almayer kuşkulu görünüyordu.

"Bazen sert cinin şeytanı onu uyanık tutar, bütün gece verandada bir aşağı bir yukarı yürüyerek küfreder; o zaman ondan uzak dururuz," diye açıkladı Bayan Almayer, yirmi küsur yıllık evlilik hayatından edindiği engin tecrübeyle.

"Ama o zamanlarda etrafta olup biteni ne duyar ne de anlar ve tabii kolunun da kuvveti yoktur. Bu gece de etraftakileri duymasını istemiyoruz."

"Hayır," diye onayladı Bayan Almayer, hararetli fakat temkini elden bırakmayan kısık bir sesle. "Eğer duyarsa öldürür."

Babalatchi söyleneni inandırıcı bulunmamış gibiydi.

"Hai, Tuan, bana inanabilirsin. Yıllarca bu adamla birlikte yaşamadım mı ben? Daha gençken, o bir şeyleri tahmin ettiği zamanlarda bu adamın gözlerinde pek çok kez ölümü görmedim mi? Benim kendi halkımdan bir adam olsaydı öyle bir bakışı iki kez göremezdim ama o..."

Küçümser bir el hareketiyle, Almayer'in ani kan dökmekten kaçınan zayıf iradesine ağza alınmaz bir hakaret savurdu.

"Eğer bir şey yapmak istiyor ama gerçekleştirecek gücü kendinde bulamıyorsa korkacak neyimiz var?" diye sordu Babalatchi; kısa bir sessizlik olmuş, bu sırada her ikisi de Almayer'in yüksek sesle konuşmasını dinlemişlerdi, derken sesi yeniden hep bir ağızdan konuşanların mırıltısına karışmıştı.

"Sevgili kızını yanında tutmak için seni de beni de hiç tereddütsüz yüreğimizden vurur," dedi Bayan Almayer. "Kız gittikten sonra zincirinden boşanmış şeytana dönecek. O zaman sen de ben de başımızın çaresine bakmak zorundayız."

"Ben yaşlı bir adamım zaten, ölümden korkmuyorum," diye yanıtladı Babalatchi, mahsustan umursamaz bir tavır takınarak. "Ama sen ne yapacaksın?"

"Ben yaşlı bir kadınım ve yaşamak istiyorum," diye yanıtladı Bayan Almayer. "O benim de kızım. Raca'mızdan himaye isteyeceğim, geçmiş günlerin yüzüsuyu hürmetine, her ikimizin de genç olduğu ve onun..."

Babalatchi elini kaldırdı.

"Kâfi. Himaye göreceksin," dedi teskin edici bir tavırla.

Almayer'in sesi bir kez daha duyuldu, bunun üzerine bir kez daha konuşmayı keserek, esip gürleyen, ne dediği anlaşılmasa da yüksek sesle söylenen sözleri dinlediler; konuşmanın içindeki beklenmedik duraksamalar ve gürültülü tekrarlar, Almayer'in masaya inen yumruğunun vurguladığı hararetli bağırış çağırı-

şın anlamsız kargaşası içinden kimi sözcük ve cümlelerin açık seçik kulaklarına ulaşmasını sağlıyordu. Kısa sessizlik anlarında, birbirine yakın duran ve sarsıntıyla titreşen kadehlerin tiz perdeden şikayeti uzayıp gidiyor, tam durulmak üzereyken, yeni bir fikrin peşi sıra gelen yeni bir söz sağanağı ve sert yumruğun yeniden masaya inmesiyle birlikte, bir kez daha büyük bir sarsıntıyla çınlamaya başlıyordu. Sonunda kavgacı bağrış kesildi, titreşen camın ince serzenişiyse umursamaz bir sessizliğin içinde yitip gitti.

Babalatchi ve Bayan Almayer, gövdeleri öne doğru eğilmiş, kulaklarını koridora vermiş vaziyette merakla dinlemişlerdi. Her yüksek sesli bağrışta, adabımuaşeretin çiğnenmesi tasvip edilemezmiş gibi gülünç bir tavır takınarak birbirlerine bakıp, başlarını iki yana sallıyorlardı. Gürültü kesildikten sonra daha bir süre bu halde kalakaldılar.

"Cin içkisinin şeytanı bu," diye fısıldadı Bayan Almayer. "Evet ya, bazen onu duyacak kimse yokken de böyle konuşur."

"Ne söylüyor, peki?" diye sordu Babalatchi, hevesle. "Dediklerini anlıyorsundur herhalde."

"Onların dilini unuttum. Sade birazını anladım. Batavya'daki beyaz hükümdardan ve onun himayesine girmekten saygısızca bahsetti, kendisine haksızlık yapıldığını söyledi; bunu birkaç kez söyledi. Ötesini anlamadım. Dinle! Yine konuşuyor!"

"Çık! Çık! Çık!" dedi Babalatchi, hayrete düşmüş gibi görünmeye çalışarak, fakat yegâne gözünde neşeli bir parıltı vardı. "Bu beyaz adamlar arasında büyük bir anlaşmazlık kopacak. Şimdi yanlarına gidip bakayım. Kızına, ani ve uzun bir yolculuğun onu beklediğini, sonunda büyük bir şana ve zenginliğe kavuşacağını söyle. Ona Dain'in gitmeye mecbur olduğunu, yoksa öleceğini ve tek başına gitmeyeceğini söyle."

"Hayır, tek başına gitmeyecek," diye yavaşça tekrarladı Bayan Almayer, düşünceli bir tavırla, Babalatchi'nin evin köşesini dönüp kaybolduğunu gördükten sonra koridora doğru süzülürken.

Sanhirli devlet adamı, keskin bir merak dürtüsüyle, çabucak evin ön tarafına doğru ilerledi; ancak oraya varınca verandanın basamaklarını ağır ve temkinli bir biçimde teker teker çıktı. En üst basamağa sessizce oturup, orada istenmediği takdirde kaçmaya hazır halde, ayaklarını bir alt basamağa koydu. Bu şekilde oldukça emniyette hissetti. Masanın neredeyse en arkasına bakıyordu. Almayer'in sırtını görüyordu; Nina'ya tam karşıdan bakıyor ve her iki subayı yandan görüyordu; fakat masada oturan dört kişiden yalnızca Nina ve daha genç olan subay fark etmişti onun usulca gelişini. Nina'nın bir anlığına kapanan gözkapakları, Babalatchi'nin gelişini teyit etti; sonra derhal, pürdikkat kendisine dönen genç ast ile konuşmaya başladı, ama bakışını babasının yüzünden bir an olsun ayırmıyor, Almayer ise kükrer gibi konuşuyordu.

"... sadakatsizlik ve lakaytlık demek! Benim sadık olmam için ne yaptınız? Bu ülke üzerinde hâkimiyetiniz yok. Ben kendi başımın çaresine bakmak zorunda kaldım; himaye istediğimdeyse, tehditlere ve aşağılamalara maruz kaldım, Araplar gözümün önünde iftira attılar bana. Benim gibi beyaz bir adama!"

"Hiddetlenme, Almayer," diye çıkıştı teğmen, "Bütün bunları zaten dinledim."

"Öyleyse bana neden dürüstlükten bahsediyorsun? Paraya ihtiyacım vardı, karşılığında da barut verdim. Sizin beş para etmez adamlarınızdan bazılarının havaya uçurulacağını nereden bileyim? Dürüstlükmüş! Peh!"

Şişeleri titrek elleriyle yokluyor, tek tek hepsini deniyor, bir yandan da kendi kendine homurdanıyordu. "Şarap kalmamış," diye söylendi memnuniyetsizce.

"Yeterince içtin, Almayer," dedi teğmen, bir puro yakarak. "Bize tutsağını teslim etmenin vakti gelmedi mi? Şu Dain Maroola'yı güvenli bir yere sakladığın anlaşılıyor. Ama bu işi bir an önce halletmekte fayda var, sonra yine içeceğiz. Haydi! Öyle bakma bana."

Almayer donuk gözlerle bakıyordu, titreyen parmakları boğazını yokluyordu.

"Altın," dedi güçlükle. "Ohm! Ümüğüme yapışmış sıkıyorlar, anlatabiliyor muyum? Artık bunu da affedin. Demek istediğim – biraz barut için biraz altın. Ne olur ki?"

"Biliyorum, biliyorum," dedi yüzbaşı onu sakinleştirmeye çalışarak.

"Hayır! Bilmiyorsun. Bir tekiniz bile bilmiyor!" diye bağırdı Almayer. "Hükümet budaladır, size söylüyorum. Yığınla altın. Bunu bir ben biliyorum; ben ve biri daha. Ama o konuşamaz. O..."

Belli belirsiz bir gülümsemeyle kendine hâkim oldu ve subayın omzunu okşamak için başarısız bir girişimde bulunarak birkaç boş şişeyi devirdi.

"Sen şahsen iyi bir adamsın," dedi tane tane, üstten bakar bir tavırla. Kendi kendine söylenirken başı uykulu bir biçimde öne devrildi.

İki subay çaresizlik içinde birbirlerine baktılar.

"Bu böyle olmayacak," dedi teğmen, astına seslenerek. "Adamlarla malikânenin etrafını kuşat. Ben de ağzından anlamlı bir laf almaya çalışayım. Hey! Almayer! Uyan, ahbap. Sözünü tut. Şeref sözü verdin, biliyorsun."

Almayer subayın elini sabırsızca itti ama huysuzluğu bir anda kaybolmuştu, işaret parmağını burnunun kenarına dayayıp yukarı doğru baktı.

"Çok gençsin; her şeyin bir zamanı var," dedi, büyük bir bilgelik taslayarak.

Teğmen, sandalyesinde arkaya yaslanmış, hiç kıpırdamadan babasını izlemekte olan Nina'ya döndü.

"Hakikaten, bütün bu olanlardan sizin adınıza çok müteessirim," dedi heyecanla. "Bilmiyorum," diye devam etti, bir parça mahçup olmuş gibi konuşarak, "sizden herhangi bir şey rica etmeye hakkım var mı, bu üzücü sahneden ayrılmanız dışında, fakat öyle sanıyorum ki –babanızın iyiliği için– onun üzerinde her-

hangi bir etkiniz varsa, bunu şimdi kullanmalısınız, bana verdiği
- bu hale gelmeden önce verdiği sözü tutması için."

Kızın, söylenenlerin hiç farkında değilmişçesine, yarı kapalı gözlerle kıpırdamadan oturduğunu gözledi, umutsuzca.

"İnanıyorum ki..." diye söze başladı bir kez daha.

"Hangi sözden bahsediyorsunuz?" diye sordu Nina, birden-bire yerinden kalkıp babasına doğru ilerleyerek.

"Adil ve uygun olandan başka bir şey değil. Kanunu çiğnediği için hak ettiği cezadan kaçmaya çalışırken barış koşullarında masum insanların canını alan bir adamı bize teslim edeceğine söz verdi. Adam saldırıyı büyük ölçekte planlamıştı. Planının kısmen başarısız olması onun hatası değil. Dain Maroola'nın adını duymuşsunuzdur kuşkusuz. Anladığım kadarıyla, babanız onu güvenli bir yerde saklamış. Bu nehirden yukarı doğru kaçtığını biliyoruz. Belki siz..."

"Beyaz adamları öldürmüş demek!" diyerek onun sözünü kesti Nina.

"Üzülerek söylüyorum ki beyazlardı. Evet, iki beyaz adam o alçağın çılgınlığı yüzünden hayatını kaybetti."

"Yalnızca iki kişi mi?" diye haykırdı Nina.

Subay ona hayret içinde baktı.

"Nasıl! Nasıl! Siz..." diye kekeledi, afallamış bir halde.

"Daha fazla da olabilirdi," diyerek sözünü kesti Nina. "Peki bu... bu alçağı alınca, gidecek misiniz?"

Teğmen, hâlâ dili tutuk vaziyette, başını öne eğerek tasdik etti.

"O halde onu kızgın bir ateşin içinde aramam gerekse bile sizin için bulup getireceğim," diyerek hararet püskürdü kız. "Beyaz suratlarınızı görmekten nefret ediyorum. Kibar seslerinizi duymaktan nefret ediyorum. Kadınlarla böyle konuşursunuz, ne zaman güzel bir yüz görseniz tatlı sözler dökülür ağzınızdan. Seslerinizi daha önce de duydum. Burada şununki dışında tek bir beyaz yüz daha görmeden yaşamayı umuyordum," diye ekledi daha nazik bir tonda, babasının yanağına hafifçe dokunarak.

Almayer homurdanmayı kesip gözlerini açtı. Kızının elini yakalayıp yüzüne bastırdı; Nina ise diğer eliyle onun dağınık kır saçlarını düzeltirken, bir yandan da babasının başının üzerinden meydan okuyan gözlerle subaya bakıyordu. Şimdi yeniden metanete kavuşan subay, ona soğuk, sabit bir bakışla karşılık veriyordu. Aşağıda verandanın önünde, emirlere uyarak görev başına gelen denizcilerin ayak sesleri işitilebiliyordu. Asteğmen merdivenleri çıkarken Babalatchi huzursuzca ayağa kalktı ve parmağını dudağının üstüne götürerek, Nina'yla göz göze gelmeye çalıştı.

"Sen iyi bir kızsın," diye fısıldadı Almayer bilinçsizce, kızının elini bırakarak.

"Baba! Baba!" diye bağırdı kız, yalvar yakar halde ona doğru eğilerek. "Bize bakan şu iki adamı görüyor musun? Gönder onları buradan. Buna daha fazla dayanamıyorum. Gönder onları. İstediklerini yap da gitsinler buradan."

Babalatchi'nin orada durduğunu fark ederek aniden konuşmayı kesti, ama sinirden yerinde duramıyormuş gibi ayağıyla hızlı hızlı yere vuruyordu. İki subay yan yana durmuş, merakla izliyorlardı.

"Ne oldu? Sorun nedir?" diye fısıldadı daha genç olanı.

"Bilmiyorum," diye yanıt verdi diğeri, alçak sesle. "Biri öfke püskürüyor, diğeri sarhoş. O kadar da sarhoş değil aslında. Tuhaf bir durum. Baksana!"

Almayer, kızının koluna tutunarak ayağa kalkmıştı. Bir an tereddüt etti, sonra tutunmaktan vazgeçti ve yalpalayarak verandanın ortasına kadar ilerledi. Orada kendine çekidüzen verip duruşunu dikleştirdi; güçlükle nefes alıyor, öfkeden ateş saçan gözlerle etrafa bakıyordu.

"Adamlar hazır mı?" diye sordu teğmen.

"Hepsi hazır, efendim."

"Haydi, Bay Almayer, yolu gösterin," dedi teğmen.

Almayer onu sanki ilk kez görüyormuş gibi gözlerini teğmenin yüzüne dikti.

"İki adam," dedi peltek bir dille. Konuşmaya çabalamak dengesini bozuyormuş gibiydi. Hızlıca bir adım atarak düşmekten kurtuldu; hâlâ bir öne bir arkaya sallanmaya devam ediyordu. "İki adam," diye yeniden başladı söze, güçlükle konuşarak. "İki beyaz adam, üniformalı iki adam, şerefli iki adam. Demek istediğim... şerefli adamlar. Öyle misiniz?"

"Haydi! Kes şunu," dedi subay sabırsızlanarak. "Şu arkadaşını görelim, haydi."

"Beni ne sanıyorsunuz?" diye çıkıştı Almayer.

"Sarhoşsun ama ne yaptığını bilmeyecek kadar da değil. Bu kadar dalga geçmek yeter," dedi subay sert bir tavırla, "yoksa seni kendi evinde tutuklatacağım."

"Tutuklatmak mı!" diye güldü Almayer, patavatsızca. "Ha! Ha! Ha! Tutuklatmakmış! Yirmi yıldır bu cehennem gibi yerden çıkmak için uğraştım durdum, çıkamadım. Duyuyor musun! Çıkamadım, asla da çıkamayacağım. Asla!"

Sözlerini bir hıçkırıkla bitirdi ve yalpalaya yalpalaya merdivenlerden indi. Avluya gelince teğmen onun yanına yaklaşıp koluna girdi. Asteğmen ve Babalatchi de hemen arkalarından geliyorlardı.

"Böylesi daha iyi, Almayer," dedi subay, onu yüreklendirerek. "Nereye gidiyorsun? Burada yalnızca kalaslar var. Baksana," diye devam etti onu hafifçe sarsarak, "kayıklara ihtiyacımız olacak mı?"

"Hayır," diye yanıt verdi Almayer, hınzırca. "Bir mezara ihtiyacınız olacak."

"Ne? Yine mi çıldırdın! Mantıklı olmaya çalış biraz."

"Mezar!" diye gürledi Almayer, onun elinden kurtulmaya çalışarak. "Toprakta bir çukur. Anlamıyor musun? Sarhoş oldun herhalde. Bırak beni! Bırak, dedim sana!"

Subayın elinden kurtulduğu gibi beyaz örtüyle örtülmüş cesedin üzerinde uzanmakta olduğu kalaslara doğru yalpaladı; sonra birden geri dönüp, orada halka olmuş ilgiyle izleyen

yüzlerle karşı karşıya geldi. Güneş hızla batıyor, evin ve ağaçların uzun gölgeleri avluya düşüyordu, fakat ışık hâlâ nehrin üzerinde oyalanıyor, nehrin ortasında sürüklenen kütükler solgun kızıl parıltının içinde simsiyah ve bariz görüntüyordu. Doğu kıyısındaki ormanda ağaçların gövdeleri kasvete gömülmüş olsa da, en yüksek dalları azalan gümüşığında aheste aheste salınıyordu. Havayı serinletip ağırlaştıran rüzgâr, suyun üzerinden gelen hafif esintilerde gücünü tüketiyordu.

Almayer konuşmaya çabaladığı sırada ürperdi ve bir kez daha anlaşılmaz bir hareketle, boğazına sarılan görünmez bir elden kurtulmaya çalıştı. Kan oturmuş gözleri, karşısında duran yüzler üzerinde amaçsızca geziniyordu.

"Tamam!" dedi sonunda. "Hepiniz orada mısınız? Tehlikeli bir adamdır o."

Örtüyü hoyratça asılmasıyla birlikte ceset kaskatı bir halde kalaslardan aşağı yuvarlanıp taş kesmiş gibi çaresizce ayaklarının dibine düştü.

"Soğuk, buz gibi soğuk," dedi Almayer, neşesiz bir gülümsemeyle etrafını çevreleyenlere bakarak. "Daha iyisini yapamadığım için kusura bakmayın. Üstelik onu asamazsınız da. Gördüğünüz gibi, beyler," diye ekledi ciddiyetle. "Kafa diye bir şey yok, boyundan bahsetmekse güç."

Son ışık huzmesi de ağaçların tepesinden çekilip alınmıştı, nehir aniden kararda, muazzam sessizlikte akan suyun mırıldanışı, toprağın üzerine çöken uçsuz bucaksız boz karanlığı doldurmuş gibiydi.

"Takdim edeyim, Dain," diye devam etti Almayer etrafındaki suskun topluluğa dönerek. "İşte sözümü tuttum. Önce bir umut, derken bir diğeri ve işte bu da sonuncusuydu. Geriye hiçbir şey kalmadı artık. Burada bir tek ölü olduğunu mu sanıyorsunuz? Emin olun, yanılıyorsunuz. Ben çok daha fazla ölüyüm. Neden beni asmıyorsunuz?" diye bir öneri getirdi aniden, dostça bir sesle teğmene seslenerek. "Emin olun, tam... tamamen bir şe... şekil farkı olur bu."

Bu son sözleri kendi kendisine söyledi ve zikzaklar çizerek evine doğru yürüdü. "Defol!" diye kükredi koluna girmek için çekinerek yanına yanaşan Ali'ye. Uzaktan kadınlı erkekli birkaç grup dehşet içinde onun yalpalayarak ilerleyişini izliyordu. Tırabzanlara tutunarak kendisini basamaklardan yukarı çekti ve bir koltuğa ulaşmayı başararak külçe gibi yığıldı. Yorgunluk ve öfkeden soluk soluğa, bir süre orada oturup, etrafta Nina'yı aradı; derken, Babalatchi'nin sesinin geldiği malikâneye doğru tehditkâr bir el hareketi yaparak ayağıyla masayı devirdi; büyük bir şangırtıyla yere yuvarlanan tabak çanak paramparça oldu. Kendi kendine hâlâ tehditler savuruyordu, derken başı göğsünün üstüne düştü, gözleri kapandı ve derin bir iç çekişle uykuya daldı.

O gece, sakin ve müreffeh Sambir kasabası –tarihinde ilk kez olarak– "Almayer'in Sırça Köşkü" etrafında lambaların ışıl ışıl yandığına tanık oldu. Filika fenerleriydi bunlar; denizciler onları, Babalatchi tarafından anlatılan hikâyenin doğruluğunu araştırmak için iki subayın adli bir soruşturma yürütmekte olduğu verandanın aşağısına asmışlardı. Babalatchi'nin forsu yerine gelmişti. Akıcı ve ikna edici bir üslupla konuşuyor, beyanlarının doğruluğuna tanıklık etmesi için dünyayı-ahireti tanıklığa çağırıyordu. Başka tanıklar da vardı. Mehmet Banjer ve daha pek çokları, gecenin geç saatlerine kadar uzayıp giden sıkı ve bezdirici bir sorgudan geçtiler. Abdullah'a bir ulak gönderildi; ilerlemiş yaşını mazeret göstererek gelemeyeceğini bildirdi, fakat yerine Reşid'i yolladı. Mehmet halhalı göstermek zorunda kaldı ve teğmenin onu, Dain'in öldüğüne dair bir kanıt olarak, resmi tutanakla birlikte gönderilmek üzere cebine yerleştirmesine öfke içinde, gurunu kınlarak tanık oldu. Babalatchi'nin yüzüğüne de aynı maksatla el kondu, fakat deneyimli devlet adamı böyle bir kaybı daha baştan kabullenmişti. Umrunda değildi, yeter ki beyaz adamlar ikna olsunlar. Sorgulama sona erdiğinde, en sona kalanlardan biri olarak oradan ayrılırken bu soruyu kendine dürüstçe sordu. Emin değildi. Her halükârda, yalnızca bu gecelik ikna olsalar bile,

Dain'i onların erişemeyeceği bir yere gönderecek ve kendisini güvende hissedecekti. Hızlı adımlarla oradan uzaklaşırken, takip edilme korkusuyla ara sıra omzunun üstünden arkasına bakıyordu, ama hiçbir şey görmedi ve duymadı.

"On oldu," dedi teğmen saatine bakıp esneyerek. "Döndüğümüzde kaptanın bunun üzerine yapacağı yorumları da dinleyeceğim. Ne berbat bir iş bu."

"Bütün bunlar doğru mu sence?" diye sordu daha genç olan adam.

"Doğru mu! Yalnızca muhtemel. Ama doğru olmasa da elimizden ne gelir? Bir düzine kayığımız olsaydı kanalları bir baştan bir başa devriye gezebilirdik, ki bu bile pek işe yaramazdı. O sarhoş deli herif haklıydı; bu kıyıya yeterince hâkim değiliz. Bildiklerini okuyorlar. Hamaklarımız hazırlandı mı?"

"Evet, serdümene emir vermiştim. Ne tuhaf bir ikili bu," dedi asteğmen, elini Almayer'in evine doğru sallayarak.

"Hm! Garip hakikaten. Kıza neler anlattın gece boyunca? Ben çoğunlukla babasıyla ilgilendim."

"Emin ol, tamamen medeni davrandım," diye itiraz etti diğeri hararetle.

"Peki, heyecanlanma. Öyleyse medeni bir yaklaşıma itirazı var, anlaşılan. Nazik davranabilirdin, bana kalırsa. Biliyorsun, görevdeyiz."

"Ah, tabii. Bunu asla unutmuyorum. Soğuk ve medeni Hepsi bu."

Bir süre gülüştüler, uykuları gelmediğinden yan yana verandada bir aşağı bir yukarı yürümeye başladılar. Ay usulca ağaçların yukarısına yükseldi ve nehri birdenbire parıl parıl yanıp sönen gümüşten bir ırmağa çevirdi. Orman kapkara boşluktan sıyrılmış, parlayan suyun üzerinde vakur ve düşünceli duruyordu. Rüzgâr, yerini tek bir yaprağın kıpırdamadığı bir durgunluğa bıraktı.

Denizcilere has bir tavırla iki subay ölçülü adımlarla bir aşağı bir yukarı, tek söz etmeden yürüyorlardı. Döşemenin gevşek tahtaları, gecenin mutlak sessizliğinde kulak tırmalayan kuru bir sesle adımlarının altında düzenli olarak gıcırdıyordu. Tekrar geri döndükleri sırada daha genç olanı dikkat kesilerek durdu.

"Duydun mu?" diye sordu.

"Hayır!" dedi diğeri. "Neyi duyacaktım?"

"Bir çığlık duymuşum gibi geldi. Çok hafif. Kadın sesine benziyordu. Şu diğer evden geldi. Al! İşte yine! Duydun mu?"

"Hayır," dedi teğmen, bir süre kulak verdikten sonra. "Siz genç adamlar hep kadın sesleri duyarsınız. Rüya görmek istiyorsan git de hamağına yat. İyi geceler."

Ay daha yükseğe tırmandı; sıcak gölgeler küçüldü, derken, sanki soğuk ve zalim ışıktan saklanmak istermiş gibi usulca uzaklaştı.

10. Bölüm

"Sonunda battı," dedi Nina annesine doğru dönüp, güneşin ardında kaybolduğu tepeleri işaret ederek. "Dinle, anne, şimdi Bulangi'nin tarlasından geçen o kanala gidiyorum, olur da dönmezsem..."

Sözünü yarıda kesti ve o uzun, heyecan dolu gün boyunca gözlerinde parlayan ve yüz hatlarının dinginliğini yaşama hevesinin ışığıyla aydınlatan, belli etmemeye çalıştığı o coşkunun ateşi, bir an kuşkuya benzer bir şeyle karardı – sevinç ve kaygı, umut ve dehşet, belli belirsiz bir keder ve muğlak bir hazla dolu bir gün olmuştu. Güneş o göz kamaştırıcı ışığıyla parladığı sürece –aşkı da bu ışıkta doğmuş ve tüm varlığını ele geçirene dek büyümüştü– tehlike ve mücadelenin sonu, mutluluğun başlangıcı, aşkın vuslata ermesi, yaşamın bütünlüğe kavuşması anlamına gelecek o karanlığa duyduğu sabırsız bir özlemle yüreğini dolduran arzunun gizemli fısıltıları sayesinde, sarsılmaz kararında sebat etmişti. Sonunda batmıştı güneş! Tropik ülkeye özgü o kısacık alacakaranlık, rahatlayıp derin bir nefes almasına fırsat vermeden solmuştu; şimdi aniden bastıran karanlık ise onu hiç düşünmeden bilinmeyene doğru atılmaya, içinden gelen dürtülere sadık kalmaya, uyandırdığı ve paylaştığı tutkuya kendisini

teslim etmeye çağıran sinsi seslerle doluydu sanki. O bekliyordu! Ücra bir tarlanın ıssızlığında, ormanın uçsuz bucaksız sessizliğinde, yaşamı tehlike altında bir kaçak olarak tek başına bekliyordu. Geçmişteki tehlikeye aldırmadan kızı bekliyordu. Yalnızca onun için gelmişti; oysa şimdi, armağanını alması gereken zaman yaklaşırken, Nina çaresizlik içinde, kendi iradesinden ve arzusundan kaynaklanan bu heves kırıcı kuşkunun ne anlama geldiğini soruyordu kendisine. Bir gayretle, gelip geçici bir zaafın neden olduğu bu korkuyu üzerinden attı. Armağanına kavuşmalıydı o. Kadınca aşka ve kadınca onuru kendisini nehrin karanlığında beklemekte olan meçhul akıbet karşısında duyduğu tereddüt dolu güvensizliğin üstesinden geldi.

"Hayır, dönmeyeceksin," diye söylendi Bayan Almayer, bir kehanette bulunur gibi. "O, sen olmadan gitmeyecek ve eğer burada kalacak olursa..." Elini "Almayer'in Sırça Köşkü"nde yanan ışıklara doğru salladı ve yarım kalan cümlesi tehditkâr bir mırıldanmaya karışıp kayboldu.

İki kadın evin arka tarafında buluşmuştu, şimdi de birlikte bütün kanoların bağlı olduğu kanala doğru ağır ağır yürüyorlardı. Çalıların bittiği yere gelince ortak bir içgüdüyle duraksadılar; Bayan Almayer, elini kızının kolunun üstüne koyarak kızın diğer tarafa çevirdiği yüzüne yakından bakmak için boş yere çabaladı. Konuşmaya çalıştığında ağzından ilk çıkan sözcükler boğazında düğümlenen bir hıçkırığın içinde kayboldu. İnsan tutkuları içinde öfke ve nefretten başkasını bilmezmiş gibi görünen bu kadından çıkan bu hıçkırık sesi, kulağa tuhaf geliyordu.

"Büyük bir Rani olmak için uzağa gidiyorsun," dedi sonunda, bu kez çok metin bir sesle, "ve eğer aklı başında davranırsan, nice günler boyunca, hatta yaşlılığında da sürecek büyük bir güce sahip olacaksın. Ben neyim? Bütün hayatım boyunca bir köle gibi yaşadım, ne cesarete ne de akla sahip bir adam için pirinç pişirdim durdum. Hai! Ben! Ben bile bir önder ve savaşçı tarafından her ikisi de olmayan bir adama armağan olarak verilmiştim. Hai! Hai!"

Kendisininkine benzer bir ruhla eşleşmediği için yitirilmiş olan cinayet ve bozgunculuk imkânları için hayıflanarak sessizce sızlandı. Nina, Bayan Almayer'in sıska gövdesinin üzerine doğru eğildi ve simsiyah gökyüzünde peydah olan ve şimdi bu tuhaf ayrılık sahnesinin yukarısında nefeslerini tutmuş gibi asılı duran yıldızların altında, annesinin kırış kırış yüzünü dikkatle inceledi; acı dolu, uzun bir deneyimin ışığında kendi karanlık geleceğini görebilen o çökük gözlere yakından baktı. Eskiden olduğu gibi, annesinin coşkun ruh hali ve ifadesinin kehanetvari kesinliği karşısında bir kez daha büyülendiğini hissetti; onun bu özelliklerinin –şiddet nöbetlerinin yanı sıra– kasabada bir cadı olarak sahip olduğu üne katkısı azımsanamazdı.

"Ben bir köle olarak yaşadım, oysa sen bir kraliçe olacaksın," diye devam etti Bayan Almayer, dosdoğru karşıya bakarak. "Ama erkeklerin güçlü yönlerini ve zaaflarını unutma. Onun öfkesi karşısında titre ki gündüz vakti senin korktuğunu görsün; ama içinden istersen gül, çünkü gün battıktan sonra o senin kölendir."

"Köle mi! O mu! Yaşamın efendisi! Onu tanımıyorsun, anne."

Bayan Almayer küçümser bir edayla gülmeye tenezzül etti.

"Budala beyaz kadının teki gibi konuşuyorsun," diye haykırdı. "Erkeklerin öfkesi ve aşkı hakkında ne bilirsin sen? Öldürmekten yorgun düşmüş adamları uykudayken izledin mi hiç? Bir hançeri küt küt çarpan bir kalbe ta derinden saplayabilecek güçlü kuvvetli bir kolun sana sarıldığını hissettin mi hiç? Yah! Beyaz kadının tekisin sen, bir kadın tanrıya dua etmelisin!"

"Neden böyle diyorsun? Senin sözlerini öyle uzun süre dinledim ki eski yaşantımı unuttum. Beyaz olsam burada durup gitmeyi bekler miyim? Anne, eve dönüp bir kez daha babamın yüzüne bakacağım."

"Hayır!" dedi Bayan Almayer şiddetle. "Hayır, şimdi cinin verdiği sarhoşlukla uyuyor; geri gidersen uyanıp seni görebilir. Hayır, seni bir daha görmeyecek. Korkunç ihtiyar adam seni benden alıp götürdüğünde küçücüktün, hatırlıyor musun..."

"Çok uzun zaman önceydi o," diye mırıldandı Nina.

"Ben hatırlıyorum," diye devam etti Bayan Almayer sert bir ayrıda. "Bir kez daha yüzüne bakmak istemiştim. O olmaz dedi! Senin ağladığını duyunca nehre atladım. O zamanlar onun kızıydın; şimdi benim kızımsın. Bir daha asla o eve geri dönmeyeceksin; bu avluya bir daha adımını atmayacaksın. Hayır! Hayır!"

Sesini yükseltmiş, neredeyse bağırıyordu. Kanalın öte kıyısında diz boyu otun arasında bir hışırtı oldu. İki kadın da sesi duydular ve şaşkın bir sessizlik içinde bir süre kulak kabarttılar.

"Gideceğim," dedi Nina, temkinli ama güçlü bir fısıltıyla. "Senin nefretinden ya da intikamından bana ne!"

Eve doğru ilerledi, Bayan Almayer onu kolundan tutmuş geri çekmeye uğraşıyordu.

"Dur, gitmeyeceksin!" dedi soluk soluğa.

Nina sabırsız bir hareketle annesini itti ve bir koşu eve varmak için eteklerini topladı, fakat Bayan Almayer ondan ileriye koşup geri döndü ve kollarını iki yana açarak kızının karşısında dikeldi.

"Bir adım daha atarsan," diye haykırdı nefes nefese, "avazım çıktığı kadar bağıracağım. Büyük evin etrafındaki şu ışıkları görüyor musun? Orada iki beyaz adam oturuyor, sevdiğin adamın kanını alamadıkları için kızgınlar. Şu karanlık evlerde de," diye bir parça sakinleşerek devam etti, kasabayı işaret ederek, "sesim *Orang Blanda* askerlerini seni bekleyen adama götürebilecek bazı kişileri uyandırabilir."

Kızının yüzünü göremiyordu ama önünde duran beyaz figür karanlıkta sessizce ve kararsızlık içinde dikeliyordu. Bayan Almayer elde ettiği üstünlüğün izinden devam etti.

"Eski hayatından vazgeç! Unut!" dedi, yalvarır gibi bir sesle. "Hayatında bir kez olsun beyaz bir yüze baktığını unut; onların sözlerini unut; düşüncelerini unut. Söyledikleri yalandır. Düşündükleri de yalandır çünkü onlardan üstün olan, ama onlar kadar güçlü olmayan bizleri hâkir görürler. Onların dostluğunu da unut, aşağılamasını da; bütün o tanrılarını unut. Kızım, senin tek bir gü-

lüşün için birçok canı –kendi canını– feda etmeye hazır bir savaşçı ve reis dururken, neden geçmişi hatırlamaya kalkıyorsun?"

Konuşurken bir yandan da kızını yavaşça kanoların yanına doğru itiyor, kendi korkularını, kaygı ve kuşkularını, Nina'ya düşünme ve –eğer istediyse bile– itiraz etme fırsatı vermeyen tutkulu sözcükler selinin ardında gizliyordu. Ama artık itiraz etmek istemiyordu kız da. Babasının yüzüne bir kez daha bakmak için duyduğu o geçici arzunun gerisinde güçlü bir duygu yoktu. Kendisine karşı ne hissettiğini anlayamadığı, hatta bir şey hissedip hissetmediğini göremediği o adamı birdenbire terk ediyor olmaktan dolayı ne bir utanç duyuyordu ne de bir pişmanlık. Yalnızca önceki yaşama, eski yüzlere, eski alışkanlıklara karşı duyulan içgüdüsel bir bağlılıktı bu; her insanın bağrında yatan ve nice kahramanlıklara ve nice suçlara engel olan, nihailik karşısındaki o korku. Yıllarca annesiyle babasının, biri zayıflığına rağmen öylesine güçlü, diğeriyse güçlü olabileceği yerde öylesine zayıf olan o iki insanın arasında kalmıştı. Birbirinden böylesine farklı, birbirine böylesine düşman olan bu iki varlık arasında, kendi varoluşu karşısında hayrete ve öfkeye kapılan suskun yüreğiyle durmuştu. O kasabaya öylece fırlatılıp atılmış olmak, tek bir umut, tek bir arzu ya da gitgide artan bir bezginlikle katlanmak zorunda olduğu yaşamı meşru kılacak tek bir gaye olmaksızın, günlerin hızla geçmişe doğru akıp gittiğini görmek ona öylesine anlamsız, öylesine onur kırıcı geliyordu ki. Babasının düşlerine pek az inanç ve daha da az sempati besliyordu; oysa annesinin yabani çılgınlıkları zaman zaman karamsar yüreğinin derinlerinde bir yerde yankı buluyordu. Bir yandan da, hücresinin dört duvarı arasında özgürlüğü düşünen bir mahkûmun ısrarlı adanmışlığıyla kendi düşlerini kuruyordu. Dain'in gelişiyle birlikte, yeni doğan dürtülerin sesine kulak vererek özgürlüğe giden yolu bulmuştu, onun gözlerinde kendi yüreğinin bütün sorularının yanıtını okuyabildiğini hissediyor, bundan şaşkın bir sevinç duyuyordu. Yaşamın anlamını ve amacını şimdi anlıyordu; o gizemin örtüsünü kaldır-

mayı başardığında, şiddetli tutkusu karşısında solup giden kederli düşünceler, acı duygular ve zayıf sevgilerle dolu geçmişini aşağılamayla fırlatıp attı.

Bayan Almayer, Nina'ya ait kanonun halatını çözdü ve ağrı içinde doğrularak elinde palamarla durup kızına baktı.

"Çabuk," dedi. "Ay henüz yükselmeden, nehir karanlıkken uzaklaş buradan. Abdullah'ın kölelerinden korkuyorum. Sefil mahlukların çoğu gece devriye gezer, seni görüp peşine düşebilirler. Kanoda iki kürek var."

Nina annesinin yanına yaklaştı ve çekinerek, kırış kırış alnına dudaklarıyla hafifçe dokundu. Bayan Almayer bu sevecenliği reddederek küçümser bir tavırla homurdandı; ne de olsa bulaşıcı olabilirdi.

"Seni bir daha görecek miyim, anne?" diye mırıldandı Nina.

"Hayır," dedi Bayan Almayer, kısa bir sessizlikten sonra. "Benim kaderimde burada ölmek yazılı, sen niye buraya dönesin? Sen uzakta, varlık ve kudret içinde yaşayacaksın. Beyaz adamların adadan kovulduğunu haber aldığım vakit, senin hayatta olduğunu ve sözlerimi hatırladığını bileceğim."

"Her zaman hatırlayacağım," diye yanıt verdi Nina, içtenlikle. "ama nerede bende o güç, elimden ne gelir?"

"Onun ne uzun uzadıya gözlerine bakmasına izin ver ne de başını dizlerine yaslamasına; erkeklerin dinlenmeyi hak etmek için savaşmaları gerektiğini hatırlat ona. Eğer oyalanacak olursa, hançerini ona kendi elinle verip gönder, düşmanlar yaklaştığında güçlü bir prensin karısının yapması gerektiği gibi. Gönder ki öldürsün bizimle ticaret yapmak için dudaklarında dualar ve ellerinde kurşun dolu tüfeklerle yanımıza gelen beyaz adamları. Ah," diye bir iç çekişle bitirdi sözünü, "onlar bütün denizleri ve bütün kıyıları tutmuşlar, sayıları da çok fazla!"

Kanonun pruvasını nehre doğru savurdu, ama küpeşteyi elinden bırakmadı, kararsız düşünceler içinde duraksadı. Nina küreğin ucunu kıyıya dayayarak nehre açılmaya hazır, bekledi.

"Ne var, anne?" diye sordu alçak sesle. "Bir şey mi duydun?"

"Hayır," dedi Bayan Almayer, dalgın. "Dinle, Nina," diye devam etti, hafif bir duraksamanın ardından birdenbire, "sonraki yıllarda başka kadınlar olacak..."

Kayığın içinden gelen boğuk bir çığlık sözünü kesti, bir kürek kayığa sürterek gıcırdadı, Nina'nın karşı çıkan bir hareketle havaya kaldırdığı ellerinden kaymıştı. Bayan Almayer nehir kıyısında dizlerinin üstüne çöktü, küpeştenin üzerinden eğilerek yüzünü kızının yüzüne yaklaştırdı.

"Başka kadınlar olacak," diye kararlı bir sesle tekrar etti. "Sana bunu söylememin sebebi, yarı yarıya beyazsın ve onun büyük bir reis olduğunu ve böyle şeylerin olması gerektiğini unutabilirsin. Öfkeni gizle ve yüreğini kemiren acıyı yüzünden okumasına izin verme. Onu gözlerinde sevinç, dudaklarında bilgelikle karşıla, çünkü üzüntülü ya da kuşkulu anlarında sana gelecek. Çok kadına baktığı sürece gücün baki olacaktır, ama bir tane olursa, yanındayken seni unuttuğu tek bir tane, o zaman..."

"Yaşayamam," diye haykırdı Nina, her iki eliyle yüzünü kapayarak. "Böyle konuşma, anne; böyle bir şey olamaz."

"O zaman," diye devam etti Bayan Almayer, hiç istifini bozmadan, "o kadına, Nina, hiç acıma."

Kanoyu küpeştesinden tutarak nehre doğru sürükledi ve pruvası nehre bakacak şekilde, her iki eliyle sıkı sıkı tuttu.

"Ağlıyor musun?" diye sert bir sesle sordu, yüzünü örtmüş kıpırdamadan oturmakta olan kızına. "Ayağa kalk da küreğini eline al, çünkü yeterince beklettin onu. Ve unutma, Nina, hiç acıma; eğer vurman gerekirse, sağlam bir elle vur."

Bütün gücünü topladı ve gövdesini suyun üzerine savurarak hafif kayığı nehrin ta ortasına fırlattı. Tekrar doğrulup kendini topladığında, son kez görebilmek için uğraştığı kano, Pantai'nin ısınmış suları üzerinde salınan beyaz sisin içinde birdenbire eriyip gitmişti sanki. Bir süre dizlerinin üstünde çömelip etrafa kulak kesildikten sonra, Bayan Almayer derin bir iç çekerek ayağa

kalkık çökmüş avurtlarından aşağı iki damla yaş ağır ağır süzüldü. Kendisinden utanmış gibi, kırlaşmış bir tutam saçla onları çabucak kurulad, ama bir kez daha yüksek sesle iç geçirmekten kendini alamadı; sevecen duygulara alışkın olmayan yüreği ağırlaşmış, bir hayli ıstırap çekmişti. Derken, kendi iç çekişinin yankısını andıran, hafif bir ses duymuş gibi geldi ona; durdu, en ufak sesi yakalamak için kulak kesilip yakındaki çalılara şüpheyle gözlerini dikti.

"Kim var orada?" diye sordu, titrek bir sesle; hayalgücü ıssız nehir kıyısını hayaletimsi biçimlerle doldurmuştu. "Kim var orada?" diye tekrar etti alçak sesle.

Yanıt yoktu; yalnız beyaz peçesinin ardında hazin, yeknesak bir biçimde mırıldanan nehrin sesi bir an gürleşir gibi oldu, derken kıyıya çarpan anaforların yumuşak fısıltısında yeniden kayboldu.

Bayan Almayer, kendi düşüncelerine yanıt verirmiş gibi başını salladı ve sağa sola dikkatle bakarak hızla çalılıklardan uzaklaştı. Doğruca ocağın başına gitti, ateşteki közlerin her zamankinden parlak yandığını fark etti, sanki biri akşamleyin ateşe yeni odun atmıştı. Yaklaştığında, sıcak ışığa karşı çömelmiş oturan Babalatchi ayağa kalkıp onu az ötedeki gölgelik alanda karşıladı.

"Gitti mi?" diye sordu endişeli devlet adamı, telaşla.

"Evet," diye yanıt verdi Bayan Almayer. "Beyaz adamlar ne yapıyor? Ne zaman ayrıldın yanlarından?"

"Şimdi uyuyorlar, sanırım. Uyanamayasıcalar!" diye haykırdı Babalatchi, hararetle. "Ah! Ama ne şeytandır onlar, şu leş hakkında ne yaygara kopardılar. Şefleri beni iki kez eliyle tehdit etti ve bir ağaca bağlatacağını söyledi. Beni ağaca bağlatacakmış! Beni!" diye tekrar etti, şiddetle bağrını yumruklayarak.

Bayan Almayer dalga geçer gibi güldü.

"Sen de onu selamladın ve merhamet dilendin. Silahlı adamlar benim gençliğimde başka türlü davranırlardı."

"Peki şimdi neredeler, gençliğindeki o adamlar? Seni deli dın!" diye öfkeyle cevabı yapıştırdı Babalatchi. "Pelemenkler kil dürdüler onları. Aha! Ama ben hayatta kalıp onları aldatacağım Adam dediğin ne zaman savaşacağını, ne zaman barışçıl yalanlar söyleyeceğini bilir. Kadın olmasaydın sen de bilirdin bunu."

Fakat Bayan Almayer onu duymazdan geldi. Öne eğilmiş gövdesi ve öne uzattığı kollarıyla ocağın arkasındaki birtakım gürültüleri dinliyor gibiydi

"Tuhaf sesler var," diye fısıldadı, tedirgin olduğunu belli ederek. "Havada acı dolu sesler duydum, bir iç çekme ve ağlama gibi. Nehir kıyısındayken olmuştu bu. Şimdi de yeniden duydum..."

"Nerede?" diye sordu Babalatchi, sesi değişerek. "Ne duydun?"

"Burada bir yerde. Sanki biri derin bir nefes alırmış gibi. Keşke ceset gömülmeden önce üzerinde kâğıt yaksaydım."

"Evet," diye onayladı Babalatchi. "Ama beyaz adamlar onu derhal bir çukura attılar. Biliyorsun ecel onu nehrin üzerinde buldu," diye ekledi neşeyle, "hayaleti kanolara sataşabilir, ama karadakileri rahatsız etmez."

Ocağın köşesinden etrafa bakmak için boynunu uzatmış olan Bayan Almayer başını geri çekti.

"Orada kimse yok," dedi, kendinden emin bir sesle. "Raca'nın savaş kanosunun tarlaya gitme vakti gelmedi mi?"

"Burada onu bekliyordum, çünkü benim de onlarla birlikte gitmem gerek," diye açıklama getirdi Babalatchi. "Gidip niye geç kaldıklarına bir baksam iyi olacak. Sen ne zaman geleceksin? Raca sığınmana izin veriyor."

Gün doğmadan küreklere sarılırım. Dolarlarımı arkamda bırakamam," diye söylendi Bayan Almayer.

Ayrıldılar. Babalatchi avluyu boydan boya katederek kanosunu almak üzere kanala doğru ilerledi, Bayan Almayer ise yavaşça eve doğru yürüdü, tahta patikadan yukarı tırmanıp arka verandayı geçerek evin ön cephesine açılan koridora girdi, ama içeri girmeden önce eşikte geri dönüp, şimdi yükselmekte olan ayın ışıklarıyla

aydınlanmış, boş ve sessiz avluya baktı. Gelgelelim, o kaybolur kaybolmaz belli belirsiz bir biçim muz bahçesindeki ağaç gövdelerinin arasından seğirtip ayın aydınlattığı mekâna fırlamış, ardından verandanın altındaki karanlığa doğru yuvarlanmıştı. Öylesine sessiz ve hızlıca geçmişti ki ilerleyen bir bulutun gölgesi olduğu sanılabilirdi, eğer ezilen otların meydana getirdiği o hat olmasaydı – tüylü başları ay ışığında uzunca bir süre titreyip sallanan otlar, derken koyu bir zemin üzerine işlenmiş gümüşi nakışlardan bir kompozisyon gibi ışıl ışıl ve hareketsiz kalmıştı.

Bayan Almayer hindistancevizinden lambayı yaktı; kırmızı perdeyi usulca kaldırıp elini ışığa siper ederek kocasına baktı. Sandalyede iki büklüm, kollarından biri yana sarkmış, diğeri görünmez bir düşmandan korunmak istermişçesine, yüzünün alt kısmını örtecek şekilde arkaya atılmış, bacakları öne uzanmış, kıyasıya eleştiren düşmanca gözlerin üzerine çevrildiğinden bihaber derin bir uyku uyuyordu. Ayaklarının dibinde, parampara olan tabak çanağın ve şişelerin arasında, teptaklak devrilmiş olan masa duruyordu. Kıyasıya bir mücadeleden artakalan izler gibi görünen bu sahne, şiddetle etrafa fırlatılmış gibi görünen ve şimdi çaresiz duruşlarıyla verandada acınası bir sarhoşluk görünümü içinde duran sandalyelerle daha da bariz bir hal alıyordu. Yalnızca Nina'nın kocaman sallanan sandalyesi, yüksek kızaklarının üstünde simsiyah hareketsiz duruşuyla, şiddetten nasibini almış darmadağın mobilyaların üzerinde yükseliyor, sarsılmaz bir asalet ve sabırla yükünü bekliyordu.

Uykudaki adama son kez küçümser bir bakış fırlatan Bayan Almayer perdenin arkasına geçip kendi odasına doğru yürüdü. Karanlıktan ve etrafın sükûnetinden cesaret bulan bir çift yarasa, Almayer'in başının üzerinde sessiz ve dolambaçlı oyunlarına devam etti ve ev, uyuyan adamın derin derin soluk alıp verişi ve kaçmaya hazırlanan kadının avuçlarında gümüşün çıkardığı hafif şıngırtı hariç, derin sessizliğini uzunca bir süre korudu. Şimdi gece sisinin üzerine yükselmiş olan ayın artan ışığında veranda-

daki nesnelerin silueti, koyu gölge çukurlarıyla vurgulanarak, içinde bulundukları kargaşanın iflah olmaz çirkinliğiyle belirdi. Uykudaki Almayer'in bir kahraman boyutlarına büyütülmüş karikatürü, arkasındaki duvarın kirli beyaz badanası üzerinde, duruşunun ve yüz hatlarının ayrıntıları gülünç biçimde abartılı olarak belirdi. Huzursuz yarasalar daha karanlık yerler aramak üzere ayrıldılar; kısa, kesik kesik sıçrayışlarla bir kertenkele çıkageldi ve beyaz masa örtüsünü gözüne kestirerek üzerinde soluk almadan, taş kesmiş gibi durdu; öyle ki, avludaki kerestelerin arasında gizlenen daha temkinli arkadaşıyla arasında geçen nağmeli atışma olmasa, öldüğü sanılabilirdi. Derken, koridorun döşemesi gıcırdadı, kertenkele kayboldu ve Almayer iç çekerek huzursuzca kıpırdandı: Yavaş yavaş, sarhoşluğun verdiği gaflet uykusundan çıkıp, rüya aleminden geçerek, uyanık bilinç durumuna dönüyordu. Rüyasının verdiği sıkıntıyla başı bir omzundan diğerine dönüp duruyordu; gökyüzü ağır bir manto gibi üzerine çökmüş, etekleri ta aşağısında yıldızlı katlar halinde sürünüyordu. Üstü yıldız, etrafı çepeçevre yıldız; ayağının altındaki yıldızlardan ise yalvarır gibi bir fısıltı yükseldi ve aşağısındaki sonsuz uzamı dolduran ışık öbekleri arasından kederli yüzler hızla gelip geçmeye başladı. Sızlayan omuzlarının üzerinde asılı duran dünyaların ezici ağırlığı altında nefessiz kalmışken, etrafını sararak gözünü kırpmadan bakan üzgün yüzlerin ve yürek burkan çığlıkların ısrarından nasıl kaçmalı? Kaç git! Ama nasıl? Kıpırdamaya çalışsa adımı boşluğa düşecek ve tek dayanağı olduğu o evrenin yerle bir oluşu içinde yok olup gidecekti. Peki, sesler ne söylüyorlardı? Harekete geçmesi için ısrar ediyorlardı! Niçin? Mahvolmak için mi! Öyle olmasa gerek! Hadisenin anlamsızlığı onu öfkeyle doldurdu. Yere daha sağlam bastı ve sırtındaki yükü sonsuza dek taşımak için kahramanca bir kararlılıkla kaslarını gerdi. Derken, etrafında dönüp duran dünyaların ortasında; çok geç olmadan –ona bu devasa görevi yükleyen gizemli güç sonunda onu mahvetmeye kalkışmadan önce– vaz-

geçmesi için ona yalvaran hüzünlü seslerin fısıltısı içinde, bu inanılmaz çalışayı sürdürürken asırlar geçti. Dehşet içerisinde, karşı konulmaz bir elin kendisini omzundan tutup sarstığını hissetti; sesler konusu ise daha gür sesle, gitmeyi, çok geç olmadan gitmeyi salık veren kederli bir yakarışa dönüştü. Ayağının kaydığını, dengesini kaybettiğini hissetti, bir şey bacaklarından asılıyordu, nihayet yere düştü. Hafif bir çığlık atarak, yaratılmış olan her şeyin yokoluşunun azabından çıkıp, hâlâ bu rüyanın etkisi altındaymış gibi görünen bir yarı uyanıklık haline doğru süzüldü.

"Ne? Ne?" diye mırıldandı kımıldamadan, gözünü açmadan, uyku mahmurluğu içinde. Başı hâlâ ağırdı, gözkapaklarını kaldırmaya ise cesaret edemiyordu. Kulaklarında hâlâ yalvaran fısıltının sesi yankılanıyordu.

"Uyanık mıyım? Neden sesler duyuyorum?" diye sordu kendisine, bulanık bir zihinle. "Korkunç kabustan kurtulamadım henüz. Çok sarhoş oldum. Beni sarsan bu şey ne? Hâlâ rüya görüyorum. Gözlerimi açıp bir son vermeliyim buna. Uyur uyanık bir haldeyim, besbelli."

Sersemliği üzerinden atmak için bir hamle yaptı ve kendi yüzünün yakınında fal taşı gibi açılmış gözlerle kendisine dik dik bakan bir yüz gördü. Şaşkınlık ve dehşet içinde gözlerini tekrar kapadı ve zangır zangır titreyerek oturduğu yerde doğruldu. Neydi bu karşısında peydah olan şey? Hayal görüyordu, kuşkusuz. Önceki gün sinirleri epeyce zorlanmıştı – sonra bir de içki! Cesaret edip gözünü açarsa onu bir daha karşısında görmeyecek, dosdoğru karşıya bakacaktı. Önce biraz kendini topla. Hah şöyle. Şimdi.

Gözlerini açtı. Keskin ışıkta duran bir kadın silueti, yalvarır gibi öne uzanmış elleriyle verandanın ta öbür ucunda karşısında belirdi; kendisiyle inatçı hayaletin arasındaki boşlukta ise, birer işkenceye dönüşen karman çorman cümleler halinde kulaklarına çalınan ve beynini ne kadar zorlarsa zorlasın anlamını çözemediği birtakım sözcük mırıltıları yayılıyordu. Kimdi bu Malayca konuşan? Kaçan kimdi? Neden çok geç olacaktı – ve ne için çok geç?

Böylesine tuhaf bir biçimde paçal olan sevgi ve nefret sözcükleri, tekrar tekrar kulaklarına çalınan, durmadan tekrarlanan isimler ne anlama geliyordu: Nina, Dain; Dain, Nina? Dain ölmüştü, Nina'ya gelince, kendisinin şu an geçirmekte olduğu badireden habersiz, mışıl mışıl uyuyordu. Sonsuza dek, kâh uyur kâh uyanıkken böyle eziyet mi çekecekti, ne gece ne de gündüz huzur bulamayacak mıydı? Ne demek oluyordu bu?

Son sözcükleri yüksek sesle haykırdı. Karaltı halindeki kadın küçülerek ondan uzağa, giriş tarafına doğru çekilmiş gibiydi; birisi bir çığlık atmıştı. Maruz kaldığı anlaşılmaz eziyetten usanan Almayer bir hamle yaparak hayaletin üzerine yürüdü, ama onu elinden kaçırıp tüm cüssesiyle duvara çarptı. Şimşek hızıyla geri döndü ve öfkesinin alevini körükleyen kulak tırmalayıcı çığlıklar atarak kendisinden kaçan gizemli figürü amansızca kovalamaya girişti. Mobilyaların üzerinden, yere devrilmiş duran masanın etrafından dolaştı ve nihayet onu Nina'nın sallanan sandalyesinin arkasına kıstırdı. Bir sola bir sağa hamle yaptılar; aralarında duran sandalye çılgınca sallanıyor, kadın onun her el kaldırışında birbiri ardına çığlıklar atıyor, o ise sımsıkı kenetlenmiş dişlerinin arasından anlamsız küfürler homurdanıyordu. Ah! Başını çatlatan ve nefesini kesen o şeytani gürültü. Neredeyse ölecekti. Onu durdurması şarttı! Durmadan bağıran o şeyi ezmek için duyduğu çılgınca arzunun etkisiyle hiç düşünmeden sandalyenin üzerinden atlayıp, eline geçirdiği şeyi sımsıkı yakaladı ve parçalanan tahtaların arasında bir toz bulutu içinde ikisi birden yere yuvarlandılar. Son çığlık da gövdesinin altında hafif bir hırıltıya dönüşerek kayboldu, böylece mutlak sessizliğe kavuştu.

Altındaki kadının yüzüne baktı. Gerçek bir kadın! Onu tanıyordu. Tanrı esirgesin! Taminah! Öfkesinden dolayı utanç içinde ayağa fırladı ve kafası allak bullak bir halde durup alnını sildi. Kız dizlerinin üzerinde doğrulmaya çalıştı, kendisine acıması için çılgınca yalvararak onun dizlerine sarıldı.

"Korkma," diyerek kızın ayağa kalkmasına yardım etti. "Seni incitmeyeceğim. Neden gece vakti evime geliyorsun? İlle gelmen gerekiyse, neden perdenin ardına, kadınların uyuduğu bölüme gitmedin?"

"Perdenin ardındaki yer bomboş," dedi Taminah nefes nefese sözcüklerin arasında soluklanarak. "Evinde artık hiçbir kadın yok Tuan. Seni uyandırmaya çalışmadan önce yaşlı Mem'in gittiğini gördüm. Evindeki kadınlarla değil, seninle işim."

"Yaşlı Mem mi!" diye tekrarladı Almayer. "Karımı mı kastediyorsun?"

Kız başıyla onayladı.

"Ama kızımdan korkmuyorsun herhalde?" diye sordu Almayer.

"Dediğimi duymadın mı?" diye haykırdı kız. "Sen orada gözlerin yarı açık uzanmışken uzun uzun konuşmadım mı? Kızın da gitti."

"Uyuyordum. Bir adamın uykuda mu uyanık mı olduğunu ayırt edemiyor musun?"

"Bazen," diye yanıt verdi Taminah alçak sesle; "bazen ruh, uyuyan bedenin yakınında dolaşır ve duyabilir. Sana dokunmadan önce uzun süre konuştum, ani bir gürültüde ruhunun kaçıp seni sonsuza dek uykuda bırakmasından korktuğum için hafif sesle konuştum. Ancak anlayamadığım sözcükler homurdanmaya başladığın zaman seni omzundan tuttum. Yani duymadın mı, hiçbir şey bilmiyor musun?"

"Söylediklerinin hiçbirini bilmiyorum. Nedir? Bilmemi istiyorsan tekrar anlat."

Onu omzundan tuttu ve itirazla karşılaşmadan verandanın ön tarafına, daha güçlü bir ışığın altına götürdü. Kız öylesine pişmanlıkla ellerini ovuşturuyordu ki Almayer endişelenmeye başladı.

"Konuş," dedi. "Ölüleri bile uyandıracak kadar gürültü ettin. Yine de canlı kimse çıkıp gelmedi," diye ekledi kendi kendisine huzursuz bir fısıltıyla. "Dilini mi yuttun? Konuş!" diye tekrar etti.

Titreyen dudaklarından kısa süren bir mücadelenin ardından sel gibi dökülen sözcüklerle kız ona Nina'nın aşkının ve kendi kıskançlığının hikâyesini anlattı. Almayer birkaç kez öfkeyle onun yüzüne bakıp susmasını söyledi; ama adeta kızgın bir ırmak gibi boşanıp ayaklarının etrafında burgaçlar yapan, kaynayan dalgalar halinde etrafında gitgide yükselip yüreğini boğan, erimiş kurşun gibi dudaklarını yakıp, kavurucu buharıyla gözlerini bulandırıp, acımasız ve ölümcül bir biçimde başının üstünden aşıyormuş gibi gelen bu sesleri durdurmak elinden gelmedi. Daha o gün kurbanı olduğu, Dain'in ölümüyle ilgili kandırmacadan bahsettiği sırada, kıza tekrar korkunç gözlerle bir bakış fırlatıp bir an duraksamasına neden olduysa da, başını derhal çevirdi ve taş kesilmiş bir bakışla nehrin üzerinden çok uzaklara daldığında yüzü birdenbire tüm ifadesini yitirdi. Ah! O nehir! Eski dostu ve eski düşmanı, birbiriyle çarpışan akıntılar ve fırdönen girdaplardan oluşan o hep değişken ama sabit yüzeyinde yıllar boyu, ister talih ister hayal kırıklığı, ister mutluluk isterse acı taşısın, her daim aynı sesle konuşan nehir. Kimi zaman umudun şarkısı, bazen bir zafer veya cesaretin, daha çok da, gelecek güzel günlerden söz eden bir teselli fısıltısı olan, o tutkulardan arınmış yatıştırıcı mırıldanmayı yıllardır dinlemişti. Bunca yıl boyunca! Bunca yıl! Şimdiyse o mırıldanmanın eşliğinde ağır ağır, acıyla çarpan yüreğini dinliyordu. Ne kadar düzenli attığına hayret ederek dikkat kesildi. Mekanik bir biçimde saymaya başladı. Bir, iki. Ne demeye sayıyordu sanki? Bir sonraki vuruşta herhalde duracak. Böylesine ıstırap çeken bir yürek, bu kadar düzenli atamaya devam edemez. Boğuk bir çekiç sesi gibi kulaklarında çınlayan bu düzenli vuruşlar az sonra durmalı. Durmadan, zalimce atıyor hâlâ. Kimse buna katlanamaz; bu sonuncusu mu, yoksa bir sonraki mi son olacak? Daha ne kadar? Ah Tanrım! Daha ne kadar? Eli, farkında olmadan, kızın omzunda daha da ağırlaştı, beriki ise hikâyesinin son sözlerini söylerken, acı, utanç ve öfke gözyaşları içinde onun ayaklarına

kapanmıştı. İntikamı fiyaskoyla mı sonuçlanacaktı? Bu beyaz adam bir taş kadar duyarsızdı. Çok geç! Çok geç!

"Yani onun gittiğini gördün mü?" Kızın başının üstünde Almayer'in acımasız sesi duyuldu.

"Sana söylemedim mi?" diye hıçkırdı kız, yavaşça onun elinden kurtulmaya çalışarak. "Cadı karının kanoyu ittiğini söylemedim mi sana? Otların arasına saklandım, söyledikleri her şeyi duydum. Beyaz Mem dediğimiz kadın, geri dönüp senin yüzüne bakmak istedi, ama cadı karı ona engel oldu ve..."

Aşağı bastıran elin ağırlığı altında hafif yan dönerek, yüzü hınç dolu gözlerle ona çevrilmiş halde, dirseğinin üzerinde daha da eğildi.

"O da sözünü dinledi," diye bağırdı, ağlamakla gülmek arası acı bir çığlıkla. "Bırak gideyim, Tuan. Bana neden kızıyorsun? Acele et, yoksa o sahtekâr kadına öfkeni göstermek için geç kalacaksın."

Almayer onu sürükleyerek ayağa kaldırdı ve dikkatle yüzüne baktı, beriki kaçmaya çalışıyor, başını onun çılgın bakışından çeviriyordu.

"Seni buraya bana eziyet etmen için kim gönderdi?" diye sordu hiddetle. "Sana inanmıyorum. Yalan söylüyorsun."

Birden kolunu öne uzattı ve onu verandanın ta öbür ucundaki kapıya doğru fırlattı, kız orada hareketsiz ve sessiz kaldı, sanki onun elleri arasında can vermiş gibi, ne bir ses ne bir kıpırdanma, kara bir yığın.

"Ah! Nina!" diye fısıldadı Almayer, suçlama ve sevginin acı dolu bir şefkatle bir ağızdan konuştuğu bir sesle. "Ah! Nina! İnanmıyorum."

Nehirden gelen hafif bir esinti avludan, bir dalga halinde eğilen otların üzerinden geçip verandaya doldu, serin nefesiyle Almayer'in alnına sonsuz merhamet dolu bir okşayış gibi dokundu. Kadınlara ait girişi örten perde havalandı ve bir anda şaşırtıcı bir çaresizlikle söndü. Almayer uçuşan kumaşa baktı.

"Nina!" diye haykırdı. "Neredesin, Nina?"

Rüzgâr boş evin içinden titrek bir iç çekişle çıkıp gitti, her şeye bir sükûnet çöktü.

Almayer, tiksinti verici bir görüntüyü örtmek istermiş gibi yüzünü elleriyle gizledi. Hafif bir hışırtı duyup da gözlerini açtığında, kapının yanındaki kara yığın kaybolmuştu.

11. Bölüm

Boydan boya taze çeltik filizleriyle kaplı dümdüz bir arazinin üzerinde parlayan ay ışığının aydınlattığı, gölgesiz bir alanın ortasında, yüksek kazıklar üzerine oturtulmuş küçük bir kulübe, yanıbaşındaki çalı çırpı yığını ve önünde bir adamın uzanmakta olduğu közleri parlayan bir ateş, topraktan yansıyan solgun yeşil ışıltının içinde sanki yitip gitmiş gibi, ufacık görünüyordu. Tarlanın üç yanında, aldatıcı ışıkta çok uzakmış gibi görünen ormanın, iç içe geçmiş bir yığın sarmaşıkla tekrar tekrar birbirine bağlanmış kocaman ağaçları, kendi gücüne olan inancını yitirmiş birer dev gibi, ayaklarının dibinde boy atan yeni yaşama kaderci bir kabullenişle bakıyorlardı. Tam ortalarındaki acımasız sarmaşıklarsa, kocaman gövdelere halat gibi rodalarla sarılıyor, bir ağaçtan diğerine atlayıp alt dallardan dikenli salkımlar halinde sarkıyor ve en kılcal dalları bulmak üzere yukarılara körpe sürgünler göndererek, sessiz sedasız bir yıkımı hazırlayan esrik bir başkaldırıyla kurbanlarına ölüm taşıyorlardı.

Dördüncü tarafta, tarlanın yegâne ulaşımını sağlayan Pantai'nin kollarından birinin çizdiği kavis boyunca, genç ağaçlar, çalı ve sık fidanlardan oluşan kara bir hat, tek bir noktada baltayla açılmış küçük bir aralık dışında kesintisiz uzanıyordu.

Bu aralık, suyun kıyısından başlayıp sazdan yapılma barınağa doğru uzanan dar patikanın başlangıcıydı; olgunlaşan mahsulün yabandomuzlarından korunması icap ettiği zamanlarda gece bekçilerinin kullandıkları kulübeydi bu. Patika, kulübenin üzerinde oturduğu kazıkların dibinde, küller ve yanmış odun parçalarıyla kaplı, daire biçimli bir alanda son buluyordu. Bu alanın ortasında, sönmek üzere olan ateşin yanıbaşında uzanmış yatan kişi Dain'di.

Sabırsız bir iç çekişle yan döndü ve kıvrık duran kolunu başına yastık yaparak, yüzü sönmek üzere olan ateşe dönük halde sessizce uzandı. Parlayan közler küçük bir daire çapınca kızıl bir ışıkla parlıyor, onun kocaman açılmış gözlerine parıltı saçıyorlardı; her derin nefes alışında önceki ateşlerden kalma ince beyaz kül, aralanmış dudaklarının önünde hafif bir bulut halinde yükseliyor, sıcak parıltıdan uzaklaşıp dans ederek Bulangi'nin tarlasının üzerine yağmakta olan ay ışığına doğru uçuşuyordu. Vücudu geçen birkaç günkü koşuşturmacadan yorgun düşmüştü, zihni ise, bir başına kaderini beklemenin gerilimiyle daha da yorgundu. Daha önce hiç bu kadar çaresiz hissetmemişti. Çatanadan ateşlenen topu duymuş, yaşamının güvenilmez ellerde, düşmanlarınınsa çok yakında olduğunu anlamıştı. Öğle sonrasının bir türlü geçmek bilmeyen saatleri boyunca ormanın kıyısında gezinmiş ya da çalılıklara saklanıp bir tehlike işareti arayarak huzursuz gözlerle kanalı izlemişti. Ölümden korktuğu yoktu, ama yaşamayı büyük bir coşkuyla arzuluyordu, çünkü onun için yaşam Nina'ydı. Geleceğine söz vermişti kız; her nereye giderse peşinden gelecek, tehlikeyi de zaferi de paylaşacaktı. O yanındayken tehlikeler Dain'e vız gelirdi, ama onsuz ne zafer olabilirdi ne de yaşamın zevki. Gölgeli inzivasında çömelip gözlerini yumdu; kendisi için yaşamın başlangıcı ve sonu olan o zarif ve büyüleyici beyaz figürü zihninde canlandırmaya çalıştı. Gözleri sımsıkı kapalı, dişini sıkarak heyecan verici o müthiş görüntüyü aklında tutmak için tutkulu iradesiyle büyük bir çaba

kovadı. Boşuna! Nina'nın silueti silinip yerini bu kez başka bir görüntü alınca yüreğine bir ağırlık çöktü – silahlı adamlar, öfkeli yüzler, parlayan silahlardan oluşan bir görüntü. Onu saklandığı inzivada buldukları an ortalığı kaplayacak olan heyecanlı ve ıstıraplı seslerin uğultusunu duyar gibi oldu. Hayalinin böylesine canlı olmasından hayrete düşerek gözlerini açmış ve doğru çalışığına fırlayıp tarlanın etrafındaki başıboş gezintisine kaldığı yerden devam etmişti. Bezgin yürüyüşü sırasında ormanın kıyısından dolaşırken ara sıra, sayısız ağaç nesillerinin gömülü ve çürümekte olduğu, vârislerininse sanki yas tutarmış gibi, koyu yeşil yapraklarla, devasa ve çaresiz, kendi sıralarını bekledikleri, aldatıcı serinliğiyle öylesine akıl çelici, bitimsiz kasvetiyle öylesine bunaltıcı olan koyu gölgelere göz atıyordu. Orada yalnız parazitler yaşıyordu sanki; yukarıya, hava ve gün ışığına doğru sarmallar yaparak fışkırıyor, ölüler ve can çekişenlerle besleniyor ve kurbanlarının başına, dalların arasından münasebbetsizce, zalimce parlayan, kara bahtlı ağaçların ağırbaşlı ahengi içerisinde aykırı ve müstehzi birer nota gibi tınlayan pembe ve mavi çiçeklerden birer taç konduruyorlardı.

İnsan burada saklanabilir, diye geçirdi aklından Dain, sarmaşıkların koparılıp ezilerek bir patikanın başlangıcını andıran kemerli bir geçide dönüştüğü yere doğru yaklaşırken. İçeri bakmak için eğildiğinde öfkeli homurdanmalar ve otların arasında bir yabandomuzunun uzaklaşma seslerini duydu. Rutubetli toprak ve çürüyen yapraklardan gelen keskin bir koku boğazını tıkar gibi oldu ve sanki bizzat Ölüm'ün soluğunu omzunda hissetmişçesine korkudan beti benzi atmış bir halde geri çekildi. Geçidin içinde hava bile ölüydü sanki – ağır, basık, çağlar boyu süregiden çürümeden zehirlenmiş. Yorgun hissetse de, hareketsizlik ve uyku fikrinden nefret etmesine yol açan huzursuz bir yerinde duramama halinin zorlamasıyla, sendeleyerek yoluna devam etti. Vahşi bir adam mıydı ki ormanda saklansın, hatta belki de orada –karanlığın ortasında– nefes bile alamadığı bu

daracık yerde öldürülsün? Düşmanlarını gün ışığında, gökyüzünü görebildiği, rüzgârı hissedebildiği yerde bekleyecekti. Bir Malay reisinin nasıl ölmesi gerektiğini biliyordu. Ağırbaşlı ve sonuna kadar giden bir öfke, soyundan miras aldığı o tuhaf huy, onu ele geçirdi ve tarlanın öte tarafına, nehir kıyısındaki çalıları bölen aralığa doğru ateş saçan gözlerle yabani bir bakış fırlattı. Oradan geleceklerdi. Hayalinde onları şimdiden görebiliyordu. Subayların sakallı yüzlerini ve beyaz ceketlerini, doğrultulmuş tüfeklerin namlularında yansıyan ışığı görüyordu. Bir kölenin elinde tuttuğu ateşli silahların karşısında en büyük savaşçının cesareti ne işe yarar? Onlara doğru gülümseyen bir yüzle yürüyecek, iyice yanlarına yaklaşana kadar ellerini teslim olmuş gibi yukarı kaldıracaktı. Dostça sözler söyleyerek yaklaşacak –daha da yaklaşacaktı– ellerini uzatsalar ona dokunabilecekleri, onu esir alabilecekleri kadar yakına gelecekti. İşte o an tam sırasıydı: Bir feryat koparıp tek sıçrayışta, elinde hançeriyle tam ortalarına dalacak, önüne geleni öldürecek, öldürecek ve düşmanlarının feryadı kulaklarında çınlar, ılık kanları gözlerinin önünde fışkırırken ölecekti.

Kendini heyecana kaptırarak, *sarong*'unun içine gizlenmiş olan hançerini yakaladığı gibi derin bir nefes alıp ileri atıldı, hançeri boşluğa sapladı ve yüzükoyun yere düştü. Coşkusunun yol açtığı ani tepki karşısında afallamış halde yerde uzanırken, böylesine şerefli bir şekilde ölse bile bunun Nina'yı görmeden önce olacağını düşündü. Böylesi daha iyiydi. Eğer onu tekrar görecek olursa, ölümün kendisine çok korkunç geleceğini hissediyordu. Raca'ların ve fatihlerin soyundan gelen kendi gibi biri, kendi cesaretinden duyduğu kuşkuyla yüzleşmek zorunda kaldığı için dehşete düştü. Yaşam arzusu yüzünden yakıcı bir pişmanlık duyarak kıvrandı. Kolunu kıpırdatacak cesareti yoktu. Kendine olan inancını yitirmişti, bir insanı insan yapan başka bir şeye de sahip değildi. Geriye yalnızca ıstırap kalıyordu –zira insanın son nefesine dek bedeninde mesken tutması buyrulmuştur– bir

de ona eşlik eden korku. Hissettiği tutkulu aşkın derinliklerine parlak bir ışıkta bakabiliyor, onun gücünü ve zaafını görebiliyor ve korkuyordu.

Güneş yavaş yavaş alçaldı. Batıdaki ormanın gölgesi tarlanın üzerine doğru ilerleyerek adamın kavrulmuş omuzlarını serin mantosuyla örttü, derken telaş içinde doğu tarafındaki diğer ormanların gölgeleriyle kaynaştı. Güneş, sanki yeşil çeltik tarlasının içinde uzanmış yatan bedeni terk etmeye gönlü razı değilmiş gibi, bir süre daha yüksek dalların iğne oyası içinde oyalandı. Derken Dain, akşam rüzgârının serinliğinde canlanarak yerinden doğruldu ve etrafa bakındı. Bu sırada güneş, sanki dostça bir tavır içindeyken yakalanmaktan utanmış gibi, birdenbire battı ve gün boyu güneş içinde yüzen tarla, birden kapkaranlık kesildi, ortada duran ateş ise bir göz gibi parlıyordu. Dain yavaş yavaş kanala doğru yürüdü, yegâne giysisi olan yırtık *sarong*'u üzerinden çıkarıp usulca suya girdi. Gün boyu ağzına tek lokma koymamış, gündüz nehir boyunda görünmeyi göze alamadığından su da içmemişti. Şimdi sessizce yüzerken dudaklarına çarpan sudan birkaç yudum aldı. Bu ona iyi geldi; ateşin yanına dönerken hem kendine hem de başkalarına olan güveni yerine gelmişti. Lakamba'nın ihanetine uğramış olsaydı şimdiye her şey bitmiş olurdu. Ateşi iyice kızdırdı, o yanarken kurulanıp közlerin yanına uzandı. Uykuya dalmadı ama kollarında, bacaklarında büyük bir uyuşukluk hissediyordu. Huzursuzluğu geçmişti; orada kıpırdamadan uzanıp, bulutsuz göğün altında, rüzgârın hafif esintisinin körükleyerek daha da parlattığı yıldızların sonsuz bir dizi halinde ormanların üzerinde birbiri ardına yükselmesini izleyerek zaman tutmaktan hoşnuttu. Rüyayla uyanıklık arası bir halde, kızın geleceğine dair kendisine tekrar tekrar güvence verdi, ta ki bu kesinlik yüreğine yayılıp içini büyük bir huzurla doldurana dek. Evet ertesi gün şafak sökerken, yaşamı andıran masmavi engin denizin üzerinde –ölümü andıran ormanların uzağında– birlikte olacaklardı. Sevecen

bir gülümsemeyle Nina'nın adını sessiz boşluğa mırıldandı: Bu hareket sessizliğin büyüsünü bozmuş gibi oldu ve ta öteden, kanalın yanından bir kurbağa ona karşılık verirmiş gibi vrakladı. Çalılıklar boyunca uzanan bataklıktan, gürleyen sesler ve yalvarışlardan oluşan bir koro yükseldi. İçten bir kahkaha attı; kuşkusuz onların aşk şarkısıydı bu. Kurbağalara karşı bir sevgi duydu, yanı başındaki gürültücü yaşamdan hoşnut, kulak verip dinledi.

Ay, ağaçların üzerinden başını uzattığında önceki sabırsızlığının ve huzursuzluğunun nüksetmeye başladığını hissetti. Kız niye bu kadar gecikmişti? Gerçi, tek kürekle gelmek için uzun bir mesafeydi bu. O küçük eller ağır bir küreği nasıl da ustalıkla, nasıl da dirayetle idare ediyordu! Hayret vericiydi – bir kelebeğin kanadından daha hafif bir hisle yanağına dokunmayı bilen o küçücük eller, o ufacık, yumuşacık avuçlar. Harikulade! Bu derin muammayı düşünmeye dalarak kendini unuttu; tekrar aya baktığında, ağaçların bir karış yukarısına yükselmişti. O gelecek miydi? Kalkıp yeniden tarlanın etrafında dolaşma dürtüsünün üstesinden gelerek, kendisini sakince uzanmaya zorladı. Bir o yana, bir bu yana döndü; sonunda, kendisini zor tutarak, sırtüstü uzandı ve kızın yüzünün yıldızların arasından kendisine baktığını gördü.

Kurbağaların vıraklaması birdenbire kesildi. Dain, kovalanan bir adamın tetikteki ruh haliyle yerinde doğruldu, endişeyle etrafa kulak kabarttı, hızla kanala dalan kurbağaların sudaki şıpırtılarını duydu. Bir şeyin onları ürküttüğü belliydi. Kuşku içinde, dikkat kesilerek ayağa kalktı. Hafif bir sürtünme sesi, ardından sanki iki ahşap parçası birbirine çarpmış gibi kuru bir tıngırtı. Birisi karaya çıkmak üzereydi! Yerden bir kucak dolusu çalı çırpı aldı ve gözlerini patikadan ayırmadan, ateşteki közlerin üzerinde tuttu. Kararsızlık içinde beklerken çalıların arasında bir şeyin parladığını gördü; derken karaltıların arasından beyaz bir figür çıkageldi ve solgun ışığın içinden süzülür gibi ona doğru yaklaştı. Kalbi yerinden fırlayacakmış gibi oldu, duraksadı, ardın-

dan bütün vücudunu şiddetli vuruşlarla sarsmaya devam etti. Kucağındaki çalı çırpıyı parlayan közlerin üzerine attı ve onun adını haykırdığını – ona doğru koştuğunu hayal etti; ancak çıt çıkarmadı, yerinden bir adım bile kıpırdamadı, çıplak omuzlarına dökülen ay ışığının altında bronzdan bir yontu gibi sessiz ve hareketsiz dikeliyordu. Mutluluğunun şiddetinden aklını yitirmişçesine, nefesine hâkim olmaya çalışarak kıpırtısız durduğu sırada, çabuk, kararlı adımlarla ona doğru yürüyen kız, tehlikeli bir yükseklikten atlamak üzere olan biri gibi, ani bir hareketle kollarını onun boynuna doladı. Kuru dalların arasından küçük mavi bir parıltı sıçradı ve karşılaşmanın duygu yoğunluğundan dilleri tutulmuş gibi birbirlerine baktıkları sırada etraftaki tek ses, yeniden canlanan ateşin çıtırtısıydı; derken kuru çalılar birden alev aldı; parlak, kızgın bir yalım harlayarak adam boyu yükseldi, onun ışığında birbirlerinin gözlerini gördüler.

İkisi de konuşmuyordu. Adam kaskatı kesilmiş bedeninden yukarı doğru yayılan ve titreyen dudaklarında asılı kalan hafif bir ürpertiyle kendine geliyordu. Kız başını geri atarak, bir kadının en korkunç silahı olan o uzun bakışlardan biriyle, gözlerini onun gözlerinde sabitledi; bir bakış ki, en yakın dokunuştan daha etkili, bir hançer darbesinden daha tehlikelidir, çünkü ruhu bedenden ayırır ama bedeni, tutku ve arzunun keyfi kasırgalarıyla bir oraya bir buraya sürüklenmek üzere canlı ve çaresiz bırakır; bir bakış ki, bütün bedeni sarmalayıp varlığın en derin kuytularına nüfuz ederken, elde edilen zaferin çılgınca hazzının beraberinde korkunç bir yenilgiyi getirir. Bu bakışın anlamı, ormanda ve denizde yaşayan adam için de, evlerden ve caddelerden yapılma o yabani diyarların daha da tehlikeli patikalarını arşınlayan için de aynıdır. Böyle bir bakışın uyandırdığı korkunç esrikliği bir kez göğsünde hisseden bir adam yalnız bugüne –ki cennettir– ait bir nesneye dönüşür; dünü –ki ıstıraptır– unutur; yarını –ki cehennem olabilir– umursamaz. Sonsuza dek o bakışın altında yaşamayı diler. Kadının teslimiyet bakışıdır bu.

Bunu anladı ve aniden kendisini bağlayan görünmez bağlardan kurtulmuş gibi, bir sevinç çığlığı atarak kızın ayaklarına kapandı, dizlerine sarılıp bölük pörçük şükran ve sevgi sözcükleri mırıldanarak başını onun elbisesinin katları arasına gizledi. Daha önce hiç şimdiki gibi, bir yanıyla düşmanlarına ait olan bu kızın ayaklarına kapandığı o anda olduğu gibi bir gurur tatmamıştı. Düşüncelere dalmış duran kızın parmakları, bilinçsiz bir biçimde onun saçlarında geziniyordu. Beklenen şey olmuştu. Annesi haklıydı. Adam onun kölesiydi. Onun o diz çökmüş haline göz atınca, düşüncelerinde bile yaşamın efendisi olarak seslenmeyi alışkanlık edindiği adama karşı acımayla karışık büyük bir şefkat hissetti. Gözlerini yukarı çevirerek her ikisinin –kendisinin ve ayaklarına kapanan adamın– yaşam yolunun üzerinde uzanan güney göğüne mahzun mahzun baktı. Kendisine yaşamının ışığı olduğunu söyleyen o değil miydi? Onun ışığı ve aklı selimi olacaktı; onun azameti ve kuvveti olacaktı; ancak bütün gözlerden uzakta, her şeyden önce, onun biricik ve daimi zaafı olacaktı. Tam anlamıyla bir kadın! Cinsinin soylu kibriyle daha şimdiden ayaklarının dibindeki kilden bir tanrı şekillendirmeyi düşünüyordu. Başkalarının tapacağı bir tanrı. Kendisi ise onu şimdiki gibi görmekten, hafif parmaklarının en hafif dokunuşuyla ürperdiğini hissetmekten hoşnuttu. Gözleri mahzun mahzun güney yıldızlarına baktığı sırada, kararlı dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme gezinir gibi oldu. Bir kamp ateşinin bir parlayıp bir sönen ışığı altında kim bilebilir? Bir zafer gülümsemesi olabilirdi bu ya da kendisinin farkında olan bir güçten, şefkatli bir acıma duygusundan veya belki de aşktan doğan bir gülümseme.

Onunla yumuşak bir sesle konuştu, bu arada adam ayağa kalktı, mülkiyetinin sessiz bilinciyle kolunu onun beline sardı; o kolun kuşatan koruması altında bütün dünyaya meydan okur gibi bir hisle kız, başını onun omzuna yasladı. Adam bütün meziyetleri ve bütün kusurlarıyla kendisine aitti. Gücü ve cesareti, gözüpekliği ve cüreti, yalın bilgeliği ve yabani kurnazlığı – hepsi

kendisinindi. Birlikte ateşin kızıl ışığından çıkıp, tarlanın üzerine yağan gümüşi ışık sağanağına geçtiklerinde, adam başını kızın yüzüne doğru eğdi ve kız onun gözlerinde sımsıkı sarıldığı kendi ince figürünün yakınlığından doğan sınırsız mutluluğun düşsel sarhoşluğunu gördü. Bedenleri ahenk içinde salınarak ışığın içinden geçip, kıpırtısız, vakur duruşlarıyla mutluluklarına bekçilik edermiş gibi görünen ötedeki ormanların gölgesine doğru yürüdüler. Büyük ağaçların dibindeki ışık-gölge oyununda biçimleri eridi, fakat mırıldanılan nazik sözcükler ıssız açıklığın üzerinde salınıp zayıfladı ve kesildi. Dinmek üzere olan rüzgârın son gayreti, derin bir hüzün taşıyan bir iç çekiş gibi yeryüzünün üzerinden geçti, ardından gelen derin sessizlikte yer ve gök birdenbire suspus kesilerek, insan sevgisini ve insan körlüğünü matem içinde izlemeye koyuldu.

Yavaş yavaş, yeniden ateşin yanına doğru yürüdüler. Adam onun için kuru dallardan bir oturak yaptı, onun dizinin dibine çökerek başını kucağına yasladı ve kendini geçen saatin düşsel hazzına bıraktı. Sevgilerinden ve ortak geleceklerinden konuşurlarken sesleri sevecenlik veya hararetle, bir yükselip bir alçalıyordu. Kız, ara sıra söylediği birkaç ustalıklı sözcükle adamın düşüncelerine rehberlik ediyor, adam ise mutluluğunu, kızın kendisinde uyandırdığı ruh haline göre, tutkulu ve sevecen, ciddi veya tehditkâr bir söz selinin akıntısına bırakıyordu. Kasvetli ormanlardan, çamurlu nehirlerden eser bile olmayan kendi adasından söz etti kıza. Adanın taraçalar üzerinde yükselen tarlalarından, kocaman dağların yamaçlarından pırıl pırıl suları çağlayarak akan, toprağa yaşam ve onu ekenlere sevinç getiren derelerden bahsetti. Ağaç kuşağının üzerinde tek başına yükselen, üzerinden geçen bulutların sırrına vakıf olan ve soyunun sahip olduğu gizemli ruhun, ailesinin koruyucu dehasının meskeni olan dağ zirvesinden de bahsetti. Yanardağların zirvelerinin ta yukarısında uğuldayan sert rüzgârların bir baştan bir başa kattettiği engin ufuklardan söz etti. Gelecekte yöneticisi

olacağı adayı yüzyıllar önce fetheden atalarından bahsetti. Sonra, ilgiyle dinlemekte olan kız yüzünü ona yaklaştırınca, onun uzun saçlarının gür perçemlerine hafifçe dokunarak, birdenbire ona öylesine çok sevdiği denizden bahsetmek geldi içinden; ona denizin hiç dinmeyen sesinden, çocukken bu sesi dinlerken, dünyaya gelen hiç kimsenin henüz keşfedemediği gizli anlamını nasıl merak ettiğinden; onun büyüleyici parıltısından; sebepsiz, keyfi öfkesinden; yüzeyinin nasıl hiç durmadan değişip, yine de her zaman cezbedici olduğu, derinlerinin ise her zaman aynı, soğuk ve zalim ve yok edilmiş yaşamın bilgeliğiyle dolu olduğundan bahsetti. İnsanları nasıl bir ömür boyu cazibesine tutsak ettiğinden, sonra da onu en çok sevenlere bile asla açığa vurmayacağı gizeminden korktukları için öfkelenerek, kendisine olan sadakatlerini hesaba katmaksızın onları nasıl yuttuğundan söz etti. O konuşurken Nina'nın başı gitgide eğilmişti ve yüzü şimdi neredeyse onunkine değiyordu. Saçları, onun gözlerinin üzerine dökülmüş, nefesi alnına değiyor, kolları bedenini sarıyordu. İki varlık birbirine bundan daha yakın olamazdı, yine de hafif bir tereddüdün ardından, hafif bir mırıldanma şeklinde gelen, derin ve manidar bir sessizlikte fark edilmeden yiten sözlerin anlamını ancak tahmin edebilmişti: "Deniz, ah Nina, bir kadının kalbine benzer."

Kız ani bir öpüşle onun dudaklarını kapadı ve kararlı bir sesle yanıt verdi:

"Ama hiçbir şeyden korkmayan adamlar için, ey hayatımın efendisi, deniz her zaman dürüsttür."

Başlarının üzerinde, yıldızların altında sürüklenen devasa örümcek ağlarını andıran, karanlık, iplik gibi bulutlardan bir tabaka, yaklaşmakta olan fırtınanın kehanetiyle gökyüzünü karartmıştı. Görünmeyen tepelerden gök gürültüsünün ilk alameti uzayıp giden bir yankıyla geldi, bir tepeden diğerine aksederek Pantai boyunda sıralanan ormanların içinde kayboldu. Nina ve Dain ayağa kalktılar, beriki huzursuz bir tavırla gökyüzüne baktı.

"Babalatchi şimdiye burada olmalıydı," dedi. "Gecenin yarısından çoğu geçti. Yolumuz uzun, üstelik bir kurşun, en iyi kanodan daha hızlı ilerler."

"Ay bulutların ardına gizlenmeden önce burada olacak," dedi Nina. "Suda bir şıpırtı duydum," diye ekledi. "Sen de duydun mu?"

"Timsahtır," diye kestirme bir cevap verdi Dain, kanala doğru umursamazca göz atarak. "Gece ne kadar karanlık olursa," diye devam etti, "yolumuz o kadar kısalacak, çünkü o zaman nehrin ana akıntısında ilerleyebileceğiz, ama eğer aydınlık olursa –şu anki kadar bile aydınlık olsa– suyun uyukladığı, kürekle-rimize yardım edecek hiçbir akıntının olmadığı küçük kanalları izlememiz gerekecek."

"Dain," diye araya girdi Nina, heyecanla, "timsah değildi o ses. Karaya çıktığımız yerde çalıların hışırdadığını duydum."

"Evet," dedi Dain bir süre dinledikten sonra. "Babalatchi olamaz bu, çünkü o büyük bir savaş kanosuyla ve gizlenmeden gelecekti. Bu gelenler, her kimlerse, fazla gürültü çıkarmak istemiyorlar. Ama sen duydun, ben de şimdi görebiliyorum," diye devam etti aceleyle. "Tek bir adam bu. Arkamda dur, Nina. Eğer dostsa hoşgelmiş; eğer düşmansa onun öldüğünü göreceksin."

Eliyle hançerini kavradı ve davetsiz misafirin yaklaşmasını bekledi. Ateş çok fersiz yanıyor, fırtına habercisi küçük bulutlar birbiri ardına hızla ayın önünden geçiyor ve uçup giden gölgeleri tarlayı karartıyordu. Adamın kim olduğunu seçememişti, ama patikada ağır adımlara yürüyen uzun boylu karaltının giderek yaklaşmasından huzursuz oldu, ona seslenerek durmasını söyledi. Adam az ötede durdu, Dain onun konuşmasını bekledi ama tek duyabildiği adamın derin soluk alıp verişiydi. Hızla geçen bulutların aralandığı yerde tarlanın üzeri bir anlığına aydınlandı. Karanlık yeniden kapanmadan önce Dain parlayan bir nesne tutan bir elin kendisine doğru uzandığını gördü, Nina'nın "Baba!" diye bağırdığını duydu ve bir anda kız, kendi-

siyle Almayer'in tabancası arasında duruyordu. Nina'nın haykırışı uyuyan korunun yankılarını uyandırmıştı ve sanki her biri kendi duygularını ifade etmeden önce sessizliğin geri gelmesini bekliyormuş gibi üçü de hareketsiz kaldı. Nina'nın ortaya çıkmasıyla birlikte Almayer'in kolu yana düştü ve öne doğru bir adım attı. Dain, kızı nazikçe kenara itti.

"Ben vahşi bir hayvan mıyım ki beni ansızın, karanlıkta öldürmeye kalkıyorsunuz, Tuan Almayer?" dedi Dain, gergin sessizliği bozarak. "Ateşe biraz çalı çırpı at," diye devam etti Nina'ya dönerek. "Ben de bu arada beyaz dostuma göz kulak olayım ki ne sana zarar gelsin ne de bana, ey kalbimin sevinci!"

Almayer dişlerini gıcırdattı ve kolunu tekrar havaya kaldırdı. Dain bir sıçrayışla onun yanında bitti; kısa bir arbede oldu, tabancanın haznelerinden biri ateş aldı ama kimseye isabet etmedi, ardından Almayer'in elinden çekilip alınan silah havada dönerek çalıların arasına düştü. İki adam yan yana durmuş, hızlı hızlı nefes alıyorlardı. Harlayan ateş bir parlayıp bir sönen bir ışık çemberi yayıyor, ellerini öne uzatmış onlara bakmakta olan Nina'nın dehşet içindeki yüzünde yansıyordu.

"Dain!" diye haykırdı dikkat etmesini ister gibi. "Dain!"

Beriki endişeye gerek olmadığını belirten bir işaretle elini ona doğru salladı ve büyük bir nezaketle Almayer'e dönerek;

"Şimdi konuşabiliriz, Tuan. Bir can almak kolaydır, ama bilgeliğiniz giden canı geri getirebilir mi? Ona zarar gelebilirdi," diye sürdürdü sözünü, Nina'yı işaret ederek. "Eliniz çok titriyordu; kendim için korkmadım."

"Nina!" diye haykırdı Almayer. "Derhal yanıma gel. Durup dururken nereden çıktı bu çılgınlık? Kim büyü yaptı sana? Babana gel, ikimiz de bu korkunç kâbusu unutmaya çalışalım."

Bir an sonra onu bağrına basacağından emin, kollarını açtı. Kız yerinden kıpırdamadı. Kızın sözünü dinlemeyeceğini anlayınca ölümcül bir soğuğun yüreğine yayıldığını hissetti, ellerinin ayalarını şakaklarına bastırarak suskun bir çaresizlik içinde

bakışını yere eğdi. Dain, Nina'nın koluna girerek onu babasının yanına götürdü.

"Onunla kendi halkının diliyle konuş," dedi. "Acı çekiyor – seni kaybedip de üzülmemek mümkün mü, inci tanem! Onun için herhalde çok tatlı olan, ama benim için bütün hayat demek olan bu sesten işiteceği son sözleri söyle ona."

Kızı bıraktı, birkaç adım geri çekilip ışık çemberinden dışarı çıkarak karanlıkta durup onları sakin bir ilgiyle izlemeye başladı. Uzakta çakan bir şimşeğin yansıması başlarının üzerindeki bulutları aydınlattı, sonra, kısa bir aralığın ardından, tam konuşmaya başladığı sırada Almayer'in sesiyle karışan boğuk bir gök gürültüsü işitildi.

"Ne yaptığının farkında mısın? O adamın peşinden gidersen seni nelerin beklediğini biliyor musun? Kendine hiç acımıyor musun sen? Başlangıçta onun oyuncağı, sonra aşağıladığı bir köle, bir ırgat ve adamın aklına esen her şeyi yerine getirecek bir hizmetçi olacağını bilmiyor musun?"

Nina onu durdurmak için ellerini kaldırdı ve başını hafifçe geriye çevirerek sordu:

"Duyuyorsun, Dain! Doğru mu bu?"

"Bütün tanrılar aşkına!" diye tutkulu bir yanıt geldi karanlıktan. "Göğün ve yerin, senin ve benim başım üstüne yemin ederim: Beyaz adamın yalanıdır bu. Ben ruhumu sonsuza dek senin ellerine teslim ettim; senin nefesinle nefes alıyorum, senin gözlerinle görüyorum, senin aklınla düşünüyorum ve seni sonsuza dek yüreğimin içine alıyorum."

"Seni hırsız!" diye bağırdı Almayer usanç içinde.

Bu öfke patlamasını derin bir sessizlik izledi, sonra Dain'in sesi yeniden duyuldu.

"Yok, Tuan," dedi nazik bir tonda. "Bu da doğru değil. Kız kendi isteğiyle geldi. Ben ona, sevgimi mertçe göstermekten başka bir şey yapmadım; yüreğimin çağrısını duydu ve geldi, başlık parasını da karım dediğin kadına verdim."

Almayer dayanılmaz bir öfke ve utanç içinde inledi. Nina elini hafifçe onun omzuna koydu; düşen bir yaprağın dokunuşu kadar hafif bu temas onu yatıştırır gibi oldu. Hızlı hızlı, bu kez İngilizce konuştu.

"Söyle bana," dedi, "söyle bana, sana ne yaptılar, annen ve o adam? Kendini bu vahşiye vermene ne sebep oldu? Çünkü bir vahşi o. Onunla senin aranda hiçbir şeyin kaldıramayacağı bir engel var. Gözlerinde, çıldırıp intihar eden kişilerin bakışını görebiliyorum. Çıldırmışsın sen. Gülme. Yüreğimi parçalıyor bu halin. Gözlerimin önünde boğulduğunu görsem ve sana yardım edecek gücüm olmasa, bundan daha fazla acı çekmezdim. Onca yıllık eğitimini unuttun mu?"

"Hayır!" diye sözünü kesti kız, "gayet iyi hatırlıyorum. Nasıl bittiğini de hatırlıyorum. Aşağılamaya karşı aşağılama, küçümsemeye karşı küçümseme, nefrete karşı nefret. Ben senin ırkından değilim. Senin halkınla benim aramda da hiçbir şeyin kaldıramayacağı bir engel var. Neden gitmek istediğimi soruyorsun, ben de sana kalmam için ne sebep var, diye soruyorum."

Adam yüzüne bir yumruk yemiş gibi sendeledi ama kız çabucak, tereddütsüz bir hamleyle onu derhal kolundan yakalayıp doğrulttu.

"Kalman için ne neden mi var!" diye yavaşça tekrarladı, şaşkına dönmüş ve başına gelen talihsizliğin her yanı kuşattığını görerek afallamış bir halde kalakaldı.

"Dün bana demiştin ki," diye devam etti kız, "bana olan sevgini anlamıyor ve göremiyormuşum: dediğin doğru. Nasıl görebilirim? İki insan birbirini asla anlayamaz. Her biri kendi sesini anlayabilir. Benim senin düşlerini düşlememi, senin geleceğe dair kendi öngörülerini hayal etmemi istedin – beni hiddetle aşağılayarak aralarından kovan beyaz suratlılar arasında bir yaşam. Ama sen konuşurken ben kendi benliğimin sesini dinledim; sonra bu adam çıkageldi ve her şey sustu; yalnızca sevgisinin mırıltısı vardı. Ona vahşi diyorsun! Anneme, kendi karına ne ad veriyorsun?"

"Nina!" diye haykırdı Almayer. "Yüzüme dik dik bakma."

Kız derhal bakışını yere eğdi, fakat fısıltıdan biraz daha yüksek sesle konuşmayı sürdürdü.

"Zamanla," diye devam etti, "her ikimizin, yani o adamın ve benim, seslerimiz yalnızca kendi kulaklarımızın anlayabildiği hoş bir tonda konuşmaya başladı. Sen o sıralar altından bahsediyordun, ama bizim kulaklarımızı kendi sevgimizin şarkısı doldurduyordu ve seni duymuyorduk. Sonra birbirimizin gözüyle görebildiğimizi, ikimiz dışında kimsenin görmediği şeyleri onun gördüğünü fark ettim. Öyle bir ülkeye girdik ki kimse peşimizden gelemezdi, hele sen hiç. İşte o zaman yaşamaya başladım."

Duraksadı. Almayer derin bir iç çekti. Bakışları hâlâ yerde sabitlenmiş halde duran kız yeniden konuşmaya başladı.

"Üstelik yaşamaya kararlıyım. Onun peşinden gitmeye kararlıyım. Beyaz insanlar beni aşağılayarak reddetti, artık bir Malayım! O beni kollarına alıp yaşamını ayaklarımın altına serdi. O cesur; güç kazanacak, ben de onun cesaretini ve gücünü elimde tutuyorum, onu büyük bir adam yapacağım. İsmi, her ikimizin de bedenleri toprağa girdikten çok sonra bile hatırlanacak. Sana olan sevgim azalmış değil, ama onun yanından asla ayrılmayacağım, çünkü onsuz yaşayamam."

"Dediklerini anladıysa," diye yanıt verdi Almayer, küçümser bir tavırla, "böyle bir iltifat karşısında fazlasıyla gururlanmış olmalı. Onu akıl ermez bir hırs uğrunda kullanılacak bir araç olarak görüyorsun. Yeter, Nina. Eğer derhal kanala, Ali'nin kanonun yanında beklediği yere gitmezsen, kasabaya dönüp Hollandalı subayları buraya getirmesini söyleyeceğim ona. Bu tarladan kaçamazsın, çünkü kanonu nehre salıverdim. Hollandalılar senin bu kahramanını yakalayacak olurlarsa onu asacaklarından adım gibi eminim. Şimdi git."

Kızına doğru bir adım attı ve onu omzundan yakaladı, diğer eliyle de karaya çıktıkları yere doğru uzanan patikayı işaret ediyordu.

"Dikkat et!" diye haykırdı Dain. "Bu kadın bana ait!"

Nina kendisini kurtardı ve Almayer'in kızgın yüzüne dimdik bir bakışla baktı.

"Hayır, gitmeyeceğim," dedi son kalan gücüyle. "O ölürse ben de öleceğim!"

"Sen mi öleceksin!" dedi Almayer, küçümser bir tavırla. "Hiç olur mu! Sen yalanlar ve sahtekârlıklarla dolu bir hayat süreceksin, ta ki bir başka serseri çıkagelip, sana –nasıl demiştin?– aşkın şarkısını söyleyene kadar! Çabuk karar ver!"

Bir süre bekledi, sonra manidar bir tavırla ekledi:

"Ali'ye sesleneyim mi?"

"Seslen," diye yanıtladı kız Malayca. "Sen ki kendi milletinden insanlara karşı bile dürüst davranamadın. Daha birkaç gün önce onların yok edilmesi için barut satıyordun; şimdiyse daha dün dostum dediğin adamı onlara teslim etmek istiyorsun. Ah, Dain," dedi, karanlıkta hareketsiz ama dikkat kesilmiş duran figüre dönerek, "sana yaşam yerine ölüm getiriyorum, çünkü senden sonsuza dek ayrılmazsam bizi ihbar edecek!"

Dain ışık çemberinin içine girdi ve kolunu Nina'nın boynuna dolayarak kulağına fısıldadı:

"Ağzını açmasına fırsat vermeden onu olduğu yerde öldürebilirim. Senin bir evet veya hayırına bakar. Babalatchi uzakta olmasa gerek."

Doğruldu, kolunu kızın omzundan indirerek, her ikisine yoğun bir öfkeyle bakmakta olan Almayer'in karşısına dikeldi.

"Hayır!" diye bağırdı kız, çılgınca bir korkuyla Dain'e tutunarak. "Hayır! Beni öldür! O zaman belki gitmene izin verir. Sen beyaz bir adamın zihnini bilemezsin. Burada durduğumu görmektense ölümü görmeyi yeğler. Bağışla beni, köleni, ama bunu yapmamalısın." Şiddetle hıçkırarak onun ayaklarına kapandı, bir yandan da, "Beni öldür! Beni öldür!" diye tekrar ediyordu.

"Seni canlı istiyorum," dedi Almayer, vakur bir metanetle Malayca konuşarak. "Ya gidersin ya da o asılır. Söz dinleyecek misin?"

Dain, Nina'yı uzaklaştırdı ve ansızın ileri atılıp ucunu kendine doğru tuttuğu hançerinin sapıyla Almayer'in tam göğsünün üstüne bir darbe indirdi.

"Hai, bak! Ucunu diğer tarafa çevirmek benim için işten bile değildi," dedi her zamanki metin sesiyle. "Gidin buradan, Tuan Putih," diye ekledi asil bir tavırla. "Size hem sizin yaşamınızı, hem kendimin hem de onun yaşamını bağışlıyorum. Ben bu kadının arzusunun esiriyim ve o böyle olmasını istiyor."

Gökyüzünde şimdi tek bir ışık parıltısı kalmamıştı; ormanın, tarlanın ve nehrin üzerinde alçakta asılı duran bulut yığınında kaybolan ağaçların tepeleri de, tıpkı gövdeleri gibi görünmez olmuştu. Mekân dışında her şeyi yok etmiş gibi görünen yoğun karanlıkta bütün nesnelerin dış hatları kaybolmuştu. Yalnızca ateş, gözle görünen her şeyin yok olduğu bu yıkımdan kurtulmuş bir yıldız gibi parıldıyordu. Dain sözünü bitirdikten sonra işitilen tek şey, ateşin yanında diz çöküp kollarına aldığı Nina'nın hıçkırıklarıydı. Almayer kederli düşüncelere dalmış, onlara bakıyordu. Tam ağzını açıp bir şeyler söylemek üzereydi ki nehir kıyısından gelen bir uyarı çığlığı, ardından pek çok küreğin şıpırtısı ve insan sesleriyle irkildiler.

"Babalatchi!" diye bağırdı Dain, bir çırpıda ayağa fırlayıp Nina'yı kucaklayarak.

"Ada! Ada!" diye yanıtladı soluk soluğa, patikadan yukarı koşarak yanlarına gelen devlet adamı. "Kanoma koşun," dedi Dain'e dönerek heyecanla, Almayer'in orada olduğunun farkına dahi varmadan. "Koşun! Gitmemiz gerek. O kadın hepsine anlatmış!"

"Hangi kadın?" diye sordu Dain, Nina'ya bakarak. O an dünyada onun için bir tek kadın vardı.

"Beyaz dişli kancık; Bulangi'nin yedi kere lanet olası kölesi. Abdullah'ın kapısına varıp bütün Sambir'i ayağa kaldırıncaya kadar bağırmış. Şimdi beyaz subaylar geliyor, o da Reşid'le birlikte onlara rehberlik ediyor. Eğer canını kurtarmak istiyorsan, yüzüme bakmayı bırak da fırla!"

"Bunu nasıl öğrendin?" diye sordu Almayer.

"Ah, Tuan! Nasıl öğrendiğim ne fark eder! Bir tane gözüm var ama nehirden geçerken Abdullah'ın evinde ve konağında ışıkların yandığını gördüm. Kıyının altında beklediğimiz sırada, beyaz adamın evine gönderilen ulakları da kulaklarımla işittim."

"Kızım olan o kadını almadan gidecek misin?" dedi Almayer, Dain'e dönerek, Babalatchi ise, "Koşun! Derhal koşun!" diye söylenerek sabırsızlıkla ayaklarını yere vuruyordu.

"Hayır," diye yanıt verdi Dain metanetle. "Gitmeyeceğim, bu kadını hiçbir erkeğin eline bırakmayacağım."

"Öyleyse beni öldür ve kendin kaç," diye hıçkırdı Nina.

Dain ona sevgi dolu bir bakışla bakarak sımsıkı sarıldı. "Biz asla ayrılmayacağız, Nina!" diye fısıldadı.

"Ben daha fazla burada kalmayacağım," diye araya girdi Babalatchi öfkeyle. "Koca bir budalalık bu. Hiçbir kadın bir erkeğin yaşamına değmez. Yaşlı bir adam olduğumdan bunu biliyorum."

Bastonunu aldı ve gitmeye hazırlanırken sanki kaçmak için ona son bir fırsat tanırmış gibi Dain'e baktı. Fakat Dain'in yüzü Nina'nın uzun perçemleri arasında gizlendiğinden bu son davetkâr bakışı görmedi.

Babalatchi karanlıkta gözden yitti. O kaybolduktan az sonra, hep bir anda suya batırılan pek çok küreğin hışırtısıyla savaş kanosunun kıyıdan ayrıldığını duydular. Hemen o sırada Ali, omzunda iki kürekle nehir kıyısından çıkageldi.

"Kanoyu kanalın içine gizledim, Tuan Almayer," dedi. "Ormanın suya kadar indiği yerde, sık çalılığın içinde. Oraya götürdüm, çünkü Babalatchi'nin kürekçilerinden duyduğum kadarıyla beyaz adamlar buraya doğru geliyor."

"Beni orada bekle," dedi Almayer, "ama kanoyu gözden ırak tut."

Ali'nin ayak seslerini dinleyerek sessiz kaldı, sonra Nina'ya döndü.

"Nina," dedi üzüntülü bir sesle, "bana hiç acımayacak mısın?"

Yanıt yoktu. Kız Dain'in göğsüne sıkıca bastırdığı başını çevirip bakmadı bile.

Onları bırakıp gidecekmiş gibi bir hamle yaptı, sonra durdu. Sönmek üzere olan ateşin loş parıltısında hareketsiz duran iki kahverengi gördü. Kadının sırtı ona dönük, uzun siyah saçları beyaz elbisesinin üzerine dökülüyor, Dain'in sakin yüzü ise kadının başının üzerinden ona bakıyordu.

"Yapamam," diye söylendi kendi kendine. Uzun bir duraksamadan sonra yeniden, biraz daha alçak ancak titrek bir sesle konuşmaya başladı. "Çok büyük bir utanç olur bu. Ben beyaz bir adamım." O noktada büsbütün kendini kaybederek ağlamaklı bir sesle sözüne devam etti. "Ben beyaz bir adamım, hem de iyi bir aileden geliyorum. Çok iyi bir aileden," diye tekrarladı, kahırdan ağlayarak. "Utanç olur... adaların hepsinde... doğu kıyısındaki tek beyaz adam. Hayır, mümkün değil... beyaz adamlar kızımı bu Malay'ın yanında bulacaklar. Benim kızımı!" diye yüksek sesle haykırdı, sesi çaresizlikle yankılanarak.

Biraz sonra kendini topladı. "Seni asla affetmeyeceğim, Nina! Asla! Şimdi bana geri dönecek olsan bile bu gecenin anısı bütün hayatımı zehirleyecektir. Bir kızım olduğunu unutmaya çalışacağım. Evimde melez bir kadın vardı ama o da gidiyor şimdi. Sen Dain ya da adın her neyse, seni o kadınla birlikte nehrin ağzındaki adaya kendim götüreceğim. Benimle gelin," dedi tane tane.

Önlerine düşüp kıyı boyunca ormanın başlangıcına kadar yürüdü. Ali çağrısına yanıt verdi; sık çalıların arasından ilerleyerek yüksek dalların altına saklanmış olan kanoya bindiler. Dain, Nina'yı karinaya yatırdı ve onun başını kendi dizlerine yaslayarak oturdu. Almayer ve Ali birer kürek aldılar. Kıyıdan tam ayrılacakları sırada Ali sessiz olmaları için uyardı. Hepsi kulak kesildi.

Patlayacak olan fırtınadan önceki büyük sessizliğin içinde, lumbarlarında düzenli olarak dönüp duran küreklerin sesini duyabiliyorlardı. Ses giderek yaklaştı, dalların arasından bakan Dain büyük beyaz bir teknenin silik biçimini görebiliyordu. Temkinli

bir tonda konuşan bir kadın sesi. "İşte şuraya yanaşabilirsiniz, beyaz adamlar," dedi. "Biraz daha yukarı – oraya!"

Tekne daracık kanalda öylesine yakınlarından geçiyordu ki uzun küreklerin palaları neredeyse kanoya değecekti.

"Yeterince yaklaştık! Kıyıya atlamak için hazırlanın. Adam tek başına ve silahsız," diye sessizce emir verdi bir erkek sesi, Felemenkçe.

Bir başkası fısıldadı: "Çalının arasından galiba bir ateşin parladığını görüyorum." Böylece tekne yanlarından geçip gitti, bir an sonra karanlıkta kayboldu.

"Şimdi," diye fısıldadı Ali hararetle, "haydi açılalım ve küreklere davranalım."

Ufacık kano nehrin ortasına doğru savruldu, küreklerin var gücüyle suya dalmasıyla birlikte ileri fırladığı sırada öfkeli bie bağırtı duydular.

"Ateşin yanında yok. Tayfalar, etrafa dağılıp onu arayın!"

Açıklığın dört bir yanında mavi ışıklar parladı, derken bir kadının tiz sesi öfke ve acı dolu bir vurguyla haykırdı:

"Çok geç! Ah, akılsız beyaz adamlar! Kaçıp gitmiş o!"

12. Bölüm

"İşte burası," dedi Dain, küreğinin palasıyla kanonun bir mil kadar ötesinde duran bir adacığı işaret ederek. "Babalatchi güneş yükseldiğinde *prau*'nun kayıklarından birinin gelip beni oradan alacağına söz verdi. Kayığı orada bekleyeceğiz."

Dümen tutan Almayer konuşmadan başını salladı ve küreğini hafifçe döndürerek kanonun burnunu istenen yöne çevirdi. Pantai'nin güney kolunu henüz terk ediyorlardı; şimdi arkalarında, suyla çizilmiş ışıl ışıl bir perspektif biçiminde göz alabildiğine uzanan nehrin her iki yanında uzanan sık ağaç sırasının meydana getirdiği iki duvar, gitgide alçalarak birbirine yaklaşıyor, nihayet ta uzakta kavuşup birlikte batıyordu. Boğazın sakin suları üzerinde yükselen güneş, izlediği yolu, denizin üzerinde süzülen ve nehrin geniş açıklığında yansıyan bir ışık huzmesi biçiminde işaretliyordu – kıyı boyunca uzanan kasvetli ormanlara ışık ve yaşam götüren tezcanlı bir ulak. Güneşten patikanın ışıltısı içinde yüzen siyah kano, cilalı çeliği andıran denizin üzerinde altın kakma bir halka gibi parlayan çepeçevre kumsallarıyla güneşliğinda yıkanan adacığa doğru yol alıyordu. Adanın, güney ve kuzey tarafında yeşil ve sarının parlak tonlarına bürünmüş başka birtakım neşeli adacıklar yükseliyor, anakarada ise mangrov çalı-

larının oluşturduğu kasvetli hat, güney yönünde, sabahın erken vaktinin berrak ışığında denizin içine dimdik ve gölgesiz uzanan Tanjong Mirrah'nın kızılımtrak kayalıklarında son buluyordu.

Ufak tekne kumsala yanaşınca kanonun karinası kuma sürttü. Ali bir sıçrayışta kıyıya çıkıp Nina'yı kollarında taşıyan Dain'in kayıktan inmesini bekledi; başlarından geçenler ve uzun gece yolculuğu kızı bitkin düşürmüştü. Kayıktan son ayrılan Almayer oldu; Ali'yle birlikte kayığı kumsalın daha yukarısına doğru çekti. Ardından, uzun süre kürek çekmekten yorulan Ali kanonun gölgesine uzandı ve elinde olmadan uykuya daldı. Almayer yana dönük olarak küpeştenin üzerine oturup kollarını göğsünde kavuşturmuş, güney yönüne, denize doğru bakıyordu.

Nina'yı adanın ortasında boy atan çalıların gölgesine dikkatlice yatırdıktan sonra Dain de onun yanına uzandı ve kızın kapalı gözlerinden süzülen yaşların, üzerinde yüz yüze uzanmakta oldukları ince kumun içinde yitip gidişini sessiz bir kaygıyla izledi. Bu gözyaşları ve bu hüzün onun için huzursuz edici, derin bir muammaydı. Tehlikeyi atlattıklarına göre, kızın kederlenmesine sebep neydi? Kendi varlığından ne kadar kuşku duyabilirse onun sevgisinden de ancak o kadar şüphe edebilirdi; ama onun yüzüne hevesle bakarak uzanmışken, gözyaşlarını, aralanmış dudaklarını, soluk alıp verişini izlerken onun içinde kendisinin anlayamadığı bir şeylerin olduğunu tedirginlikle fark ediyordu. Mükemmel varlıklara özgü bir bilgeliğe sahipti o, şüphesiz. İç çekti. Aralarında görünmez bir şeyin durduğunu hissediyordu, ona ancak bu kadar yaklaşmasına izin veren, daha fazlasına izin vermeyen bir şey. Ne arzu, ne özlem, ne iradenin göstereceği çaba ne de paylaşılacak uzun bir ömür yeterdi aralarındaki farklılığa dair bu belli belirsiz hissi ortadan kaldırmaya. Hayret içinde fakat aynı zamanda büyük bir gururla, bu farkın, kızın kendine has, kıyas kabul etmez mükemmelliğinden kaynaklandığı sonucuna vardı. Kendisine aitti o, gelgelelim başka bir dünyadan gelmiş bir kadındı sanki. Kendisine ait! Kendisine ait! Bu muhte-

şen düşünceyle kendinden geçti; gelgelelim onun gözyaşlarından acı duyuyordu.

Çekingen bir saygıyla kızın bir tutam saçını eline alıp, kirpiklerinde titreşen gözyaşlarını yoğun bir şefkatle, beceriksizce silmeye çalıştı. Mükafatı kısacık bir anlığına kızın yüzünü aydınlatan o gelip geçici gülümseme oldu, ama biraz sonra gözyaşları öncekinden de hızlı dökülmeye başlayınca daha fazla dayanamayıp yerinden kalktı ve hâlâ denizi izlemeye dalmış bir halde oturmakta olan Almayer'e doğru yürüdü. Almayer denizi görmeyeli çok çok uzun zaman olmuştu – her yere ulaşan, her şeyi getiren ve pek çok şeyi alıp götüren denizi. Neden orada olduğunu neredeyse unutmuş gibiydi, gözlerinin önünde parıldayan pürüzsüz, uçsuz bucaksız yüzeyin üzerinde bütün geçmiş yaşamını bir düşteymişçesine görebiliyordu.

Dain'in onun omzuna koyduğu el, Almayer'i irkilterek hakikaten çok uzak bir ülkeden geri getirdi. Yüzünü döndü ama gözleri Dain'in kendisinden çok durduğu noktaya bakıyor gibiydi. Dain bu boş bakıştan huzursuz oldu.

"Ne var?" dedi Almayer.

"Ağlıyor," diye mırıldandı Dain, yumuşak bir sesle

"Ağlıyor demek! Niye?" diye sordu Almayer, umursamazca.

"Size sormaya geldim. Benim Rani'm sevdiği adama bakarken gülümser. Şimdi ağlayan, beyaz kadın. Siz belki nedenini bilirsiniz."

Almayer omuz silkti, yeniden denize doğru döndü.

"Gidin, Tuan Putih," diye ısrar etti Dain. "Onun yanına gidin; onun gözyaşları benim için tanrıların öfkesinden beter."

"Öyle mi? Onları daha çok göreceksin. Bana sensiz yaşayamayacağını söyledi," diye yanıt verdi Almayer, yüzünde en ufak anlam belirtisi olmaksızın. "Bu yüzden bir an önce onun yanına git ki döndüğünde onu ölü bulmayasın."

Gür ve nahoş bir kahkaha attı; Dain'in ona kuşkuyla, dik dik bakmasına aldırmadan kayığın küpeştesinden inip yavaşça

Nina'ya doğru ilerledi, yürürken bir yandan da güneşe göz atıyordu.

"Güneş tepeye varınca gideceksiniz, öyle mi?" dedi.

"Evet, Tuan, o zaman gideceğiz," diye cevap verdi Dain.

"Desene çok beklemem gerekmeyecek," diye söylendi Almayer. "Gittiğinizi görmek benim için çok önemli. Her ikinizin de gittiğini. Çok önemli," diye tekrarladı, yarı yolda durup gözlerini Dain'e dikerek.

Tekrar Nina'ya doğru ilerledi, Dain geride kaldı. Almayer kızının yanına yaklaştı, bir süre durup ona baktı. Kız gözlerini açmadı, ama yakınında ayak sesleri işitince hıçkırarak alçak sesle, "Dain," diye mırıldandı.

Almayer bir an tereddüt etti, derken onun yanında kumun üzerine çöktü. Kız, bir yanıt duyamayıp, dokunan bir el hissedemeyince gözlerini açtı – babasını görünce birdenbire dehşet içinde doğrulup oturdu.

"Ah, baba!" diye belli belirsiz mırıldandı; bu tek sözcük, pişmanlık ve korkunun ve doğmaya başlayan umudun dışavurumuydu.

"Seni asla affetmeyeceğim, Nina," dedi Almayer, duygudan yoksun bir sesle. "Ben senin mutluluğunu hayal ederken sen yüreğimi söküp aldın. Beni aldattın. Benim için hakikatin ta kendisi demek olan gözlerin her bakışta bana yalan söyledi – kimbilir kaç zamandır. Bunu en iyi kendin bilirsin. Yanağımı okşarken o adamla buluşmak için sözleştiğiniz günbatımına dakikaları sayıyordun – şu karşıda duran adam!"

Sustu; birbirlerine bakmadan sessizce yan yana oturmuş, uçsuz bucaksız denizi izliyorlardı. Almayer'in sözleri Nina'nın gözyaşlarını kurutmuştu; karşısında duran berrak, dalgasız, gökyüzü gibi sabit bir ışıkla parlayan sınırsız mavi örtüye dalgın gözlerle bakarken bakışları sertleşti. Diğeri de aynı şeye bakıyordu ama yüz hatları bütün ifadesini yitirmişti, gözlerindeki yaşam sönmüş gibiydi. Yüzü bomboştu, duygu, his, mantık

Artık şundan eser yoktu. Bütün tutku, pişmanlık, acı, umut veya öfke – hepsi kaybolmuş, kaderin eliyle silinmişti, sanki bu son silleden sonra her şey sona ermiş, herhangi bir kayıt tutmaya gerek kalmamış gibi. Yaşamının geriye kalan kısacık bölümünde Almayer'le karşılaşan birkaç kişi, içinde olup bitenlerden bihabermiş gibi görünen o yüz karşısında hep hayrete düştü: Çimento ve taşın soğuk kayıtsızlığında günah, pişmanlıklar ve acı: heba olmuş bir yaşamı saklayan bir hapishanenin soğuk duvarlarını andıran bir yüz.

"Affedecek ne var?" diye sordu Nina, doğrudan Almayer'e seslenir gibi değil de, daha çok kendi kendisiyle tartışıyormuş gibi. "Sen nasıl kendi hayatını yaşadıysan, benim de kendiminkini yaşamaya hakkım yok mu? Benden izlememi istediğin yol bana kapatıldı, hem de hiç suçum yokken."

"Bunu bana hiçbir zaman söylemedin," diye homurdandı Almayer.

"Hiçbir zaman sormadın," diye yanıt verdi kız. "Senin de diğerleri gibi olduğunu, umursamadığını düşündüm. Aşağılanmanın anısını tek başıma yüklendim, hem bunların senin yüzün olduğun için başıma geldiğini sana ne diye söyleyeyim? İntikamımı alamayacağını biliyordum."

"Oysa ben yalnızca bunu düşünüyordum," diye sözünü kesti Almayer. "Acı içinde geçirdiğin o kısacık döneme karşılık sana yıllar boyu sürecek bir mutluluk vermek istedim. Bunu yapmanın bir tek yolunu biliyordum."

"Ah! Ama benim yolum değildi bu!" diye yanıtladı kız. "Bana yaşamın olmadığı yerde mutluluk verebilir miydin? Yaşam!" diye tekrar etti birdenbire, sözcüğün denizin üzerinde çınlamasına yol açan bir hararetle. "Güç ve sevgi demek olan yaşam," diye ekledi alçak sesle.

"Bu mu!" dedi Almayer, yakında durmuş, merak ve hayret içinde onları izlemekte olan Dain'i parmağıyla işaret ederek.

"Evet, ol" diye yanıt verdi kız. Babasına hiç çekinmeden bakarken onun yüz hatlarındaki olağandışı sertliği ilk kez fark edince korkudan nefesi kesilir gibi oldu.

"Seni kendi ellerimle boğmayı yeğlerdim," dedi Almayer, ifadeden yoksun bir sesle; hissettiği kahır dolu çaresizlikle öylesine tezat arz eden bu ses kendisini bile şaşırttı. Konuşanın kim olduğunu sordu kendisine; birini görmeyi beklermiş gibi yavaşça etrafa baktıktan sonra gözlerini yeniden denize çevirdi.

"Böyle diyorsun çünkü sözlerimin anlamını anlamıyorsun," dedi kız üzüntüyle. "Annemle aranızda bir an için bile sevginin kırıntısı olmadı. Sambir'e geri döndüğümde, yüreğim için sakin bir sığınak bulacağımı sandığım yer, usanç ve nefretle doluydu – ve karşılıklı horgörüyle. Senin sesini ve onun sesini ayrı ayrı dinledim. Sonra senin beni anlayamadığını gördüm, ne de olsa ben de o kadının bir parçası değil miydim? Hayatının pişmanlığı ve utancı olan o kadının? Bir seçim yapmak zorundaydım – tereddüt ettim. Nasıl o kadar kör olabildin? Gözünün önünde nasıl bocaladığımı görmedin mi? Fakat, o gelince, bütün kuşkular dağıldı, yalnızca masmavi, bulutsuz göğün ışığını gördüm karşımda..."

"Sana gerisini anlatayım," diyerek sözünü kesti Almayer: "O adam geldiğinde ben de göğün mavisini ve gün ışığını gördüm. Gökten bir yıldırım düştü ve etrafımdaki her şey artık sonsuza dek sessiz ve karanlık. Seni asla affetmeyeceğim, Nina ve yarından tezi yok seni unutacağım! Seni asla affetmeyeceğim," diye tekrarladı kurulu zemberek gibi inatla; kız ise babasına bakmaya korkuyormuş gibi başı öne eğik duruyordu.

Onu asla affetme niyetinde olmadığına kızı ikna etmek, Almayer'e son derece önemli görünüyordu. Kıza duyduğu inancın, kendi umutlarının temeli, cesaretinin, yaşama ve mücadele etme ve onun adına zafer kazanma azminin gerisindeki itici güç olduğuna kaniydi. Şimdiyse inancı yitip gitmiş, bizzat onun elleriyle ortadan kaldırılmıştı; başarıya tam ulaştığı anda

zalimce, sinsice, karanlıkta ortadan kaldırılmıştı. Paramparça olan sevgisinin ve duygularının içinde, düşüncelerinin karmaşasının ortasında, onu omuzlarından ayaklarına kadar dolanan bir kurbağ gibi sarmalayan yakıcı acının neden olduğu kafa karışıklığının üstünde açık seçik tek bir fikir kalmıştı –onu affetmemek– ve yalnızca bir tek güçlü arzu – onu unutmak. Bunu sık sık tekrarlayarak ona –ve tabii kendisine de– anlatması gerekiyordu. Kendisine –soyuna–* saygıdeğer eş dost çevresine; yaşamının bu korkunç felaketiyle sarsılıp altüst olan bütün bir evrene karşı görev biliyordu bunu. Bu durumu açıkça görüyor, o yüzden güçlü bir adam olduğuna kâni oluyordu. Yılmaz kararlılığıyla daima gurur duymuştu. Gelgelelim korkuyordu. Kız bir zamanlar onun her şeyiydi. Ya ona duyduğu sevginin hatırası kendi haysiyet duygusunu zayıflatacak olursa? Sıradışı bir kadındı o; bunu görebiliyordu; kendi mizacının bütün o gizli kalmış büyüklüğü –buna cidden inanıyordu– bir kız çocuğunu andıran o narin gövdeye aktarılmıştı. Muazzam şeyler başarılabilirdi! Ne olurdu onu bağrına basıp, utancını da acısını da kızgınlığını da bir anda unutuverse – ve onun peşisıra gitse! Ne olurdu sanki, derisini değilse bile fikrini değiştirse,** onu her tür musibetten koruyacak bu çifte sevgiyi kızından esirgemese, yaşamı onun için daha kolay kılsa! Kalbi ona karşı özlemle doluydu. Ne olurdu ona olan sevgisinin baskın geldiğini söylese...

"Seni asla affetmeyeceğim, Nina!" diye bağırdı, birdenbire deliye dönmüş gibi rüyasındaki korkudan sıçrayarak.

---

* Asıl metinde geçen *race* sözcüğünün tam karşılığı "ırk"tır. Türkçede gündelik kullanıma daha uygun olduğu için burada "soy" tercih edildi, ama kurgunun dayandığı temel çelişkiler açısından "soy"un içerdiği "ırk" anlamı da akılda tutulmalıdır. (ç.n.)

** Bu tabir Türkçedeki "Can çıkar, huy çıkmaz" deyimiyle karşılanabilir, ancak deyimin Eski Ahit'te geçen bir ifadeden türediğini hatırlatmak, metindeki ırk karmaşasının vurgulanması bakımından önemli görünüyor: "Bir Etiyopyalı derisini değiştirebilir mi, veya bir kaplan çizgilerini?" (*Yeremya* 13:23). (ç.n.)

Yaşamının sonuna dek sesini yükselttiği son defa olacaktı bu. O andan itibaren, şiddetli bir darbeyle bir teki hariç bütün telleri koparılmış bir müzik aletinin son kez gürültüyle çınlaması gibi hep tekdüze bir fısıltıyla konuşacaktı.

Kız ayağa kalkıp ona baktı. Babasının böylesine şiddetle bağırmasını, kendisine beslediği sevginin göstergesi sayarak içten içe teselli buldu; her ne tür olursa olsun sevginin bölük pörçük kırıntılarına, sanki en doğal haklarıymış gibi, yaşamları için nefes almak kadar zaruriymiş gibi çaresizce tutunan kadınların açgözlü kalenderliğiyle, o acınası şefkat kırıntılarını bağrına bastı. Her iki elini Almayer'in omuzlarına koyup, ona sevecenlik ve muziplik karışımı bir ifadeyle bakarak şöyle dedi:

"Beni sevdiğinden böyle söylüyorsun."

Almayer başını iki yana salladı.

"Evet, öyle," diye ısrar etti kız, yumuşak bir tavırla; sonra kısa bir duraksamanın ardından ekledi: "Beni asla unutmayacaksın."

Almayer hafifçe ürperdi. Bundan daha acımasızca bir şey söylenemezdi.

"İşte kayık geliyor," dedi Dain, kıyı ile adacık arasında kalan suyun üzerindeki kara bir beneği koluyla işaret ederek.

Hepsi sessizce durup o yöne baktılar, derken küçük kano usulca kumsala yanaştı ve içinden inen bir adam yanlarına doğru yürümeye başladı. Az ötede tereddütle durdu.

"Haberler nasıl?" diye sordu Dain.

"Bu adadan bir adamla bir kadını alıp götürmek için geceleyin gizli bir emir aldık. Kadını görüyorum. Adam hanginiz?"

"Gel gözümün bebeği," dedi Dain, Nina'ya. "Gidiyoruz, sesin artık yalnızca benim kulaklarıma seslenecek. Baban Tuan Putih'e son sözlerini söyledin. Haydi gel."

Kız bir süre tereddütle, gözlerini denizden bir an bile ayırmayan Almayer'e baktı, sonra onun alnına belli belirsiz bir öpücük kondurdu ve bir gözyaşı -kendi gözyaşlarından biri- adamın yanağına düşüp tepkisiz yüzden aşağı doğru süzüldü.

"Hoşçakal," diye fısıldadı kız ve kararsızlık içinde kaldı, derken adam onu birdenbire Dain'in kollarına itti.

"Eğer bana azıcık merhametin varsa," diye mırıldandı Almayer, ezberlenmiş bir cümleyi tekrar eder gibi, "şu kadını götür buradan."

Omuzlarını geriye atıp, başını yukarı kaldırarak dimdik durdu ve onların kumsaldan kanoya doğru sarmaş dolaş yürümelerini izledi. Adımlarının kumun üzerinde bıraktığı izlerden oluşan çizgiye baktı. Dimdik gelen güneşin zalim ateşinde, bakır borazanlarla çalınan bir zafer şarkısı gibi şiddetle titreyen o ışık altında ilerleyen gövdelerini izledi. Adamın kahverengi omuzlarına, beline doladığı kırmızı *sarong*'a, koluna girdiği uzun, ince, göz kamaştırıcı beyaz biçime baktı. Beyaz elbiseye, kat kat dökülen, uzun, simsiyah, gür saçlara baktı. Kayığa binişlerini, uzakta gitgide ufalan kanoyu izlerken yüreğinde öfke, çaresizlik ve pişmanlık, yüzünde ise unutuşun taşa yontulmuş imgesini andıran bir sükûnet vardı. İçten içe paramparça olduğunu hissediyordu, ama Ali –o sırada uyanmıştı– efendisinin yanına geldiğinde onun yüz hatlarında, yalnızca görme yetisinden yoksun gözlerin verebileceği o umutsuz dinginlik içinde yaşayanlara özgü boş bir ifade gördü.

Kano gözden kayboldu, Almayer ise gözlerini onun dümen suyundan ayırmadan hareketsiz duruyordu. Ali elini gözüne siper ederek kıyıyı merakla inceledi. Güneş alçaldıkça kuzey tarafından bir deniz esintisi çıktı, soluğundan suyun sırça yüzeyine bir ürperti yayıldı.

"*Dapat!*"* diye haykırdı Ali, sevinçle. "Onu yakaladım, efendim! *Prau*'yu yakaladım! Orada değil! Biraz daha Tanah Mirrah'ya doğru bakın. Aha! İşte orada! Gördünüz mü, efendim? Şimdi çok açık. Gördünüz mü?"

---

* (Malay.) Buldum, rastgeldim, yakaladım. (ç.n.)

Almayer uzun bir süre gözleriyle Ali'nin işaretparmağını boş yere izledi. Sonunda Tanjong Mirrah'nın kayalıklarının kızıl zemini üzerinde sarı ışıkla aydınlanmış üçgen biçimli bir lekeyi seçebildi. Güneşte altın sarısına bürünen prau, gözalıcı rengiyle körfezin koyu kırmızısına karşı bariz biçimde seçiliyordu. Sarı üçgen bir kayalıktan diğerine ağır ağır ilerledi, nihayet kıyıdaki son burnu da geride bırakınca açık denizin mavisi üzerinde kısacık bir anlığına ışıl ışıl parladı. Ardından *prau* güney yönüne doğru kıvrıldı; yelkenin üzerindeki ışık söndü, teknenin kendisi de birden, ıssız denize göz kulak olan sabırlı ve yalnız, yalçın kayalıkların gölgesinde yitip gitti.

Almayer hiç kıpırdamadı. Küçük adacığın etrafında, kıyıya çarpıp dönen suların söyleşisi havayı dolduruyordu. Ufacık, köpük köpük dalgalar gözüpek, neşeli, genç bir hayvanın çevikliğiyle kumsala tırmanıyor, derken bir çırpıda, hiç karşı koymadan, zarafetle, sarı kumun üzerinde saydam köpüklerden geniş bir kavis çizerek yitip gidiyordu. Yukarıda beyaz bulutlar, sanki bir şeyleri geride bırakmayı kafaya koymuş gibi hızla güneye doğru seyrediyordu. Ali'nin yüzünde kaygılı bir ifade vardı.

"Efendim," dedi çekinerek, "artık eve gitme vakti. Önümüzde uzun yol var. Her şey hazır, efendim."

"Bekle," diye fısıldadı Almayer.

Kız artık gittiğine göre ona unutmak düşüyordu; bunun da ancak adım adım ve tertipli bir biçimde yapılması gerektiği fikrine kapılmıştı tuhaf bir biçimde. Ali'yi derin bir ümitsizliğe sevkeden bir hareketle ellerinin ve dizlerinin üstüne çöktü ve kumsal boyunca emekleyerek Nina'nın bütün ayak izlerini elleriyle dikkatlice sildi. Kumları küçük tepeler halinde yığıyor, ardında suyun kenarına kadar uzanan bir sıra minyatür mezar bırakıyordu. Nina'nın terliğinin bıraktığı belli belirsiz son izi de gömdükten sonra ayağa kalktı ve *prau*'yu son kez gördüğü burna doğru yüzünü dönerek, asla affetmemek yönündeki kesin kararını var gücüyle haykırmayı denedi. Onu huzursuzca sey-

rden Ali yalnızca dudaklarının kıpırdadığını gördü, ama hiçbir ses işitmedi. Almayer ayağını hiddetle yere vurdu. Kararlı bir adamdı o – kaya gibi sağlamdı. Bırak gitsin. Asla bir kızı olmamıştı. Unutacaktı. Şimdiden başlamıştı unutmaya.

Ali tekrar onun yanına yaklaştı, bir an önce ayrılmaları gerektiğinde ısrar etti, bu kez o da razı oldu ve Almayer'in önderliğinde kanoya doğru ilerlediler. Tüm kararlılığına karşın ayağını kumda ağır ağır sürüyerek yürürken fazlasıyla üzgün ve bitkin görünüyordu. Bir taraftan da yanı başında, insanlar yaşamın anlamını unutmasınlar diye hafızalarını tazelemeyi görev bilen o cin –Ali'nin gözüne görünmeden– onu takip ediyordu. Almayer'in kulağına yıllar öncesinden bir çocuk tekerlemesi fısıldadı. Almayer başını yana eğmiş, görünmez yol arkadaşını dinlermiş gibi bir izlenim veriyor, fakat yüzü sırtından vurulmuş bir adamın yüzünü andırıyordu – bütün duygu ve ifadenin beklenmedik ölümün eliyle bir anda silindiği bir yüz.

O gece nehrin üzerinde uyudular, kanoyu çalıların altına bağlayıp, yorgun bedenin geçici bir süreliğine yok oluşunu andıran derin bir uykuya duyulan o karşı konulmaz arzunun içinde açlığı, susuzluğu, bütün duygu ve düşünceleri yok eden mutlak bir bitkinlikle, karinada yan yana uzandılar. Ertesi gün tekrar yola koyulup sabah saatlerinde var güçleriyle akıntıyla boğuştuktan sonra, öğleye doğru kasabaya varıp küçük sandalı *Lingard&Co.*'nun iskelesine bağladılar. Almayer doğruca evin yolunu tuttu, Ali ise bir şeyler yemenin iyi olacağını düşünerek omzunda küreklerle onun peşinden gitti. Ön avludan geçerlerken etrafın ıssızlığını fark ettiler. Ali, hizmetçilere ayrılan evlerden birkaçını yokladı: Hepsi boştu. Arka avluda da ses seda yoktu. Ocak başında ateş sönmüş, közler soğuyup kararmıştı. Uzun boylu, cılız bir adam muz tarlasından usulca çıkageldi, korkudan faltaşı gibi açılmış gözlerle omzunun üzerinden onlara baka baka açık araziden geçerek hızla uzaklaştı. Hizmet edecek bir efendisi olmayan serserinin teki. Kasabada bunun

gibi niceleri vardı, hepsi de Almayer'i kendi hâmisi olarak görürdü. Arazisinde dolaşır, öğünlerini oradan çıkarırlardı; beyaz adamın ayağının altında dolaşsalar bile başlarına küfür yağmurundan daha büyük bir kötülük gelmeyeceğini bilir, ona güven ve sevgi besler, kendi aralarında ondan budala diye bahsederlerdi. Almayer'in arka verandadan girdiği evde gözüne ilişen tek canlı varlık, küçük maymunu oldu. İki gündür sersefil kalan hayvan, tanıdık bir yüz görür görmez maymun dilinde bağırıp çağırmaya, şikayet etmeye başlamıştı. Almayer onu birkaç sözcükle yatıştırdı, ardından Ali'ye biraz muz getirmesini emretti; Ali muzları almaya gittiği sırada ön verandanın girişinde durup, yere devrilmiş, darmadağın haldeki mobilyalara baktı. Sonunda masayı yerden kaldırıp üzerine oturdu, maymun ise zincirine tutunarak çatının payandasından aşağı inip onun omzuna tünedi. Muzlar gelince birlikte kahvaltı ettiler; her ikisi de aç, her ikisi de kıtlıktan çıkmış gibi yiyor, sağlam dostluğun güven dolu sessizliği içinde kabukları hiç düşünmeden etrafa fırlatıyorlardı. Ali homurdanarak biraz pirinç pişirmek üzere uzaklaştı, çünkü evdeki bütün kadınlar ortadan kaybolmuş, kim bilir nereye gitmişlerdi. Almayer durumu umursamış gibi görünmüyordu; muz yemeyi bitirdikten sonra ayaklarını sallayarak, düşüncelere dalmış gibi nehri izleyerek masada oturmayı sürdürdü.

Bir süre sonra kalkıp verandanın sağ tarafında bulunan bir odanın kapısına doğru yürüdü. Yazıhaneydi burası. *Lingard&Co.*'nun yazıhanesi. Oraya adım attığı pek nadirdi. Artık hiç iş kalmamıştı, o yüzden de yazıhaneye ihtiyacı yoktu. Kapı kilitliydi, altdudağını ısırarak durup anahtarın nerede olabileceğini düşündü. Birden hatırladı: Kadınlara ait odada, bir çiviye asılı duruyordu. Hareketsiz duran katlarıyla kırmızı perdenin asılı olduğu girişe yöneldi, perdeyi omzuyla kenara itmeden önce bir an, sanki sert bir engeli kırıp geçmek üzereymiş gibi duraksadı. Pencereden sızan güneş kocaman bir kare biçiminde yere vuruyordu. Sol tarafta Bayan Almayer'in büyük ahşap

sandığını gördü; kapağı açık, içi boştu; onun yanında Nina'nın Avrupa imalatı sandığının kapağında bakır çivilerle yazılmış kaptan N.A. harfleri ışıldıyordu. Ahşap askılarda asılı duran birkaç elbisesi, terk edildikleri için itibarları sarsılmış gibi görünüyordu. Askıları kendisinin yaptığını hatırladı, çok sağlam olduklarını fark etti. Anahtar neredeydi? Etrafa baktı, önünde dikeldiği kapının yan tarafında durduğunu gördü. Rengi pastan kırmızıya çalıyordu. Buna çok sinirlendi, fakat hemen sonra, böyle hissettiği için kendine şaştı. Ne fark ederdi? Az sonra ne anahtar kalacaktı, ne kapı – ne de bir şey! Anahtar elinde, durakladı, neye kalkıştığının tam olarak farkında olup olmadığını sordu kendisine. Tekrar verandaya çıktı, masanın yanında durup düşündü. Maymun masadan aşağı atlayıp bir muz kabuğu almış, onu büyük bir dikkatle lime lime ediyordu.

"Unut!" diye söylendi Almayer ve bu sözcük zihninde bir dizi olayı, yapılması gereken işlerin tek tek dökümünü canlandırdı. Ne yapılması gerektiğini gayet iyi biliyordu şimdi. Önce bu, sonra şu, derken unutuş kendiliğinden gelecekti. İşten bile değildi. Eğer ölmeden önce unutmazsa, sonsuza dek hatırlayacağı gibi sabit bir fikre kapılmıştı. Bazı şeylerin hayatından çıkarılması, gözden ırak bir yere gönderilmesi, yok edilmesi, unutulması gerekiyordu. Uzun bir süre derin düşünceler içinde ayakta dikildi; karşısında ölüm ve sonsuzluk korkusu dururken, hafızayı alt etmeyi başaramamak ihtimali onu kaygı dolu düşüncelere sevketti. "Sonsuzluk!" dedi yüksek sesle, bu sözcüğü işitmek onu daldığı hayalden çekip çıkardı. Maymun irkildi, elindeki kabuğu yere düşürdü, sonra ona dönüp dostça sırıttı.

Yazıhanenin kapısına doğru yürüdü ve biraz zorlanarak da olsa kapıyı açmayı başardı. İçeri adımını atar atmaz ayaklarının altından bir toz bulutu yükseldi. Sayfaları yırtılmış, açık duran defterler yerlere saçılmıştı; kirden kapkara olmuş, kapağı hiç açılmamış gibi görünen başka birtakım defterler ise şuraya buraya dağılmıştı. Muhasebe defterleri. Bu defterlerde günbegün

artan servetinin kaydını tutmaya niyetlenmişti. Bir zamanlar. Çok uzun zaman önce. Yıllardır, kırmızı mavi çizgili sayfalara işlenmesi gereken hiçbir alışveriş olmamıştı! Odanın ortasında, ayaklarından biri kırık olan büyük yazı masası karaya vurmuş bir geminin gövdesi gibi yan yatıyor; çoğu dışarı fırlamış çekmecelerden dura dura sararmış kâğıt yığınları görünüyordu. Yazı masasının döner sandalyesi yerinde duruyordu, ama onu döndürmeye çalıştığında vidasının sabitlenmiş olduğunu fark etti. Her neyse. Vazgeçti, gözlerini odadaki nesneler üzerinde ağır ağır gezdirdi. Bütün bu şeyler bir zamanlar çok pahalıya malolmuştu ona. Masa, kağıtlar, yırtık defterler, kırık raflar, hepsi de tozdan kalın bir örtüyle kaplıydı. Göçüp gitmiş bir işletmeden arta kalan kemik ve toprak. Onca yıllık çalışma, uğraşıp didinme, yorgunluk, defalarca üstesinden gelinen cesaret kırıcı olaylardan artakalan o eşyaya baktı. Bütün bunlar ne uğrunaydı? Durup, yas içinde geçmiş yaşamını düşündü, derken, bütün bu enkazın, yıkım ve israfın ortasında bir çocuğun berrak sesini işitti açıkça. Yüreğinde büyük bir korku duyarak irkildi ve yere saçılmış kâğıtları bir araya toplamaya koyuldu; sandalyeyi paramparça etti, çekmeceleri masaya vura vura parçaladı, sonra odanın bir köşesinde bütün bu enkazdan kocaman bir yığın oluşturdu.

Çabucak dışarı çıktı, kapıyı ardından çarptı, anahtarı çevirdi, delikten çıkarıp verandanın ön tarafına koştu ve koluyla kocaman bir daire çizerek anahtarı var gücüyle nehrin ta ortasına fırlattı. Bunu hallettikten sonra yavaş yavaş masaya geri döndü, maymunu aşağı çağırdı, zincirini çözdü ve ona ceketinin göğsünde usluca oturmasını tembihledi. Sonra tekrar masaya oturup az önce ayrıldığı odanın kapısına dikti gözlerini. Bir yandan da pürdikkat dinliyordu. Kuru bir çıtırtı duydu, kuruyan odunun çatlamasını andıran keskin bir çıtırtı; aniden havalanan bir kuşun kanatlarının çıkardığına benzer bir pır sesi; ardından anahtar deliğinden ince bir dumanın süzüldüğünü gördü. May-

sum ceketinin altından çıkmaya çabalıyordu. Ali, gözleri yuvarlarından fırlayacakmış gibi çıkageldi.

"Efendim. Ev... yangın!" diye bağırdı.

Almayer masaya tutunarak ayağa kalktı. Kasabadan gelen telaş ve hayret içindeki çığlıkları işitebiliyordu. Ali ellerini ovuşturarak yükek sesle dövünüyordu.

"Kes şu gürültüyü, sersem!" dedi Almayer sessizce. "Hamağımı ve battaniyelerimi alıp öbür eve götür. Haydi, acele et!"

Duman kapının çatlaklarından sızıyordu, Ali, kucağında hamakla verandanın basamaklarından bir sıçrayışta indi.

"İyi tutuştu," diye söylendi Almayer kendi kendisine. "Sessizdir, Jack," diye ekledi, hapsedildiği yerden kaçmak için çılgınca bir çabaya girişen maymuna dönerek.

Kapı yukarıdan aşağı doğru boylu boyunca çatladı, dışarı hücum eden alev ve duman Almayer'i masadan uzağa, verandanın ön tırabzanına savurdu. Orada durup bekledi, nihayet başının yukarısından gelen bir kükremeyle birlikte çatının alev aldığından en ufak kuşkusu kalmadı. Sonra öksürerek verandanın merdiveninden aşağı koştu, başının etrafında kıvrılarak mavimtrak bir taç biçiminde onu kovalayan dumandan boğulmak üzereydi.

Almayer'in avlusunu kasabadan ayıran hendeğin öte yanında Sambir sakinlerinin oluşturduğu kalabalık, beyaz adamın evindeki yangını izliyordu. Durgun havada iyice azmanlaşan soluk tuğla kırmızısı alevler, güneşin güçlü ışığı altında mor parıltılar saçıyordu. Hiç kıvrılıp bükülmeden, dimdik yükselen ince duman sütunu nihayet göğün berrak maviliğinde yitip gidiyor, iki evin arasındaki kocaman boşlukta duran meraklı izleyiciler, Tuan Putih'in uzun boylu siluetinin başı öne eğik, ayaklarını sürüye sürüye yangın yerinden uzaklaşarak ağır adımlarla "Almayer'in Sırça Köşkü"ne doğru yürüdüğünü görebiliyorlardı.

Almayer'in yeni evine taşınması böyle oldu. Yeni viraneyi sahiplendi ve yüreğinin o iflah olmaz budalalığıyla, bir türlü gelmek bilmeyen o unutuşu endişe ve acı içinde beklemeye koyuldu.

Elinden geleni yapmıştı. Nina'nın varlığının bütün kalıntılarını ortadan kaldırılmış; şimdi her gün doğuşunda, beklenen unutuşa günbatımından önce kavuşup kavuşmayacağını, ölmeden önce kavuşup kavuşmayacağını soruyordu kendisine. Yalnızca unutmayı başarıncaya kadar yaşamak istiyordu ve hafızasının dirayeti, yüreğini ölüm korkusu ve dehşetiyle dolduruyordu; çünkü yaşamının gayesini gerçekleştiremeden ölümle yüzleşecek olursa, sonsuza dek hatırlamak zorunda kalacaktı! Yalnızlığa da hasretti. Yalnız kalmak istiyordu. Ama yalnız değildi. Panjurları kapalı odaların loş ışığında verandanın aydınlığında, her nereye giderse gitsin, hangi yöne dönerse dönsün, küçücük pembe elbisesi omuzlarından dökülen, el bebek gül bebek bir çocuğun sevecen güveniyle kocaman gözlerini kendisine çeviren esmer yüzlü, uzun siyah saçlı, şirin bir kız çocuğunun minik siluetini görüyordu. Ali hiçbir şey görmemişti ama o da evde bir çocuğun varlığından haberdardı. Kasabada akşamleyin yakılan ateşlerin etrafındaki uzun sohbetlerde yakın arkadaşlarına, Almayer'in tuhaf davranışlarından söz ediyordu. Efendisi yaşlılığında bir büyücü olup çıkmıştı. Ali'nin dediğine göre, Tuan Putih geceleri istirahate çekildiğinde, çoğu kez onun odasındaki bir şeyle konuştuğunu duyabiliyordu. Ali çocuk kılığında bir ruh olduğunu sanıyordu bunun. Efendisinin kullandığı bazı deyimler ve sözcüklerden çıkarıyordu onun bir çocukla konuştuğunu. Efendisi biraz Malayca, ama daha çok İngilizce konuşuyor, böylece kendisi –yani Ali– de söyleneni anlayabiliyordu. Efendisi çocukla kimi zaman şefkatli bir sesle konuşuyor, sonra onun yüzünden ağlıyor, ona gülüyor, onu azarlıyor, gitmesi için ona yalvarıyor, küfrediyordu. Kötü ve inatçı bir ruhtu bu. Ali efendisinin bir münasebetsizlik edip onu çağırdığını, şimdi de ondan kurtulamadığını zannediyordu. Efendisi çok cesurdu; ruhun huzurunda ona küfretmekten korkmuyordu; hatta bir keresinde dövüşmüştü de onunla. Ali odanın içinde bir koşuşturmaca oluyormuş gibi büyük bir gürültü ve iniltiler duymuştu. İnleyen,

efendisiydi. Ruhlar inlemezdi. Efendisi cesur ama budalaydı. Bir ruha zarar vermek mümkün değildir. Ertesi sabah efendisini ölü bulacağını sanmıştı, oysa beriki, sabah erkenden dışarı çıkmıştı; önceki günden çok daha yaşlı görünüyordu ve bütün gün ağzına tek lokma koymadı.

Kasabalılara bu kadarını anlatıyordu Ali. Kaptan Ford'un yanında ise dili hepten çözülüyordu, çünkü Kaptan Ford cüzdanı elinde tutuyordu ve emirleri veren de oydu. Ford'un Sambir'e her ay yaptığı ziyaretler sırasında, gemiye uğrayıp "Almayer'in Sırça Köşkü"nün sakini hakkındaki raporunu sunmak Ali'nin görevi'di. Nina'nın gidişinin ardından Sambir'e yaptığı ilk ziyarette Ford, Almayer'in işleriyle ilgilenmeyi üstüne almıştı. Karmaşık bir yanı yoktu bunun. Malların depolandığı ardiye bomboştu; kayıklar ortadan kaybolmuş, ulaşım aracına ihtiyaç duyan kimi Sambir sakinleri –genellikle gece vakti– onlara el koymuştu. Büyük bir sel baskını sırasında *Lingard&Co.*'nun iskelesi kıyıyı terk edip, belki de daha neşeli bir çevre aramak üzere, nehirden aşağı sürüklenmişti. Kaz sürüsü bile –"doğu kıyısındaki yegâne kaz sürüsü"– ormanın bilinmeyen tehlikelerini eski yuvalarının kasvetine yeğleyerek ortadan kaybolmuştu. Zaman ilerledikçe, eski evin bir zamanlar üzerinde yükseldiği kararmış toprak parçasının üzerini otlar bürümüş, Almayer'in gençlik umutlarını, muhteşem bir geleceğe dair budalaca düşlerini, gerçeğe uyandığı ân ve çaresizliğini barındırmış olan evden eser kalmamıştı.

Ford, Almayer'i pek sık ziyaret etmiyordu, çünkü Almayer'i ziyaret etmek pek hoş bir iş sayılmazdı. İlk başlarda, babacan bir tavırla halini hatrını soran yaşlı denizciye gönülsüzce karşılık veriyor; hatta konuşmak için epey çaba sarfederek, bu dünyayla ilgili hiçbir haberin kendisini ilgilendirmediğini çok açıkça belirten bir ses tonuyla da olsa, havadisleri soruyordu. Sonra giderek daha suskunlaştı – huysuzluktan değil de, sanki konuşmayı unutuyor olmaktan kaynaklanan bir suskunluktu bu. Üstelik evin en izbe odalarında gizleniyor, Ford'u, önünde dört ayak üstünde koşan

maymunun ayak seslerini takip ederek onu aramak zorunda bırakıyordu. Maymun, Ford'u karşılamak ve sahibine götürmek için daima hazır bekliyordu. O ufacık hayvan, sahibinin bütün sorumluluğunu üstlenmiş gibiydi. Ne zaman onu verandada görmek istese, bıkıp usanmadan ceketini çekiştiriyor, sonunda Almayer, itaatkâr bir tavırla, halinden hiç hoşnut görünmese de, gün ışığına çıkıyordu.

Bir sabah Ford onu verandada yere oturmuş buldu; sırtını duvara yaslamış, bacaklarını kaskatı öne uzatmış, kollarını iki yanına sarkıtmıştı. İfadesiz yüzü, kocaman açılmış gözlerinde hareketsiz duran gözbebekleri, kaskatı duruşuyla, kırılıp bir kenara fırlatılmış devasa bir oyuncak bebeği andırıyordu. Ford'un basamakları çıktığını görünce başını ağır ağır çevirdi.

"Ford," diye mırıldandı oturduğu yerden, "unutamıyorum."

"Öyle mi?" dedi Ford safça, şakacı görünmeye çalışarak: "Keşke ben de senin gibi olsam. Hafızamı yitiriyorum – yaşlılıktan, herhalde; daha geçen gün ikinci kaptanım..."

Sözünü yarıda kesti, çünkü Almayer ayağa kalkmış, sendeleyerek arkadaşının koluna tutunmuştu.

"Merhaba! Bugün daha iyisin. Yakında bir şeyin kalmaz," dedi Ford, neşeli bir sesle ama epeyce korkarak.

Almayer onun kolunu bıraktı, başını yukarı kaldırıp, omuzlarını geriye atarak dimdik durdu ve nehrin dalgalarında parlayan binlerce güneşi taş kesilmiş gibi bir bakışla izledi. Ceketi ve bol pantolonu, incecik kollarının, bacaklarının üzerinde rüzgârda dalgalanıyordu.

"Unut gitsin onu!" diye fısıldadı kart bir sesle. "Unut gitsin. Yarın unutacağım. Ben sağlam bir adamım... sağlam... kaya gibi... sağlam..."

Ford onun yüzüne baktı – ve oradan sıvıştı. Kaptanın kendisi de –onunla seyahat edenlerin tanıklık edecekleri gibi– epeyce sağlam bir adamdı, ama Almayer'in sağlamlığı dirayetini fazlasıyla zorlamıştı.

Vapurun Sambir'e bir sonraki gelişinde Ali, sabah erkenden bir maruzat bildirmek üzere güverteye çıktı. Ford'a, Jim-Eng denen o Çinli'nin, Almayer'in evini işgal ettiğinden ve bir aydan beri basbayağı orada yaşadığından dert yandı.

"Üstelik ikisi de çekiyor," diye ekledi Ali.

"Vay canına! Afyon mu, yani?"

Ali başıyla onayladı. Ford düşüncelere dalmış gibiydi, sonra kendi kendine, "Zavallı," diye söylendi, "artık ne kadar erken o kadar iyi." Akşamüzeri evin yolunu tuttu.

"Burada ne yapıyorsun?" diye sordu verandada gezinirken rastladığı Jim-Eng'e.

Jim-Eng bozuk bir Malaycayla ve iyiden iyiye müptela olmuş bir afyonkeşin tekdüze, umursamaz sesiyle, kendi evinin eski olduğunu, çatıdan su sızdığını ve tabanın çürümüş olduğunu izah etti. Bu yüzden, çok, çok yıllardan beri eski bir dost olarak, parasını, afyonunu ve iki piposunu alıp bu büyük eve taşınmıştı.

"Herkese yetecek yer var. O afyon çekiyor, ben de burada oturuyorum. Çok uzun süre daha çekmeyecek," diye tamamladı sözünü.

"O nerede şimdi?" diye sordu Ford.

"İçeride. Uyuyor," diye yanıtladı Jim-Eng, bezgin bir tavırla.

Ford kapıdan içeri göz attı. Odanın loş ışığında sırtüstü yerde uzanmış yatan Almayer'i gördü; başı tahta bir yastığa dayalı, uzun beyaz sakalı göğsünün üstüne dağılmış, yüzünün teni sarармıştı; yarıya kadar inik gözkapaklarından gözlerinin yalnızca akı görünüyordu...

Ürpererek yüzünü çevirdi. Evden tam çıkarken, Jim-Eng'in sütunlardan birinin üzerine az önce bağladığı, üzerinde birtakım Çince harfler bulunan, soluk kırmızı, uzun, ipek bir şerit gördü.

"Nedir o?" diye sordu.

"O," dedi Jim-Eng kupkuru sesiyle, "o, evin ismi. Benim evimin aynısı. Çok güzel bir isim."

Ford bir süre ona baktı ve oradan ayrıldı. Kırmızı ipeğin üzerindeki, akla zarar bir labirenti andıran Çince yazının ne anlama

geldiğini öğrenemedi. Oysa Jim-Eng'e sormuş olsaydı, sabırlı Çinli, yazının anlamını büyük bir gurula açıklardı: "Cennet Zevkleri Evi."

Aynı günün akşamı Babalatchi, Kaptan Ford'un yanına uğradı. Kaptanın kamarası güverteye açılıyordu, Babalatchi üst basamakta yan dönüp oturmuş, Ford ise içerideki sekinin üzerinde pipo içiyordu. Vapur ertesi sabah hareket edeceğinden, yaşlı devlet adamı her zamanki gibi son bir kez sohbet etmek için gelmişti.

"Geçen ay Bali'den haberler aldık," dedi Babalatchi. "Yaşlı Raca'nın bir erkek torunu oldu, büyük sevinç içindeler."

Ford oturduğu yerde ilgiyle doğruldu.

"Evet," diye devam etti Babalatchi, Ford'un bakışına yanıt olarak. "Ona söyledim. Pipo içmeye başlamasından önceydi bu."

"Peki nasıl karşıladı?" diye sordu Ford.

"Canımı elinden zor kurtardım," dedi Babalatchi, gayet ciddi bir sesle, "çünkü beyaz adam çok zayıf, tam üstüme hücum edecekken yere düştü." Kısa bir duraksamadan sonra ekledi, "Kadın sevinçten çıldırdı."

"Bayan Almayer'i mi kastediyorsun?"

"Evet, bizim Raca'nın evinde oturuyor. Ölmesine daha çok var. Onun gibi kadınlar uzun yaşar," dedi Babalatchi, sesinde hafif bir hayıflanma belirtisiyle. "Bir sürü doları var, onları gömdü ama yerini biliyoruz. Bu insanlar yüzünden başımıza bir sürü bela açıldı. Ceza ödemek zorunda kaldık, beyaz adamlardan tehditler işittik, bu yüzden artık dikkatli olmamız gerek." İç geçirdi ve uzun bir süre suskun kaldı. Ardından, hararetle:

"Savaş olacak. Adaların üzerinde savaşın soluğu kol geziyor. Ömrüm vefa eder de görür müyüm?... Ah, Tuan!" diye devam etti, sesini alçaltarak. "Eski devirler en iyisiydi. Ben bile *Lanun*'larla* birlikte denize açılmıştım, gece vakti beyaz yelkenli, sessiz gemilere çıkardık. Kuching'de İngiliz bir Raca'nın başa

* (Malay.) Korsan. (ç.n.)

geçmesinden önceydi bu.* O zamanlar kendi aramızda dövüşüyorduk, mutluyduk. Şimdi, sizinle dövüşmeye başladığımızdan beri ölmekten başka seçeneğimiz yok!"

Gitmek üzere ayağa kalktı. "Tuan," dedi. "Bulangi denen o adamın elindeki köle kızı hatırlıyor musun? Hani bütün belaya sebep olan?"

"Evet," dedi Ford. "Ne olmuş ona?"

"Zayıfladı, çalışamaz oldu. O vakit, Bulangi denen o hırsız, o domuz yiyen herif, onu bana elli dolara verdi. Şişmanlasın diye karılarımın yanına gönderdim onu. Gülüşünü duymak istiyordum, ama ona büyü yapılmış olsa gerek... İki gün önce öldü. Yok, Tuan. Neden kötü sözler söylüyorsun? Yaşlıyım –doğru– ama evimde genç bir yüz görmek, genç bir ses duymak niçin hoşuma gitmesin?" Duraksadı, ardından buruk bir gülüşle ekledi, "Beyaz bir adam gibi, erkeklerin birbiriyle konuşurken bahsetmedikleri şeylerden bahsediyorum."

Ardından, çok üzgün görünerek oradan ayrıldı.

"Almayer'in Sırça Köşkü"nün basamakları önünde yarım daire biçiminde toplanan kalabalık sessizce bir ileri bir geri salındı ve otların arasından eve doğru yaklaşan beyaz entarili, sarıklı bir grup adam yanlarına vardığında iki kola ayrıldı. Abdullah, Reşid'in koluna girmiş, en önden yürüyor, Sambir'de ne kadar Arap varsa hepsi de onun peşi sıra geliyordu. Saygıyla iki yana çekilen kalabalığın açtığı yola girdiklerinde, içinden yal-

---

* Borneo adasının kuzeyinde bulunan Saravak bölgesinin başkenti Kuching'de 1841 yılında bir korsan ayaklanması patlak vermiş, dönemin prensi Muda Haşim, ayaklanmanın bastırılmasında kendisine yardım eden İngiliz asker ve tüccar James Brooke'a, teşekkür olarak Saravak'ın yönetimini devretmiştir. Bir yıl sonra "Raca" unvanı alan Brooke'un kendi sülalesinden varisleri, 1946'da bölgenin Britanya Kraliyet Kolonisi ilan edilmesine kadar Saravak'ın idaresini elinde tutmuştur. Muda Haşim ile James Brooke'un ilişkisi, *Lord Jim*'in öyküsüyle paralellikler taşır. Conrad'ın son yazdığı romanlardan *The Rescue*'nin (Kazazede) kurgusunda da önemli yer tutar. (ç.n.)

mırıldanma dolaşıyordu. Abdullah durup ağır ağır etrafa baktı.

"Öldü mü?" diye sordu.

"Başınız sağolsun!" diye yanıtladı hep bir ağızdan haykıran kalabalık; ardından, nefeslerin tutulduğu bir sessizlik oldu.

Abdullah birkaç adım attı ve kendisini eski düşmanıyla son kez yüz yüze buldu. Bir zamanlar her ne olmuş olursa olsun, sabahın erken saatinin müşfik ışığında kaskatı ve cansız uzanmış yatan bu adam artık tehlikeli değildi. Doğu sahilindeki yegâne beyaz adam ölmüştü, dünyevi budalalığının prangalarından kurtulan ruhu, şimdi Sonsuz Bilgeliğin huzurunda bulunuyordu. Yukarı doğru çevrilmiş yüzde kaygı ve acıdan birdenbire kurtulmanın verdiği o dingin bakış vardı ve bu bakış, orada, umursamaz gözlerin nazarı altında uzanan adamın, ölmeden önce unutmaya nail olduğuna, bulutsuz göğün huzurunda sessizce şahitlik ediyordu.

Abdullah bunca zaman mücadele ettiği ve pek çok kez galip geldiği bu kâfire hüzünle baktı. Mümin olmanın mükafatıydı bu. Gelgelelim Arab'ın yaşlı yüreğinde hayatından eksilen bu şeye karşı bir hüzün vardı. Dostluk ve düşmanlıkları, hayal kırıklıkları ve başarıları –hasılı, bir yaşamı meydana getiren her şeyi– hızla geride bırakmaktaydı; önünde yalnızca son vardı. Bu Hakiki Mümin'e bağışlanan ömrün geri kalan günleri dua ederek geçecekti! Belinde asılı duran tespihi eline aldı.

"Onu bu sabah burada böyle buldum," dedi Ali, hayret dolu, boğuk bir sesle.

Abdullah dingin çehreye bir kez daha soğuk bir bakış fırlattı.

"Haydi gidelim," dedi, Reşid'e seslenerek.

Geri çekilip yol veren kalabalığın arasından geçerlerken, Abdullah'ın elindeki tespihin şıkırtısı işitiliyor, kendisi ise vakur bir fısıltıyla, huşu içinde, Esirgeyen! ve Bağışlayan! Allah! adını zikrediyordu.

---

* (Malay.) Öldü. (ç.n.)